REPORTER: Se pare că există oameni care încă nu au auzit numele „Hannes Stein". Ne puteți spune, pe scurt, cine sunteți?
HANNES STEIN: Sunt un om care şi-a greşit meseria într-un mod interesant: adică sunt jurnalist. M-am născut la Munchen, cu patru ani înainte de prima aselenizare (1965) şi cu douăzeci şi patru de ani înainte de căderea Zidului Berlinului. Am crescut la Salzburg, în Austria...
REPORTER: Nu s-ar zice, după accent...
HANNES STEIN: Din fericire. Am studiat la Hamburg, anglistică fiind obiectul de bază, dar şi americanistica, pe lângă puțină filozofie, pentru uz domestic. Am fost şi am rămas anglofil, până peste urechi. La un moment dat, prin anii optzeci, am descoperit că mă amuză să-mi notez părerile şi observațiile şi în schimbul lor să obțin bani. [...]
REPORTER: Sunteți un om cu gândire politică. în ce categorie v-ați situa: stânga, dreapta sau centru?
HANNES STEIN: Consider rasismul o boală mentală şi cred că politica imigraționistă europeană este antediluviană. Prin urmare, aş putea fi un radical de stânga. Dar mă situez de partea demo- . crației liberale şi a capitalismului, varianta laissez-faire, deci aveți de-a face cu un liberal. îmi plac şi Statele Unite şi Israelul, adică aş putea fi un conservator de forță. Consider abominabile avorturile, în cele mai multe cazuri, şi întotdeauna decesul asistat activ, prin urmare aveți înaintea dumneavoastră un reacționar întruchipat. You take your choice!
REPORTER: Există texte scrise de dumneavoastră mai lungi decât un articol de ziar?
HANNES STEIN: Cum m-am lăsat de gândit. Mic tratat pentru intelectuali epuizați, cartea mea apărută în 2004. Unii critici sunt de părere că ar fi vorba de un pamflet polemic dedicat rațiunii critice, în stilul lui Jonathan Swift. Modestia mă împiedică să comentez. Şi Enciclopedia lucrurilor care mă sâcâie zilnic - mic tratat pentru intelectuali agasați şi Profeți ai sfârşitului sau Ofensiva antioccidentalilor, împreună cu Richard Herzinger.
REPORTER: Cunoaşteți limbi străine?
HANNES STEIN: Engleză destul de bine, ivrit destul de prost şi puțin idiş, a bissale Jiddisch! Am mai învățat pe deasupra greacă veche şi latină. Dar cea mai străină este germana: mi se pare deosebit de dificilă.

Hannes Stein
ENCICLOPEDIA LUCRURILOR
CARE MĂ SÂCÂIE ZILNIC
mic tratat pentru intelectuali agasați
o carte spre consolarea contemporanilor hărțuiți
Traducere din limba germană
Mihai Moroiu
NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Imaginea copertei: Fernando BOTERO, Pisică, detaliu
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STEIN, HANNES
Enciclopedia lucrurilor care mă sâcâie zilnic / Hannes Stein;
trad.: Mihai Moroiu
Bucureşti, Nemira & Co, 2007
ISBN 978-973-569-935-2
I. Moroiu, Mihai (trad.)
821.112.2-4=135.1
Hannes Stein
Originally published in Germany under the title „ENZYKLOPÄDIE DER ALLTAGSQUALEN. Ein Trostbuch für den geplagten Zeitgenossen" by Eichborn Verlag

Redactor: Dana MOROIU
Tehnoredactor: Corneliu ALEXANDRESCU
Tiparul executat de Alföldi Nyomda Rt.

Pentru mama mea.
Absolut fără fatimi.
ISBN 978-973-569-935-2

Optimistul crede că trăim în
cea mai bună lume cu putință.
Pesimistul se teme că aşa este.
Gura lumii

CUVÂNT ÎNAINTE

Viața este o prezumție solitară. Departe să înceapă odată cu trezirea şi să se încheie cu mersul la culcare, trecutul face parte din ea, tot atât cât prezentul şi viitorul. Toamna a fost proastă, iarna şi mai şi, de fapt nici vara nu a fost mai bună, cât despre primăvară! Oamenii, se spune într-un psalm atribuit lui Moise însuşi, oamenii sunt ca „iarba" ce „trece... Dimineața [ea] va înflori şi va trece, seara va cădea, se va întări şi se va usca". Şi ce se poate face? Nimic. „Că toate zilele noastre", se spune mai departe în Psalmul 89, „s-au împuținat şi în mânia Ta ne-am stins. Anii noştri s-au socotit ca pânza unui păianjen." Şi, cândva, adică prea repede, vom fi vârâți într-o ladă de lemn peste care se închide capacul. „Zilele anilor noştri sunt şaptezeci; iar de vor fi în putere optzeci de ani şi ce este mai mult decât aceştia osteneală şi durere; că trece viața noastră şi ne vom duce."

enciclopedia]„,._, ., Srâie xilnic 9
JUCrurilor care ma sacai a

Prin urmare, viaţa nu este doar o prezumţie, ci, mai mult, o prezumţie înfiorător de scurtă. Dar, între timp, putem cel puţin să ne lamentăm din plin. Este tocmai ce facem în această carte, cârtim mult şi din toată inima: din cauza vremii şi a declaraţiei de venituri, din cauza caloriilor şi a prezervativelor, din cauza vecinilor şi a transportului pe cablu, a cluburilor de rendez-vous şi a Iui Gunter Grass. Şi, nu în ultimul rând, ne văicărim chiar şi din cauza văicărelii. De fapt, mi-am dorit să scriu o enciclopedie cât mai completă. Nu am putut evita însă ca textul să fie mai degrabă politic incorect, uneori. Asta derivă din natura subiectului. O lamentaţie cu frâu şi ochelari de cal ideologici nu s-ar mai transforma niciodată într-un Pegas, care să se înalţe deasupra mocirlelor din tărâmul lacrimilor.
Dar, potrivit subtitlului, cartea de faţă trebuie să mai ofere şi consolare: singura care există este că putem să ne lamentăm. Sau cunoaşte cineva una mai bună?

ADEVĂR

Pe cine interesează că mariajul doamnei şi domnului Schmidt este în găleată, că el se întâlneşte în secret cu secretara, în vreme ce ea are o legătură cu un tip seducător, de douăzeci de ani, din Wuppertal? Pe nimeni, în afara prietenilor familiei, care, mai degrabă, nici n-ar vrea să ştie. Asta înseamnă că vor afla cei dintâi. Să-l luăm de exemplu pe Ştefan, care o cunoaşte pe doamna Schmidt din liceu. într-o noapte, când domnul Schmidt întârzie la zâna lui planturoasă, ea cedează nervos după cel de-al zecelea pahar de Pinot Grigio şi-i mărturiseşte totul lui Ştefan: cum personalul de la hotel o salută făcându-i cu ochiul, când se întâlneşte acolo cu tânărul iubit, ce furtuni îi stârneşte el în suflet, iar în relația cu soțul nu mai funcționează absolut nimic, dar un divorț, nu,
ț.nciclopedia j » âie zilnic }]
JUc^urilor care mă sacai i i

aşa un rău nu le poate face copiilor, niciodată. Prin urmare, te rog, nici un cuvânt, nimănui! Nici măcar o aluzie domnului Schmidt!

După această mărturisire, Ştefan se trezeşte într-o dilemă emoțională. în definitiv, nu este prieten doar cu doamna casei, ci, de-a lungul anilor, l-a îndrăgit şi pe domn. Şi, indiferent ce va face, sau ce nu va face, tot va greşi, categoric. Orice scăpare în prezența domnului Schmidt ar însemna trădare de cea mai joasă speță la adresa ei; dar şi o tăcere de fier ar fi un abuz la încrederea domnului Schmidt? Mută în jos piesa rotundă pe tabla de joc a vieții şi vei pierde; iar dacă o muți în sus, în nici un caz nu vei câştiga. Câteva zile mai târziu, dilema se transformă într-o cursă dublă, deoarece, după cel de-al treilea scotch, şi domnul Schmidt începe să-i dezvăluie din secretele sale: de mai multă vreme, îi mărturiseşte lui Ştefan printre lacrimi, soția îl tratează cu răceală, iar el, nemaisuportând situația, şi-a căutat mângâiere la blonda biroului, o ființă inimoasă, înțeleaptă şi veselă. Tentația de a-l linişti pe domnul Schmidt scurt şi la obiect - „Capul sus, tinere domn, a bătrână îşi face de cap cu altul de multă vreme!" - tentația este, să recunoaştem, foarte mare. Dar Ştefan se simte legat prin cuvântul său de onoare. Apoi, mai există, cum spuneam, şi cei doi copii (Măria, nouă ani, şi Emil, şapte). Cine-şi doreşte să aprindă scânteia care dezintegrează o familie, aruncând-o în bătaia vântului?

Demult, în vremurile bune, când minciuna mai era de folos, exista o instituție minunată numită ipocrizie.

Principiul de bază, potrivit căruia trebuie să fii mereu cinstit şi să te confesezi prietenilor, nu stârnea pe atunci decât un chicotit şi lipsă de înțelegere. Era de la sine înțeles că mariajele reprezintă doar o fațadă, şi că, în spatele respectabilității văruite cu alb, bărbații, cel puțin, săreau neinhibați din pat în pat. Femeile erau totuşi ceva mai precaute. Dar, la un moment dat, pe la mijlocul secolului de curând trecut, s-a născut excentrica idee că satul lui Potemkin ar trebui să fie umplut cu viață şi a devenit obligatoriu ca în spatele fațadelor să se înalțe case din prefabricate, cu cât mai multe etaje. De atunci, cei care trag ponoasele sunt doar proştii cinstiți şi credincioşi de pe lumea asta, aşa ca Ştefan. Nu mai dorm noaptea, muşcați de mustrări de conştiință ca de ploşnițe, pentru că prietenii i-au făcut depozitarii secretelor, fără ca nimeni să le-o ceară. Este timpul să stabilim, o dată pentru totdeauna: apostolii adevărului se închină unei religii care pretinde sacrificii umane, fiind, în felul ei, tot atât de lugubră ca străvechiul rit al aztecilor, care nutreau credința că, în lipsa unei vărsări de sânge rituale, soarele va refuza să mai apară a doua zi.
Cât de omeneşte se desfăşurau lucrurile, prin comparație, in secolul al XVIII-lea! în epoca aceea, toți acceptau că lumea se împarte în două: în față se găsea scena, unde evenimentele se desfăşurau viu colorat, sonor şi la vedere, unde fiecare îşi juca rolul social hărăzit de soartă, mințind fără reținere. Ce se petrecea în spatele scenei nu interesa, în principiu, pe nimeni. Dar apoi a apărut, din nefericire, guvernanta
enciclopedia /„„r ., - râie 2-ilnic 13
JUcrunlor care mă saca^ \i

victoriană, care a început să-i tragă de urechi pe micii ei protejați lipsiți de apărare, mustrându-i cu voce stridentă să nu mai mintă niciodată, sub nici un motiv. Doctrină idioată! „Adevărul este rațional pentru oameni", scria poeta Ingeborg Bachmann, care, în tinerețe, a suferit o gravă arsură. E.M. Cioran, cel negru ca un corb, în schimb, constata: „Nu ne rămâne decât să alegem între adevăruri insuportabile şi înşelătorii picante." Cioran a trăit până la adânci bătrâneți şi, în ciuda proastei sale dispoziții etalate, a fost un om fericit.

ADVERSARI Al REFORMEI ORTOGRAFICE

Tipicul adversar al reformei ortografice trebuie să arate cam aşa: cu un halat cenuşiu, până la genunchi şi cu întreaga suferință a omenirii oglindită pe chipul său brăzdat de riduri, şi cu praf de cretă pe degete. Dimineața se scoală cu arsuri la stomac, iar când vorbeşte colțurile gurii i se curbează disprețuitor în jos. Dacă vede cuvântul Schifffahrt* scris cu trei de „f", presimte prăbuşirea Occidentului. Şi cea mai mare plăcere pentru el ar fi să poată corecta cu creionul roşu fiecare carte tipărită după noul „cod ortografic al birocraților", cum îl numeşte, după care să o arunce cu mâna lui în maşina de tocat hârtie. Da, adversarul tipic al reformei ortografice are o mare răfuială cu noi,

1 Navigație, din Schiff, „vapor" + Fahrt, „călătorie" (n. tr.).

dar nici nu ştie despre ce vorbeşte. Nu ştie că „vechea ortografie", pe care o apără cu preţul vieţii, chiar nu a căzut din cer, cum nu s-a întâmplat nici cu cea nouă. Şi ea a fost tot rezultatul unei reforme, splendid de ilogice. Cel mai bun exemplu în acest sens este poate Thron1, scris în continuare cu „h" - spre deosebire de Thrăne şi Thal - pentru că, la momentul respectiv, s-a urmărit să fie evitată o lezmaiestate. Apoi, adversarul reformei ortografice nu ştie că nici o putere de pe lumea asta nu-l poate sili să scrie într-un fel sau altul. Nici o misiune a birocraţilor nu-i poate dicta cum să-şi scrie corespondenţa personală, noua ortografie fiind obligatorie doar pentru lucrările de referinţă şi manualele didactice. în fine, adversarul reformei ortografice a uitat fundalul istoric al acesteia - sau nu l-a cunoscut niciodată. Germania s-a aflat, începând din anii cincizeci, într-un provizorat ortografic: două edituri Duden, de-o parte şi de cealaltă a Cortinei de Fier, stabileau despotic cum e bine să se scrie. O situaţie care trebuia reglementată, cumva, total, ceea ce s-a şi petrecut în 1996, după reunificarea Germaniei. Desigur, rămâne o simplă legendă că vechea ortografie ar fi fost vreodată populară, sau că ar fi stăpânit-o cineva cu adevărat. Dar în faţa adversarului reformei ortografice nu te poţi prezenta cu asemenea obiecţii. El aminteşte de dirigintele ascuns după uşă, cu cronometrul în

1 Thron - „tron", Thrăne - „lacrimă", Thal - „vale", ultimele două scrise acum fără „h". Compară cu Neanderthal, Valea Neanderului, rămasă în limba română cu ortografia germană mai veche (n. tr.).

enciclopedia jUrr, ., .râie zilnic
'""unlor care mă saC

mână, notând întârziații, chiar şi numai pentru câteva zecimi de secundă. Dar ciudat este că, în vreme ce pe diriginte îl ura toată şcoala, adversarul reformei ortografice a căpătat statutul de erou popular. în imaginația susținătorilor săi, nu poartă halatul cenuşiu, murdar de cretă, ci pieptarul verde al lui Robin Hood. Străbate pădurea Sherwood şi i se opune eroic Şerifului din Nottingham. însă adevărul este cu totul altul. Adversarul reformei ortografice nici nu ştie să tragă cu arcul, ci doar să indice cu arătătorul la tablă şi să dea peste degete cui îndrăzneşte să-l contrazică.

AEROPORTURI

Nici un şofer nu trebuie să petreacă ore întregi într-o parcare închisă, aşteptând să aibă în sfârşit voie să se urce în vehiculul său. Şi dacă totuşi legiuitorul l-ar constrânge, în incintele respective s-ar găsi desigur şiruri de scaune din plastic, oribil de incomode, plasate între stâlpi de beton, de preferință la etajele inferioare, unde lumina zilei nu ajunge niciodată, iar tuburile de neon clipesc bolnăvicios. Unde difuzorii de ziare şi-ar deschide chioşcuri, care, pe lângă tipărituri, ar avea de vânzare şi ciocolată şi sandviciuri, la prețuri exorbitante, se înțelege, căci în timpul nesfârşitei aşteptări nimeni nu părăseşte locul. Ar exista toalete publice, în fața cărora s-ar forma permanente cozi lungi, şi o carceră pustie, din beton, desemnată spațiu

ecumenic de odihnă şi meditaţie. La momentul potrivit se va deschide şi cel dintâi duty-free shop: un nivel al parcării ar fi scăldat în lumini, iar aici, însoţit de muzică de cimpoaie revărsată din difuzoare supradimensionate, s-ar putea cumpăra şi parfum şi Single Malt Whisky. Şi ar mişuna familii întregi, cuprinse de febra cumpărăturilor, iar la fiecare pas o adolescentă cu transportorul încărcat ar lovi nevinovaţii în glezne, cerându-şi scuze piţigăiat, peste umăr. La fiecare câteva minute s-ar anunţa prin megafoane în germană, într-o engleză groaznică şi într-un oarecare dialect bengali cine anume trebuie să aibă bunăvoinţa să urce în maşini. Apoi, la fiecare oră fixă, s-ar face comunicatul cum că familia X trebuie să rămână pe loc, deoarece maşina lor a fost, din păcate, ridicată. Oameni disperaţi s-ar agita încolo şi încoace, convinşi că au parcat-o în zona E, pe locul 15, unde nu mai e de găsit. Pentru rătăciţi ar exista birouri de informaţii, cu doamne ignorante fardate strident, de la care nu se poate afla decât că ceea ce te interesează nu există, din nefericire, în memoria computerului lor. în faţa fiecărei maşini ar fi instalate cântare gigantice, pentru cumpărături, care dacă ar cântări mai mult de douăzeci de kilograme, ar trebui să plăteşti o taxă de parcare suplimentară, pentru greutate excedentară. Oameni cu feţe cenuşii şi ochi înroşiţi ar încerca zadarnic să aţipească pe scaunele de plastic despre care vorbeam mai devreme. Fiecare bunică ar fi luată la întrebări de funcţionarii răspunzători de securitate, dacă nu cumva şi-a strecurat dinamită în sutien, în

Enciclopedia 1^.^ ^ ^ sâcâie zi

vreme ce anunțul prin megafoane „Domnul Abdullah Djihad este rugat să vină la tancul său din zona de parcare G" nu ar mai supăra pe nimeni. De două ori pe an, toată clădirea parcării ar fi închisă pe neanunțate, în miez de noapte, şi nimeni n-ar mai avea voie să iasă, pe motiv că: a) ninge, sau b) plouă, sau c) paznicii parcării fac grevă pentru a obține cel de-al şaptesprezecelea salariu.

Cu toate astea, parcările nu ar mai semăna nici pe departe cu aeroporturile. Le-ar lipsi ceea ce se numeşte aerul internațional. Prin ele nu ar mai fojgăi decât mame, playboy şi şomeri ai locului, cu state vechi, spre deosebire de furnicarul clasic dintr-un aeroport: tineri manageri dinamici, mafioți ruşi la costum, şeici petrolieri în drum spre Osama bin Laden, pedofili grăbiți spre Thailanda, persoane bine intenționate grăbite spre următoarea zonă de criză, turişti israelieni zgomotoşi, englezi beți pulbere, americani sorbind din cafea, vedete porno în pantofi cu tocuri înalte, vedete de televiziune cu ochelari de soare, agenți secreți cu serviete doldora de acte şi Marcel Reich-Ranicki1.

Nimic nu se poate compara cu un aeroport.

ANTIAMERICANI POSTMOOERNI

Negrii din Statele Unite ştiu că e timpul să o ia repede din loc atunci când cineva le zice, la o petrecere:

1 Bine-cunoscut critic literar german (n. tr.).

„Am câțiva prieteni foarte buni de culoare." Este la fel de indicat să te repezi la ușă când cineva afirmă la o petrecere: „De fapt, nu am nimic împotriva Americii, iar cumpărăturile mi le fac la New York", nefiind altceva decât semnalul de pregătire a unei canonade de invective, cu muniție retorică neschimbată, de pe la 1776. Prin urmare, America este un continent dominat de lăcomie după bani şi de spirit mercantil rece, fără nici un fel de cultură. Statele Unite se cufundă într-un masiv prost-gust. Singurul fel de mâncare sunt hamburgerii picurând de grăsime, singura muzică este o lălăială ușoară, iar pictura o mâzgăleală de copii. America este „o țară intrinsec leneşă, cu probleme rasiale şi inegalitate socială, o țară fără idei", sforăia Adolf Hider. „Sentimentele mele față de America sunt încărcate de ură şi de antipatie; e pe jumătate năpădită de evrei, pe jumătate de negri, iar totul se bazează pe dolar... Americanii au creier de găină. Țara este un castel de cărți de joc, cu standard material inegal. Americanii trăiesc ca porcii, chiar dacă este o cocină foarte luxoasă."
De fapt, astăzi nu mai există decât duşmani ai Americii - de la genul de bătăuş membru al unui partid naționalist până la oamenii plini de bunăvoință din mişcarea pentru apărarea păcii. Şi, cam din secolul XX, nesfârşita pălăvrăgeală antiamericană este asemănătoare până la confuzie cu antisemitismul. America ne arată „chipul unei țări şi al unui popor care, pentru a-şi face loc, au asasinat sute de mii de indieni, care au jefuit alte state prin minciună şi
ia burilor care ma sâcâie zilnic ,g

înşelătorie, prin forţă şi război, care au subjugat ţări şi popoare, aruncându-le în mizerie şi prădându-le forţa de muncă, şi apoi au încălcat toate promisiunile şi înţelegerile dacă au stat în calea extinderii puterii şi a bunului lor plac. Este chipul anglo-saxonilor egoişti şi materialişti, convinşi că Dumnezeu le-a rezervat stăpânirea asupra acestui pământ, ceea ce le îngăduie să facă şi să-şi permită tot ceea ce vor, nepedepsiţi! Aidoma caracatiţei din adâncurile mării, această ţară îşi întinde tentaculele în toate direcţiile şi acaparează insule, ţări şi popoare pe care le sufocă în îmbrăţişarea ei. în spatele caracatiţei se iveşte însă imediat mutra jidovului rătăcitor, care nu vede în ea decât o deschizătoare de drum pentru planurile sale străvechi de dominaţie asupra lumii, la care nu a renunţat niciodată" - se spune într-o broşură propagandistică naţional-socialistă din 1943. Sau din 1973. Sau din 2003. Numai expresia „mutra jidovului rătăcitor" ar fi astăzi reformulată; se vorbeşte mai degrabă despre un lobby sionist sau despre neoconservatorii din Washington, D.C.

Şi totuşi există o mică inovaţie adevărată. Mai nou, antiamericanii resping, indignaţi şi cu mâinile ridicate, faptul că ar fi antiamericani. Da, sunt ferm convinşi că nu au nimic de-a face cu resentimentul de odinioară. Frazele lor nici nu mai provin de la Ministerul pentru Educaţie Populară şi Propagandă, ci, ca să spunem aşa, direct de la sursă: le cumpără ieftin şi angro la Noam Chomsky, Susan Sontag şi Michael Moore. Nu deranjează, bineînţeles, pe

nimeni că Chomsky a scris un cuvânt înainte la cartea unui contestatar al Holocaustului, că Sontag a considerat omorul în masă de la 11 septembrie 2001 o pedeapsă dreaptă pentru crimele Americii, că Moore a fost găsit vinovat de un fals comis intenționat. Nimeni nu poate interzice criticarea politicii externe americane! Antiamericanii postmoderni seamănă cu antisemiții postmoderni: nici din această categorie nu mai vrea nimeni să facă parte, nimeni nu are nimic împotriva evreilor, ci doar doreşte să-i sfătuiască să se poarte cum se cuvine, ca să nu sufere nedreptăți. Aşa că astăzi nu mai există antiamericani, ci numai o mulțime de oameni care se aşteaptă la orice din partea guvernului ales de poporul american. Şi de îndată ce este străpunsă această retorică fațadă cu câteva întrebări bine țintite, imediat încep să se rostogolească tirade bine cunoscute.

Vai, domnii aceştia chiar nu ar putea să-şi recunoască din nou antiamericanismul şi s-o lase baltă?

BĂNUȚI PENTRU PUNGA DE PLASTIC

Pentru cazul în care această carte se va traduce în limbi străine, trebuie să spunem că, atunci când faci cumpărături într-un supermarket din Germania şi nu vrei să-ți cari în brațe lucrurile către casă, trebuie să plăteşti o pungă de plastic. Chiar aşa, trebuie să plăteşti! La prețul de cumpărare se adaugă, funcție de mărimea pungii, zece sau douăzeci de eurocenți. Acest obicei curios are următoarea istorie: în 1973, statele arabe au lansat iarăşi unul dintre ratatele lor războaie de distrugere împotriva Israelului. Atunci când țările occidentale, şi în primul rând Statele Unite, nu au fost dispuse să lase statul evreiesc la cheremul duşmanilor, arabii s-au răzbunat folosind cea mai puternică armă pe care o aveau la dispoziție - au făcut în aşa fel încât, peste noapte, țițeiul să

ajungă la un preț absurd de mare. Cei mai în vârstă își mai aduc desigur aminte de „duminicile fără automobil", impuse după aceea în Republica Federală Germania: autostrăzile rămâneau pustii la sfârşit de săptămână, până şi cancelarul federal renunța la vehiculul său de weekend. Cum şi pungile de plastic se obțin din țiței, s-a decis atunci că şi pentru ele trebuie dat un obol. Câteva luni ar fi fost absolut în regulă. însă, chiar şi după ce aşa-numita criză a petrolului trecuse de mult, comerțul cu amănuntul pur şi simplu a păstrat taxa pe pungă. Şi, în timp, nu s-a schimbat nimic, ci numai justificarea ei. Țițeiul, se spune acum, este o resursă neregenerabilă, în consecință cine îl exploatează trebuie să plătească în plus. Altfel spus, cine cară acasă cumpărăturile în pungă de plastic păcătuieşte față de mama natură şi trebuie să fie pedepsit ritual. Se vede clar ce înseamnă bănuții plătiți pentru pungă, anume o formă modernă de comerț cu indulgențe. La casa supermarketului nu se achită numai pentru ouă, roşii, unt şi şampon, ci şi o conştiință curată din punct de vedere ecologic.

în realitate, este desigur o prostie. Dacă ar fi adevărat că planeta va avea de suferit pe termen lung, problema s-ar putea rezolva prin înlocuirea pungilor de plastic cu pungi de hârtie, oferite gratis, aşa cum se obişnuieşte de mult în America. Bănuții pentru punga de plastic nu aduc câştig nimănui, cu excepția comerțului cu amănuntul. Este vorba de un furt flagrant: cineva ar trebui să facă socoteala cât câştigă supermarketurile din afacerea asta. în Germania enciclopedia ^ ^ sâcâie ^ic n

merg zilnic la cumpărături câteva milioane de persoane. Şi toată lumea plăteşte, supusă. Prin urmare, în fiecare an trebuie să se adune câteva miliarde, şi asta, stimaţi cititori străini, încă din 1973, fără ca măcar un singur muckraking journalist să scrie ceva „de scandal"! Nu vi se pare incredibil?

BĂRBAŢI

Nu este vorba aici de porcii cu burţile atârnate şi nici de alte animale infecte. Nu ne interesează nici prostănacul în costum şi cravată, care nu cunoaşte decât o singură temă de discuţie, mai exact despre el însuşi, şi care ţine morţiş să ajungă la desuurile oricărei femei care-i iese în cale, cu degetele lui ca nişte cârnaţi. Nu ne interesează nici genul cu haină de piele şi respiraţia rău mirositoare, care târăşte prin parcuri chelneriţe culese la întâmplare; după cum îl vom trata cu dispreţ şi pe cochetul cu lanţ de aur şi ochi albaştri-văzduh, în spatele cărora se cască vidul. Nu avem o problemă nici cu universitarul cu barbă rară şi ochelari din os, care nu ar găsi un clitoris nici cu sistemul GPS. Nu, aici este vorba despre bărbatul cu mâini sensibile şi riduri de expresie, care le acordă femeilor atenţia tuturor celor şapte simţuri ale sale, care, cu umerii laţi, arată bine atât în costumul cu vestă, cât şi în jeanşi, care foloseşte un aftershave ameţitor şi care, pe deasupra, mai ştie şi să gătească - scurt şi îngrozitor: vorbim despre bărbatul visurilor.

Se prezintă în toate formele şi variantele posibile, la şaizeci de ani, împuţinat de vârstă, ori înalt şi năvalnic, sărac-lipit ori moştenitor de milioane, antreprenor în construcţii cu surprinzătoare fantezie ori artist cu uimitor simţ practic. Şi se pare că există chiar şi câţiva jurnalişti care corespund imaginii ideale schiţate aici. Omul visurilor merită toate cele zece puncte pe care le acordă spiritul lumii in eroticis. Se poartă cavalereşte şi cu nobleţe; este înţelept; este puternic; este tandru; madame, ar putea să fie într-o bună zi tatăl copilului dumneavoastră. Partea proastă rămâne că, pe deasupra, este şi laş.

Orice femeie care merită să se cheme aşa ştie instinctiv cum să-şi pescuiască un bărbat al visurilor. Mai întâi joacă rolul de femme fatale în ciorapi-plasă, ca să-l ademenească în pat. Păstrează stilul Carmen şi Cleopatra, să nu dea de bănuit că ar avea vreun gând serios. îi şopteşte cuvinte dulci şi îl convinge să meargă în weekenduri senzuale prelungite la Marea Baltică. Şi apoi, când este cu totul pierdut, când zace în năvod şi se zbate, când nici nu mai ştie de capul lui de îndrăgostit, atunci ea închide cursa cu o mişcare hotărâtă. Ea, numai ea, va fi femeia vieţii lui. într-adevăr, un plan extraordinar! Şi conceput cu atâta simţ al detaliului! Dar totul eşuează, desigur, pentru că bărbatul visurilor o va părăsi. Şi, judecând la rece, nici măcar nu ne putem supăra prea rău pe ticălos. Bărbaţii se comportă exact ca în principiul incertitudinii al lui Heisenberg, care afirmă că putem cunoaşte doar locul unde se află sau sensul de rotaţie al unei particule

atomice, dar niciodată ambele date simultan. Asta înseamnă că bărbații - dar în special cei ai visurilor - nu sunt capabili să combine în mintea lor conceptul de femme fatale cu acela de parteneră de viață. Nu ştiu că „unu plus unu fac doi", după cum se spune aşa de potrivit în limbajul comun; o jumătate sau alta din ecuația vieții le alunecă şi cade zgomotos la pământ. Curajos exprimat, îşi doresc fie ciorapi-plasă, fíe bigudiuri. Ambele deodată îi stresează. Dincolo de asta se ascunde panica, ale cărei rădăcini trebuie probabil căutate la începuturile îndepărtate, confuze, ale speciei. Trebuie să presupunem că, undeva, pe Valea Neanderului, o maimuță femelă înzestrată cu puteri sexuale vulcanice trebuie să fi înghesuit un Cromagnon în peştera căptuşită cu muşchi în care locuia, probabil ca la ofițerul stării civile, iar bietului Cromagnon i-o fi intrat o asemenea spaimă în oase, încât şi astăzi e pregătit să o ia la fugă în orice moment.
Prin urmare, cum procedează o femeie care l-a întâlnit pe bărbatul visurilor ei? Să renunțe la numărul de femme fatale pentru a se încadra imediat în categoria locuință familială cu terasă şi grădină în față? Din păcate, nu, nu funcționează chiar aşa de simplu. O femeie care de la bun început ademeneşte cu bigudiurile, zgârcindu-se la nuri, nici măcar nu-şi face apariția pe radarul erotic. E ca şi cum n-ar exista. Şi dacă totuşi se înscrie cumva, absolut întâmplător, în raza vizuală, declanşează imediat instinctul primar de fugă al bărbatului (numit pe scurt IPFB în limbajul tehnic). De altfel, nimic nu este nou. William

Shakespeare a ştiut să compună un cântecel despre IPFB încă în secolul al XVII-Iea:

Sigh no more, ladies, sigh no more,
Men were deceivers ever;
One foot on sea and one on shore,
To one thing constant never;
Then sigh not so, but let them go,
And be you blithe and bonnie,
Converting all your sound of woe
Into hey nonny nonny.
Sing no more ditties, sing no more
Of dumps so dull and heavy,
The fraud of men was ever so,
Since summer first was leavy.
Then sigh not so, but let them go etc.

Tradus în proză: „Nu mai oftaţi, doamnelor, nu mai oftaţi, bărbaţii au fost amăgitori dintotdeauna; cu un picior în mare şi celălalt pe uscat, niciodată loiali unui singur lucru; atunci, nu mai oftaţi, lăsaţi-i să se ducă, fiţi vesele şi mulţumite şi prefaceţi-vă tânguiala în hohote de râs. Nu mai cântaţi melancolica, nu mai cântaţi tristeţile neroade şi apăsătoare; nestatornicia lor a fost aşa mereu, de când creşte vara frunză pe copaci. Nu mai oftaţi etc." Oare totul să însemne, limpede, că dilema străveche a omenirii nu poate fi ocolită elegant? Oare femeile trebuie să se împace cu enciclopedia IUcrt ., 5raie zi\nic 2?
JUCrunlor care mâ sacai z/

gândul că domnii zămislirii sunt mereu prea slabi pentru zeițe senzual-răscolitoare şi prea nătângi pentru banale muritoare, din cotidian? Ei bine, nu, există totuşi o soluție: doamnele să renunțe la visul lor despre bărbatul visurilor şi să se combine cu otrepele despre care vorbeam la început. Şi vor vedea ce vor păți.
De acord, totul este o generalizare nedreaptă. Nu toți purtătorii de cromozomi Y corespund schemei desenate aici. De netăgăduit, există totuşi şi bărbați care să nu fie nici scârboşi, nici laşi. Şi li se spune călugări trapişti.

BĂRBAȚI CU PANTALONI SCURȚI

Soarele scoate totul la lumină: picioare aschilambice, păroase, albe ca brânza, total respingătoare. în nici o situație, din nici o perspectivă, în nici un loc, indiferent cât de idilic, nimic nu poate schimba asprul verdict, nici chiar estetica urâtului deosebit de progresistă, deoarece picioarele urâte ale unei femei rămân picioarele unei femei. Devii mai blând şi mai dispus să ierți, chiar şi varice şi pulpe groase. în schimb bărbații, chiar cu picioare frumoase, dacă aşa ceva există, tot nu au nici o scuză, aparținând în continuare jumătății mai grosolane a speciei omeneşti. Nimeni nu vrea să vadă aşa ceva. Nici dacă e foarte cald, dragi bărbați! Nu faceți una ca asta. Nu îmbrăcați afară pantaloni frivoli, nu ascultați îndemnul soției că ați putea să o faceți, nici chiar în dogoarea prielnică doar maimuțelor de pe

plajele Mediteranei. Nimic nu justifică expunerea în public a unor asemenea orori. Lungi ca rugăciunea de seară a lui Ratzinger să vă fie jeanşii, inocent să vă acopere până la glezne. De nu - pe Dumnezeu din cer! - să vă prăjiţi desculţi în iad, unde Mefisto să vă ţină, fără milă, sub lampa cu ultraviolete. Picioarele voastre de caş se vor colora în roşu ca racul, primele straturi de piele se vor desprinde ca nişte zdrenţe enorme, iar somnul nu-l veţi mai găsi, de atâtea mâncărimi şi dureri. Iar la acel arămiu proaspăt să nu mai ajungă vreodată picioarele voastre, o, voi, bărbaţi, ci, drept pedeapsă, vor rămâne veşnic brânzoase. Amin.

BĂTAIA CLOPOTELOR

Dumnezeul creştin are nenumărate însuşiri atrăgătoare. Astfel, El L-a inspirat pe Michelangelo să scoată frumuseţe pură din piatră, şi L-a mânat pe Bach să toarne sublim curat în muzică - iar pentru asta trebuie să-L asigurăm de recunoştinţa tuturor, indiferent de confesiunea religioasă. Dar Dumnezeul creştin are, din păcate, şi unele trăsături mai puţin simpatice. De exemplu, este teribil de zgomotos. Cui i s-a întâmplat să sară din pat, duminica de dimineaţă, în bătaia clopotelor bisericii din vecinătate, care-i face să vibreze până la temelii umilul lui adăpost, ştie bine despre ce este vorba. Sunetul clopotelor, potrivit tradiţiei, este poate cel mai important simbol al păcii. Dar probabil doar de la mare

distanță, că, din apropiere, te zguduie până în măduva oaselor. Există un roman polițist de Dorothy L. Sayers, în care un om este ucis în chinuri, închis peste noapte în clopotnița unei biserici, de puternicele vibrații produse de bătaia clopotelor. în romanul lui Dorothy L. Sayers este vorba de un fel de act de justiție divină, deoarece victima fusese un om rău, dar, pentru numele lui Dumnezeu, restul ce vină au?
în ceea ce priveşte viitorul clopotelor în Europa, există o veste bună şi una proastă. Mai întâi cea bună: datorită evoluțiilor demografice (europenii abia dacă mai fac copii) şi a secularizării avansate (majoritatea europenilor consideră monoteismul o aiureală demodată), creştinismul coboară pe bătrânul continent la nivelul unei religii minoritare. Asta înseamnă că larma va răsuna tot mai sporadic, prin cele câteva insule rămase fidele diferitelor Biserici, într-o mare de ateism. Şi acum vestea proastă. Cei mai mulți imigranți care se înghesuie în Europa vin din regiuni în care Dumnezeu obişnuieşte să se exprime la fel de sonor: şi anume prin chemarea muezinului, din minaret. Cui i s-a întâmplat să sară din pat, la trei şi jumătate dimineața, cu Attahu akbar în urechi, îl va regreta curând, nostalgic, pe Dumnezeul creştinilor.

BERLINEZI

Berlinezii se deosebesc fundamental de locuitorii altor mari oraşe germane. Nu sunt atât de amabili ca

aceia din Hamburg, nici ţâfhoşi ca aceia din Miinchen, nici îngâmfaţi ca aceia din Stuttgart. Ceea ce-i distinge este mai degrabă o formă foarte specială de grandoare: un hybris, combinat cu lenevie - un incredibil plictis, izvorât doar din principiu. Berlinezii ca atare au nevoie de eoni înainte să se pună, în sfârşit, în mişcare, căci dacă se gândesc - nu-i aşa? - dacă se gândesc bine, nici nu au de ce. Aşa se explică şi obiceiul chelnerilor berlinezi de a-şi ignora total clienţii plătitori. Numai prin ritualuri servile şi complicate, şi oricum de durată, pot fi convinşi într-un târziu să ia o comandă. Aşa se explică şi comportamentul vânzătoarelor berlineze, care-şi continuă voios conversaţiile particulare, şi când nu mai sunt singure în magazin. Motto: Fiinţele inferioare pot să aştepte, iar de plecat, nu pleacă aşa de uşor. Prin urmare, la Berlin se aude frecvent: „un moment", dacă li se cere ceva, sau: „vine imediat colega mea", în aceeaşi situaţie.

Renumita obrăznicie tipică de capitală se explică prin faptul că berlinezii se simt imediat ofensaţi dacă au de-a face cu persoane care nu au pătruns încă anumite secvenţe procedurale cunoscute doar lor, berlinezilor. Un caz tipic este răspunsul unui şofer de autobuz în staţia Bahnhof Zoo, care, întrebat timid de un turist dacă autobuzul merge în direcţia Grunewald, i-a răspuns: „Ia uitaţi-vă puţin la mine!" Iar când turistul s-a conformat, fără să-l ajute prea mult, şoferul a pornit autobuzul şi l-a snobat: „Arăt io a birou de informaţii?" Berlinezii consideră amabilitatea doar o slăbiciune, iar berlinezii nu au niciodată vreo

EnCiCl°Pedla WUrilor care mâ sâcâie zilnic ^

slăbiciune. Se simt superiori tuturor celorlalte ființe de pe această planetă. Toți ar trebui mai întâi să învețe, ca să fie ceva de capul lor. Berlinezul adevărat, însă, nu a învățat niciodată nimic şi nici nu simte nevoia s-o facă. Pentru că el este dintotdeauna cineva, şi anume un berlinez. Potrivit definiției proprii, încă din leagăn i s-au ursit o „gură rea" şi o „inimă de aur". Ce-i trebuie omului mai mult de atât? Berlinezii îşi exprimă supremația prin formula de adresare „tinere", cu care obişnuiesc să se năpustească pe stradă asupra persoanelor de sex bărbătesc absolut necunoscute. Nimic mai simplu, ei sunt berlinezi, se află undeva, la mare înălțime, total intangibili. Şi de la asemenea înălțimi olimpiene, orice străin nu poate fi decât un necopt, un „tinere!" - aproape indiferent de vârstă. Dar ar fi o socoteală greşită să îi considerăm pe berlinezi exclusivişti. Nu, ei au nevoie de neberlinezi, ca spectatori. Au nevoie de o lume exterioară, căreia, prin nepăsare grosolană, să-i sublinieze îngroşat lipsa de însemnătate.

împărțirea Germaniei, aşa s-ar putea afirma în spiritul realității istorice, a eşuat în primul rând pentru că a fost împărțit şi Berlinul. Ceea ce berlinezii nu au putut suporta etern şi trei zile pe deasupra! Era obligatoriu să şteargă orice urmă şi să redevină cetățeni ai capitalei, pentru ca propria lor imagine să fie susținută de fapte, fie şi parțial. Dar, în ciuda tuturor strădaniilor, tot nu şi-au văzut vreun berlinez încoronat rege sau ales cancelar. Dar va veni şi asta, cu siguranță.

BEȚIVI EPISODICI

Bețivii episodici sunt înşelători, ei nu pot fi recunoscuți la prima vedere. Nici la a doua, nici la a treia. Ei se comportă absolut normal, aproape în permanență, şi pot fi deosebit de politicoşi şi prevenitori. Dar uneori întorc pagina şi Ie iese viciul la iveală, viciul ținut ascuns cu multă grijă. Şi atunci încep să funcționeze ca semaforul, dar invers.

Prin urmare, debutează printr-o fază verde, jovială. Sunt bine dispuşi şi spirituali, fac complimente doamnelor din societate, strălucesc şi risipesc anecdote şi farmece în toate direcțiile. Dar, din păcate, totul durează doar preț de două sticle. După care, bețivii episodici trec brusc la galben: se ghemuiesc, prăbuşiți în sine, se holbează în gol şi țin tirade despre cât de strâmbă este viața şi ce sfârşit mizerabil va avea. Dar îşi pot găsi refugiu în brațele altor bețivi şi împreună hotărăsc cât de grozavi sunt ei totuşi... şi întreaga omenire... cu toții, atât de buni...

Şi mai durează încă două sticle, după care semaforul se schimbă. Dintr-odată, bețivul episodic vede roşu: împotriva lui se pune la cale o conspirație josnică, da, cât se poate de josnică. Toți sunt cu ochii pe el. Dar mai ales domnul de vizavi. O ploaie de insulte amare şi confuze se abate asupra victimei întâmplătoare, care mai bine ar fi şi strânsă de gât, moment în care se petrece ceva ce nu este prevăzut în nici un regulament rutier. Un ultim şoc electric străbate semaforul, care explodează în jerbe de artificii;
enciclopedia lUrri ., .râie zilnic „
JUCrunlor care mă saca» ii

bețivul episodic se prăbușește definitiv și imediat cineva trebuie să șteargă pe jos.
Desigur, făpturi vrednice de milă. Obositoare și jalnice. v

BICICLIȘTI

Bicicliștii sunt niște criminali. își pun pe cap căștile lor din plastic, grotești, care îi fac să pară ființe din alte lumi, dar înrolate în Armata Populară Națională, pedalează, gheboși, peste ghidon și încearcă să lichideze cât mai mulți trecători cu putință. Când reușesc să surprindă bunicuțe și să le aducă în pragul infarctului sau să semene panică printre mămicile cu bebeluși în cărucioare, scot sunete răgușite de extaz. Și claxonează strident și continuu, neurmărind câtuși de puțin să-i prevină pe cei din jur, după cum și-ar putea imagina sufletele nevinovate, ci doar să-și manifeste sentimentul de furie maximă că iarăși le-a scăpat prada. Căci numărul de lovituri în plin este uimitor de scăzut, ținând seama de intențiile lor ucigașe. Dar toți participanții la trafic, obișnuiți cu războinicii extraterestri cu căști de plastic, știu că trebuie să se împrăștie ca stropii de apă din calea lor. Bicicliștii ar trebui, prin urmare, să stabilească o traiectorie în zigzag pentru a reuși un masacru, ceea ce le-ar veni foarte greu atât timp cât ei gonesc țintă înainte cu încăpățânare, ca niște scroafe cocoșate. Ar putea însă să doboare câțiva trecători în plus dacă ar organiza o vânătoare cu gonaci,

năpustindu-se asupra lor în grup, tehnică pe care unii chiar au reuşit să o ridice la rang de măiestrie.

Au fost întotdeauna bicicliştii nişte criminali?

Nu, circumstanțele nefericite i-au împins pe calea strâmba a fărădelegii. La începutul începutului, când se mai hurducau pe velocipede caraghioase pe drumuri liniştite de țară şi purtau joben şi favoriți, erau cei mai paşnici dintre contemporani. Nici descoperirea pedalierului, a transmisiei cu lanț şi a schimbătorului de viteze nu le-a schimbat cu nimic comportamentul. Doar dacă drumul îi purta spre pante abrupte, de munte, mai începeau să îndruge vrute şi nevrute, fiind însă complet ignorați de toată lumea. Schimbarea fioroasă s-a petrecut numai odată cu pătrunderea lor în marile oraşe. Scoşi din mediul natural, înconjurați de prea multe cutii din tablă rău mirositoare şi de autobuze nemiloase, lipsiți adesea de protecția benzilor speciale pentru biciclişti, purtătorii de joben şi favoriți de altădată s-au sălbăticit grabnic. Dar nici nu trebuie să li se acorde circumstanțe atenuante, căci foarte repede şi-au descoperit apetitul pentru fărădelegi. împinşi de adrenalină, au început să-i prigonească voluptuos pe cei lipsiți de apărare, aflați pe o treaptă inferioară în ierarhia circulației. Şi fără regret trebuie privite o cască de extraterestru rostogolită pe bordură şi roata din față a unei biciclete ce se învârte în gol. Din partea noastră, aplauze şi osanale.

CALORII

Recunosc, acest articol-titlu poate să inducă în eroare, prin eticheta pusă. Dar intenționăm să ne plângem nu de existența caloriilor - şi cum am face una ca asta, atât timp cât ele se ascund în lucruri atât de savuroase, cum ar fi gumbo cu fructe de mare, sparanghel de Beelitz în unt topit, limbă de vită cu sos dulce-acrişor şi prăjitură cu piersică umplută cu zmeură? Cine s-ar încumeta să vorbească serios despre un chin? Nu, înspăimântătoare nu sunt caloriile, ci felul în care ele, biete prezențe minuscule, sunt permanent discriminate şi segregate. în aceste vremuri de năpastă, supuse dietei, nu te mai poți aşeza să înfuleci fără un sentiment de vinovăție nici măcar un Mignonette de foulet petit Duc urmat de Supreme de fois gras au champagne. P.G. Wodehouse a scris delicioase

romane, a căror intrigă porneşte de la ameninţarea făcută de un bucătar francez genial, Anatole pe numele său, că va lepăda boneta albă şi-şi va abandona postul, perspectivă de coşmar care îl determină pe eroul Bertie Wooster să-şi rişte viaţa neîncetat. Aşa ceva nu s-ar mai încumeta nimeni să scrie astăzi, pentru că ar fi pierdut. S-ar trezi imediat că-i sar în cap toţi autointitulaţii experţi nutriţionişti din republică. Unii ar ţipa că este iresponsabil să îndemni la consumul unor alimente care conţin grăsimi, alţii ar urla că proteinele reprezintă drumul direct către infarctul miocardic şi mormânt, de tânăr, iar cel de-al treilea grup ar reproşa că o persoană care consumă prăjeli invită pur şi simplu cancerul să îi atace tractul gastrointestinal. Cu toţii s-ar contrazice între ei cu furie şi nimeni n-ar da dovadă de înţelepciune. Cine s-a preocupat ştiinţific de nutriţia umană întâmpină cu scepticism sănătos diversele cure de slăbire care se succed, săptămânal, în revistele pentru femei.
După ce va judeca statisticile puse la dispoziţie şi studiile anatomice de profunzime, ştiinţa va ajunge la concluzia că, indiscutabil, în intestine există un fel de creier - numit de specialişti „sistem nervos emeral" - care află de ce anume are nevoie organismul în acel moment. în mod corespunzător, comandă apetitul. Prin urmare trebuie să mănânci exact ce ai chef. Teorie susţinută şi de toate bunicile din lume.
Din păcate, raţiunea şi bunicile nu au nici cea mai mică şansă să facă faţă expansiunii demenţei în ceea ce priveşte sănătatea. Şi aşa vor sta oamenii
Enciclopedia ;Urr, ., Srsie zilnic 3y
JUCcurilor care mâ sacai 3/

mai departe înaintea unor farfurii pline de bunătăți, avertizați în şoaptă de vocea conştiinței: „Calorii, calorii." Apoi jură să nu mai mănânce niciodată ciocolată, după care gustă o bucățică şi se gândesc „acum e totuna!" şi ronțăie întreaga foaie neagră, roşi de vinovăție. Femeile se lasă pradă iluziei că nu ar fi dorite numai din cauză că îşi mişcă prin peisaj posteriorul proeminent, iar bărbații se înfundă cu cantități enorme de țelină, sperând că vor rămâne tineri şi proaspeți. Astfel, cu toții îşi strică plăcerea de a mânca, ceea ce, până la urmă, strică şi plăcerea de a face sex. Oare am apucat să vă spun în această carte că lumea este un tărâm al plângerii?

CĂILE FERATE GERMANE

Toată lumea este sătulă de căile ferate germane, iar noi nu facem excepție. Denazificarea a avut din păcate un succes decisiv într-o anumită privință: abia dacă mai există vreun tren care să respecte orarul. Asta este valabil în primul rând pentru săgețile albe şi frumoase, trenuri de mare viteză, o mândrie a artei ingineriei germane, care zboară cu peste 200 km la oră prin peisaj, atunci când nu se schimbă liniile. Sau când nu se aud instalațiile de semnalizare. Sau când nu se blochează vreun macaz. Sau când mecanicul de locomotivă nu trebuie să culeagă un buchet de părăluțe pentru soacră-sa. Atunci trenul alb de mare viteză merge la pas. Ore întregi. Dacă un asemenea

ICE soseşte o dată punctual în staţia de destinaţie, se petrece un eveniment sărbătorit cu covor roşu, ghirlande de flori şi cupe de şampanie. Există relatări din partea unor călători demni de încredere care au rămas o noapte în tren - fără încălzire, fără aer proaspăt, fără pături, fără îngrijire, şi fără să li se returneze banii. O creangă s-a rupt peste linia de alimentare, iată un caz de forţă majoră, nimeni nu are ce face. Iar cei care călătoresc cu trenul sunt lesne de recunoscut. Au cearcăne vinete după câteva ore de întârziere, după ce au pierdut şi legătura şi şi-au cărat singuri bagajele prin treceri subterane lungi şi complicate, de la un peron la celălalt. Şi după ce câteva doamne cu bucle, în uniformă, le-au explicat că rezervările lor nu sunt valabile, din cauza unei erori în computer. Şi după ce au parcurs drumul pe tampoane, adică în burduful de cauciuc dintre vagoane, pentru că în faţa toaletei nu mai exista loc liber. Şi după ce, într-un sfârşit, chelnerii prost-dispuşi din vagonul-restaurant i-au informat că „şniţelul de curcan s-a terminat" şi că nu au mai rămas decât lături pentru porci cu sos maro - şi doar călduţ, pentru că alimentarea cu electricitate nu funcţionează bine.
Pentru această plăcere exclusivă, distinşii călători plătesc scump. Căile ferate germane au instituit un sistem de tarife potrivit căruia un bilet este extrem de ieftin dacă faci rezervarea undeva în perioada bătăliei de la Hastings (1066). întârziaţii au posibilitatea de a-şi cumpăra nişte cârduri de plastic, care le dau dreptul la bilete mai ieftine, vreme de un an.

Există două tipuri, unul pentru bogați, care costă o avere, şi unul pentru proşti, cu care nu economiseşti nimic. Şi vai de cine pierde trenul pentru care are rezervare şi se obrăzniceşte să se suie în următorul! Diferența de preț este nu numai adăugată, ci şi înmulțită cu numărul de la cascheta controlorului. Pentru a explica acest sistem tarifar, căile ferate germane au angajat o armată de funcționari suprasolicitați intelectual, care se îngrijesc cu mare atenție ca în fața fiecărui ghişeu să se formeze cozi de oameni supărați. Vinovat, din câte se pare, fiind doar un anume domn Mehdorn, singurul locuitor al acestei planete care poartă prenumele de Bahnchef. Şi toate ziarele au căzut de acord în această privință. Ceea ce nu este deloc adevărat. De vină pentru comportamentul mizerabil al căilor ferate germane suntem noi toți, care îl acceptăm fără să crâcnim. Când am putea zbura cu avionul sau am putea merge pe jos.

CĂUTARE DE LOCUINȚĂ

Cine mai crede încă în bunătatea oamenilor şi doreşte să scape urgent de această iluzie ar face bine să pornească în căutarea unei locuințe. Este vorba de un tratament radical, cu efecte sigure. După ce vizitezi şi cea de-a treia vizuină tristă, având mare nevoie de renovare, care în anunț fusese dată drept

Şef de gară (n. tr.).

„ap. 5 c. etaj superior, luminos, aerisit, cu balcon", începi să te îndoieşti de imaginea prietenoasă pe care umaniştii europeni şi-au făcut-o despre Homo sapiens. îndoielile se înmulțesc şi mai tare când ajungi ziua în amiaza mare lângă următoarea potențială locuință, absolut acceptabilă, dar dubios de ieftină. Şi remarci că sub clădire se sapă un tunel de metrou, prin granit, iar lucrările se vor încheia cel mai devreme la începutul următorului mileniu. Asta explică amabilitatea doamnei de la administrație! Şi ultima urmă de scepticism dispare când, în sfârşit, îți descoperi visul: o grădina retrasă, în mijlocul oraşului şi totuşi, cumva, ca la țară, cu vecini foarte binevoitori. Desigur, a doua zi vei afla că locuința s-a dat de mult, totul a fost doar o eroare de computer. Omul este rău în mod fundamental. De mic. Scrie şi în Biblie.

CÂRNAT DE CURRY

Unele lucruri sunt atât de înfiorătoare, încât nu poți discuta prea mult despre ele. Prin urmare voi aminti numai în treacăt disputa aprinsă dintre două şcoli de istorie. Una ştie sigur, cârnatul de curry a fost inventat încă din 1947, de Lena Brückner, în Piața Mare Nouă din Hamburg, iar cealaltă susține apăsat că nu, Herta Heuwer l-a inventat, într-un bufet din Piața Stuttgart din Berlinul Occidental, doi ani mai târziu. Dar noi am renunța cu bucurie la feliile grase înecate în sos subțire, roşu-maroniu. Când îți comanzi un

cârnat de curry, imediat ți se pune întrebarea dacă preferi delicatesa „cu maț sau fără". Suficient ca să-ți întoarcă stomacul pe dos. Şi exact pentru a împiedica aşa ceva au apărut toate prescripțiile alimentare de pe lume: de la cele mozaice, trecând prin cele islamice şi până la cele hinduse. Că toate împreună nu au fost în stare să ferească omenirea de această oroare gastronomică („[.••] spurcăciune sunt pentru voi", vezi Cartea a treia a iui Moise1) ne dezvăluie lucruri neîmbucurătoare despre firea omenească.

CHE GUEVARA

Che Guevara este dovada faptului că poți comite orice crimă dacă urmezi ideologia potrivită. Şi totul devine cât se poate de clar după ce ne oprim puțin asupra psihiatrului, poetului şi exterminatorului Radovan Karadzici. Strict estetic vorbind, ar arăta remarcabil dacă imaginea sa ar fi imprimată pe tricouri şi tipărită pe postere: un bărbat chipeş, cu păr bogat şi ochi expresivi. Orice fotograf, nici măcar foarte priceput în meseria lui, l-ar putea transforma pe Karadzici într-o icoană, cât ai zice peşte. Numai că bietul Radovan are o weltanschauung eronată. Când cetnicii săi au lansat obuze asupra oraşului Sarajevo, când au măcelărit opt mii de musulmani bosniaci la Srebrenica, nu au mai putut face recurs şi la idealuri înalte.

'Leviticul, 11 (10) (n. tr.).

Iar Karadzici era doar un partizan al naționalismului Serbiei Mari şi nimic mai mult.
în cazul lui Ernesto „Che" Guevara, lucrurile stau cu totul altfel, căci el a fost comunist. Din această cauză, nu are nici o importanță că s-a aflat la comanda batalioanelor de execuție care, imediat după intrarea trupelor lui Castro în Havana, au omorât sute de prizonieri (printre care susținători ai dictatorului răsturnat Batista, dar şi oameni de stânga, care i se opuneau însă lui Fidel Castro). Şi nu interesează pe nimeni că el a fost cel care a înființat temutele „lagăre de resocializare" Guanacahabibes, prin care au trecut de atunci circa o sută de mii de disidenți şi homosexuali (dintre care aproape zece la sută se pare că au murit acolo). Cui îi mai pasă că ar fi fost capabil să lanseze cu mare bucurie rachete atomice sovietice spre New York; că a jurat în fața „fotografiei bătrânului şi tristului tovarăş Stalin" să distrugă capitalismul; că, în calitate de ministru al economiei cubaneze, a nimicit-o iremediabil; că ridica în slăvi, ca pe un stereotip, principiul utilizării forței brutale, măreția ei, frumusețea ei, „ura nemiloasă" care „îl transformă" pe om „într-o maşinărie ucigaşă eficientă, irezistibilă şi rece ca gheața". Dar toate se risipesc rapid, doar Che Guevara a luptat pentru o cauză nobilă şi bună, anume împotriva exploatării. Calea politică aleasă de el, lupta de gherilă, s-a dovedit în America Latină o potecă de junglă, îndreptată spre neant, dar nimeni nu mai vrea de mult să ştie asta. Astfel, Che Guevara ne fixează din mii de postere, de pe toate zidurile. Astfel, în orice crâşmă

cubaneză, răsună siroposul şlagăr revoluționar-romantic al lui Carlos Puebla, Comandante Che Guevara. Astfel, se fac filme după jurnalele sale din perioada pubertății cu acnee, pe când săgeta America Latină cu motocicleta. Astfel, vedem în toate magazinele de tricouri acelaşi şablon: bască, barbă nerasă de trei zile, havană. Privire îndreptată-n zări.
Legea despre care vorbeam la început este incrustată în fundamentul îmbibat de sânge al istoriei, de o veşnicie: poți să fii dement, sadic, prădător-vei fi venerat ca un zeu dacă în masacrele tale vei dovedi o atitudine corectă. Ghinionul naționaliştilor! Iar dacă într-o bună zi ar apărea postere cu portretul lui Radovan Karadzici, nici asta nu ar trebui, desigur, să ne mire. Nu foarte tare, în orice caz.
CHEIA IKEA
în Evul Mediu, mai exista menghina pentru strâns degetele - în schimb în epoca modernă s-a inventat cheia Ikea: o piesă metalică hexagonală, îndoită, de mici dimensiuni, utilizată pentru asamblarea bibliotecilor marca „Billy" ale firmei Ikea. Nu am nimic împotriva acestor rafturi, care dispun şi de un panou la perete, fiind extrem de stabile, cu polițe, slavă cerului, suficient de late ca să stea bine şi cărțile mai voluminoase. Cheia există doar pentru că orice lucru trebuie să aibă dezavantajul său. La fixare, şuruburile pentru care au fost concepute trebuie ținute foarte bine

între degetul mare şi arătător. Dar, după scurt timp, se instalează o durere ascuţită: în cursul rotaţiilor, cheia Ikea se înfige tot mai adânc în pielea arătătorului, până la sânge. Au existat şi meşteri harnici care şi-au jupuit total pielea de pe o parte a degetelor asamblând rafturi „Billy" - da, chiar aşa, până la os!

Mersul înainte al civilizaţiei în comparaţie cu Evul Mediu constă, în esenţă, din faptul că avem dreptul să ne provocăm singuri rănile. Astăzi nu mai este nevoie de călău; astăzi fiecare este propriul său călău. Iar în locul unei mărturisiri, cu puţin noroc ne putem alege, în cele din urmă, cu un raft pentru cărţi.

CLUBURI DE RENDEZ-VOUS

Un vechi proverb înţelept spune: „Atunci când mai mult de doi oameni se adună pentru un scop diferit de rugăciune colectivă sau sex în grup, fii sigur că nu iese nimic bun." Din acest unghi de vedere, nu ai cum ridica vreo obiecţie împotriva cluburilor unde îţi poţi căuta parteneri. Cine merge acolo ştie, cel puţin, în ce scop; poate fi absolut sigur că nu „se lucrează la proiecte" şi, spre interesul general, nu se ţin nici conferinţe. Problema cu acest gen de cluburi este că persoanele care le vizitează alcătuiesc un segment reprezentativ al populaţiei, dacă e să dăm crezare reportajelor pe această temă. Prin urmare, acolo există mai multe perechi de pensionari decât oameni tineri, mai mulţi burtoşi decât zvelţi, mai mulţi băieţi de băieţi

tatuați decât intelectuali ochelariști. Și totuși, este exagerată afirmația potrivit căreia cluburile de rendez-vous ar fi dovada ultimă că, în era postmodernă, sexul a devenit un divertisment practicat în timpul liber de proletarii pursânge. Desigur, în aceste așezăminte se întâlnește adesea vestitul fluture de solariu, adică acea pată albă ca zăpada, din zona coccisului, care stă mărturie că bronzul e de la tuburile de ultraviolete. Dar un lucru este cât se poate de clar, toți, absolut toți poartă lănțișor de aur. Acolo vin și avocate vopsite blond, la o vârstă perfectă, în orice caz, dacă e să dăm crezare reportajelor pe această temă. Principala activitate din cluburile de rendez-vous nu este de altfel jocul frivol, urmat de gimnastică la sol, cu distribuție aleatorie. Majoritatea timpului, asupra celor pașnic adunați domnește o plictiseală de plumb. îmbrăcat doar în desuuri, stai la bar, fumezi, bei bere și faci conversație poticnită despre vreme și politică globală, în orice caz, dacă e să dăm crezare reportajelor pe această temă. La un moment dat, amatorii de poștă se retrag acasă și între timp, este de presupus, localul se aerisește.
Mai multe nu știm să vă împărtășim pe această temă. Oricum, fără lănțișor de aur nici nu poți pătrunde acolo.

COLEGI

Colegii se împart, după cum știe oricine a cunoscut de-aproape coridoarele unei clădiri cu birouri, în

patru categorii: mocăiți, atotcunoscători, cretini intriganți și cucoane amatoare de cafea. Cele din urmă sunt inofensive; pot fi întâlnite mereu la oficiu, unde învârt cu lingurița în ceașcă și privesc somnambul, în timp ce poartă conversații despre planurile de concediu în Mallorca. Uneori însă aduc în discuție și experiențele din concediul recent, petrecut în Algarve, deoarece Egiptul a devenit, din păcate, prea periculos. Dar cel mai enervant la cucoanele amatoare de cafea e că sunt gata să devină țâfnoase din orice motiv. în schimb, cretinii intriganți trebuie atent ocoliți. De mici se cred prinți sau prințese și pretind să fie tratați ca atare. De fapt, ei consideră că munca este sub demnitatea lor, nu trag nici măcar o linie în plus și își consumă energia țesând intrigi mizerabile în fața șefilor. Pe cretinii intriganți îi poți recunoaște fără greș după faptul că suma de pe statul lor de salariu este mai mare decât a tuturor celorlalți. Dar nici măcar ei nu sunt periculoși până la capăt, deoarece, slavă cerului, sunt mult prea leneși ca să facă efortul necesar pentru a produce daune consistente. Atotcunoscătorii, la rândul lor, sunt cu totul altă specie. Și pot fi ușor subapreciați: dimineața apar la birou scăpărând din priviri, de parcă la micul dejun ar fi descoperit, simultan, cipul optic, formula universală a lui Einstein și antidotul împotriva răcelii. în realitate, nu au făcut decât să selecteze câteva imagini pentru pliantul cu care firma intenționează să strălucească într-o nouă campanie publicitară. Dar, atenție, entuziasmul lor trebuie împărtășit, altfel se transformă în enciclopedia ju ■ ., Srâie zilnic 4y
"""urilor care mâ sacai <w

veşnic duşman, fără nici un complex să facă anticamera pe etajul şefilor până când cine nu le-a cântat în strună îşi primeşte festiv hârtiile de demitere.
Dar cei mai răi sunt mocăiţii. Cine este nevoit să muncească alături de ei e ca un alpinist care escaladează Everestul, cu colegul în spate, în loc de tub de oxigen. Mocăiţii sunt extrem de amabili, la prima vedere, par incapabili să tulbure şi cel mai mic izvor, cu chipul lor nevinovat şi blând. Dar, din nefericire, sunt doar incompetenţi de-a dreptul eroic. Ei nu reuşesc niciodată să se concentreze şi, când simt o provocare, încep să caşte, loviţi brusc de migrenă. Nu, ceea ce li se cere nu pot face pe loc. Este peste puterile lor. Poate mâine, sau peste patru săptămâni, acum însă pică teribil de nepotrivit. Prin urmare, colegial, oftezi şi te apuci singur de lucru.

COMPUTER

Fără îndoială, introducerea oricărei inovaţii tehnice din istoria omenirii a fost însoţită de stres. Revoluţia neolitică, de exemplu - ce mai chin! în loc să bântuie liberi, să culeagă zmeură şi din când în când să frigă un porc mistreţ, strămoşii noştri au fost siliţi să înveţe deodată să se aşeze pe fundurile lor păroase, să cultive cereale şi să suporte muştruluiala nevestelor când iar nu aveau recoltă bună. Sau inventarea automobilului. Oamenii tocmai se obişnuiseră cu trăsurile trase de cai, cu viteza lor uluitoare,

când a trebuit să le înlocuiască cu nişte cutii de tablă puturoase, care pârâiau şi mergeau mai repede decât era voie de la poliție, iar iarna - spre deosebire de trăsuri - refuzau să pornească. O impertinență! Dar asemenea situații delicate nu reprezintă nimic în comparație cu stresul care a însoțit pătrunderea computerului în fiecare casă. Vă mai aduceți aminte de vechile şi bunele maşini de scris mecanice? Ce obiecte minunate. Funcționau pe orice vreme, nu se opreau niciodată, nu se alegeau cu nici un virus. Din când în când trebuia doar să le pui o panglică nouă cu două culori, asta era totul. Din păcate, progresul tehnic nu s-a oprit, ci a sărit peste această treaptă cu elan tineresc. înspăimântător, dar calculatorul este mânat înainte printr-o conspirație mondială a puştilor de doisprezece ani, cărora nevoile celor mari le sunt profund indiferente, pentru că lor nu le trebuie nimic în afară de jocurile cool pe computer. în acest scop, micuții discută între ei într-un jargon de specialitate, care pentru cineva din afara cercului nu sună cu mult mai straniu decât acadiana veche, atunci când este vorbită cu accent aramaic.

Mai devreme a fost vorba în treacăt despre inventarea automobilului. Asta ne aduce aminte de Bill Gates, stăpân peste majoritatea programelor de soft de pe această planetă, care a declarat public: „Dacă General Motors ar fi ținut pasul cu dezvoltarea tehnică la fel de bine ca industria computerelor, astăzi am merge cu toții în maşini de douăzeci şi cinci de dolari, care să consume doar un litru de enciclopedia lUrri ., ickie. zilnic 4„
"""urilor care mâ sacai

benzină la mia de kilometri." General Motors nu a suportat ca o asemenea nedreptate să planeze asupra sa şi a răspuns printr-o declaraţie de presă pe care nu ne rămâne decât să o citām aici. Fiecare cuvânt al ei este adevărat:

„Dacă General Motors ar fi dezvoltat tehnologia sa după modelul Microsoft, am conduce cu toţii automobile care s-ar distinge prin următoarele caracteristici:

1. Fără absolut nici un motiv, maşina dumneavoastră ar suferi de două ori pe zi câte o avarie totală.
2. De fiecare dată după ce se trasează marcajul pe stradă, ar trebui să cumpăraţi o maşină nouă.
3. Uneori, maşina dumneavoastră ar rămâne în pană pe autostradă, fără motiv. Atunci ar trebui să trageţi pe dreapta, să închideţi toate geamurile, să opriţi motorul, apoi să acţionaţi din nou demarorul şi să redeschideri geamurile, înainte de a porni din nou la drum. Dintr-un motiv nelămurit, veţi accepta toate astea fără să crâcniţi.
4. Uneori, Ia executarea unei manevre obişnuite - de exemplu o tentativă de a coti la stânga - maşina dumneavoastră s-ar opri, iar motorul ar refuza să mai pornească. în acest caz, motorul ar trebui reinstalat.
5. Macintosh ar construi o maşină cu funcţionare sigură, pe baza energiei solare, de cinci ori mai rapidă şi de două ori mai uşor de condus - dar toate astea numai pe cinci la sută din drumuri.
6. Luminile de avertizare pentru ulei, temperatura apei şi încărcarea bateriei ar fi înlocuite printr-un

mesaj unic: Acest automobil a efectuat o operaţiune nepermisâ.
7. Sistemul de siguranţă cu airbaguri ar pune întrebarea: Sunteţi sigur? înainte ca pernele de aer să se umfle.
8. Uneori, automobilul v-ar lăsa pe-afară, fără motiv, şi s-ar împotrivi să vă permită să intraţi, dacă nu aţi executa, simultan, ridicarea mânerului de la portieră şi sucirea cheii în broască, ţinându-vă bine în acest timp de antena radioului.
9. De fiecare dată când pe piaţă se lansează un model nou de autoturism, şoferii ar trebui să înveţe din nou să conducă, deoarece nici un accesoriu nu ar funcţiona ca la vechea maşină.
10. Ar trebui să apăsam pe butonul de start, ca să oprim motorul."

CONCEDIU

Într-un clasament al relelor legate de concediu, pe locul al doilea se află obligaţia de a-l planifica, de a-l plasa în funcţie de proiectele prietenilor, ale colegilor şi iubitelor - o operaţie matematică pretinzând studii de numerologie şi scriere cuneiformă, ţinând seama de variabilele amăgitoare şi de numărul de necunoscute nu totdeauna uşor de definit. Apoi urmează studierea pliantelor. Rapid podeaua se acoperă de hărţi, pentru că planeta noastră este un tărâm confuz: de ce există atâtea zone climatice şi graniţe de stat? Şi de enciclopedia iu
or care mă sâcâie
ilnic

ce, în definitiv, cinci continente? Apoi vizitele de penitență la bancă, pentru a crește bugetul de călătorie. Şi explicațiile unor doamne corpolente, vopsite blond, care îl informează pe solicitant în cuvinte bine măsurate că o extindere a bazei de calcul a creditului nu se poate, din păcate, lua în considerare, atâta vreme cât circumstanțele pecuniare nu s-au ameliorat hotărâtor. Prin urmare, înapoi în locuința plină de hărți, în căutarea unei ținte turistice mai apropiate. Nici Helgoland nu are cine știe ce farmec, iar Galeriile Uffizi sunt amenințate de o lovitură teroristă - scria de curând prin ziare.

Odată ajuns la destinație, vine următoarea năpastă: de un concediu ar trebui să te bucuri pe deplin, dar patul este prea moale, respectiv prea tare; din nimic se ajunge la o ceartă conjugală majoră, ori la sentimente de singurătate acute, localnicii zâmbesc atât de curios când îți servesc spaghetti con vongole, şi cu cine te întâlnești pe coridorul hotelului? Cu vecinii Kasupke. Cei cu basetul care mușcă; nu de mult ți-a trecut în fugă printre picioare, de era să te răstoarne pe trepte etc, iar doamna Kasupke a comentat, țipând indignată, că ai fi putut măcar să-i ceri scuze. Adică basetului. Din fericire, familia Kasupke păstrează o distanță de siguranță. Iar în cea de-a treia zi descoperi cărarea de lângă mare, care-ți lasă o impresie destul de limpede cam care au fost planurile inițiale de creație ale lui Dumnezeu; în cele din urmă te împrietenești cu pescarul bărbos, anarhist, care-ți recomandă un restaurant unde scoicile nu au fost scoase

de la conservă. Şi exact în acea clipă începe partea cea mai proastă a unui concediu. Adică întoarcerea. Cine a fost în concediu arată bronzat şi odihnit, ceea ce nu se poate ascunde, şi trebuie pedepsit cu toată asprimea. în definitiv, trebuie să existe dreptate. Prin urmare, nu e suficient că în computerul de acasă aşteaptă necitite mai multe tone de e-mailuri importante; nu e suficient nici muntele de plicuri mai înalt decât piramidele de la Gizeh, pe care nu le-ai văzut nici de data asta - nu, te mai îngroapă şi colegii, fără să-i mustre conştiinţa, sub toate muncile pe care ei nu au avut chef să le facă. („Şi le făceau viaţa amară prin munci grele, la lut, la cărămidă şi la tot felul de lucru de câmp şi prin alte felurite munci, la care-i sileau cu străşnicie" Ieşirea 1,14.) De regulă durează câteva săptămâni ispăşirea pentru vina de a fi fost în concediu, prin trudă grea. Numai cine e alb ca brânza va fi eliberat temporar din sclavie - ca să poată pleca în concediul următor.

CONCERT PENTRU CLARINET

Părinţii sunt teribil de mândri de copiii lor. Toţi. întotdeauna. Determinat genetic. Altfel nu ar fi explicabil cât de rezistent la realitate rămâne acest sentiment, chiar dacă nu rareori e lipsit de orice bază. Să luăm în discuţie o culme a obligaţiilor părinteşti, pentru o persoană înzestrată cu judecată pe jumătate normală: concertul anual de clarinet al şcolii de

""urilor care mă sacai -°

muzică unde studiază fiica. Ambientul ar trebui să vă fie familiar în urma nenumăratelor reprezentații chinuitoare - spectacole corale, acțiuni de solidaritate, jubilee şcolare, serbări de bacalaureat. Acțiunea se petrece în sala de festivități a unei şcoli, pentru care atributul „fără zorzoane" ar fi un eufemism; din fiecare crăpătură a lambriurilor emană o lipsă de ospitalitate îmbibată cu iz de detergent. Totul se petrece în perioada dinaintea Crăciunului, iar încăperea de mari dimensiuni, cu ferestre prevăzute imediat sub tavan, este practic neîncălzită. Pe şirurile de scaune dispuse strâns, care ar oferi loc cam la o sută de persoane, se pierd o duzină de oaspeți, încotoşmănați în paltoane: cu toții exemplare mândre ale speciei „părinți de vedetă". Pe câteva zeci de scaune au fost plasate din vreme programe fotocopiate fără afecțiune, care trezesc cele dintâi bănuieli sumbre. Potrivit foii, opt elevi vor oferi separat şi în diferite grupuri un total de douăzeci de mostre ale abilității lor - iar propriul copil, garantat, va apărea abia în ultima treime a spectacolului, pentru că tot ce este bun se păstrează mereu la sfârşit, după cum se ştie. Programul cu miros vag de solvent - Klezmer, Mozart, chiar şi Bach, amestecați cu Stevie Wonder şi Beades - aminteşte de marile realizări ale omenirii în domeniul culturii. Dar chiar înainte să poată înmuguri bucuria delicată a aşteptării, şirul de scârțâituri, huruituri şi hodorogeli te obligă să te aşezi degrabă pe suprafața tare şi rece. Sfârşitul acordării instrumentelor de caznă, puse acum în funcțiune doar de

probă, sugerează începutul iminent al concertului, pe care de altfel profesorul îl şi anunță prin cuvinte festive; nu scapă prilejul de a le mulțumi cu efuziune oaspeților pentru prezența lor. Toate mulțumirile, plus efuziunea, sunt, trebuie spus, mai mult decât îndreptățite. Căci, pentru a dezvălui odată adevărul, deplin şi dureros, despre educația muzicală şcolară: nu va urma decât o blasfemie fără egal, de fapt un sacrilegiu la adresa artei. Este adevărat că elevii demonstrează că şi micile genii sunt în măsură să producă un sunet simbolizat printr-o notă, ba chiar mai multe legate, la rând. Dar totul are de-a face cu muzica tot atât cât are un cuvânt pronunțat corect cu literatura. Cel mult după o oră şi ceva, adică pe la jumătatea torturii acustice, începi să te întrebi de ce Amnesty International nu se ocupă şi de asemenea manifestări. Sau instanța de protecție constituțională. Căci atât demnitatea compozitorilor ale căror lucrări au fost alese spre interpretare, cât şi dreptul la inviolabilitate al ascultătorilor binevoitori sunt călcate în picioare pe o scenă publică.
Dar, până să se facă apel la Curtea Federală Constituțională, alegem totuşi să nu plecăm, încă. Şi să ne gândim în ce fel se pot proteja mai bine operele de artă împotriva deformărilor - asta este treaba legiuitorului, în schimb, sfera privată rămâne tabu, iar practicile masochiste sunt permise în continuare. Doar plăcerea şi suferința stau mereu alături. Dincolo de obligația obiectiv existentă, în timpul concertului de clarinet remarci tot felul de chipuri însuflețite de

bucurie, cum probabil este şi chipul tău, de altfel. Să fie dragostea în măsură să tulbure atât de profund capacitatea de judecată? Poate, dar numai pentru scurtă vreme. Odată cu stingerea ultimului acord, spaţiul rece, hibernal, se însufleţeşte uşurat, cufundându-se apoi într-o adâncă melancolie. Melancolie legată, la rândul ei, de speculaţii asupra prezenţei noastre pe pământ - şi dacă nici ele nu duc la nici un rezultat, ajută în schimb la luarea unei hotărâri ferme: nu vei mai asista niciodată la un concert de muzică de clarinet!

CONFERINŢE

Să presupunem că Cel Sfânt - fíe lăudat! - a pornit creaţia nu atât de singur şi autocratic cum stă scris în Biblie, ci mai întâi a chemat la o conferinţă. Nu este nevoie de multă fantezie să ne închipuim cum arhanghelii, împreună cu serafimii şi heruvimii, stau cu toţii în jurul unei mese rotunde, undeva în nicăieri, înaintea lor se află pahare, sticle cu apă minerală catolică sfinţită şi castronaşe cu mană. Bossul pune mâna pe clopoţelul de pe masă şi sună energic. „Noul proiect al întreprinderii noastre este să creăm o lume - cu tot dichisul: mări şi continente, floră şi faună. Şi, suplimentar, o fiinţă cu două picioare şi voinţă liberă, după chipul şi asemănarea noastră. Detaliile le găsiţi în documentaţia de pe masă, pe care aţi primit-o cu două săptămâni în urmă."

„Toți în afară de mine", intervine Gabriel, şi aripile încep imediat să-i lumineze, în semn de ofensă. „Eu nu am primit nimic, ca de obicei. Dar dacă tot discutăm: trebuie neapărat să se întâmple acum? Şi o lume întreagă, deodată? Asta e iarăşi aşa, o idee brambura, un hybris dumnezeiesc, dacă ar fi să mă întrebați. Dar pe mine nu mă întreabă nimeni."
„Nu înțeleg ceva", se anunță la cuvânt Uriel. „Aici scrie că de-abia în ziua a patra urmează să fie făcute stelele. Dar lumina şi întunericul vor fi despărțite încă din prima zi. Prin urmare există lumină înainte să fie corpuri de iluminat. Mie nu mi se pare prea logic."
„Nu puteți să căutați comentariul relevant din Talmud?" vine replica Şefului - dar vocea Lui puternică este acoperită de tărăboiul heruvimilor: „Unde este mastodontul nostru cu tracțiune integrală? Proiectasem un mastodont cu tracțiune integrală şi motor diesel! Este scandalos felul în care sunt tratate ideile celor mai importante grupuri de proiectare! De ce nu a fost reținut mastodontul nostru cu tracțiune integrală în planul de creație? Şi dinozaurii unde au rămas? Asta-i cenzură! Chuzpe[1]! Scandal!"
„Acum să ne liniştim însă cu toții", intervine Mihail şi se dilată jovial, dublându-şi dimensiunea. „Avem în față un plan de lucru, în principiu totul mai este încă deschis. Prin urmare, putem discuta între noi ca nişte spirite civilizate ce suntem."

1 Obrăznicie, termen din idiş, preluat şi în ivrit (n. tr.).

Enciclopedia [Urr .. Sraie zilnic
IUcr"nlor care mă sacai^

„îmi cer scuze", intervine Gabriel cu voce coborâtă, morocănoasă, „îmi cer scuze, dar eu nu înțeleg despre ce anume discutăm noi aici. După cum spuneam, astăzi văd pentru prima oară aşa-numitele planuri de lucru. în această întreprindere suntem mereu atacați cu proiecte curioase de-ale Şefului. între noi fie vorba, m-am săturat până peste cap. Nu există oare nimic mai important de făcut? Eu, de exemplu, trebuie să mai pregătesc două coruri îngereşti pentru interpretarea de aleluia şi osanale. Pe urmă, s-a stricat pragul de trecere dintre cea de-a şasea şi a şaptea sferă cabalistică. Iar Lucifer m-a provocat la o dispută teologică."
„Destul, domnule coleg." Mihail îşi pierde brusc tot aerul jovial şi revine la dimensiunile normale. „Dacă ați fost atât de leneş, încât să nu studiați proiectul de lucru al lui Dumnezeu înainte să vă faceți apariția la această conferință, este problema dumneavoastră. Şi dacă nu realizați că reprezintă cel mai grozav plan pe care l-a ticluit vreodată Cel Sfânt - fie lăudat! - iar nu am cum să vă ajut. Cât despre corurile acelea îngereşti idioate, nu valorează în ochii mei nici cât o ceapă degerată!"
Gabriel tocmai vrea să reacționeze la această ieşire furioasă, când la cuvânt se înscrie un serafim: „Aici scrie că întreprinderea noastră va crea nu unul, ci doi oameni deodată. Un bărbat, se spune, şi o femeie, ce o mai fi aceea. Oare avem asigurată o finanțare suficientă? Asta înseamnă hrană dublă! Şi o dublă asigurare Casco pentru riscul apariției unor păcate! Iresponsabil! Iresponsabil!"

„A fost prea repede", protestează Chamuel şi foşneşte mâhnit teancul de foi. „La care zi a creației am rămas, de fapt? La despărțirea luminii de întuneric sau am ajuns la locul unde se spune: «Să mişune apele de vietăți, ființe cu viață în ele şi păsări să zboare pe pământ, pe întinsul tăriei cerului»?"
„De altfel, am auzit", aruncă Uriel în discuție, „că ar mai exista şi o a doua abordare. Un plan B, să-l numim aşa, pentru cazuri neprevăzute, în care se spune că ar intra pe rol o grădină, un şarpe şi frunze de smochin. Consecința ar putea fi apariția unui al doilea raport de creație, afirmă sursele mele... Să fie vorba de ceva serios aici?"
„Tipic!" Gabriel bate supărat din amândouă aripile. „Cel Sfânt - fie lăudat! - nu are încredere în noi. în noi, cei mai apropiați colaboratori ai Săi! Are taine față de noi. în loc să-şi dezvăluie toate intențiile, aşa cum se cuvine, esențialul este iarăşi pus deoparte."
Chamuel se văicăreşte în surdină. „Lucrurile nu se potrivesc deloc între ele. Lucrurile nu se potrivesc deloc între ele. Soare, lună şi stele... Grădină, şarpe, frunze de smochin... Lucrurile nu se potrivesc deloc între ele."
„Tocmai asta nu pricepeți", spune Mihail, devenit transparent de atâta furie înăbuşită. „Cu limitările dumneavoastră intelectuale, nici nu veți înțelege vreodată. Dialectica divină... adică jocul lingvistic cu vârtejuri de opacizare polivalentă... adică sub aeternitatis specie... adevărul este un sandvici cu brânză..."
„Hi-hi", se aude Lucifer, dând pe gât un pahar de apă sfințită, de parcă ar fi fost plin cu vin roşu.

în acest moment, Cel Sfânt - fie lăudat! - rosteşte cuvintele de aur: „M-am săturat. Declar conferința închisă. Punct, gata. Să se facă lumină." Şi s-a făcut lumină.

CONŞTIINȚĂ

Nefericirea a fost adusă pe lume atunci când Dumnezeu le-a transmis evreilor - cu „fulgere şi tunete", după cum aflăm din relatarea unui martor ocular - cele Zece Porunci. De la sine înțeles, precepte morale au existat şi mai înainte, nu în asta consta noutatea, dar poruncile se asemănau mai degrabă cu nişte reguli de comportament înțelept. („Ai parte de mai multă linişte în viață dacă te porți frumos cu vecinul tău" etc.) în orice caz, nu reprezentau principii absolute. Dar acum morala devenea lucrul de căpătâi. „Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Care te-a scos din pământul Egiptului", a tunat Bătrânul pe muntele Sinai. „Să nu ai alți dumnezei afară de Mine!" Și apoi a urmat, lovitură după lovitură: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta! Să nu ucizi! Să nu fii desfrânat! Să nu furi! Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău!" Nici măcar să nu visezi cum ar fi dacă te-ai tăvăli prin fân cu nevasta cea frumoasă a aproapelui tău! Da, s-a ținut cineva vreodată de asta? Sigur că nu, sau cel puțin nu întotdeauna. Şi, din păcate, nu numai evreii au auzit tunetul vocii de pe muntele Sinai - a fost atât de puternic, încât a răsunat

în toate colțurile lumii. Aşa a ieşit la iveală. Aşa s-a făcut deodată că fiecare muritor a aflat ce se aşteaptă din partea lui. Aşa a apărut mustrarea de conştiință. Am putea acum să adoptăm o poziție filozofică şi să spunem că a reprezentat un progres uriaş. Căci fără conflicte de conştiință nu ar exista indivizi. Cine încalcă preceptele divine va avea mustrări de cuget - de aici rezultă însă că are un cuget. Trebuie să dea seamă în fața propriei conştiințe, el şi nimeni altul; nimeni nu poate să intervină în favoarea lui, deoarece răspunderea morală nu se transmite. Aşa este smuls individul, cu dureri, din matricea comunității. Conştiința sa încărcată taie cordonul ombilical care îl ținea legat de adunarea tribală. Fiecare are propriul său mod de eşuare în fața celor zece porunci şi, printre altele, tocmai caracterul specific îl face inconfundabil. Ratarea etică este determinantă pentru individ tot atât de mult pe cât codul său etic. într-o oarecare măsură s-ar putea zice: „Sunt vinovat, deci exist." Dar ce preț s-a plătit pentru acest progres - şi câtă tensiune provoacă în viața de zi cu zi! Şi cât de deprimat poți să fii când constați, cât se poate de limpede, că iar ai călcat pe de lături! Să ne gândim doar la seninătatea păgână cu care Ovidiu se întreabă, în Ars amandi, dacă nu cumva se face să o seduci chiar şi pe subreta pe care tocmai ai trimis-o cu misivă amoroasă către stăpâna ei. Că ar putea fi o problemă etică, evident, nici măcar nu i-a trecut prin minte. Tocmai pentru că Ovidiu scria într-o lume în care conceptul de păcat, în sens moral, era cu totul

necunoscut, încă. Şi cât de mult ne-am îndepărtat de acea lume: astăzi este imposibil să flirtezi cu soția unui prieten fără ca să-ți pierzi somnul de remuşcări, iar dacă treci pe lângă un cerşetor pe stradă şi nu îi arunci în pălărie cel puțin cincizeci de cenți, categoric o să te ardă stomacul. Ca să nu mai vorbim de situațiile în care apuci să promiți ceva, dar nu te poți ține de cuvânt din motive ce nu țin de tine, şi apoi te simți ca ultimul om. „Avea o conştiință curată", scria autorul de aforisme polonez Stanislaw Jerzy Lec despre un contemporan, „nu s-a folosit niciodată de ea." Ce om de invidiat trebuie să fi fost!

COPII

Aşa cum remarca marele filozof american W.C. Fields, cine urăşte animalele şi copiii nu poate fi un om foarte rău. într-adevăr, copiii sunt o idee mai insuportabili decât animalele, care, majoritatea, sunt ținute în lesă, unele chiar şi cu botniță. (Sau mişună prin codrii întunecați, unde nu deranjează pe nimeni.) Copiii, în schimb, sunt lăsați în libertate, iar părinții lor le permit să facă practic orice. Astfel, aleargă prin cafenele cu mese pe trotuar şi, din viteză, trântesc cu zgomot scaunele pe caldarâm, ori găsesc foarte amuzant să se strecoare până foarte aproape de oameni necunoscuți, aşezați pe bancă, în parc, ca să le urle în ureche, ori să se posteze în

fața a două doamne adâncite în conversație și să Ie întrebe: „Da' despre ce vorbiți voi aici?" şi, la un moment dat, celui mai mare i se pare teribil de amuzant să o chinuiască pe fetița cea mai mică şi mai plăpândă din grup, care însă se răzbună nemilos. Urletele şi suspinele şi gemetele care urcă până la cer umilesc orice sirenă antiaeriană. Dar copiii crescuți în spirit antiautoritar, care-şi însoțesc mamele progresiste, cu predilecție Ia concerte şi la lecturi publice, depăşesc orice imaginație. Ei reuşesc performanța - de cele mai multe ori chiar în mijlocul evenimentului - de a atinge asemenea intensități sonore, încât, prin comparație, toate trâmbițele de la Ierihon ar fi părut o nevinovată fanfară de stațiune climaterică. Altfel, când ai de-a face cu copiii, poți să priveşti în profunzimea firii omeneşti şi să te înspăimânți: există puştani scârboşi şi lăudăroşi, în care îi recunoşti de pe acum pe viitorii directori administrativi. Câte o păpuşă de cinci ani se poartă cu cei de-o vârstă cu ea la fel de rece şi de cochet ca o văduvă de căpitan boită. în orice groapă cu nisip de pe pământ întâlnim Cezari sângeroşi, copile intrigante de faraon şi făpturi servile. O fetiță construieşte un castel din nisip, în vreme ce un băiețel îi ține lopățica şi găletuşa. Iar un alt băiețel distruge cu sete toate turnulețele ridicate cu dragoste, chiar în fața lui, de cei mai slabi decât el. Care privesc cu gura căscată şi într-un târziu pleacă, fără nici o apărare. Ce va ieşi din aceşti ştrengari? Ei bine, messieurs-dames, uitați-vă în jur.

Enciclopedia JUc . ,caie zilnic g3
u(-runlor care mâ ^

Dar, de la sine înțeles, propriile noastre odrasle fac excepție, fiind, prin firea lor, dulci, inteligente, prietenoase, frumoase din cale-afară şi categoric mici genii ş.a.m.d.

CRĂCIUN

Crăciunul este ca un autobuz care soseşte năvalnic în stație, în vreme ce semaforul pentru pietoni tocmai arată roşu; dar traversezi şi te miri că te loveşte o maşină. Decembrie vine în fiecare an. Şi în fiecare an, în decembrie, se apropie amenințător data de 24. Şi în fiecare an te simți uluit: cum aşa, din nou sărbătorile? Aşa că începi, cu doar două zile înainte, să spargi cârdul de credit şi să cumperi, panicat şi angro, cadouri pentru tanti Frieda, pentru noul prieten al surorii şi pentru cei mici şi dragi. în magazine, din difuzoare se revarsă un infernal kitsch. Noul joc de computer pe care şi-l doreşte Max (trei ani) pentru moment nu mai există în stoc, din păcate. N-ai habar dacă potențialul cumnat s-ar simți cumva stânjenit de un exemplar ilustrat din Kamasutra, lăsat pentru el pe măsuța de cadouri. Dar să nu zică nimeni că n-a fost prevenit din timp, şirurile de Moş Crăciuni din ciocolată păzesc încă din august rafturile supermarketurilor, ca un avertisment mut. Vitrinele sunt împodobite de pe la mijlocul lui septembrie cu ghirlande argintii şi ramuri de brad din plastic. Melodia Stille Nacht pluteşte neîncetat prin magazine, sau cel

puțin așa pare. Iar semaforul arată roșu, cât se poate de limpede. De vină ești doar tu! De vină ești doar tu! Moșul stă la volanul autobuzului de Crăciun și râde - și are dreptate când oprește exact în dreptul zebrei pline de pietoni.

însă în centrul sacru al terorii, dacă îmi este îngăduit oximoronul, se află sărbătoarea propriu-zisă de Crăciun, când obligatoriu se adună grupuri de oameni altfel străini și plini de aversiune unii față de alții, dar cu legături de rudenie, ca să stea alături sub brazii împodobiți și să sărbătorească, în armonie. Iar evenimentul ia o turnură cât se poate de neplăcută în Germania. Pentru că, spre deosebire de Anglia, unde scopul principal este să te ghiftuiești, spre deosebire de America Latină sau de creștinii arabi, unde Crăciunul rămâne o sărbătoare populară și zgomotoasă, multicoloră, și veselă, germanii așteaptă să fie dominați de pace și de sentimente profunde; o rețetă sigură pentru crime cu toporul și alte asemenea tragedii domestice. Cele mai mari catastrofe au loc când 24 decembrie cade joia și trebuie să petreci patru zile la rând în sânul familiei, un adevărat dezastru programat, care poate fi ținut în frâu doar cu multă mâncare grea. Procesele complicate de digestie astfel puse în acțiune aduc membrii familiei într-un soi de narcoză culinară, împiedicându-i să se năpustească unii asupra celorlalți. Fiți înțelepți, rezistați oricăror tentații, pregătiți pentru Crăciun doar crap umplut, gâște grase cu găluște de cartofi și cârnați de Franconia! Și evitați orice plimbare în scopuri digestive.

Titulatura de „critici ai globalizării" include toate persoanele de stânga care fie sunt prea leneşe ca să-I citească pe Marx, fie prea proaste ca să-l priceapă. Şi, totuşi, lucrurile sunt cât se poate de simple, Karl Marx considera capitalismul o necesară etapă intermediară a socialismului şi susţinea implementarea relaţiilor capitaliste în toată lumea, aşa cum se întâmplase în patria sa de adopţie prin exil, Anglia, unde chiar erau dominante. Manifestul partidului comunist, elaborat împreună cu Friedrich Engels, înalţă un imn de laudă capitalismului şi burgheziei, în calitate de clasă revoluţionară. „Ea este cea care a demonstrat, pentru prima oară, ce sunt capabili să realizeze oamenii, prin activitatea lor", se spune acolo. „Ea a fost cea care a îndeplinit minuni cu totul diferite de piramidele egiptene, viaductele romane şi catedralele gotice, a dus la bun sfârşit campanii cu totul diferite de migraţiunea popoarelor şi de cruciade." Citim mai departe: „Burghezia, prin exploatarea pieţei mondiale, a restructurat într-un mod cosmopolit producţia şi consumul tuturor ţărilor. Spre marele regret al reacţionarilor, le-a tras industriilor preşul naţional de sub picioare. Străvechile industrii naţionale au fost distruse şi procesul continuă încă, zi de zi. Ele se văd împinse deoparte de noi industrii, a căror apariţie devine o chestiune de viaţă şi de moarte pentru toate naţiunile civilizate, industrii care nu mai prelucrează materii prime indigene, ci altele, aduse din zonele

cele mai îndepărtate şi ale căror produse finite sunt utilizate nu numai în ţara respectivă, ci peste tot în lume. în locul vechilor necesităţi, satisfăcute prin produse autohtone, apar altele, noi, care pentru a fi satisfăcute, este nevoie de produse din cele mai depărtate ţări şi climate. în locul autarhiei şi al dependenţei locale şi naţionale mai vechi, apar un comerţ în toate direcţiile, o dependenţă reciprocă, în toate direcţiile, a naţiunilor. Şi, aşa cum se petrec lucrurile în producţia materială, la fel se petrec şi în cea spirituală. Produsele spirituale ale fiecărei naţiuni devin un bun comun."

Toate acestea sunt concepute de Marx şi Engels în mod explicit ca nişte complimente. Globalizarea capitalistă era înţeleasă de cei doi, aşa cum spuneam, ca deschizătoare de drum a societăţii mondiale socialiste. Karl Marx, cu barba lui înfoiată, ar fi fost un fidel client la Starbuck's, şi-ar fi luat gustarea la McDonald's, şi-ar fi cumpărat ultimul model de laptop, ca să navigheze ore întregi pe Internet, fără modem.

Precursorii criticilor globalizării de astăzi erau numiţi de Marx „socialişti reacţionari", şi scria că ei ar dori „fie să restaureze vechile mijloace de producţie şi de transport", fie să „îngrădească forţat mijloacele moderne de producţie şi de transport în cadrul vechilor relaţii de proprietate, dinamitate chiar de ele..." în ambele variante, programul lor rămâne „reacţionar şi utopic, în acelaşi timp". Pentru Marx şi Engels era limpede că sistemul capitalist nu putea fi limitat din nou în cadrul vechilor graniţe ale statului naţional, şi

totul este corect, deoarece urmăreşte doar să doboare barierele vamale şi să răstoarne tradiţiile feudale. Aşa arată progresul. Socialismul reacţionar, afirmă Manifestul comunist cu venin, este „jumătate cântec de jale, jumătate glumă, jumătate ecou al trecutului, jumătate ameninţare a viitorului, care uneori loveşte burghezia drept în inimă prin judecata lui amară, ingenios distructivă, mereu comic graţie incapacităţii sale totale de a înţelege mersul istoriei moderne". Nu este nevoie de multă fantezie pentru a-ţi imagina câtă batjocură acidă ar vărsa astăzi Marx peste „Attac" şi alte organizaţii asemănătoare, care se consideră de stânga, fără a avea nici o legătură cu viitorul.
în lucrarea sa Ideologia germană, Marx decretează: „Comunismul nu este pentru noi o stare care trebuie să fie realizată, un ideal după care să se orienteze realitatea. Numim comunism mişcarea reală care înlătură starea de lucruri actuală." Ajunşi aici, criticii globalizării ar face bine să se uite jur-împrejur fără ochelarii de cal ai ideologiei: ce este oare „mişcarea reală care înlătură starea de lucruri actuală"? Nu cumva tocmai globalizarea capitalistă? Coreea de Sud s-a transformat în treizeci de ani dintr-o ţară din lumea a treia, a cărei îndeletnicire de bază era confecţionarea de peruci din păr uman, într-o naţiune high-tech, care produce telefoane mobile şi maşini rapide. Coreea de Nord, dimpotrivă, s-a protejat cu redute înalte împotriva pieţei mondiale capitaliste. Astăzi nu este decât un enorm lagăr de concentrare al foamei, cârmuit de o sectă politică dementă. Care model

social este mai uman? Și care nu are, garantat, nimic de-a face cu viziunea lui Karl Marx? Dacă se întâmplă ca un critic al globalizării să cunoască răspunsul corect, îi vom dărui, în semn de onoare, operele clasicilor marxişti editate de Dietz Verlag - da, toate acele volume albastre! Dar mai întâi ar trebui, desigur, să devină un susținător al globalizării capitaliste. Și atunci cărțile acelea nu i-ar mai servi la nimic.

în seara de 11 septembrie 2001 am plecat târziu de la birou. Mă simţeam golit de putere şi nu-mi putea ieşi din minte imaginea perechii de îndrăgostiţi care sărise, spre moarte, ţinându-se de mână, dintr-un turn în flăcări. Dar, dintr-odată, am ştiut ce-mi trebuia, mai exact o supă de gulaş caldă, aburindă. O consolare pentru stomac. Doream să uit oroarea, chiar şi numai pentru o clipă. Din fericire, în drumul meu spre casă exista un restaurant, unde ştiam că aveau supă de gulaş. Când am intrat, televizorul funcţiona, comentatori înţelepţi emiteau comentarii înţelepte, specialişti în lumea islamică răspundeau la întrebări, corespondenţi din întreaga Americă erau supuşi interogatoriului şi permanent apăreau incredibilele scene

cu avioanele care se izbeau de Turnurile Gemene şi grămezile de dărâmături din Pentagonul fumegând. Mi-am comandat supa. în vreme ce aşteptam, am auzit cum urla un tip de la masa vecină în mobilul său, ca şi cum ar fi fost un microfon. „Bush, criminalul ăla!" zicea. „Americanii ăştia au senzația că pot să-şi permită orice!" Şi: „Sigur că israelienii sunt în spatele afacerii! Sharon, fascistul ăla!" Arăta absolut normal, un domn bine îmbrăcat, cu chelia rasă. Ca să vezi, vreun nebun, mi-am zis, şi am început să mănânc. Supa de gulaş era fierbinte şi foarte gustoasă. Şi chiar atunci jumătate dintre consumatori s-au mutat în salonul vecin, unde patronul a dat drumul la un televizor cu ecran mare, dar nu pentru ştiri; se transmitea un meci de fotbal. Iar urletele obişnuite care însoțesc un meci erau, indubitabil, puțin mai ostentative decât de obicei. Gol! Aşa le trebuie americanilor! Acum le-au tras-o şi lor! Goool! Nota bene: în acel moment, nu se găsea nici măcar un singur soldat american în munții Hindukush sau la Bagdad. Tinerii fundamentalişti din Afghanistan se mai scăldau sub strălucirea puterii lor şi, pe stadioane de fotbal, puneau să fie lapidate femei.

Abu Ghraib nu exista pentru nimeni, pentru nimeni din Europa, era doar o gaură împuțită şi întunecoasă în care şobolanii rodeau din trupurile deținuților lui Saddam Hussein. Supa a început să nu-mi mai placă deloc. Am plătit, atent să nu las bacşiş, şi am ieşit la aer curat.
Nu era prima oară în viața mea când mă întâlneam cu ura. Oricum, am crescut într-o țară mică şi agreabilă din Alpi, renumită în lumea largă pentru comorile ei spirituale şi frumusețile naturale - o țară ale cărei ziare scriau adesea despre „evreimea mondială" şi uneltirile ei, în vreme ce membri ai Waffen SS îşi țineau cu tot fastul întâlnirile tradiționale, iar cancelarul federal (tot de origine evreiască) îi numea pe evrei un „popor ticălos". Nu, ura nu reprezenta pentru mine nimic nou. Dar eram surprins, aşa cum voi fi mereu în fața acestei revelații uluitoare, care face să se năruie lumea: URA EXISTĂ CU ADEVĂRAT. Nu este vorba de o neînțelegere, nici de o mică diferență de opinii, nici de ceva inofensiv, care să poată fi eliminat din lume la o ceaşcă de cafea, nici de o farfurie de gulaş. Ura există. Ea îndreaptă avioane către zgârie-nori, ea taie în bucăți, cu machete, femei tutsie

însărcinate, ea explodează într-o discotecă în care dansează tineri israelieni de şaptesprezece ani, ea maltratează - sub pretext că ar servi unui scop pedagogic mai înalt - copiii din şcoli. Ura, ura nu încetează niciodată. Dar, din păcate, nici măcar această revelaţie nu serveşte la nimic: ori de câte ori te întâlneşti cu ura este ca şi cum te-ai lovi cu capul de un zid de beton. La Fontaine a scris o fabulă frumoasă despre forţa creatoare a urii atunci când trebuie să-şi găsească temeiuri pentru că există. Lupul se întâlneşte cu un miel şi-i spune: „Ştiu că mai an ai vorbit urât despre mine." „Cum să fi făcut eu una ca asta?, îi răspunde mielul. Pe atunci nici nu mă născusem." „Dacă nu ai fost tu, atunci frate-tu!" „Dar nu am nici un frate." „Atunci, altcineva de la tine din familie, întotdeauna aţi stat cu gura pe mine, voi, ciobanii voştri şi câinii voştri. Şi am să mă răzbun." Aşa că l-a înşfăcat pe miel, l-a dus în pădure şi l-a înfulecat.

Cine vine în contact cu ura se expune simultan la două primejdii: despre una se vorbeşte adesea, despre cealaltă aproape niciodată. în primul rând există pericolul de infectare, deoarece avem
Enciclopedia lUCfu . R&câie zil"ic 73
""-'Urilor care ml $&

de-a face cu o boală extrem de contagioasă, anume mizantropia. Setea de răzbunare vizează nu numai făptaşul, ci şi pe întreaga sa familie, pe prietenii săi, pe naţiunea sa, pe toţi cei asemenea lui. Pe drept cuvânt lumea a fost indignată de imaginea acelei americance cu obrajii ca foiţa de calc: la Abu Ghraib, care pentru urechile irakiene sună ca „Dachau", ţinea de zgardă un prizonier, rânjind nerod şi neruşinat spre obiectivul camerei. Nimeni nu este imun la acest virus. 0 banalitate care conţine doza ei de înţelepciune. Dar fericitul care a reuşit să evite primejdia numărul unu este, desigur, ameninţat de primejdia numărul doi. în limbaj de specialitate, provenit din engleză: BATTERED WIFE SYNDROME1. Printre victimele urii există un mare număr de soţii şi prietene bătute, uneori chiar ani îndelungaţi şi sumbri, de partenerii lor de viaţă, care nu vor fi niciodată denunţaţi. Pentru că ele îl iubesc. Că doar nu or avea numai părţi rele, nu-i aşa? Şi nu cumva au declanşat chiar ele reacţia violentă? Oare să nu fie ei de vină, ci chiar ele? Nu ar trebui femeile bătute să-şi schimbe

1 Sindromul femeii bătute (n. tr.).

comportamentul, ca să nu mai încaseze şi alte şuturi şi vorbe grele? Au fost suficient de iubitoare, au făcut totul pentru a se jertfi pe deplin? Voilâ, BATTERED WIFE SYNDROME în toată splendoarea sa: Victima caută vinovăția în propria sa curte. Ura trebuie să aibă o cauză a ei. Atât timp cât soția brutalizată se lasă indusă în eroare de această neînțelegere a situației, îi va fi imposibil să vadă în soțul ei pe adevăratul ticălos violent şi bețiv. Iar acestui sindrom îi pot cădea pradă grupuri întregi de oameni maltratați. Şi atunci, căutăm harnic cauzele: pedofilului i s-a aplicat un tratament psihiatric greşit, rasiştii raşi în cap din Germania Răsăriteană au dus o lipsă flagrantă de locuri de distracție pentru tineret, violatorul a avut o copilărie nefericită, iar sinucigaşii palestinieni din Israel au fost, de fapt, împinşi la declanşarea atentatului doar de împrejurări . Chiar dacă aveau un paşaport britanic şi se născuseră la Liverpool. Ce ar fi putut să spună israelienii pentru a fi tratați cu milă de bărbatul cu celular, pe care l-am ascultat fără să vreau în seara lui 11 septembrie? „Vă implorăm să ne iertați că nu ne-am enciclopedia lUri., ., Srsie zilnic 75
'""urilor care mă saca' ' =

retras din teritoriile ocupate şi nu am trecut cu toţii la islamism. Ne dăm seama, este un afront la adresa tuturor musulmanilor din lume că insistăm cu tărie să menţinem un stat naţional al evreilor. Ne cerem iertare şi pentru fetele îmbrăcate sumar de la Tel Aviv." Este de presupus că nu ar fi fost suficient. Şi ce ar fi putut să spună preşedintele american cel clăpăug? „Suntem profund afectaţi că America se evidenţiază în chip atât de strălucit în lume. Ne ruşinăm că populaţia globului nu visează la nimic cu mai multă ardoare decât la un green card. înţelegem că bogăţia şi Constituţia noastră plină de libertăţi reprezintă un afront de nesuportat, în afară de asta, ne pare rău că am câştigat al Doilea Război Mondial şi Războiul Rece." Nici asta nu ar fi fost de ajuns. „Stimate concetăţene, stimaţi concetăţeni, a fost o greşeală să construim asemenea zgârie-nori semeţi. Un simbol al aroganţei noastre de care s-au ales praful şi pulberea. Este exact ceea ce merităm. Pe cele trei mii de victime le vom plânge, dar nu cine ştie ce, pentru a nu răni sentimentele asasinilor şi pe ale simpatizanţilor lor." Nu-i suficient. Probabil că George W. Bush nu ar

fi putut să-l mulțumească pe omul meu cu celular decât dacă, în timpul următoarei sale conferințe de presă de la Casa Albă, s-ar fi împuşcat în fața camerelor de luat vederi. Astfel ura nu se potoleşte, ci trebuie să fie martoră la autodistrugerea țintei sale. Şi dacă nu i se îndeplineşte favoarea, mai dă şi ea o mână de ajutor.

însă este tulburător când vorbeşte serios în numele iubirii. Hassan Butt, un britanic de douăzeci şi cinci de ani de origine pakistaneză, nu un oropsit al acestei lumi, crescut într-o familie liberală de imigranți, visează cu ochii deschişi la jihad şi spune, într-un interviu publicat de Die Welt: „Poate că America va fi distrusă încă în cursul vieții mele." Şi: „Pentru mine nu există nimic mai măreț decât atunci când cineva ucide în numele lui Allah sau este ucis în numele lui Allah." Hassan Butt nu vede nici un motiv pentru care flamura islamului să nu fluture într-o zi şi deasupra Casei Albe sau la Downing Street No. 10. Adevărat, încă nu se simte suficient de copt pentru a deveni terorist, altfel nu există o perspectivă mai oribilă decât aceea de a ajunge bătrân, cu părul alb. Vrea să moară tânăr, ca

luptător, iar față de patria sa nu simte nici cea mai mică loialitate. Acelaşi Hassan Butt spune însă că „Allah este calea iubirii. Rasismul a pus stăpânire asupra creştinismului şi iudaismului. Şi-a făcut cuib în mintea susținătorilor lor. Creştinii nu se consideră niciodată o comunitate frățească, au întotdeauna sentimentul apartenenței la un anume domeniu de suveranitate. Spre deosebire de musulmani, care, indiferent de culoarea pielii, indiferent de apartenența la o rasă sau alta, indiferent de naționalitate, se consideră o mare frăție".
Da, dragostea de oameni, generală, fără limite, universală! îmbrățişați-vă, milioane! Iar dacă nu vrei să fii şi tu parte, este doar vina ta. Pielea ta va fi perforată de cuiele pe care le-am amestecat în explozibilul din maşina-capcană. Te vom decapita încet, cu sabia. Iar dacă tânăra femeie nu se poartă suficient de cast, va fi violată într-un subsol, în beznă, dintr-o suburbie pariziană, de o hoardă întreagă, ore întregi, şi totul în numele iubirii.

DAN BROWN
Proza lui este moale ca un cauciuc de bicicletă cu un ciob de sticlă înfipt în el. (Prin comparaţie, până şi Michael Crichton pare un scriitor inventiv.) Cu intrigi testate în tunelul aerodinamic, astfel încât garantat să ţi se facă părul măciucă. (Să ne gândim doar la poveştile născocite cu atâta iubire în romanele din seria Harry Potter!) Iar dialogurile sunt scrise, fără îndoială, de către sardele în ulei în stare de agitaţie dementă. (Oricărui actor de telenovelă i-ar fi jenă să le rostească.) Justeţea dogmatică a teologiei lui a fost cernută şi verificată de înaltul tribunal inchizitorial al feminismului soft şi folitically correct. („Biserica papistaşă reprimă femeile, ca şi adevărul, să nu fi fost oare matriarhatul mult mai plăcut?" Bun de tipar!) Dar să nu fim meschini: toate astea nu contează
Er>ciclopedla ^. ^ sâcâie zilnic ?g

deloc. în afară de faptul că milioane de cititori înghit thrillerurile religioase ale lui Dan Brown ca pe floricelele caramelizate, nu se întâmplă nimic rău. Vom trece cu mărinimie şi vom considera în regulă şi că între timp au apărut inclusiv ediții ilustrate şi adnotate ale operelor sale, în care se escamotează evidența că totul este o minciună sfruntată.
în schimb, faptul că există oameni care utilizează produse ale casei Brown în chip de ghid de călătorie - care prin urmare îşi deschid ochii prin ochelarii săi narativi asupra unor locuri cum ar fi Westminster Abbey şi Luvru sau asupra picturilor lui Leonardo da Vinci - nu mai este deloc de neglijat. Căci, după cum ne învață fizica modernă, obiectele se schimbă după modul în care sunt contemplate. Şi aşa se face că aceste clădiri şi tablouri se acoperă de un strat de mizerie metafizică, invizibil şi nelavabil. Şi, fără îndoială, lucrurile devin serioase, deoarece este vorba chiar de un sacrilegiu.

DECLARAȚIE DE VENITURI

în Critica rațiunii pure, Immanuel Kant a pus capăt tuturor încercărilor de a deriva existența unei ființe supreme din rațiunea omenească. Prin urmare, a renunțat la demersul de descoperire a dovezilor existenței divine de natură ontologică, cosmologică, şi chiar fizico-teologică. în schimb, filozoful nu a irosit nici măcar un cuvânt despre indiciile care susțin

predominanța în lume a unui principiu antagonist - poetic ar putea fi numit şi înger întunecat, căzut, sau părinte al păcatului. Prin urmare, Kant a închis consecvent ochii în fața dovezilor prezenței diavoleşti. Şi nu ne interesează dacă a făcut-o din pudoare sau din laşitate, dar trebuie să stabilim că până şi lui ar fi trebuit să-i fie dificil să conteste dovezile existenței lui Satan. Printre care se evidențiază declarația de venituri. Masochiştilor înrăiți li se poate părea de înțeles că trebuie să-ți împărți cu statul câştigul pentru care ai muncit din greu, iar statul să-l cheltuiască pe lucruri care de care mai utile, cum ar fi indemnizația pentru casa personală, Eurofighter şi subvențiile agrare. (Spre ştiința generațiilor viitoare, indemnizația pentru casa personală se referă la cadouri scumpe făcute unor pierde-vară. Eurofighter se chema un avion de luptă, perimat încă în timp ce era construit. Subvențiile agrare erau banii plătiți țăranilor pentru a fi amabili să renunțe să mai cultive pământul.) Iar pentru toate astea, limpede, tu plăteşti o grămadă de bani la administrația financiară. Şi, pe deasupra, mai trebuie şi să aprobi cu mâna ta cât se cuvine să-ți înhațe domnii respectivi, ceea ce înseamnă, cum spunea Kant, o „reversiune a scopului final al Genezei înseşi". Caracterul luciferic se dezvăluie deplin imediat ce pricepi că procedura prin care îi spui statului în ce fel trebuie să te mulgă seamănă îngrozitor de bine cu o temă la matematică. Există însă o diferență fundamentală. La şcoală, profesorii încercau să explice principiile care mai apoi

Enciclopedia Jutf ■ âcaie zünic 81

"irurilor care mâ sa>-a

serveau la rezolvarea temelor. Administrația financiară, însă, renunță la orice explicație. Trimite temutele sale formulare, fără nici un comentariu. După care așteaptă pur și simplu ca lucrările să se execute corect, iar dacă se strecoară vreo greșeală, amendă! Desigur, poți să recurgi la ajutor, adică să apelezi la un consultant fiscal, dar și asta se răzbună, la fel ca și copiatul pe vremuri, la școală, adică totul costă, și nu puțin. Tot sistemul nu poate să fi fost urzit de Satana în persoană. Dar Dumnezeu, în înțelepciunea și bunătatea Sa nemăsurate, îl lasă să-și facă mendrele, ca să ne pună la încercare ca pe robul său Iov odinioară.

DEMOCRAȚIE (LIBERALA PARLAMENTARĂ)

Se presupune că vechii greci au imaginat democrația. O legendă frumoasă, care evocă tablouri idilice: domni cu barbă, eleganți și îmbrăcați în togă, crânguri de măslini, tineri goi și amfiteatre. în realitate, originea democrației, așa cum o cunoaștem noi, este mai puțin nobilă. Desigur, cuvântul demokmtia provine de la Atena, dar nu și practica domniei populare. Orașul-stat atenian se fundamenta pe principii tribale, de drepturi politice se bucura doar clanul cetățenilor așa-zis liberi, adică neobligați la munca productivă, și avuți. Printre membrii acestui clan existau ritualuri de vot, dar femeile, sclavii, meșteșugarii și țăranii rămâneau desigur excluși de la afacerile

publice. Sloganul one man, one vote! li s-ar fi părut o absurditate totală grecilor antici.
Fatala revendicare a fost făcută pentru prima oară de-abia în secolul al XVII-lea după Hristos, în New Model Army a lui Oliver Cromwell. Victoria asupra regaliştilor a făcut ca, în anul 1649, lui Charles I al Angliei să-i fie retezat capul cu o lovitură dibace. Prin urmare, când discutăm despre democraţie, nu trebuie să ne gândim la vechii greci din crângurile de măslini, ci mai degrabă la soldaţi năduşiţi în cămăşi de zale, intonând răguşit imne protestante, în credinţa că toţi oamenii de sub soare ar fi doar bieţi păcătoşi - indiferent de stare, venit şi prestigiu. Şi se simţeau îndreptăţiţi chiar să participe în luarea deciziilor asupra afacerilor publice. Democraţia nu s-a mai detaşat niciodată, în secolele ce aveau să vină, de acea preistorie umilă şi asudată. Altfel, să reţinem totuşi că revendicarea one man, one vote trebuie să i se fi părut uşor prea radicală până şi regicidului Cromwell, care a pus să fie spânzuraţi reprezentanţii nespălaţi ai plebei, autointitulaţi levellers (nivelatorii). Dar, prea târziu. Ideea democratică nu a mai putut fi stăvilită şi a cuprins straturi sociale tot mai largi, până în cercurile oamenilor de cultură, care însă nu mai au nici o bănuială în legătură cu rădăcinile ei. Şi cu ce ne-am ales? Orice analfabet funcţional ajuns la vârsta majoratului are voie să bifeze cu pixul, în cabina de vot, având garanţia votului liber şi secret.
O altă calamitate agravează şi mai mult toată situaţia, în ţările occidentale nu se trăieşte în democraţii,
Enciclopedia juup ., s-s;e zilnic
'""urilor care mâ sacai

ci în democrații liberale; şi se poate afirma chiar că elementul liberal domină şi este important, garantând că drepturile omului - ale fiecărui om - sunt apărate la modul absolut (în special dreptul la viață, integritate corporală şi proprietate), neputând fi suspendate prin decizii ale majorității. Şi liberalismul are rădăcini religioase, fiind un rezultat al credinței că omul - fiecare om - a fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. La nivelul practic, însă, totul se complică nemăsurat. Democrația liberală nu înseamnă doar simple modalități de vot, prin care vocea poporului să se articuleze nealterat, ci checks and balances, apeluri la Curtea Constituțională, negocieri dure în subcomisiile parlamentare. Nimic nu merge cu viteză în toate acestea, procesele de decizie sunt temporizate în mod artificial şi unele propuneri înțelepte rămân suspendate printre diversele instanțe până la calendele greceşti. înclinația spre plictiseală, spre compromisul făcut cu jumătate de gură, se numără printre principiile esențiale ale democrației liberale, care din acest motiv rămâne o promisiune nejustificată, amânată de pe o zi pe alta.
Winston Churchill ar fi făcut afirmația: „Democrația este cea mai rea dintre formele de guvernare, dacă facem abstracție de toate celelalte." Această formulare ades citată urmăreşte să creeze impresia că nu ar exista alternativă la pălăvrăgeala liberală, ceea ce este fals. Am putea să ne întoarcem înainte de fatala execuție din 1649 şi să reintroducem monarhia ereditară, care prezintă, în comparație cu democrația,

cel puțin trei avantaje incontestabile. în primul rând, prilejuieşte ocazia unor ceremoniale fastuoase. în al doilea rând, scandalurile sexuale au suficientă savoare ca să alimenteze tabloidele cu materiale săptămâni la rând. în al treilea rând, căile de decizie se scurtează în mod consistent. Iar şansa statistică de a te alege cu un idiot sadea în funcția de şef al statului nu este mai mare într-o monarhie decât într-o formă de guvernare parlamentară. Oricum, la Berlin urmează să fie demolat oribilul „palat al republicii" al RDG, în locul căruia se va reconstrui un palat municipal. Din păcate nu îndrăzneşte încă nimeni să afirme că într-un palat trebuie în chip natural să se găsească şi un rege.

DEZBATERI

Uneori, se întâmplă să tragem cu urechea la câte o ceartă de crâşmă, desigur în jurul chestiunilor de politică mondială: dacă farfuriile zburătoare vin cu adevărat dintr-alte lumi, dacă evreii se ascund în spatele atentatelor din 11 septembrie sau dacă papa este idiot. După a doua bere, se întărâtă la bar şi nu mai reuşesc să-şi domolească vocea. Atunci vine momentul când se amestecă şi cei din jur, care habar n-au despre ce e vorba, ceea ce nu-i împiedică, bineînțeles, să-şi exprime părerea cu voce tare. Capetele se înfierbântă. Arătătoarele se ridică amenințător. Insultele se lansează ca obuzele de artilerie, lovind prompt şi răzbunător. Dar se întâmplă ca unii să aibă aceleaşi

păreri, peste capetele mulțimii, şi alcătuiesc facțiuni; dar viața lor este scurtă, căci mereu se găseşte cineva care trebuie să meargă la toaletă. Şi dacă nu intervine proprietarul, ca să aplaneze conflictul, sau dacă o face stângaci, părând de vreo parte anume, halbele încep imediat să zboare. La urmă, localul bălteşte de alcool şi sânge, combatanții îşi consumă beția în somn şi când se trezesc nu-şi mai aduc aminte de nimic. Dezbaterile elevate funcționează absolut la fel, doar că sunt mai puțin amuzante. De obicei încep când un erou al penei publică o prostie nedigerată, din care nu se înțelege prea bine ce-a vrut să zică. La o săptămână după ce produsul muncii a apărut la gazetă, dă cu ochii de el alt erou al penei, care compune o replică plină de cuvinte grele. Pe ton strident, confrații sunt întărâtați să ia atitudine pro şi contra, tot la gazetă, fără ca vreunul să fi avut răbdare să vadă de unde a început dihonia. Iar argumentele contează cel mai puțin. Să presupunem, spre exemplu, că se discută despre avantajele şi capcanele unei intervenții militare în Iran, iar vorbitorul de farsi, care a trăit ani întregi sub regimul molahilor şi ştie unde se ascund instalațiile atomice, va fi descalificat de la bun început. De fapt, nici nu există intenția de a pune în balanță motive obiective, pro şi contra: cearta are unicul scop ca la sfârşit să zboare halbele. Apoi se face curățenie şi se uită totul. Mai ştie cineva detaliile aşa-numitei dezbateri asupra STASI, care a izbucnit în urmă cu vreo zece ani? Atunci, un mic grup de scriitori care intraseră în conflict cu puterea de stat din RDG au adus

reproşuri grele altor scriitori, care nu intraseră în conflict cu puterea de stat şi, afirmau ei, colaboraseră cu Ministerul Siguranței Statului. Pentru că era evident că ştiau bine despre ce vorbesc, şi-au pierdut imediat poziția de parteneri serioşi de discuție. Locul lor a fost luat în dezbateri de redactori de articole de fond, care nu aveau habar de nimic; războiul cuvintelor s-a balansat încolo şi încoace şi, în cele din urmă, după ce a avut loc schimbul de insulte dure, discuția a adormit. Când a ieşit la iveală că reproşurile la adresa scriitorilor STASI fuseseră întemeiate, bineînțeles că nu mai era nimeni interesat: nici un jurnalist, nici o gazetă.
în esență, dezbaterile politice se deosebesc de dezbaterile elevate prin faptul că persoanele implicate îşi aplică reciproc, la intervale regulate, titulatura de nazişti. Cei muştruluiți astfel reacționează, potrivit tradiției, prin exprimarea celui mai înalt grad de indignare. O tempora, o mores! întreabă, şocați, unde va duce această abrutizare a moravurilor parlamentare, îşi exprimă vehement nemulțumirea că ororile național-socialismului sunt astfel inacceptabil banalizate. Şi nici nu-şi mai amintesc exact că şi ei, nu de mult, şi-au plasat adversarii în aceeaşi categorie cu domnii Himmler, Goebbels & Co.

DUPÂ-AMIEZI DUMINICALE

Cea mai frumoasă parte a weekendului este după-amiaza de vineri. Te aşezi la masa de lucru, te

faci că lucrezi şi ştii: îţi trece imediat; durere, dispari! Seara te poţi duce la cinematograf sau la concert (Mahler, Simfonia a V-a, dirijată de Simon Rattle, foarte frumos). Evreii credincioşi merg la rugăciune. Pe locul doi este dimineaţa de sâmbătă: somn de voie, micul dejun. La supermarket, ca să-ţi cumperi cele necesare. îţi petreci vremea după pofta inimii. Evreii credincioşi merg la sinagogă. Nici după-amiaza de sâmbătă nu este rea. Vara se deschid ştrandurile şi dacă plouă cumva, există muzee. Seara pot fi invitaţi prietenii la vin alb şi pandişpan cu caise, şi astfel se rezolvă, până în zori, cele mai stringente probleme ale omenirii. Dimineaţa de duminică este încă suportabilă: bat clopotele, te trezeşti, micul dejun. Te gândeşti, cu un zâmbet fin în suflet, la seara din ajun. Creştinii credincioşi merg la biserică. După aceea nu se mai poate relata, din păcate, nimic vesel. Ca o fatalitate ciclică, se înstăpâneşte după-amiaza duminicală.

Străzile sunt pustii. Cafenelele pline până la refuz, aşa că trebuie să renunţi la orice speranţă că-ţi vei face rost de o masă. în parcuri, proletariatul demonstrează că, printre multele obiceiuri burgheze pe care le-a adoptat, se numără şi plimbarea de duminică după-amiaza. Astfel îţi ies în cale grupuri de indivizi numai muşchi şi tatuaţi, cu câini de luptă în lesă, de braţ cu blonde vopsite, bronzate la solariu, pe nume Uschi. Şi după câţiva paşi, calci din plin, cu toată talpa, în ceea ce au lăsat în urma lor câinii de luptă. Câtă încărcătură simbolică!

Pentru că, peste întreg scenariul, pluteşte duhoarea lipsei de noimă.

Francezii au un cuvânt potrivit pentru starea de spirit care ne cuprinde pe toți (cu excepția pachetelor de muşchi, a diferitelor Uschi de pe această lume şi a câinilor lor de luptă) duminica după-amiază: carafă. El se referă la o indispoziție fără obiect, ca să spunem aşa, onirică. Şi la ce bun totul! ne gândim tot timpul. Oare nu aveau, până la urmă, dreptate gnosticii, care erau de părere că un demiurg cinic a creat această vale a plângerii, când Dumnezeu nu era atent? Să nu fie totul, în apusul tulbure, doar rahat de câine, dacă privim mai atent? Cu ce să umplem timpul rămas până seara? Să spunem, alături de Macbeth al lui Shakespeare: Tomorrow, and tomorrow, and tomorrow, / Creeps in this petty pace from day to day / To the last syllable ofrecorded ținte..."1 Duminică după-amiază - un infern al minutelor care palpită egal, care stau să plesnească, umplute până la refuz, cu Nimic. Şi, deasupra fiecăruia, se aşterne, ca mucegaiul, gândul că mâine va fi din nou luni: că va începe de la capăt circul plin de pocnete din bici al îndatoririlor şi vanităților ofensate. Gnosticul târziu român Emil Cioran, cel negru ca un corb, scria despre „acele după-amiezi duminicale, care ne rănesc până în eternitate". Şi nu exagera deloc.

1 în traducere de Ion Vinea: „Dar mâine şi iar mâine, tot mereu, / Cu pas mărunt se-alungă, zi de zi, / Spre cel din urmă semn din cartea vremii..." (n. red.).

DUŞMANI

Duşmanii mai inofensivi sunt cei care atentează la viaţa noastră. Pentru că, prin comportamentul lor, ne-au eliberat de exigenţa morală de a ne preocupa excesiv de prosperitatea şi sănătatea lor. Dacă reuşim să-i prindem asupra faptului, cu atât mai bine - să le putrezească oasele în bezna puşcăriei. Dacă nu reuşim, s-ar putea întâmpla să le strecoare careva o pastilă cu plumb şi să-i izbăvească pe veci de dureri de cap. „Dacă urmăreşte cineva să-ţi facă felul, trezeşte-te înaintea lui şi omoară-l tu pe el", spuneau rabinii din vechime. Cine ar fi dispus să contrazică înţelepciunea Talmudului, trecută prin focul experienţei de viaţă?

Desigur, în afara duşmanilor de moarte, mai există şi cei normali, nişte belele de oameni, mici şi ticăloşi. împotriva lor nu există remediu. Au voie, nepedepsiţi, să ne tropăie pe suflet sau să ne calce, banal, pe nervi, au voie să ne otrăvească cu scrisori răutăcioase şi să ne tortureze timpanele, la telefon. Zadarnică tentativa de a li se răspunde cu aceeaşi monedă; spre deosebire de noi, această specie este tot atât de sensibilă ca Ivan cel Groaznic. Cum nu au nici o îndoială, planurile le reuşesc strălucit, mai ales în lipsa oricărui cod moral care să apere adevărul. Dimpotrivă, ei pot bate câmpii în voie, cum că Pământul ameninţă să sară de pe orbită şi constelaţiile au început să se amestece între ele. Ei.pot răspândi zvonul că suntem comunişti, mituiţi de marii industriaşi,

agenți ai Mossadului, pedofili, antisemiți, cripto-elvețieni şi membri ai Opus Dei1 - şi cum asemenea minciuni navighează prin ape tulburi, pe canale cu ecluze de necontrolat, nici nu pot fi oprite să se răspândească. Doar foarte rar, şi numai întâmplător, ies la iveală tot soiul de grozăvii care ne înspăimântă peste măsură. Și se mai poate întâmpla ca în labirintul de oglinzi să distingi o ceafă stranie şi doar după un timp să realizezi înfricoşat: e chiar ceafa ta!
Şi este posibil ca această categorie a duşmanilor nefatali să dețină poziția lor necesară şi bine stabilită, în planul creației, fiind meniți, probabil, să ne învețe umilința. Iar când ne aduc la realitate şi devenim conştienți de propria noastră neputință, într-un mod atât de dureros, abia atunci înțelegem că suntem ființe limitate şi muritoare. Ceea ce, în esență, chiar ştiam şi fără ajutorul lor.
Organizație romano-catolicâ (n. tr.).

ECONOMY CLASS

S-a petrecut de curând, la Curtea Penală Internațională. Judecătoarea, o doamnă cu părul alb şi față cumsecade, de bufniță, îl măsura binevoitor pe martor peste marginea ochelarilor ei uriaşi, cu ramă din baga. „Ați dori să ne relatați amănunțit ce anume vi s-a întâmplat?" a întrebat ea. Martorul şi-a înghițit nodul din gât. Se vedea limpede că-l doare să-şi readucă în minte umilințele îndurate. „De la bun început, a trebuit să-mi prind singur centura", a început el. „Mi s-a ordonat pe ton sever să-mi strâng cureaua centurii. Şi pe urmă am fost torturat psihic. Femei fermecătoare în uniforme strânse pe trup au prezentat prin gesturi cu conotații inechivoc sexuale unde se află ieşirile de urgență şi cum să fie utilizate vestele de salvare, în cazul unui accident.

M-au silit astfel să mă gândesc la posibilitatea unei prăbuşiri şi să-mi imaginez cât de puţin mi-ar servi vesta de salvare în cazul unei ciocniri frontale cu o coastă muntoasă."

„De-a dreptul infernal." Judecătoarea lăsa senzaţia că este cu adevărat afectată. „Şi s-a oprit aici şirul brutalităţilor?"

„Nu", a răspuns martorul încet. „Gândiţi-vă, nouă ceasuri a trebuit să le petrecem claustraţi, ghemuiţi într-o poziţie nefirească. La stânga mea se găsea o femeie însărcinată, din dreapta mă împungea cu cotul un rabin. Abia dacă îmi găseam loc pentru genunchi, şi apoi cel din faţă şi-a lăsat scaunul pe spate şi nu mi-au mai rămas decât câţiva centimetri în care să mă mişc. A început să mă doară îngrozitor ceafa. Când mi s-a întâmplat, din neatenţie, să aţipesc, capul mi-a poposit pe umărul rabinului, care mi-a adresat o privire dezaprobatoare. La un moment dat aveam nevoie stringentă să merg la toaletă. Tocmai îmi croisem drum, cu greu, pe lângă viitoarea mamă şi mă îndreptam spre locul de linişte, când deodată s-a auzit semnalul de cuplare a centurilor: expertele în tortură m-au expediat cu vorbe aspre înapoi, pe locul meu, unde, chircit, a trebuit să mă fixez din nou în centură."

„Odios, inimaginabil, cutremurător." Judecătoarea se făcuse palidă în obraji. „Cel puţin aţi fost aprovizionat cu alimente, potrivit Convenţiei de la Geneva?"

„Dacă vrem să o numim aşa." Martorul a zâmbit sarcastic. „Pe drum ni s-a servit ceva ce ei numeau cină. Carne fără gust în sos cenuşiu, cu fasole răsfiartă, dar cei mai răi erau cartofii. Un coşmar de nedescris. Plus o chiflă cleioasă şi, ca desert, o gelatină roz şi tremurândă, direct din uzina de produse chimice. încă şi mai rău a păţit-o rabinul, vecinul meu, care şi-a comandat mâncare coşer. Meniul său fusese congelat - şi l-a primit rece. După ce şi-a rostit binecuvântările, nu i-a mai rămas decât să sugă din fileul de peşte, din puiul şi zitnmes-ul tradiţional, de legume."
„Un scandal" a rostit judecătoarea, cu voce fermă. „Sper că nu aţi mai fost silit să suportaţi şi alte asemenea lucruri?"
„Ba da. Pe un ecran miniatural ni s-a prezentat un film cu James Bond, care, potrivit clipului introductiv, a fost circumcis, ceea ce contravine credinţei mele religioase."
„Şi în ce fel v-aţi binemeritat acest tratament înjositor?" s-a interesat judecătoarea. „V-aţi făcut cumva concediul în cort, în Afghanistan şi, din pură întâmplare, aţi nimerit în acelaşi camping cu Osama bin Laden; şi puşcaşii marini v-au supus pe Ioc unor tratamente brutale şi v-au târât, fără o hotărâre judecătorească, direct în golful Guantanamo?"
„Da' de unde", a răspuns martorul, „asta i s-a întâmplat lui fanaticul de văr-meu. Lui îi merge excelent, îl nelinişteşte doar zvonul că supravegherea prizonierilor de la Guantanamo va fi preluată pe viitor de companiile aeriene transadantice."

ELEVE ÎN PRACTICĂ

Cum elevele în practică sunt alese de şeful de departament, adică de un bărbat, cele mai multe sunt frumoase ca nişte păpuşi. Şi animate de un zel de muncă aproape emoţionant. Cu ochii lor albaştri, imenşi şi strălucitori, în care nu se citeşte nici o scânteie de inteligenţă, cerşesc tuturor să le dea ceva de făcut, dar nu şi secretarelor, la care ar avea poate sens să apeleze. Dar pe cât de mare este zelul de muncă, pe atât se împotrivesc să li se explice ceva. Urmăresc instrucţiunile cu un aer absent, în vreme ce-şi rod buza de jos şi murmură „Da, da" sau „Deja am făcut." Nu mulţumesc niciodată. Apoi, în fiecare zi trebuie să li se explice din nou, detaliat, fiecare etapă, în timp ce ele chicotesc nervos. Dar tot nu serveşte la nimic, pentru că oricum nu pot înţelege ceva. Şi fac totul a) mult prea încet şi b) greşit. Este preferabil să-ţi rezolvi singur treburile, pedepsit că trebuie să suporţi privirile acelea albastre, pline de strălucire şi lipsite de inteligenţă, ca de câine.

Spre sfârşitul practicii, elevele sunt frecvent părăsite de prietenii lor. Asta înseamnă că nu mai pot fi clintite de la birou. Seara rămân până la ora zece, dis-de-dimineaţă privirea obosită se împiedică tot de ele, chiar şi la sfârşit de săptămână mai pot fi văzute între maşina de cafea şi copiator. Ce or face acolo tot timpul? Nimeni nu ştie. Oricum, nu există nici o ocupaţie sub soare pe care să le-o poţi încredinţa. Şi, desigur, elevele în practică preferă să nu facă nimic în public, în loc să se bucure singure de momentele

ULr"nlor care ma saci

dulci ale timpului liber. Dar ce uşurare pentru toată lumea când trista reprezentaţie, în sfârşit, se încheie! însă, din nefericire, soseşte următoarea elevă în practică. Are părul roşu şi se înţelege nemaipomenit cu prietenul ei.

EXPERŢI ÎN ORIENTUL APROPIAT

înainte de a intra în tema propriu-zisă, trebuie să spunem câteva cuvinte şi despre o specie de specialişti între timp dispărută: sovietologii. Cei mai bătrâni dintre noi precis îşi aduc aminte de reprezentanţii acestei specii, domni respectabili în studiouri de televiziune, care enunţau cu mină gravă că, pentru a judeca situaţia din Uniunea Sovietică, ar fi preferabil să uităm criteriile noastre occidentale. Ceasurile mergeau altfel la Moscova decât aici. Reprezentările noastre despre libertate şi capitalism nu rămâneau valabile pentru cetăţeanul rus abstract. Modelul sovietic nu se bazează, după părerea lor, doar pe marxism, ci mai curând pe cultura bizantină, care - vai, insondabil suflet rusesc! - nu se armonizează cu aşteptările de fericire occidentale. Altfel, în Uniunea Sovietică se înregistrează în ultima vreme progrese lente, dar continue, spuneau sovietologii, potrivindu-şi ochelarii cu rame groase, de baga. Conducerea sovietică este cu adevărat interesată de pace. Nu trebuie să uităm că statul sovietic a fost agresat de la început de puterile occidentale, prin urmare

interesele sale de securitate sunt perfect legitime. Din fericire, sistemul de acolo este perfect stabil şi menţine sub control conflicte fioroase. Americanii sunt criminali în atitudinea lor naivă şi naivi în atitudinea lor criminală atunci când îşi imaginează că vor reuşi să sufoce Uniunea Sovietică prin cursa înarmărilor. Cine nu se împacă cu dominaţia comunistă asupra Europei Răsăritene nu este decât un visător iresponsabil. Apoi Uniunea Sovietică s-a prăbuşit. Sovietologii şi-au ras repede mustaţa â la Stalin şi s-au transformat peste noapte în experţi în Orientul Apropiat.

în Orientul Apropiat, spun, aşezându-se în familiarele fotolii din studiourile de televiziune - în Orientul Apropiat ceasurile funcţionează altfel decât la noi. Nu există tradiţii liberale. Populaţia s-ar înfuria dacă Occidentul ar încerca să îşi impună valorile. Statu-quoul trebuie menţinut cu orice preţ. Situaţia se va îmbunătăţi în Orient atunci când israelienii se vor retrage din teritoriile ocupate, iar Israelul îşi va pierde caracterul său de stat naţional definit etnic, căci simpla existenţă a acestui corp străin evreiesc în mijlocul lor îi roade pe arabi până la sânge. Cultura arabo-islamică nu se poate împăca, din nefericire, cu aşteptările de fericire occidentale. Americanii sunt criminali în atitudinea lor naivă şi naivi în atitudinea lor criminală atunci când susţin unilateral Israelul şi aplică lovituri militare împotriva regimurilor fasciste. Uliţa arabă va exploda ca o bombă atomică. Trebuie înţeleşi şi teroriştii islamici. Se simt profund umiliţi, atinşi în onoarea lor de bărbaţi, şi oare nu toţi

luptătorii pentru libertate, la un moment dat, sunt consideraţi terorişti? Apoi, americanii intervin în Iraq. După numai doi ani, în ţara dintre cele două fluvii se declanşează un proces democratic în direcţia realizării unei republici parlamentare, urmărit cu mare atenţie în întreg Orientul Apropiat. Uliţa arabă a ieşit în luminile rampei în Liban şi s-a dovedit multicoloră şi sexy: tinere frumoase şi tineri chipeşi au demonstrat pentru suveranitate naţională şi drepturile omului. Toate dictaturile fasciste din regiune s-au fisurat dintr-odată, şi prin fisuri a început să se întrevadă libertatea. Chiar şi cei care îi urăsc pe americani au vorbit despre o revoluţie. O clipă preţioasă, experţii în Orientul Apropiat au tăcut, descumpăniţi. Punem pariu că-i vom putea saluta curând pe micile ecrane în calitate de experţi în China, care ne vor povesti că în Imperiul Mijlociu ceasurile, pur şi simplu, funcţionează altfel, că totuşi China continentală trebuie să se apere împotriva ameninţării din Taiwan, că valorile confucianiste nu se armonizează cu liberalismul occidental, iar americanii sunt proşti şi criminali, pentru că nu vor să priceapă atâta lucru?

EXTRAS DE CONT

Dacă ne gândim bine, Nemesis, zeiţa răzbunării, arată cât se poate de nevinovat. Le ajunge clienţilor abia la şold: o cutie cenuşie din plastic, teşită în partea superioară. Un text scris din luminiţe verzi ne

îndeamnă să introducem în cutie cârdul de bancomat. Omul trage adânc aer în piept, adânc, foarte adânc, înainte de a da curs ordinului. Piesa cu bandă magnetică dispare în cutie ca unsă, se aude un târâit electric uşor şi, peste o secundă, clientul se trezeşte iarăşi cu cârdul în mână. Şi atunci începe partea înfricoşătoare. Cutia cenuşie începe să huruie, să zăngăne şi să vibreze, să se scuture şi să tremure neîncetat. Doar cu multă atenţie se poate distinge prin toată hărmălaia vocea maşinii, drăcesc de rece şi de dispreţuitoare.
„Eu sunt Răzbunarea, îţi spune vocea. Mă aflu aici, pe pământ, ca să te fac să plăteşti pentru fiecare păcat trupesc, cu vârf şi îndesat. De exemplu, noii tăi pantofi Budapester, doar nu vrei să spui că ţi-ar fi fost absolut necesari? Să nu-ţi închipui că nu am băgat de seamă dezmăţurile tale, pentru simplul fapt că ai plătit cu un card Visa? Ha-ha-ha-ha! PRIMA FILĂ A EXTRASULUI A FOST TIPĂRITĂ. Şi cina de la restaurant, cu frumoasa roşcată. Trebuia neapărat la Lutter & Wegner şi după mai multe feluri de mâncare, să insişti, ca un adevărat gentleman, ca nota să-ţi fie trecută în cont? Gentleman? Nu, idiot sadea! Ea este o femeie modernă, s-ar fi oferit să plătiţi jumate-jumate. Dar ai simţit nevoia să te porţi ca un cavaler demodat. A DOUA FILĂ A EXTRASULUI A FOST TIPĂRITĂ. Şi am ajuns astfel la concediu, prietenul meu imprudent. Ţi-ai imaginat că o să scapi de mine? Cu lipsa de respect tipică tinerei generaţii, ai crezut că ochii şi urechile mele nu ajung până peste Ocean, în Manhattan? Nu spun

decât atât: un hotel în Central Park! Nu spun decât atât: douăsprezece kilograme de cărți, de pe care ai luat praful la Barnes & Noble. Chiar ai fost serios când ți-ai închipuit că poți trece neobservat? A TREIA FILĂ A EXTRASULUI A FOST TIPĂRITĂ. Şi rănile suferite de sensibilul tău suflet de european. Numai pentru că ți-au tulburat somnul câteva fotografii cu copii ochioşi din inima întunericului ai şi dat bani acelei organizații obscure de asistență din Belgia, îți mai aminteşti? Să nu-mi vorbeşti de picături de apă pe o piatră fierbinte. Ți-e clar că nici măcar un cent nu a ajuns acolo unde era nevoie şi că nu ai subvenționat decât agrafele de birou şi petrecerea de Crăciun a mafiei. Ha, ha! A PATRA FILĂ A EXTRASULUI A FOST TIPĂRITĂ. Nu cumva ne-am întins puțin mai mult decât ne era plapuma? Nu cumva ne-am considerat puțin mai buni decât suntem, până la urmă? Adică, un Rockefeller sau un Rothschild de ce poate? Sau ai crezut că vor fi abrogate special pentru noi legile aritmeticii, potrivit cărora plus înseamnă întotdeauna plus, iar minus nimic altceva decât minus? Mereu ai insistat că eşti în favoarea capitalismului sau, mai politicos exprimat, în favoarea economiei de piață liberă. Ei, acum, uite, ticălosule, poftim nota de plată. A CINCEA FILĂ A EXTRASULUI A FOST TIPĂRITĂ. OPERAȚIUNEA S-A ÎNCHEIAT."

Acum urmează cel mai îngrozitor moment. Pentru o fracțiune de secundă spectrală, Răzbunarea din plastic încetează să mai vibreze; nu mai huruie, nu mai zăngăne, rămâne chiar straniu de potolită. Şi

apoi, scurt, cu un gest sec, scuipă un teanc de hârtii printr-o fantă laterală. Clientul îl ia vitejeşte, aruncă o privire asupra cifrelor tipărite, se duce acasă şi, sfâşiat de remuşcări, se spânzură. Sau ia hotărârea de a nu mai păcătui. Sau stabileşte, cu bucurie şi surprindere, că lucrurile nu stau chiar atât de rău. Şi, fericit, se aruncă iarăşi în vârtejul vieții şi toacă din propriul său cont peste limite, iar la capătul lunii următoare îl aşteaptă din nou Răzbunarea cea neagră.

ESEU DESPRE RĂZBUNARE

Oamenii care nu au simțit în viața lor
dorința de răzbunare mi s-au părut în-
totdeauna niște ființe înfiorător de
străine. Să fie zei? Demoni? Statui de
marmură? (Dar până și statuia cavaleru-
lui s-a răzbunat pe Don Giovanni și l-a
târât cu sine, în iad.) Să nu fi simțit
ei niciodată cizma pe gâtlej? Sau cureaua
de piele pe spatele gol? Oare să nu fi
fost niciodată bătuți, scuipați, în-
josiți, insultați? Nu le-au fost asasi-
nate rudele, pentru că aveau pielea de
altă culoare / alt fel de formă a nasu-
lui / prea mulți bani / altă religie?
Nici o ranchiună, nici un vis sângeros?
Să existe oare, de fapt, asemenea oameni?
La nivelul cel mai profund, dorința
de răzbunare este în totalitate pătrunsă
de spirit pedagogic. Cel care se răzbună

doreşte ca ținta răzbunării să ştie sau să priceapă ce a nume a făcut. Să priceapă şi să simtă, în acelaşi timp, exact răul pe care l-a făcut. Fără această etapă, răzbunarea nu este completă. Spre ilustrare, vom aminti cunoscuta scenă din westernul Once upon a Time in the West. Misteriosul cântăreț la muzicuță, pe care Charles Bronson îl interpretează cu stoicism de neuitat, a împuşcat în lumina crudă a miezului de zi personajul negativ principal, înveşmântat în negru (Henry Fonda) . Mai întâi aflăm dintr-o privire retrospectivă de ce se răzbună bărbatul cu muzicuță. Prin urmare, l-am văzut transpirând în arcada unei porți, undeva în Vestul Sălbatic, doar un copilandru, pe umerii căruia se clatină - vai, ce oroare! - tatăl său, cu ştreangul de gât. Şi apoi l-am văzut şi pe ticălos, cum se apropie tot mai mult, în contre-jour, şi îi vâră băiatului o muzicuță între buze, în bătaie de joc. Şi l-am văzut pe băiat cum se prăbuşeşte, iar pe taică-său cum se leagănă. Iar acum, adultul cu muzicuță apasă pe trăgaci: un pocnet sec şi omul în haine negre cade la pământ. „Cine eşti tu?" şopteşte, cu ultima suflare. Şi atunci răzbunătorul îi împinge muzicuța între

buze, fără nici un cuvânt. Aceasta a fost suferința care trebuia potolită şi lucrurile îşi pot relua cursul firesc.
Kitsch de Hollywood, nu încape îndoială. Dar în kitsch recunoaştem adevărul: prin răzbunarea lui, răzbunătorul încearcă să iasă din singurătatea terifiantă în care fusese izolat de făptaş, prin crima comisă.
Mulți din psalmii biblici au drept subiect răzbunarea. Şi aici, e sigur, nu este vorba de kitsch, ci de cea mai înaltă lirică. Psalmul meu de răzbunare preferat este 136 - nu în ciuda faptului că este tulburător din punct de vedere moral şi total politically incorrect, ci tocmai de aceea. începutul acestui psalm este bine cunoscut şi datorită unui succes de muzică de consum: „La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns, când ne-am adus aminte de Sion." - At the rivers of Babylon... Cine îşi aminteşte de acea melodie ritmată şi neroadă se va mira foarte tare cum continuă textul. „în sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre. Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: «Cântați-ne nouă din cântările Sionului!» Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin? De te voi

uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea! Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele. Adu-ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: «Stricați-l, stricați-l până la temeliile lui!» Fiica Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ți va răsplăti ție fapta ta pe care ai făcut-o nouă. Fericit este cel ce va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră."

Poezie clandestină din vremea robiei în Babilon. Regele Nabucodònosor năvălise cu armata sa asupra Regatului Israel, luase cu asalt Ierusalimul, îi nimicise locuitorii şi pusese să fie incendiat Templul, singura casă în care Dumnezeu locuia printre oameni. Pe supravieţuitorii din pătura superioară - cei zece mii de fruntaşi, după cum sunt cunoscuți - i-a luat cu sine ca prizonieri de război, în robie, la Babilon. Acum stăteau pe malul Eufratului şi nu mai erau nimic, decât nişte sclavi, ca strămoşii lor de odinioară, în Egipt!

Şi, în chip de insultă, cei care-i mânau îi puneau să cânte cântece vesele, din patria lor. (Acesta este pandantul

muzicuței pe care ticălosul în negru i-o împinge în gură micuțului, şi nici nu ar părea prea exagerat să speculăm că această scenă ar fi putut fi inconştient inspirată de vechiul text.) Şi atunci, cântă. Prizonierii cântă într-ascuns şi încet şi scrâşnind din dinți un cântec de acasă! Cântă că nu pot cânta, pentru că jalea lor este copleşitoare. Şi că nu vor uita Ierusalimul nicicând. Şi ce au făcut „fiii lui Edom" (barbari fără de Dumnezeu) oraşului lor. Şi în sfârşit mai scrâşnesc printre dinți închipuirea lor de răzbunare: vouă, mamelor din Babilon, vouă aşa să vi se întâmple! Copiii voştri să fie zdrobiți de piatră, de un duşman oarecare, mai puternic... Şi aici trebuie să completăm: aşa cum s-a întâmplat cu copiii noştri. Ca să ştiți. Ca să pricepeți. Poftiți cântecele din Sion, pe care le-ați vrut de la noi! Poezie clandestină.

Un ingenios artificiu civilizator: nicăieri nu este vorba ca israeliții înşişi să se răzbune pe duşmanii lor. în istoriile despre cucerirea Canaanului, Dumnezeu le cerea încă fiilor lui Israel să susțină războiul exact aşa ca toate celelalte popoare ale Epocii Bronzului, adică după o cucerire să nu lase

nici un suflet de om în viață. Nu și
aici. închipuirea răzbunării este limpede zugrăvită - dar împlinirea ei lăsată
în seama lui Dumnezeu, care să recurgă
la mijloacele istoriei universale. 0
asemenea soluție are darul să te elibereze nespus. Nu mai ești nevoit să-ți
murdărești mâinile. Dar oare se rezolvă
astfel și problema?
într-unui din reportajele sale mai
puțin izbutite - Răzbunarea e acră -
George Orwell descrie cum a fost condus
de un „mic evreu vienez", imediat după
al Doilea Război Mondial, printr-un
lagăr american de prizonieri de război
din sudul Germaniei. Ajung într-un colț
în care zac îngrămădiți mai mulți foști
ofițeri SS, dintre care unul cu picioare
groaznic de deformate. „Ăsta e un porG
cum nu s-a mai văzut! " spune evreul vienez și începe să-l izbească dinadins
exact peste umflăturile de pe picioare,
cu cizmele lui grele, militare. Orwell
se întreabă dacă omului chiar îi făcea
cu adevărat vreo bucurie treaba în care
se angajase. Și ajunge la concluzia că
„de fapt, nu-i făcea nici o bucurie, ci
numai se convingea singur - ca un bărbat
într-un bordel, sau ca un tânăr cu prima
țigară, sau ca un turist într-un muzeu -

că se amuză, comportându-se exact aşa cum a hotărât în zilele când el însuşi era neajutorat." Spune Orwell mai departe: „Este absurd să învinovăţeşti un evreu austriac sau german că le plăteşte naziştilor cu aceeaşi monedă. Doar cerul ştie ce socoteli avea de încheiat acel om special: probabil că întreaga sa familie fusese asasinată şi, la urma urmei, câteva lovituri la întâmplare rămân un fleac în comparaţie cu excesele regimului lui Hitler. Dar ceea ce mi-a dezvăluit foarte limpede această scenă - şi multe alte lucruri văzute în Germania - este că întreaga concepţie despre răzbunare şi pedeapsă nu este decât un vis infantil cu ochii deschişi. în sens strict, nici nu există răzbunare. Răzbunarea ţi-o doreşti din neputinţă şi, de îndată ce slăbeşte sentimentul de neputinţă, dispare şi setea de răzbunare." Sună bine şi e uman, dar este complet eronat. Nu vreau decât să remarc, en passant, că în cazul scenei la care a asistat Orwell nu poate fi vorba, în realitate, de răzbunare. Dacă „micul evreu vienez" ar fi vrut într-adevăr să „i-o plătească" duşmanului său, nu s-ar fi mulţumit cu un simplu gest de maltratare a unui prizonier. întreaga

speculație suferă din cauza propriei sale nevinovății, probabil cauzate de sorgintea britanică (fair play and all that) . Mai există apoi şi un alt neajuns: este posibil ca acel evreu vienez să nu se fi amuzat cine ştie ce lovind, dar s-ar fi amuzat şi mai puțin dacă nu ar fi lovit, renunțând să se răzbune cu gestul lui copilăros. „Cât timp nu te răzbuni, îți rămâne o amărăciune în inimă", scria Heinrich Heine, care nota şi următoarea schiță pentru un poem: „Am cea mai paşnică dispoziție. îmi doresc o căsuță modestă, cu acoperiş de paie, dar un pat bun, mâncare bună, lapte şi miere, foarte proaspete, la fereastră flori, în fața uşii câțiva copaci frumoşi, iar dacă bunul Dumnezeu vrea să mă facă foarte fericit, îmi va îngădui să trăiesc bucuria ca de acei copaci să fie atârnați şase sau şapte dintre duşmanii mei. Impresionat, le voi ierta înainte de moarte toate nedreptățile pe care mi le-au făcut cât au trăit. Da, trebuie să-ți ierți duşmanii, dar nu înainte să fie spânzurați."

Mi-este teamă că setea de răzbunare nu se poate stăpâni (nici atunci când ai cele mai nobile porniri umaniste) în viața de zi cu zi, ci cel mult sublima.

Adică să fie transpusă într-o altă stare de agregare, să fie înnobilată, prin puterea minții. Una dintre cele mai sublime forme de răzbunare a jignirilor şi grosolăniilor îndurate este scrisul. Valabil în cazul meu.

FEMEI
Există femei cu mai multe rânduri de guşi, cu ochi reci şi sfredelitori şi cu cicatrice pe faţă. Există femei drăguţe la modul plicticos, cărora le bate în piept o inimă de turtă dulce, după cum vei remarca de îndată ce le vei cunoaşte mai îndeaproape. Există şi femei care prezintă mai multe avantaje: sunt frumoase ca dispozitivele de ars gunoiul, au tot atât sexapil cât o bere rece, fără alcool, şi au o conversaţie pasionantă ca telejurnalul. Dar nu asta este problema. Mai întâi, abia dacă te simţi atras să le ţii companie, şi apoi îţi vine destul de uşor să le eviţi. Oricum, exclus să li se ceară numărul de telefon, la petreceri! Nu, problema e cu celelalte femei, care te privesc cu ochi întunecaţi şi inteligenţi pe sub gene elegant arcuite, care, cu buzele lor senzuale, aprind un surâs în sufletul oricui,
Enciclopedia iucrur.lorcare ^ sâcâie xilnic

care nu trebuie decât să-ţi treacă prin faţă că te şi gândeşti la lucruri pe care nu le poţi relata în scris, ca să nu ia foc hârtia; femeile cu spirit şi suflet cald, şi cu gropiţe în obraji, care zâmbesc şi îşi lasă capul pe spate, îndepărtându-şi adolescentin o şuviţă rebelă. Să le numim provizoriu, de probă: minunatele. Există o mulţime - blonde, brunete, roşcate, mari, mici, grase, slabe, bătrâne, tinere - în orice caz, mult mai multe decât consideră de obicei un bărbat obişnuit. Problema este doar că aceste femei sunt trăsnite. Fără excepţie. Pentru a descifra natura trăsnelii lor, trebuie doar să mergem Ia cinematograf şi să vedem Jurnalul lui Bridget Jones, ambele părţi, vă rog, un film tipic pentru femei. Eroina are o problemă cu greutatea, dar asta nu-i chiar aşa de rău. în definitiv, toate femeile din lumea occidentală au o problemă cu greutatea, nu sunt scutite nici scoabele înfometate, cu picioare lungi. De când tablourile lui Peter Paul Rubens nu mai sunt la modă, există o genă specific feminină care şopteşte demonic, încă din leagăn: „Eşti prea grasă, eşti prea grasă." Din fericire, Dumnezeu cel Atotputernic a plăsmuit, ca remediu, sexul şi complimentele. Dar, pe lângă problema greutăţii, Bridget Jones are încă una, foarte serioasă. Este sedusă în acelaşi timp de doi bărbaţi: îl iubeşte pe Mark Darcy cel cuminte, jurist specializat în drepturile omului, care se străduieşte să o cucerească prin delicateţe şi curtoazie şi îi iartă ciudăţeniile cu un surâs plăcut. Dar ea cade mereu şi în mrejele lui Daniel Cleaver - rol jucat magistral, cu un aer ştrengar, de Hugh Grant -

cuceritor diabolic, cu umerii laţi, care nu urmăreşte altceva decât să sucească mintea femeilor, considerându-se, pe drept cuvânt, irezistibil, oferindu-le generos porţia de tandreţe sexuală, fără nici o mustrare de conştiinţă.
Aici idealistul drăgăstos, plin de fidelitate şi de atenţii, dincolo seducătorul rânjit, chipeş şi pofticios, iată cele două categorii de bărbaţi după care se dau în vânt femeile, în special cele minunate. Când inima ar sta la îndoială, cui să-i acorzi atenţia, unui Darcy aşa cum îl cunoaşte toată lumea, sau mai degrabă unui Daniel Cleaver? Regretabil, dar răspunsul este: amândurora, şi pentru totdeauna. Astfel bărbaţii se trezesc ca nişte dansatori pe sârmă într-o reprezentaţie absurdă - să menţină echilibrul între două aşteptări, care, logic, se exclud reciproc. Să ducă gunoiul la ghenă şi, în acelaşi timp, să fie sălbatici, înflăcăraţi şi imprevizibili. Toate îşi doresc să le ţii de mână când le doare măseaua, dar vor şi iubitul năvalnic, care, fără să ţină seama de nimic, are un singur scop. Bărbatul perfect, vă rog frumos, trebuie să fie întotdeauna şi bun şi rău, şi danez şi italian, şi gendeman şi mârlan. Şi vai de cel care lasă impresia că ar aduce pe noptieră o ceaşcă de ciocolată fierbinte, adevărat mocofan. Dar vai şi de cel care lasă impresia că nu este gata să o facă, adevărat individ josnic. Partea cea mai rea a sindromului Darcy-Cleaver este că nu-i atacă numai pe bărbaţi, ci şi pe femei - mai ales pe cele minunate - în modul cel mai crunt. De aceea se şi plâng mereu celor mai bune prietene că

l-au lăsat cu ochii în soare pe un Mark Darcy din pricina unui irezistibil Daniel Cleaver. Sau că i-au dat papucii, gândind la rece şi strângând din dinți, unui Daniel Cleaver, iar acum se plictisesc de moarte alături de un binevoitor Mark Darcy.
Am afirmat că toate femeile minunate ar suferi de această trăsneală. însă am exagerat, există şi excepții. Acelea sunt, în schimb, căsătorite.

FILME PORNO

îi datorăm scriitorului şi profesorului de semiotică Umberto Eco cunoaşterea felului în care se identifică un film pornografic, anume după lungile călătorii cu maşina. Dacă într-o operă artistică de acest gen, în celuloid, Josef pleacă spre celălalt capăt al oraşului ca să i-o tragă lui Resi cea nurlie, atunci îl urmărim nu numai urcându-se în maşină, plecând şi sosind, nu, devenim martori ai întregii călătorii: aparatul de filmat ne arată cum se suie Josef la volan, cum închide portiera, cum suceşte cheia în contact, cum apasă pe accelerație şi pe ambreiaj, cum schimbă vitezele şi frânează; ni se prezintă detaliat cum semnalizează stânga, semnalizează dreapta, opreşte la stop, din perspectiva aeriană vedem cum se înscrie în trafic etc. Totul trebuie pus pe seama faptului că nici măcar consumatorii înrăiți ai genului, în forma cea mai dură, nu ar suporta ca actele sexuale să se înşire unul după altul; la un moment dat şi-ar trage mâna din

pantaloni, ar duce-o la gură şi ar căsca cu poftă. Trebuie neapărat integrat şi altceva în film, ca scenele „adevărate" să se distingă, să fie captivante şi tensionate - şi pentru asta călătoriile cu automobilul se dovedesc cât se poate de nimerite. „într-un film pornografic", spune Eco, „până să vedem un futai în toată regula, trebuie să suportăm mai întâi un spot publicitar al serviciului orăşenesc de circulație."
Mai exact, cele spuse mai sus sunt valabile doar pentru filmele porno de modă veche, mai nou ieşind în evidență ca adevărate realizări artistice. Peliculele clasice mai aveau şi acțiune, iar interpreții rolurilor masculine nu trebuiau doar să-şi introducă organele sexuale în cât mai multe şi diferite orificii ale trupului omenesc. Şi nu era suficient ca interpretele doar să geamă, ci aveau de rostit texte adevărate. Existau până şi scenarii! în era video, filmul pornografic a renunțat cu totul la asemenea pretenții artistice. Şi la ideea de a imita sau parodia producțiile de la Hollywood - în schimb se urmăreşte crearea sentimentului de autenticitate. Un film porno modern tipic se desfăşoară astfel: o tânără mediu seducătoare este abordată pe stradă de un individ slinos, care vrea să o convingă să se dezbrace în fața aparatului de filmat. Şi apoi se înregistrează ore întregi cum femeia merge şi vorbeşte peste umăr cu odiosul: urcă trepte, coboară trepte, trece pe lângă fațade cenuşii de magazine universale, străbate străduțe fără personalitate, coridoare întunecoase de hotel şi curți interioare îndoielnice. (Interesant devine prin faptul că poți ghici unde se

petrece: Mönchengladbach sau poate Castrop-Rauxel?)
Iar la sfârşit, fata se dezbracă, totuşi. Sau nu. Regula lui Umberto Eco ar trebui modificată puţin, ţinând seama de progresul cinematografic: în zilele noastre, ţtrofessore, un film pornografic se recunoaşte după faptul că personajul principal merge ore întregi pe jos, nemaiavând nici o legătură cu serviciul orăşenesc de circulaţie.

FORMULE DE SALUT

Greu de crezut, dar la Koln oamenii îşi iau rămas-bun cu un Tsch'6661 tărăgănat. Nimeni nu mai este în măsură să recunoască formula franceză „vă încredinţez lui Dumnezeu". Deoarece vag nostalgicul Adieu a fost târât pe un drum lung, până ce din el nu a mai rămas - trecând prin Dieu şiAdjes şi Tschuss - decât acel sunet primitiv. Tschodd! îţi şi imaginezi o creatură cu ochii holbaţi şi cu ţigara în mână, care se prezintă la biroul de asistenţă socială în fiecare zi de luni. Dar, din păcate, şi profesorii universitari se salută la fel.

Această formulă de bun-rămas din Ţara Rinului este depăşită doar de şi mai barbarul Tschussi, pronunţat cu voioşie la Berlin. Dar prima impresie e înşelătoare, pornită din idei preconcepute. Nu, nu

1 Variantă pentru Tschuss, formulă de salut derivată din francezul adieu (n. tr.).

este vorba doar de frizeri homosexuali, cu păr scurt, oxigenat, care se despart astfel de clienții lor fideli. Se poate întâmpla ca şi soția planturoasă a brutarului de la colț să strige Tschussi în urma dumneavoastră. Tresărirea interioară pe care v-o provoacă nu mişcă pe nimeni până la lacrimi, femeia era doar bine intenționată! Tschussi! Şi, bucurați-vă că nu s-a făcut ora prânzului, încă. De îndată ce limba cea mică şi cea mare a orologiului se întâlnesc împreună la ora douăsprezece, veți fi amenințați peste tot în capitala germană - de la est la vest, de la nord la sud, în orice închisoare, în orice curte de şcoală, în primărie, şi în redacții, şi în stațiile de metrou - de aceeaşi strigare: Mahlzeit! Poftă buhă! Aşa strigă şi şeful, şi portarul, şi neonazistul, şi neocomunistul, aşa strigă şi oamenii bine dispuşi şi oamenii țâfnoşi, într-un glas, ca la cor: Mahlzeit!!! Cui nu-i trece orice poftă de mâncare ori e cumplit de înfometat ori trebuie să fi absolvit vreun curs de luptă corp la corp cu băştinaşii canibali din Borneo.

FOTBAL

Nu există nici o scăpare! în fiecare zi lăsată de la Dumnezeu, undeva pe această planetă, douăzeci şi doi de idioți se îndeletnicesc cu plimbatul unei mingi de piele pe o pajişte verde. Şi, în loc să se lase vălul tăcerii peste asemenea manifestări nedemne, se relatează despre ele peste tot, la radio, la televizor şi în

ziare. Fără încetare. Fără milă. Fără pauză. Ca în roata renaşterii, în care credeau hinduşii, întâmplarea nu ajunge niciodată la sfârşit: picioare păroase de mascul, jambiere, tricouri transpirate, învălmăşeală de trupuri, gooool! Şi asta la nesfârşit. Fotbalul nu se petrece, fotbalul este. Aduce aminte de acele arabescuri, de-a lungul cărora ochiul alunecă la infinit, fără să găsească răgaz. Momentele culminante - Bundesliga, Campionatul Mondial - nu ies din cotidian, ele nu fac decât să puncteze înşiruirea nesfârşită a unuia şi aceluiaşi lucru. în mijlocul vieţii, suntem înconjuraţi de fotbal.
Un observator obiectiv ar trebui să fie surprins, pentru că până şi fanii admit, dacă îi iei la întrebări, că fotbalul este în fond plicticos. Nu poţi admira trupuri frumoase, ca la atletism, nici nu poţi să te uiţi sub fusta unor fete drăguţe ca la patinaj artistic. Nu există nici tensiunea dramatică de la triatlon, unde mergi pe schiuri şi tragi la ţintă, şi nici schimbarea fulgerătoare de linii ca la hocheiul pe gheaţă. Şi nici măcar nu poţi să fii mândru că ai înţeles regulile ca la baseball. Fotbalul este chinuitor de înţepenit, şi asta se vede cât se poate de limpede în imaginile luate de la înălţime: jucătorii se mişcă de parcă acţiunea s-ar desfăşura în ulei de salată. Iar viteza poate fi frânată şi mai mult când se prezintă fazele importante cu încetinitorul. O adevărată tortură. Şi lucrurile se complică deoarece fotbalul nu are pic de fineţe. Fiinţe înzestrate, prin geneză, cu extremităţi superioare extrem de flexibile se forţează neîndemânatic

şi împiedicat să împingă o minge într-o poartă tocmai cu picioarele, ca într-un număr de balet grotesc cu elefanți. Şi doar în treacăt remarcăm că fotbalul este un sport foarte sângeros şi mult mai periculos decât boxul. Iar prietenii fotbalului contemplă cu bucurie ființele care se zvârcolesc de durere.

Și apoi mai este problema cu fanii înrăiți. Uneori te miri că o națiune atât de sentimentală şi, de fapt, atât de civilizată ca germanii a putut să comită în secolul XX crime abominabile. Dar nu te mai miri după ce ai întâlnit o hoardă de susținători ai lui Hertha-HSV-Bochum-Stuttgart-04, sau cum s-o mai fi chemând clubul. Că sunt pradă freneziei urlătoare a victoriei sau agoniei înfrângerii, băieții sunt în stare de orice. E preferabil să traversezi rapid sau să îți armezi bazooka. Desigur, nici fanii fotbalului din lumea largă nu sunt cu nimic mai suportabili, gândindu-ne doar la huliganii din Marea Britanie. Iar asta demonstrează clar că fotbalul îi poate transforma chiar şi pe britanici în ceva ce aminteşte de nazişti.

FOUCAULT

Filozoful francez Michel Foucault, al cărui renume continuă să reziste neclintit, a produs mult rău, în primul rând în plan estetic. Foucault aducea a călugăr - buze subțiri, nas proeminent, se rădea în cap şi purta ochelari imposibili. Şi era considerat progresist. Astfel a ademenit mulți tineri din anii optzeci

şi nouăzeci, care se considerau isteţi şi cu vederi avangardiste, Să se radă şi ei în cap şi să-şi pună ochelari groşi, cu ramă de baga. Chiar a existat o vreme când în universităţile din lumea occidentală s-ar fi putut organiza concursuri pentru a desemna pe cei care semănau cel mai bine cil Foucault. Şi nu era lucru de laudă. Generaţii întregi de academici au fost împiedicate să se îmbrace cumsecade, tocmai din cauza modei Foucault. Şi, pe deasupra, mai circula şi teoria lui Foucault, care poate fi redusă la următoarea formulă simplă: progresul este o aiureală, omenia o şarlatanie, iar informarea o formă de oprimare.
Să luăm, bunăoară, versiunea lui Foucault despre istoria culturală a demenţei. Acolo unde am putea presupune că se înregistrează un progres lent - mai întâi se construiesc case de nebuni, apoi sunt reformate de umanişti, până ajung la stadiul psihiatriei în spirit umanitarist de astăzi - Foucault constată o decădere constantă. Pe vremuri bolnavii de nervi se bucurau încă de consideraţie, dar în epoca modernă au fost excluşi, primele instituţii specializate devenind adevărate tărâmuri ale groazei. Intenţia iluministă a urmărit reducerea la tăcere a „vocii nebuniei", în numele raţiunii. în cea mai cunoscută carte a sa, Supraveghere şi pedeapsă, Foucault aduce argumente similare. începe cu descrierea până în cele mai sângeroase detalii a unei execuţii prin despicare, pe care o plasează apoi în contrast cu regulamentul rece al unei închisori din vremurile noastre. Nici un progres, după părerea lui Foucault, ci doar un simplu transfer:

pe vremuri, ideea era să supui trupul unui martiriu, astăzi este pedepsit sufletul. Totul culminează în viziunea „închisorii după modelul panopticului", unde celulele sunt astfel dispuse, încât paznicul să le poată controla în orice moment, dintr-un turn central, închisoarea din care totul poate fi cuprins dintr-o privire este pentru Foucault modelul secret al societăților moderne - şi în mod expres şi al acelora ce se consideră liberale. Până la urmă, în ele nu există decât „dispozitive ale puterii", nimic altceva. Şi, dacă într-o societate nu există constrângere vizibilă, nu este decât un indiciu că totul se dezlănțuie mult mai perfid, în forme subterane.

Dar lucrurile se potrivesc numai dintr-un punct de vedere. Să începem cu nebunia: este desigur adevărat că Antichitatea i-a respectat pe cei afectați de boli psihice, dar altfel erau lăsați să moară nestânjeniți în mizeria lor, dacă nu se puteau îngriji singuri. Casele de nebuni nu au fost construite defel pentru a-i exclude pe alienați, ci pentru că se urmărea cu toată energia integrarea lor în societate - ceea ce reprezintă, în parte, cauza cruzimii cu care erau tratați, fiind pur şi simplu biciuiți ca să le vină mințile la cap. Dar atunci când Foucault îi reproşează Iluminismului că a vrut să reducă la tăcere vocea nebuniei, orice om cu capul pe umeri i-ar putea răspunde că uneori chiar trebuie să faci nebunia să amuțească. Orice om care a avut de-a face, măcar o dată, cu pacienți de psihiatrie ştie foarte bine asta. (Bineînțeles*că pe Foucault nu-l preocupau câtuşi de puțin bolnavii Enciclopedia /^.^ ^ ^ sâcâie zilnic

mentali cu existență reală, ci doar din punct de vedere teoretic, mai exact ca potențiali organizatori ai unei revoluții radical anticivice.) în privința pușcăriei după modelul panopticului, în fine, luăm la cunoștință cu plăcere și despre amplasamentele acestor așezăminte înfricoșătoare. Dar Foucault, în orice caz, nici nu auzise de ele. Oricum, nu citează decât un eseu al lui John Bentham, din anul 1791, pe tema abia menționată.
De fapt, nici nu trebuie să facem recurs la faptele istorice pentru a depune mărturie împotriva lui Michel Foucault. Este suficient să ne punem întrebarea ce alternativă ne propune la tirania raționalismului modern. Și cel dintâi răspuns sună astfel: justiția linșajului revoluționar. într-un interviu, Foucault lăuda cu energie așa-numitele masacre din septembrie, comise în timpul Revoluției Franceze, când, în 1792, câteva sute de criminali au asasinat orbește paznici și deținuți din închisori. Al doilea răspuns sună astfel: ayatollahul Khomeini. Atunci când șahul a fost răsturnat, în Iran, Foucault s-a situat de partea fundamentalistului cel bătrân, pe care l-a venerat în chip de „sfânt"; a reacționat în schimb cu ură împotriva clericilor șiiți moderați, care nu doreau decât să realizeze în Iran o democrație burgheză. Iranul, scria Foucault triumfător, s-a despărțit de „jocul politic" sub semnul „spiritualității politice". A îngăimat ceva și despre „puterea curentului mistic" care ar lega poporul iranian de Ruholla Khomeini. Atunci când, la 1 februarie 1979, liderul revoluționar s-a întors cu

avionul, de la Paris la Teheran, pentru a prelua puterea, Foucault l-a condus la aeroport. Puțin mai târziu au început execuțiile în masă, violarea sistematică a minorelor şi teroarea exercitată de paznicii revoluției. Foucault şi-a pierdut subit interesul față de Iran. A preferat să vorbească din nou despre „răspândirea enormă a mijloacelor controlului, despre limitare şi constrângere", ca o consecință a „liberalismului" şi a „artei guvernării liberale".
Omul ar fi trebuit să fíe terminat după acest episod, în definitiv, echivala cu o declarație de faliment politico-moral la scenă deschisă, dar situația a evoluat exact în direcție contrară. Faima sa a sporit ca un prezervativ umflat cu foaie pline, toată lumea nu trăncănea decât despre „panoptism" şi „societatea disciplinara", iar prin universități te fereai cu greu din calea sosiilor Iui Foucault. O adevărată nenorocire, aşa cum am remarcat deja, în treacăt.
FUSTE MINI
Unele femei nu au fizicul necesar pentru fustele mini. Nu vom intra în amănunte, deoarece ne plecăm cu ruşine, în primul rând ochii, atunci când se trece dincolo de limita dezgustului. De fapt, barocul are tot atâta justificare în istoria artei ca şi goticul, iar bisericile baroce din Scoția sunt un caz special. Nu se ține seama mereu de această maximă. în fiecare vară, studentul atent în istoria artei are ocazia de a cântări

cu privirile forme care arată de parcă ar fi fost turnate în gips, de Schwanthaler[1], care mai bine ar fi rămas ascunse vederii. Dumnezeule, există şi lucruri mai rele. Oroarea adevărată se întâlneşte însă într-altă parte. Şi totuşi, mai întâi câteva cuvinte despre Platon, filozoful elen care considera toate plăsmuirile de aici, de jos, doar simple imitații ostenite ale ideilor perfecte de sus, din cerurile abstractului. Dar nu se ştie dacă Platon a inclus şi picioarele frumoase în cugetările sale. Probabil că nu, altfel ar fi ajuns să dea explicații dure şi interminabile. Nu puține perechi de picioare, care dansează cât se poate de pământesc pe acest tărâm al lacrimilor, se apropie drăcesc de tare de perfecțiune. Am putea să visăm cu ochii deschişi (câtă suplețe, ce glezne subțiri, câtă forță ținută în frâu prin farmec!), dar să lăsăm asta. Să ne imaginăm acum asemenea picioare de vis, care îl contrazic pe Platon, la fiecare pas, ascunse sub o fustă unduitoare, care nu poate fi descrisă, deoarece nu există nici un cuvânt atât de lung în germană. Şi nu există nici o protecție, nici o cale legală de demers? La o adică, nu ar fi bine să se ocupe chiar Comisia Drepturilor Omului a Națiunilor Unite? Căci fustele mini lezează, fără doar şi poate, demnitatea unei părți a populației. îl degradează pe bărbat, în măsura în care este heterosexual, şi îl transformă în țintă a dorinței sexuale. întrebați orice purtător de cromozom Y şi

1 Ludwig von Schwanthaler, sculptor german romantic din secolul al XlX-lea (n. tr.).

are să vă confirme, este imposibil să nu te uiți. Așa cum știm de la dr. Kinsey încoace, există un organ masculin, care la excitație are capacitatea de a se mări de o sută de ori - pupila. Fustele mini declanşează instantaneu reacția conştientă. împotrivirea este zadarnică. Domnii sunt reduşi la priviri goale, buze umede şi, în general, la o expresie îngrozitor de stupidă. Dar cine ar putea, cu mândria sa de bărbat, să cadă de acord, înaintea tronurilor regeşti, ca să devină un apendice al propriei sale glande hipofize? Țările islamice au descoperit propriul lor mijloc de luptă împotriva acestei impertinențe: burqa. Este vorba de un fel de prezervativ pentru întreg corpul, prevăzut cu o fantă pentru ochi, care le acoperă pe femei din creştet şi până în tălpi. Din păcate, după răsturnarea regimului fundamentalist al talibanilor, chiar şi din Afghanistan au început să vină ştiri tulburătoare. Din câte se pare, mai nou, la nunți există veselie şi animație. Oameni de toată încrederea relatează că se pot vedea lucruri la care experții europeni în Orientul Apropiat nu îndrăzneau să viseze nici în o mie şi una de nopți. Să nu ne facem prin urmare nici o speranță: curând va dispărea de pe suprafața planetei şi ultimul refugiu în care bărbații puteau fugi din calea hormonilor lor.

GERM-ENGLEZÂ

Indiferent că este vorba de varianta britanică sau de cea americană - engleza se numără printre cele mai frumoase limbi de pe pământ. Este simplă la modul rafinat (şi complicată la modul simplu), sună regeşte până şi în gura unui hamal portuar, are un tezaur de cuvinte fantastic de bogat. Mai întâi de orice, engleza dispune de o caracteristică minunată: ca de la sine, boabele de grâu se despart de paiele ideologice goale. în engleză nu scapi nepedepsit dacă rămâi în zona vorbelor goale sau obscure.

Probabil că este logic ca un lucru atât de extraordinar, atunci când este alterat, să se transforme în ceva deosebit de dezagreabil. Lilies that fester smell far worse than weeds, a scris William Shakespeare într-unui din sonete: crinii care intră în putrefacție put mult mai rău

decât buruienile. Faptul poate fi exprimat şi mai puţin poetic. Spaghetti cu fructe de mare sunt, în sine, absolut comestibile; şi tiramisu este o prăjitură fină. Dar dacă amestecăm toate astea, obţinem un ghiveci respingător. Aşa şi cu germ-engleza, această mixtură de engleză şi germană care cade destul de greu la stomac, deşi oamenii fără simţul limbii o consideră cool. Toate avantajele limbii engleze - precizia, bogăţia vocabularului, senzualitatea ei neideologică - se transformă exact în opusul lor. Iată câteva exemple, chiar din realitate: „DJs şi MCs pun la cale un blockparty de extraclasă - garantat de Ia hip hop la funk, trecând prin drum & beats şi broken beats - here we go again!" Sau: „Căutăm finance director pentru filiala unui global player." Dar asta încă nu-i nimic. Şi mai subtil deranjanţi sunt acei bacili de germ-engleză pe care-i nu-i recunoşti ca atare de la prima privire - şi care au pătruns de mult în circuitul sangvin al limbajului comun. Să trecem sub tăcere utilizarea lui „a face sens" în locul vechiului „are sens" (It makes sensé). Nu vrem să fim cârcotaşi. Dar ce-o vrea să ne comunice afişul din Berlin, de lângă Bahnhof Friedrichstrasse: „Trendy Store Fashion Jeans Sport Outdoor Mărci de Top Reduceri Top-Brand Discount"? Dar s-ar părea că ar fi vorba de ţoale ieftine.

GHIDURI

Să presupunem că ar trebui să bateţi un cui în perete şi nu ştiţi cum se face. Poate că veţi merge într-o ţ,riciclopedia j âU zilnic nj
"""urilor care ma sacai i^z

librărie, ca să cumpăraţi un ghid, aşteptându-vă să găsiţi în el ceva de genul: „Luaţi cuiul, aşezaţi-l în locul de pe perete unde aţi vrea să-l vedeţi fixat, şi bateţi cu partea teşită a ciocanului până constataţi că nu se mai clatină (Atenţie, nu-l bateţi prea mult şi evitaţi degetele!)." Dar într-un ghid nu vom găsi niciodată o asemenea formulare. De la bun început, articolul ar avea un titlu edificator, cum ar fi: „Eu şi cuiul - 77 de motive pentru a mânui ciocanul cu grijă." Şi, înainte de a ajunge pe tărâmul făgăduinţei, adică să daţi chiar peste un sfat practic, trebuie să vă croiţi drum cu greu printr-o mlaştină de fraze sforăitoare autobiografice şi pălăvrăgeli pseudofilozofice, prin care plutesc buşteni de nebunie pură, nedigerată. Textul ar suna cam în felul acesta: „în viaţa mea profesională m-am întâlnit adesea cu pereţi care aveau nevoie de un cui - i-am văzut cu ochii mei, atât în castele şi palate rezidenţiale, dar şi în case simple, unifamiliale. în cursul audienţei mele private la papă mi-am dat seama că şi la Vatican există pereţi care prezintă în mod evident necesitatea unor cuie. Din păcate, mulţi din aceşti pereţi, cărora le-ar sta foarte bine cu un piron, au rămas, ca să spunem aşa, virgini. Căci atunci când sunt bătute cu verva cuvenită, cuiele pot să-ţi trezească sentimente de adevărată fericire. Chiar Dalai Lama spunea că «bine ciocănit înseamnă ca şi renăscut». Dar un perete în care nu se bat cuie poate scufunda spiritele sensibile în abisurile depresiei - zile, chiar săptămâni întregi. Şi veţi vedea, de îndată ce veţi stăpâni arta de a bate cuie,

majoritatea problemelor personale se vor risipi şi ele - soţia va înceta să vă mai înşele cu prietenul cel mai bun, fiica nu va mai face trotuarul, iar basetul va scăpa de tenie. Şi lucrurile sunt cât se poate de simple! Să baţi un cui în perete nu cere cine ştie ce măiestrie."

Parodia este poate exagerată, dar nu depăşeşte cu mult realitatea. Ghidurile sunt redactate de acel gen de oameni care-i toacă pe cei din jur, fără răgaz, cu reţete patentate de filozofie a vieţii, din categoria pe care o întâlneşti în orice gară mai răsărită, echipaţi cu chitară şi placarde de carton pe care scrie Iisus-te-iu-beşte. Numai că în aceste cărţi nu este vorba de învăţături religioase, ci de căi mai mondene spre mântuirea lumii. Prin urmare, cine doreşte să afle cum se bate un cui ar face mai bine să-şi întrebe vecinul.

Se exceptează, fireşte, de la cele mai de sus, Cum m-am lăsat de gândit, mic tratat pentru intelectuali epuizaţi, ieşit din pana aceluiaşi autor.

GIORGIO AGAMBEN

Giorgio Agamben, un domn pe care partizanii săi îl consideră filozof, este peste tot în lume lăudat pentru spiritul lui pătrunzător. Cu puţin timp în urmă, domnul Agamben a trebuit să îndure o călătorie în Statele Unite. Şi lucrurile trebuie să se fi desfăşurat astfel: Giorgio Agamben a fost transportat din patria sa italiană la bordul unui avion, aducând mai degrabă cu un vagon de vite. La destinaţie a fost luat în primire

pe aeroport de zbiri în uniformă ai imperialismului american, care l-au târât prin controalele de intrare în ţară. După aceea, domnul Agamben a aşternut pe hârtie următoarele: „Acum câţiva ani, am scris că paradigma politică a Occidentului nu mai este oraşul, ci lagărul de concentrare, că am parcurs tranziţia de la Atena la Auschwitz. Aici este vorba de o teză filozofică şi nu de o reprezentare istorică, pentru că nu trebuie amestecate între ele fenomene a căror natură pretinde să fie ţinute separate. După părerea mea, tatuajele făcute la Auschwitz reprezintă modul cel mai normal şi la îndemână de a înregistra deportaţii în lagărele de concentrare. Tatuajul biopolitic pe care Statele Unite ne silesc să-l parcurgem la intrarea pe teritoriul lor ar putea prea bine să reprezinte un semn prevestitor al ritualurilor pe care vom fi mai târziu siliţi să le acceptăm." încă o dată, rar, ca să luăm notiţe: cifrele albastre tatuate la Birkenau deţinuţilor destinaţi muncii forţate şi asasinării reprezintă în principiu unul şi acelaşi lucru cu obligaţia pe care o avem la intrarea în America să ne uităm într-o cameră de luat vederi şi să spunem Cheese! - apoi să lăsăm amprentele într-un dispozitiv electronic. în orice caz, dacă privim întreaga poveste nu istoric, ci filozofic, trebuie să-i mulţumim din inimă domnului Agamben pentru această contribuţie la stabilirea adevărului. Dar a uitat un detaliu esenţial: formularul acela verde care trebuie înmânat funcţionarilor americani de graniţă cei prost dispuşi este dinadins conceput să-ţi înregistrezi într-o rubrică greşită fie numele şi data naşterii,

fíe adresa destinației din America. După care, printr-o procedură umilitoare, eşti trimis la capătul cozii de pasageri şi pus să-l mai completezi încă o dată.
Oare nu se poate vorbi în cazul de față, cu perfectă acoperire filozofică, de un pandant al listei lui Schindler? Adică de acel şir de unsprezece mii de nume de evrei condamnați la moarte, pe care industriaşul german Oskar Schindler i-a salvat de la camerele de gazare? în orice caz - şi Giorgio Agamben a lăsat, din păcate, să-i scape această cheie - americanii sunt mult mai abjecți decât naziştii. în cazul lor, vreau să spun, nu eşti trecut pe o listă de un binefăcător. De formular trebuie să te ocupi tu însuți, în orice caz, turistul are posibilitatea de a răspunde cu o cruce neagră şi apăsată în dreptul lui „da" dacă a mai fost la închisoare din cauza unui act criminal sau terorist sau dacă are de gând să introducă flori în Statele Unite. Şi, cât ar zice „George W. Bush este ca Adolf Hitler", se şi trezeşte într-un avion către casă. Uff! Uite că a mai scăpat o dată.
grătare
Se iau: diverse tălpi de origine incertă, mațe de porc umplute cu resturi din industria cărnii, şnițele fade, din carne de pui, de la un magazin cu reduceri, piept de curcan fără vreo urmă de gust care să deranjeze, apoi câțiva ştiuleți de porumb furați, cartofi în folie de aluminiu, un sac de mangal, o navetă 'u"unlor care mă sacai* m

cu bere călduță și mai mulți litri de vin roșu ieftin, la sticle de plastic.
Se recomandă ca grătarul să înceapă pe burniță, deoarece aprinsul cărbunilor nu ar pune altfel nici un fel de problemă. Pentru ațâțarea focului, este indicat să se folosească pe cât posibil benzină, pentru că astfel se realizează o vâlvătaie spectaculoasă. După ce cauți prin casă pansamente pentru arsuri, așezi nerăbdător pe grătar fripturile și câmăciorii roz-intens. Până te descurci cu tot soiul de fragmente de funingine care-ți sar în ochi, carnea se carbonizează la suprafață, păstrând însă în interior nuanța apetisant-crudă. Câmăciorii, în schimb, se transformă în ceva înfiorător. între timp au sosit primii oaspeți, printre care dr. Heinrich Schmitz-Popelhofer, care în continuare nu a fost promovat, și vecinii Kasupke, urmați desigur și de basetul lor permanent dispus să muște. Toți acești oameni încântători sunt gata în orice secundă să îi sară în ajutor gazdei, și cu vorba, și cu fapta: vor pune atâția cărbuni, încât jeraticul se va stinge pe loc, apoi vor aranja cu pricepere șnițelele de pui și știuleții de porumb pe grătarul răcit dincolo de orice speranță ș.a.m.d. Și toți, fără excepție, aduc salată de cartofi preparată în casă.
Trebuie să le servim fripturile arse cu un zâmbet răutăcios și să le îngrămădim pe farfuriile de carton carnații de porc chirciți jalnic. Și ketchupul condimentat și muștarul de Dijon se potrivesc foarte bine ca să acopere cât de cât gustul. Berea și vinul dau aripi conversației, împinse uneori până la declarații de simpatie spontane, în miez de noapte. Iar dacă

vesela companie nu se întâlneşte a doua zi la spital, intoxicată cu salmonella, avem toate şansele să fim şi noi invitați următorul grătar.

Câteva alte sfaturi practice: deosebit de distins este ca la sfârşit de săptămână să faci grătarul în parcul municipal, la o distanță nu mai mare de douăzeci de metri de alt grătar. Și astfel, cu puțin noroc, te trezeşti într-o mare de oameni. Ceea ce conferă un sentiment de confort! Şi, la plecare, nu strângi nimic, câinii şi cei fără acoperiş trebuie să se aleagă şi ei cu ceva. Iar dacă în parcul municipal nu a mai rămas absolut nici un loc, este preferabil să mutați festinul pe balcon. Şi să sperați că şi vântul va fi prielnic şi va purta fumul prin fereastra deschisă a vecinilor, în casă. Dacă bieții de ei nu au fost invitați, măcar să simtă ce le-a scăpat.

GUNTER GRASS

în 1970, când în tot blocul răsăritean se sărbătoreau o sută de ani de la naşterea întemeietorului Uniunii Sovietice, în RDG circula următorul banc, rostit cu fereală: „Citesc ziarul, şi pe cine-l văd? Pe Lenin. Deschid radioul, şi pe cine-l aud? Pe Lenin. Aprind televizorul, şi cine-mi rânjeşte de pe ecran? Lenin. Uşor-uşor ți se face frică să mai pui în funcțiune şi fierul de călcat!" Cam la fel s-ar putea spune şi despre Gunter Grass. Mai ales după ce glumeții din Comitetul Nobel de la Stockholm i-au decernat Premiul pentru Literatură, mustața lui pleoştită a devenit atotprezentă. Enciclopedia iu . iie zilnic m
"urilor care ma sa<-°

Orice redacție a republicii federale, care are nevoie de părerea unui scriitor, îl sună la telefon şi, chiar în aceeaşi seară, poate fi admirat cum umple tot programul de pe sticlă. Căci pe Grass te poți bizui. El susține binele împotriva răului, pacea împotriva războiului, armonia împotriva politicii externe americane, SPD1 împotriva puterilor întunecate ale neoliberalismului, pe scurt, debitează un discurs aventuros şi inept. Câteva exemple? Vă rog. în 1989, RDG a suferit un colaps, ca un balon care şi-a pierdut presiunea, dar Grass s-a împotrivit cu toată energia reunificării, pe motiv că separarea Germaniei ar reprezenta pedeapsa pentru Auschwitz. Cei mai mulți supraviețuitori ai genocidului şi urmaşii lor vedeau de fapt lucrurile puțin diferit, dar de asta puțin îi păsa lui Grass; pe el nu-l interesa propăşirea evreilor din realitate. Asta s-a văzut limpede doi ani mai târziu, când trupele lui Saddam invadau Kuwaitul. Dictatorul irakian promitea pe loc că va „transforma Israelul într-un crematoriu", cu arme chimice. Iar palestinienii demonstrau entuziast, sub lozinci pe care se citea: „Bombardați-i pe evrei cu gaze toxice!" La scurt timp însă s-a aflat că majoritatea gazului de luptă al lui Saddam Hussein provenea chiar din Germania. Cum a reacționat Gtinter Grass? Ei bine, i-a cerut Israelului aspru amenințat să facă bine să renunțe la fasoane şi să se retragă imediat din teritoriile ocupate. Pentru această magistrală izbândă retorică, în cursul unei

1 Partidul Social-Democrat din Germania (n. tr.).

vizite în Cuba, Fidel Castro l-a declarat „cel mai important satiric german, după Heinrich Heine". La întoarcere, Grass şi-a exprimat public părerea că RDG a fost totuşi, de fapt, o „dictatură comodă".
Apoi a călătorit în Yemen, stat condus de generali fundamentalişti, şi a recomandat din punct de vedere turistic această naţiune şi cultura ei străveche.
De ce mai este luat în serios după toate astea? De ce mai este perceput acest aparţinător al generaţiei HJ1 drept conştiinţa bună a Germaniei şi nu un faliment moral? Ei bine, opinia publică îl consideră pe Giinter Grass scriitor, mai întâi de toate. Şi, fără îndoială, există o doză de adevăr. Prin romanul său cel mai cunoscut, Toba de tinichea, Grass a reuşit să stabilească anumite canoane artistice, creionând cu trăsături sigure portretul mic-burghezului german, aşa cum a trăit el odinioară - omul datoriei, care vorbeşte entuziast despre familia lui (şi în oarecare măsură şi despre rasa dominantă ariană), în schimb face sex pe canapea cu servitoarea poloneză, în vreme ce nevasta lui munceşte din greu jos, în magazin. Partea stupidă este că, odată cu trecerea anilor, Giinter Grass, în postura sa de conştiinţă morală cu pipă a naţiunii, a ajuns să semene consternant cu propria sa caricatură.
1 Hitlerjugend, Tineretul Hitlerist din Germania naţional-socialistă; fie amintit aici ca, după apariţia volumului de faţă, Giinter Grass şi-a mărturisit, târziu, apartenenţa la Waffen SS (n. tr.).

HANDS-FREE

Pe vremuri, când vedeam pe stradă un om răvăşit cum vorbeşte singur în gura mare, dând din mâini, era limpede că îi lipseşte o doagă. Astăzi vedem oameni bine îmbrăcaţi vorbind în gura mare pe stradă şi dând din mâini şi e iarăşi limpede că le lipseşte o doagă. Dar au şi un buton în ureche. Cu ajutorul căruia domniile lor poartă convorbiri detaliate, la mare distanţă, cerând explicaţii de ce banca lor din insulele Cayman le-a blocat brusc contul. Sau stabilesc din mers etapele divorţului. Sau următoarea întâlnire cu psihiatrul, unde învaţă cum să profite mai eficient de pe urma furiei lor, într-un crescendo paroxistic de ţipete. Sau îşi dau întâlnire cu persoane total necunoscute pentru o partidă de sex. Premiul pentru cea mai frumoasă convorbire purtata prin

hands-free i se cuvine unui israelian care călătorea cu autobuzul de la Ierusalim spre Tel Aviv: „Jossi!", a strigat el ca să acopere huruitul motorului. „îmi pare rău că n-am apărut ieri, dar între timp a trebuit să-mi fac analizele la spitalul Hadassa. Şi ştii ce mi-au găsit ăia în căcat?" Şi toţi călătorii s-au chinuit zadarnic să se ferească din calea lui, lucru dificil, având în vedere circumstanţele.

Hands-free sunt semnul cât se poate de evident că graniţa dintre spaţiul public şi cel privat este un anacronism. Care curând va dispărea fără urmă, la fel ca Zidul Berlinului. în scurt timp s-ar putea să fie considerat nepoliticos să ascunzi de semenii tăi cine ştie ce păreri despre lume şi viaţă. Apărătorii severi ai virtuţii şi doamnele manierate vor aminti cu degetul ridicat că termenul „privat" se trage din latinescul „privare", ceea ce înseamnă „a fura". Se vor îngriji ca toată lumea să afle cât câştigăm pe lună, ce indispoziţie ne tulbură şi cu cine ne înşelăm partenerul. Preferabil să ne obişnuim încă de pe acum.

HITLER

Pe când germanii anilor treizeci căutau cu tot dinadinsul pe cineva care să-i conducă spre catastrofă, nu s-a găsit nici un politician potrivit, nici un supercreier cu umerii laţi, nici un Siegfried cu haine sclivisite, nici un geniu blond al răului. Singurul care s-a prezentat a fost un pitic caraghios cu mustaţa ca o

Enciclopedia lUcru .. 5câie zilnic m

"""urilor care mâ saca'

perie, căruia i s-a şi acordat slujba în 1933, fără prea multă discuţie. Dar, din păcate, asta ne dă bătaie de cap şi în ziua de azi. Pentru că discrepanţa este imensă, şi astfel urmărim să înlăturăm interpretând viclean confuzia între rolul jucat la rangul istoriei mondiale şi rolul final de cabotin. Ar fi desigur penibil dacă ar ieşi la iveală că germanii s-au lăsat duşi de nas de o nulitate flecară, că nu au făcut legământul sfânt câtuşi de puţin unui dictator, ci doar unei caricaturi de dictator.

Aşa se şi explică fascinaţia pe care a exercitat-o Hider după dispariţia sa, care încearcă să umple de sens hăul căscat: sub conducerea unor specialişti harnici, pe şantierul cercetării istoriei contemporane s-au adunat nenumărate basculante care varsă materiale într-o fosă adâncă şi totul trebuie să se termine cândva! Dar cavitatea refuză parcă să se umple. Interpretările alunecă şi dispar, într-o gaură fără fund. Acolo nu se ascunde un secret, acolo nu se ascunde nimic. Şi aşa se face că asupra noastră se prăvălesc mereu noi detalii, în emisiunile de televiziune şi articolele de ziar, în care este vorba de noi faţete ale personalităţii „celui mai mare comandant de oşti din toate timpurile", necunoscute, pasămite, până acum. H. şi femeile! (dar singurul lucru despre care se,-relatează este că nu avea absolut nimic de-a face cu femeile). H. şi homosexualitatea! (dar singurul lucru pe care îl aflăm este că, de fapt, era asexuat). H. şi generalii lui! (dar singurul lucru pe care îl aduc la lumină este că nu pricepea nimic din chestiunile militare).

H. şi caramelele cu frişca! (probabil pentru că-i plăcea uneori să le molfăie, şi asta limpezeşte desigur o mulţime de lucruri). Apoi, la intervale neregulate, sunt încălcate aşa-numitele tabuuri. Iar în acele negre zile e mai prudent să stai închis în casă, dacă vrei să nu fii strivit de munţi de ziare cu imaginea Fiihrer-ului. Altfel este vorba mereu de unul şi acelaşi tabu . dat peste cap: Adolf Hitier, se spune, nu ar mai trebui reprezentat ca un monstru. A fost un om, ca tine şi ca mine! Opera de artă cinematografică Der Untergang (Prăbuşirea), bunăoară, prezintă vreme de mai multe ceasuri cum H. se plimba în sus şi în jos prin buncărul lui, în mijlocul Berlinului în ruine, şi îndesa în el prăjituri. Articolele de specialitate au vorbit despre o realizare artistică epocală.

îmi pare rău, nu a fost un monstru. A fost un cretin. Iar cel mai bun mod de a te apropia de „fenomenul Hider" rămâne tot comedia. Astfel, Helmut Dietl a realizat un film despre cariera lui Konrad Kujau, omul care a făcut bani şi s-a bucurat de onoruri ca autor al acelor false jurnale ale lui Hitier, luate de bune de întreaga redacţie a unei anume reviste din Hamburg. într-una din scenele deosebit de reuşite ale peliculei Schtonk1, prietena lui se fereşte să-l sărute, pentru că îi pute gura prea tare. Drept pentru care Kujau reacţionează imediat, şi scrie în „jurnalul" lui Hider: „Eva Braun susţine că îmi pute gura, dar mai

1 Titlul filmului este inspirat de o exclamaţie repetată obsesiv de Hitier în aceste pseudojumale (n. tr.).

'-'urilor care mâ s»l-"

sufăr şi de balonări ale intestinelor." Asta au primit domnii din fruntea revistei Stern şi, desigur, au fost extaziaţi. „Meteorism!" au exultat ei. „Alenă fetidă! Cât de omenesc!" Dacă lumea ar fi raţională, măcar pe jumătate, s-ar reglementa printr-o lege federală ca fiecare nouă dezvăluire legată de Herr H. să apară obligatoriu sub titlul: Meteorism. Alenă fetidă. Cât ăe omenesc!

HOMOSEXUALITATE

Oamenii prietenoşi, inteligenţi şi îndatoritori sunt împărţiţi în mod egal, în toate părţile. Prin urmare, în rândurile homo şi heterosexualilor există în aceeaşi proporţie ca şi printre cei obtuzi, reci şi indiferenţi. Asta nu ar trebui să surprindă pe nimeni, la modul serios. Straniu este totuşi când pederastiei i se atribuie un sens mai adânc, când este ridicată la rang de conţinut al vieţii; stranie este strădania de a ridica în slăvi, în chip de Weltanschauung, o întâmplare, de fapt lipsită de orice importanţă, cum este orientarea sexuală. Stranie este, într-un cuvânt, HOMOSEXUALITATEA, atunci când este scrisă cu litere mari.

Faptul că am avea de-a face cu o ideologie în toată regula nu este evident - dar dacă ne gândim bine, devine totuşi plauzibil. La fel ca toţi ceilalţi verişori şi verişoare ale sale, ideologia respectivă se fundamentează pe o minciună de-o viaţă, dezvoltată consecvent şi transformată într-un fals istoric. Minciuna

constă, de fapt, în afirmația că ar exista o cultură a pederaştilor sau a lesbienelor. Desigur, există mase de minunate opere artistice, create de homosexuali: întreaga lirică a lui Sappho, poemele lui W.H. Auden, romanul lui Proust în căutarea timpului pierdut şi aproape toate statuile Greciei antice. (însă nu şi sonetele lui Shakespeare - cine afirmă altceva a parcurs superficial Sonetul XX.) Dar în mod hotărât nu se poate vorbi sub nici un motiv de arta sau literatura homosexuală. Cum nu există nici artă cu părul roşu sau cu aluniţe, pentru simplul motiv că unii artişti ar avea părul roşu sau aluniţe. Această circumstanţă întâmplătoare este total neinteresantă din punctul de vedere al operei şi nu contribuie în nici un fel la conţinutul ei. Afirmaţia că pederaştii şi lesbienele ar dispune de p sensibilitate specială, că ar simţi în mod fundamental diferit faţă de heterosexuali, este pur şi simplu neadevărată.

Falsul istoric spre care se ţinteşte prin minciuna de-o viaţă a „culturii homosexuale" este tentativa disperată de a construi o analogie cu iudaismul. în treacăt fie zis, evreii sunt o naţiune de peste patru mii de ani şi de atunci se gândesc neîncetat la existenţa lor de popor ales al lui Dumnezeu; o dată pe an se întâlnesc, chiar şi evreii neevlavioşi - cu prilejul sărbătorii Paştelui evreiesc - în măsura în care în ei mai există măcar o scânteie de conştiinţă a tradiţiei, şi îşi aduc aminte de ieşirea din Egipt. Formula rituală sună astfel: „Fiecare evreu să trăiască aşa cum ar fi fost el însuşi eliberat din Egipt." în schimb enciclopedia [Urr ., Srâie zilnic ...
"""urilor care mă sacai^ 1*1

homosexualii nu se remarcă prin nimic care să-i deosebească. Regret, dar pur şi simplu nu există o naţiune homosexuală. în istorie nu au vieţuit întotdeauna decât bărbaţi şi femei, indivizi care au fost pederaşti sau lesbiene. Şi uneori, dar în nici un caz permanent, au fost batjocoriţi şi prigoniţi. Au fost închişi în lagărele de concentrare ale naziştilor, şi umiliţi chiar şi de ceilalţi deţinuţi, iar mulţi nu au supravieţuit, însă nu a existat niciodată un plan sistematic de exterminare în masă, comparabil cu „Soluţia finală" a chestiunii evreieşti.

în viaţa cotidiană, ideologii homosexualităţii sunt extrem de enervanţi în special când se plâng de discriminările la care sunt supuşi. Degetul lor acuzator se îndreaptă, într-o imagine ieftină, fie spre Vatican, fie spre creştinii evanghelici din America. O Biserică Catolică ce-şi ia tradiţia în serios trebuie să respingă homosexualitatea, la fel ca o comunitate creştină protestantă, pentru care Biblia este în continuare Cuvântul lui Dumnezeu, într-un sens comprehensibil oarecare. Ei, şi?! Atât timp cât nimeni nu face apel la prigonirea pederaştilor şi a lesbienelor, dreptul fundamental al libertăţii de opinie îţi permite. Iar limbajul folosit nu este explicit provocator - dimpotrivă, Vaticanul îndeamnă ca homosexualii să fie întâmpinaţi cu îngăduinţă. Intolerantă este, în realitate, atitudinea ideologilor homosexualităţii, care nu pot accepta să fie criticaţi public, iar pentru ei nici nu există regiuni vaste de pe faţa pământului unde ar trebui, cu adevărat, să se teamă pentru viaţa lor.

Ce ideolog al homosexualității a pomenit vreodată de persecuțiile care se pun la cale în teritoriile palestiniene? Cine a atacat regimul lui Fidel Castro, care a ridicat în mod expres urmărirea homosexualilor la rangul de obiectiv al statului? Cine vorbeşte despre muzicienii reggae care cheamă la linşarea de chi chi men în cântece cool? Dar e riscant să discutăm despre asta. Şi poate deveni de-a dreptul periculos. Iar lesbienele şi pederaştii de meserie sunt, ca toți ideologii, incredibil de laşi.

IARNĂ

Iarna este anotimpul care ne împinge să regretăm
că inteligența s-a dezvoltat tocmai la o specie de ma-
mifere, şi nu la animalele poichiloterme. Animalele
poichiloterme prezintă funcții ale corpului încetinite,
la temperaturi coborâte; de îndată ce se face rece, nu se
mai pot deplasa doar foarte lent. Dar asta înseamnă că
modul subiectiv în care percep timpul se accelerează
foarte mult - ceea ce se petrece în lumea exterioară
trece peste ele cu viteza fulgerului. Dacă am fi reptile,
prin urmare, iarna ar dura pentru noi extrem de puțin:
la mijlocul lui octombrie am încremeni de frig şi ne-am
mai trezi Ia sfârşitul lui mai, scăpând de greu. Dar, din
cauză că suntem mamifere, iarna se prelungeşte. Se pre-
lungeşte la nesfârşit: în martie ar cam trebui să se ter-
mine, iar atunci asupra oraşului se abate o nemiloasă

ploaie de gheață. La 1 aprilie vin patru zile calde, speranțele de primăvară se aprind în suflet şi respirăm din nou la largul nostru, dar abia atunci vine frigul adevărat. Stai trist, ghemuit în peştera ta cu lumină artificială, sorbi grog aburind şi visezi la emigrare.

în Alaska, iarna este lungă, grea şi întunecoasă. Temperaturile scad incredibil, afară se plimbă elani şi urşi, dar cel puțin nu trebuie să înfrunți lapovița cenuşie: precipitațiile rămân albe şi curate. în regiunile subtropicale, iarna este scurtă, întunecată şi grozav de umedă. Plouă cum nu ai mai văzut niciodată, nu cu stropi, ci în şuvoaie, de parcă acolo, sus, ar sta cineva şi ar turna permanent apă din cisterne uriaşe. Şi, cum casele sunt pardosite cu gresie, răcoroasă vara, disconfortul creşte teribil în frigul pătrunzător; şi, de regulă, nici nu există sisteme de încălzire. Dar totul trece repede, fără să fie nevoie să te transformi într-o reptilă. Cea mai rea este iama de la Berlin. Pentru că aici îşi dau rendez-vous toate grozăviile planetei: adică iarna este atât umedă, cât şi înghețată, murdară şi nu mai puțin grea, marcată în egală măsură de zăpadă şi de ploaie. însă, în primul rând, este întunecoasă. Te trezeşti în întuneric, te împachetezi în mai multe straturi de textile şi te duci la muncă; la amiază se întrevede pe cer un soare sărăcăcios şi palid, vreme de câteva minute, înainte să se lase iarăşi ceața; puțin mai târziu, asupra oraşului se abate o furtună, iar la ora trei după-amiază se lasă bezna. Se aud urlând lupii siberieni, şi dacă până în ianuarie nu cazi pradă depresiilor, chiar ai nervi de oțel.

Dar, din păcate, iarna nu poate fi evitată, categoric, decât în două modalităţi. Cea dintâi este sinuciderea, care, deşi prezintă avantajul indubitabil al eficienţei, are şi dezavantajul ireversibilităţii - şi cum moartea este, aşa cum spunea atât de poetic Hamlet, tărâmul „de unde nu s-a întors nici un călător vreodată", nu avem un buletin meteorologic de dincolo. Prin urmare, este posibil ca iadul creştin să nu fie chiar atât de bine încălzit, cum se afirmă mereu. Cea de-a doua modalitate de evitare a iernii se numeşte concediu. Dezavantajul este perfect opus celui cauzat de sinucidere: trebuie, în orice caz, să te întorci. Exact când te-ai obişnuit puţin cu soarele perpetuu din Bahamas, biletul de zbor cu data tipărită în roşu îţi pretinde: urcă-te în avion şi prezintă-te în ţinutul dezolant al frigului şi al lapoviţei! După care, suferinţa este şi mai grea, de parcă n-ai fi călătorit deloc. Vechiul duşman al umanităţii, iarna, nu ar putea fi înfrânt decât printr-un gest de forţă comun - guvernele ar trebui să declaré nelocuibilă emisfera nordică a planetei în timpul lunilor reci şi să impună măsuri de evacuare pe scară largă. Poate conştiinţa noastră istorică ne înşală, dar nu a fost creată Uniunea Europeană tocmai în acest scop?

INDICAŢII DE UTILIZARE

După cum se ştie, indicaţiile de utilizare sunt redactate de un drăcuşor, care îşi face veacul într-o

secțiune a iadului unde se ard sufletele de vii. Indicațiile servesc scopului de a persuada oameni inteligenți, cu sau fără diplomă universitară, să ajungă să creadă că ar fi proşti, pe motiv că nu mai pricep nimic. Şi, pradă deznădejdii, cad în patima beției, pornind-o pe panta abruptă care-i transformă în candidați ideali pentru infern. Ne vom permite să ni-l imaginăm pe drăcuşor drept un personaj mărunt, cenuşiu şi fericit, îmbrăcat în costum. Un adevărat specialist în domeniul său crud: de fiecare dată când la el în birou poposeşte un aparat tehnic nou, îşi freacă labele păroase. „Vom reuşi oare şi de această dată să redactăm un text care să-i determine pe oameni să creadă că, în loc de creier, au în cap un scutec stors?" se întreabă el şi lasă să răsune râsul demonic.
Stăpânul indicațiilor de utilizare are în subordine un grup de colaboratori. Iată-l pe norvegianul care-I şi-a jucat componenta sa nemuritoare la pariuri pentru curse de cai, şi a pierdut; iată-l şi pe japonezul care şi-a înecat soacra în supă miso; dincolo, arabul dement, care-l huleşte pe Allah cu fiecare răsuflare a sa. Mai nou li s-a alăturat şi un expert în computere, în vârstă de paisprezece ani, care şi-a omorât verişoara cu un powerbook. Munca se desfăşoară în felul următor: drăcuşorul scrie, rânjind oribil, un text inițial, o combinație între Enciclopedia Brockhaus şi Heidegger, tradus imediat de norvegian în arabă şi de japonez în engleză. Fiul deşertului mormăie permanent lucruri de nereprodus, după care expertul în computere face ultimele finisări. Rezultatul se poate
Enciclopedia [Urri ., 5raie zilnic w
Ucrunlor care mâ sacai \«i

vedea. El sună, de exemplu, în felul următor: „Prin intermediul metodei CreateShortcut a variabilei dependente de obiect din oShell se realizează un link şi trimiterea la variabila «o», în condiţiile în care linkul încă nu are la acest moment o existenţă reală. Adresa fişierului - C:/MyDocuments/Computer.ink - este consemnata încă de la declanşarea metodei Shortcut. Dacă linkul apare pe Desktop, este preferabil să nu se indice direct adresa de acces (deoarece ea poate varia de la un PC la altul), ci să fie apelat în Script, prin intermediul metodei GetSpecialFolders. De cel dintâi atribut este răspunzătoare proprietatea TargetPath, de cel de-al doilea proprietatea Iconlocation. Asta a fost totul."

„Foarte bine", a rostit Satana, atunci când drăcuşorul i-a adus pe birou noua indicaţie de utilizare, şi-a aprins o havană de la focul gheenei şi şi-a sprijinit picioarele pe masă: „Foarte bine. Un alt suflet amărât va fi împins la sinucidere - adică direct în mâinile noastre."

INVIDIE PENTRU LOCUINŢĂ

Invidia provocată de locuinţa altuia nu este frumoasă, îi înjoseşte pe cei care i-au căzut pradă şi le transmite celor care vieţuiesc în obiectul avidităţii lor, fără să o ştie, un sentiment subliminal de disconfort. Din nefericire, nu poate fi evitata întotdeauna: se comportă ca un virus gripal, care te copleşeşte exact

când te-ai aştepta mai puţin. în mod paradoxal, invidia pentru locuinţă se abate numai asupra celor care de mult au o locuinţă acceptabilă. Vagabondul care îşi petrece noaptea într-o ladă de lemn şi astupă găurile lăsate de noduri cu bucăţi de ziar, să nu-l mai tragă aşa de tare, nu visează la ornamente din stuc şi garnituri elegante de mobilă - lui i-ar fi suficient să ştie că are un acoperiş deasupra capului. Nu, proprietarul unei mansarde frumoase, liniştite, este cel mai expus când îşi vizitează prietenii. Trece pragul casei şi ştie deodată că asta este - mai rău, că asta ar fi fost. Aşa un balcon uriaş i-ar fi făcut şi lui mare plăcere. Şi verdele ierbii din curtea interioară. O scară care urcă spre un soi de grădină de iarnă, iar de acolo priveliştea amuţitoare peste acoperişurile oraşului. Desigur, casa mai dispune şi de lift. Iar la bucătărie găseşti barul, care în mansarda lui nu ar fi încăput niciodată. Dintr-odată, propria sa casă i se pare o paragină. Şi atunci, cu voce tremurândă îşi întreabă gazda ce chirie plăteşte, iar când aude cât, adică mai puţin cu peste zece la sută decât plăteşte el, nu mai are nici o şansă. E sugrumat de invidie, cu toate simţurile amorţite. Toată lumea vede că se petrece ceva cu el, dar nimeni nu-şi poate imagina ce anume, iar peste întâlnirea lor se lasă o umbră otrăvită. Scriitorul David.Sedaris a scris în revista The New Yorker un articol despre un caz înfricoşător. El însuşi a fost cuprins conştient de un asemenea sentiment pe când vizita casa Annei Frank din Amsterdam, şi a ajuns în camera din spate, în care a stat ascunsă familia de

Enciclopedia ju
"uri)
or care ma
sâcâie
Unic

evrei, până când un colaborator olandez i-a trădat naziştilor. Atunci nu a mai putut să gândească decât un singur lucru: acolo ar vrea să locuiască. Prin urmare, a devenit incapabil să-şi mai imagineze teama celor ascunşi, nefericirea lor, siliţi fiind să-şi petreacă zilele îngrămădiţi într-un spaţiu atât de strâmt, dar a mai reuşit totuşi să bage de seamă splendida ceramică de Delft şi desăvârşitele podele de stejar. Cum David Sedaris nu este un monstru, era conştient de reacţia sa nepotrivită, poate învecinată cu obscenul, poate chiar dincolo de obscen, fiind, de altfel, singura reacţie posibilă. Apoi, când s-a apropiat de fereastră, a văzut oglindindu-se întregul interior şi, şocat, abia atunci a înţeles: tot aşa trebuie să fi păţit şi acel colaborator olandez, care la 4 august 1944 a dat familia Frank pe mâna germanilor.

Îmbătrânire

Partea proastă a procesului de îmbătrânire este că nu include şi componenta maturizării. Ceasul vieţii se vlăguieşte şi se opreşte la un moment dat, indicatorul de vârstă nu mai urmăreşte trecerea vremii şi arată doar unul şi acelaşi an - douăzeci şi cinci, de exemplu. Din fericire, oricum nu are nici o semnificaţie. Pe tărâmul cenuşiu al lucrurilor concrete, timpul curge pur şi simplu - implacabil şi obiectiv - adevărat sculptor al chipurilor: dăltuieşte cute pe frunte, pictează riduri mărunte în jurul orbitelor şi trage de pungile de sub ochi. Oare nu eram mai zvelt, acum o vreme? Oare mereu gâfâiam aşa, când urcam scara? Şi vine o zi, nu bună, ci proastă, când, în metrou sau în tramvai, te aşezi faţă în faţă cu o doamnă atrăgătoare, de peste treizeci de ani, sau cu un bărbat
enciclopedia JUrr, ., 5raie zilnic
""urilor care mă sacai

chipeş, cu tâmple grizonante, şi-ţi zici, altfel nu lipsit de amabilitate: ehei, juneţea zboară! Dar imediat te trece un fior, când realizezi că ai mai mulţi ani în spate decât persoana de vizavi. Şi, ca şi cum revelaţia nu ar fi suficient de dură, îţi şi vezi propria imagine oglindită în geam.

Eşti atât de bătrân pe cât te simţi, sună o maximă încurajatoare, şi tot soiul de binevoitori o repetă şi te bat pe umăr. E ca şi cum l-ai îmbărbăta pe un condamnat la ghilotină: „Fruntea sus." în realitate, avem exact vârsta din actul de identitate, punct. Şi pe lângă ridurile şi şuviţele albite despre care am vorbit, mai există indicii. Astfel, devenim tot mai sensibili la zgomot. Pe vremuri părea o chestie tare să te trezeşti cu vecinul în faţa uşii, la ora unu şi jumătate dimineaţa, cerându-ţi răstit să faci bine să dai muzica mai încet; deodată însă te pomeneşti că tu însuti eşti vecinul acela. Sau dezvolţi subtile fantezii criminale, în care apar în scenă arme antitanc, grenade care explodează la fix şi liniştea dumnezeiască ce se aşterne după aceea. Un alt indiciu, din nefericire prea dur: maşinăria corporală nu mai funcţionează fără asistenţă tehnică, aşa ca mai înainte. Bolile se adună şi devin tot mai grave, în schimb doctoriţele şi doctorii tot mai tineri. Cât despre asistentele medicale! Constatăm cu mirare că se aşteaptă din partea noastră să ne lăsăm pe mâinile vindecătoare ale unui personal medical la procrearea sau naşterea căruia am fi putut contribui şi noi. în vreme ce ne târâm de la o oprire la standuri la următoarea - aici o aritmie cardiacă, dincolo o ocluzie

intestinală etc. - remarcăm că, între timp, se adună tot mai mult balast. Vremurile în care consideram cincizeci de euro o sumă mare sunt de mult trecute; dar trecute sunt şi zborurile avântate. Orice adolescent cât de cât inteligent de pe planeta asta ar putea în definitiv să locuiască oriunde. Condiţiile sale de viaţă nu sunt mai bune sau mai rele dacă lustruieşte clanţe la Chicago sau dacă spală farfurii la Shanghai. Nu este legat de nici o obligaţie; nu trebuie decât să dea puţin din aripi, ca să-şi ia zborul. Dar, ajuns la patruzeci de ani, s-ar putea să nu-i cadă prea bine că are un contract de economii pentru construirea unei locuinţe, o asigurare de viaţă şi, eventual, trei fetiţe de crescut: nu se mai poate refugia. în momentele de tristeţe, viaţa i se poate părea un şir de ocazii pierdute (de fapt, de ce nu Chicago, de ce nu Shanghai?). Un adevărat domn îşi îneacă eşecul în vin roşu de calitate, în vreme ce o adevărată doamnă se consolează cu Prosecco. Dar nici măcar alcoolul în torente nu te apără de cel mai crunt simptom al îmbătrânirii: te trezeşti deodată lângă coşciugul unor prieteni sau foste iubite sau - Dumnezeu să ne apere - în faţa mormântului săpat pentru un frate sau soră. Atunci ţi se taie respiraţia minute în şir. Orice ironie se prăbuşeşte, ca Turnurile Gemene din Manhattan, la 11 septembrie.
în mod firesc, efectele îmbătrânirii la femei sunt mult mai evidente decât la bărbaţi. Pe de o parte, le e mult mai dificil să-şi menţină puterea de atracţie cu guşă şi burtă. Pe de altă parte, de îndată ce au depăşit graniţa magică de treizeci şi cinci de ani, trebuie să se Lcidop.di. ^ ^ ^ xllalc ^

gândească serios dacă vor să aibă copii, deoarece biologia nu se lasă înşelată de farduri savant aplicate. Spre consolare, să stabilim însă că există un moment crud al îmbătrânirii, care loveşte cu aceeaşi neaşteptată forță de şoc atât pe bărbați, cât şi pe femei, anume când se pomenesc într-o zi în fața oglinzii şi constată că seamănă, până la ultimul fir de păr alb, cu propriul lor tată sau cu propria lor mamă.

kebab

N-am nimic împotriva bucătăriei turceşti! Se numără printre cele mai cuprinzătoare şi, în acelaşi timp, cele mai fine din spaţiul mediteraneean. Prin comparaţie, gastronomia verilor greci are ceva epigonic, de parcă ar găti cineva care a stat doar la distanţă şi s-a uitat, iar din toate nu a ţinut minte decât că trebuie să folosească mult ulei. în Turcia, aproape toate sunt gustoase, începând cu supa densă de linte, care trebuie asezonată cu oţet şi ceapă, trecând prin imambayildi, adică roşii umplute cu vinete, şi, fără să ne oprim doar la diferitele feluri de kofte, recomand în mod special aşa-numitele „pulpe de femeie", preparate din carne de miel şi condimentate cu scorţişoară. Şi fileurile acelea nemaipomenite, fripte la ţepuşe, cu bucăţele de pâine albă în sos de iaurt cu

tnciclopedia ^ ^ ^ zilnic ^

usturoi! Şi clătitele lor fragede ca o adiere, dar umplute din abundenţă! Şi baclavaua proaspătă - foietaj fin cu nuci - şi budinca din lapte caramelizat, care, incredibil, conţine felii de piept de pui.
Aşa, dar gata cu amabilităţile etnice! Deoarece în întreaga lume, şi în primul rând la Berlin, această bucătărie minunată este cunoscută doar printr-o grozăvenie numită kebab. Iar cum această carte va cunoaşte nenumărate ediţii în următorii cinci mii de ani, trebuie să explicăm limpede despre ce este vorba: kebabul constă dintr-un sfert de pâine albă şi cleioasă, tăiată pe din două şi încălzită puţin la microunde. După aceea, proprietarul turc al chioşcului pentru gustări o unge pe interior, la alegere, cu un sos de usturoi, de mirodenii sau iute. Fiecare din aceste sosuri este preparat din substanţe sintetice gustoase, un strop de stricnina şi mult prea multă maioneză. Varietatea iute se recunoaşte după culoarea roşu-aprins. în pâinea albă pregătită în acest fel, proprietarul turc al chioşcului pune, cu un cleşte cu zimţi, din oţel - probabil ca răzbunare pentru înfrângerea de la porţile Vienei - carne de viţel de calitate inferioară, tăiată în felii subţiri de pe o ţepuşă rotativă. Ca o încununare, mai trânteşte deasupra câteva frunze de salată verde, roşii borşite şi prea multe inele de ceapă, apoi adaugă sare. Ca alternativă la carnea de viţel de proastă calitate există şi carne de pui, crescuţi, probabil, lângă o uzină de dioxină; rezultatul se cheamă atunci, în toată lumea, „chicken kebab". Dar indiferent dacă e viţel sau pui, cum

muşti din el, kebabul se desface bucăți. Inelele de ceapă alunecă în decolteu, roşiile caută pantalonii, iar feliuțele de carne se rostogolesc direct în manşete. La sfârşit, rămâi doar cu bucățile de pâine înecate grețos în sos şi-ți lingi degetele. Şi imediat se instalează arsurile, care - dacă proprietarul turc al chioşcului şi-a făcut treaba temeinic - ajung până la senzația de vomă. Ca să nu mai discutăm despre cum poți să miroşi după un kebab.
Şi cel mai prost este că, existențial vorbind, kebabul nu poate fi ocolit întotdeauna. Din când în când, fără vină, poți ajunge în fața alternativei amare: kebab sau foame. La ora trei dimineața, în cine ştie ce cartier uitat şi total necunoscut, pe ploaie şi fără nici un McDonald's prin preajmă. Exact pentru asemenea situații, evreii au inventat cuvântul potrivit, nebiş1.
Fraier, incompetent, victimă veşnică (n. tr.).

LECTURI PUBLICE

în frumosul lui film Pap>pa ante portas, Loriot ne prezintă scena unei lecturi publice de poezie: oameni cultivaţi, aşezaţi pe scaune cumplit de incomode într-o librărie, aşteptând ca liricul spiritualizat să explice lumea în faţa lor. Liricul are dinţii proeminenţi şi o jachetă de piele care scârţâie şi trebuie mai întâi oprit din sughiţ. Apoi, însă, deschide larg gura şi declamă versurile clasice:

Melusine...
Caravel, caravel!
Mătură mut-obscură la crângul cu muze
Crâng mut-obscur la mătura cu muze.
Caravel, caravel!

Secvența este absolut realistă, în orice caz în ceea ce privește lectura publică de poezie. Poeții au adesea o înclinație către ermetic, între această dispoziție și jacheta de piele care scârțâie existând o legătură organică. Cu totul altfel se desfășoară, desigur, lucrurile când un autor de proză citește din opera sa. Oricum, durează mai mult. Cum în Germania, povestirea (sau short story, durata treizeci de minute, intrigă strânsă, deznodământ neașteptat) este desconsiderată, pe motiv că ar fi un gen banal, sunt preferate mai ales fragmentele de roman. De regulă este vorba de pasaje greu de înțeles și monotone, în care personaje obtuze practică împreună arta conversației. Că avem de-a face cu literatură fină se poate deduce din faptul că autorul face economie de semnul întrebării - ceva cam în stilul următor:

„L-ai văzut", a întrebat ea.

„Pe cine", a întrebat el.

„Pe domnul cel gras", a spus ea.

„Nu", a spus el.

„Așa, prin urmare", a spus ea.

„Te temi", a întrebat el.

„Da", a spus ea.

„De ce anume?", a întrebat el.

„Nu știu", a spus ea.

Și tot așa vreme de mai multe ore. Problema este că zeci de ani li s-a vârât la cap literaților germani că, în această lume complicată, amenințată de moartea

Enciclopedia lUrr ., -râie zilnic

"""urilor care mâ sacale

atomică şi mai degrabă de neînțeles, nu ar mai fi posibil să se spună poveşti. Iar acum nici nu mai sunt în stare să spună poveşti. Pe de o parte, de când sunt ei nu li s-a întâmplat nimic care să li se pară că ar merita povestit - pe de altă parte nici nu au fantezia să se transpună în viața altor oameni. Şi nu au nici cea mai vagă idee cum să înzestreze un personaj cu motive plauzibile pentru acțiunile sale şi cum să lege între ele mai multe fire narative. Le lipseşte meşteşugul, altfel rudimentar, necesar pentru a ascunde continuu indicii în text, care să fie revelate mai târziu, ca surprize. Adesea, nu sunt nici măcar stilişti străluciți sau măcar medii.
Arta de a declama a literaților este înrudită cu talentele lor scriitoriceşti. îşi bolborosesc textul grăbit, ca şi cum ar cita din cartea de telefon a cine ştie cărui târg pierdut - de parcă ar presimți că nu va rezista testului brutal al lecturii publice. Şi chiar aşa se şi petrece: la lumina zilei, textul se chirceşte şi se înnegreşte şi se fărâmițează în cenuşă şi este spulberat de vânt. (Ah, dacă v-ar trece prin minte, măcar o dată, o asemenea metaforă reuşită!) Şi habar n-au că publicul şi-ar dori poate să se şi amuze. Habar n-au că trebuie să vorbească aşezat - ei respiră prost, se încurcă şi o iau de la început. Mai exact, mătura de la crângul muzelor este cât se poate de mut-obscură. Apoi, însă, întotdeauna există o ascultătoare care doreşte să ştie dacă autorul însuşi a trecut cu adevărat prin experiența respectivă.

LEGI ALE NATURII

Spiritele analitice ascuţite au reuşit să fundamenteze pe două principii esenţiale toate fenomenele observate în complexul spaţiu-timp cvadridimensional: în primul rând entropia, în al doilea rând legea lui Murphy. După cum, cu siguranţă, aţi auzit şi aţi uitat imediat, înţelegem prin entropie faptul deplorabil că întreg universul se răceşte, îndreptându-se iremediabil spre moartea prin îngheţ. Stelele se consumă treptat până la extincţie, rezervoarele de energie se echilibrează tot mai mult între ele şi, în cele din urmă, haosul va încremeni. Ca efect secundar, stările naturale, lăsate de capul lor, sunt mai degrabă înclinate să tindă spre o dezordine tot mai mare decât să se aşeze de la sine, ca sub efectul unei baghete magice (vezi orice cameră de copii de pe această planetă). Din câte se pare, Legea lui Murphy a fost descoperită de un ofiţer britanic din forţele aeriene, care a încercat să facă plinul avionului său cu o ţigară în colţul gurii... BUM! Murphy şi-a încheiat trecerea sa pe pământ cu următoarele cuvinte de aur: „Tot ceea ce ar putea să o ia razna o va lua razna." Acestea sunt cele două principii care, împreună, guvernează cosmosul: Legea lui Murphy şi haosul tot mai extins. Toate celelalte nu sunt decât nişte derivate. Să luăm de exemplu invazia americană în Iraq, din martie 2003, care demonstrează cât se poate de sugestiv cum acţionează combinat cele două reguli de bază. Soldaţii americani, prin campania lor strălucit

concepută, au dărâmat dictatura lui Saddam Hussein ca pe o şandrama, dar tot nu s-a instaurat libertatea. S-a prăbuşit, în schimb, întreaga ordine, țara a fost năpădită de un val de jafuri, Biblioteca Națională de la Bagdad a fost incendiată (entropia). în mijlocul haosului, s-a produs o insurecție a casapilor lui Saddam şi a războinicilor religioşi fundamentalişti, împotriva căreia US Army nu s-a dovedit câtuşi de puțin pregătită. Şi culmea este că a fost cândva pregătită exact pentru acest gen de revoltă, şi anume după al Doilea Război Mondial. Numai că atunci nu s-a întâmplat nimic; gherila național-socialistă intitulată „Werwolf" nu s-a dovedit cu mult mai mult decât un zvon. Bombardamentele le alungaseră germanilor cu totul cheful de revoltă. Adică, americanii au fost cel mai bine pregătiți pentru 2003 în 1945; iar în 2003 s-au pregătit exact pentru situația de după 1945 (Legea lui Murphy).

Dar acțiunea şi dominația universală ale celor două principii fundamentale nu sunt susținute doar de marile evenimente istorice, ci şi de îndeletniciri mărunte şi banale, cum ar fi spălatul geamurilor. Şi anume, marele sistem ecologic haotic, „vremea", face să apară, după furtuni şi ploi încărcate de mizerie, şiroaie groase pe sticlă (entropia). Iar când speli geamurile înțelegi că întotdeauna murdăria se află pe cealaltă parte (Legea lui Murphy). Sau, dacă îți schimbi locul de muncă din cauza hărțuielii cotidiene, vei constata după scurt timp, la firma cea nouă la care lucrezi, că majoritatea colegilor tăi sunt chiar

o idee mai scârboşi (entropia). Iar vechiul şef, pe care nu-ţi doreai să-l mai vezi la faţă, apare garantat după mai puţin de un an, în calitate de copartener (Legea lui Murphy). Exemplele ar putea continua la nesfârşit, dar, pentru început, considerăm că este suficient.
în cadrul Legii lui Murphy există o subdiviziune importantă: „Principiul lui Posener al Reducerii Reciproce a Problemei", pe scurt PPRRP (numit astfel după descoperitorul său, Alan Posener, jurnalist şi diagnostician al vremurilor noastre). Conform PPRRP, pe scurt, o problemă devine tot mai dificil de rezolvat, pe măsură ce se micşorează. Principiul este cel mai uşor de înţeles tot pe baza unui exemplu din istorie. Imperiul Britanic s-a prăbuşit - şi e suficient să ne gândim la întinderea lui - într-un mod aproape inimaginabil de delicat. Căderea lui a lăsat în urmă cu mult mai puţin sânge şi suferinţă decât, bunăoară, colapsul Imperiului Roman. Aproape toate conflictele care au izbucnit după aceea au fost între timp într-o oarecare măsură soluţionate, sau cel puţin reduse la tăcere: conflictul dintre India şi Pakistan, chestiunea independenţei irlandeze etc. Singura problemă, care exista şi înainte şi după, este rebeliunea tamililor din insula Ceylon - pe care cei mai mulţi dintre noi nici nu ştiu să o localizeze într-un atlas - împotriva guvernului indian central. Sau conflictul Israelului cu Libanul. Sub primul-ministru Ehud Barak, forţele militare israeliene s-au retras de pe întreg teritoriul de stat al Libanului - exact în limitele graniţelor stabilite de Naţiunile Unite. în posesiune

ucrunior care ma sacdi

israeliană nu a rămas decât o fermă minusculă de sub înălțimile Golan, al cărei nume nu reuşeşte să şi-l amintească nimeni, revendicată acum de milițiile radical-islamice Hezbolah. Pariem că de aici se va declanşa un nou război?

Şi PPRRP îşi face mendrele în viața cotidiană. De aceea căsniciile nu se desfac, de obicei, pentru că unul l-a înşelat pe celălalt, ci pentru că domnul soț nu închide niciodată tubul de pastă de dinți. Certurile din interiorul unei firme se învârt de regulă nu în jurul strategiei potrivite pentru cucerirea pieței din subcontinentul indian, ci în jurul agrafelor de birou. Negocierile pentru salariu eşuează din cauza a cincizeci de euro în plus, care oricum până la urmă ar reveni fiscului. Mutatis mutandis, acelaşi lucru este valabil şi pentru accidentele casnice, reparațiile la maşină şi căutarea unui loc de parcare. Cu legile naturii nu este de joacă. Oamenii de ştiință le pot pătrunde numai cu osteneală, după multe cercetări, în schimb nu le pot suspenda. La orizont nu se întrevede nici o speranță: uşor-uşor, stelele se răcesc, haosul se extinde, iar viața devine tot mai complicată, cu fiecare pas. Şi, până la urmă... BUM! - lucrurile o iau oricum razna.

LIMBA INSTITUȚIONALA

Există o limbă pe care nu a vorbit-o nimeni niciodată şi pe care nu o înțeleg nici îngerii, nici demonii,

ci numai funcționarii. Lingviști harnici au adunat cincisprezece exemple ale acestui idiom. Şi, pentru ca munca lor să nu fi fost zadarnică, rezultatul trebuie prezentat aici, într-un adecvat stil laconic:

1. „Dacă un consiliu de resurse umane este constituit dintr-o singură persoană, este inutilă separarea sa pe criterii de sex." (Informare emisă de Uniunea corpului didactic din landul Hessa)

2. „O plată unică este efectuată o singură dată, pentru fiecare persoană îndreptățită." (Lege pentru reglementarea plăților de asistență socială)

3. „Dispozițiile de export sunt explicații la declarații, prin care se explică o declarație." (Proces-verbal din cadrul Ministerului Economiei)

4. „Sacul de valori este o pungă care, având în vedere utilizarea sa specială, este denumit nu pungă, ci sac de valori, deoarece conține mai multe pungi de valori, care sunt împachetate nu la pungă, ci la sac." (Instrucțiuni ale Poştei Federale Germane)

5. „Soțiile care îşi împuşcă soțul nu pot solicita pensie de urmaş, potrivit unei decizii a Curții pentru litigii sociale." (Gazeta Uniunii comercianților cu amănuntul din Bavaria)

6. „Din punctul de vedere al reglementărilor de asistență socială, moartea reprezintă forma extremă de incapacitate de muncă." (Fişe de instrucție pentru serviciul administrativ al Bundeswehr, Armata federală)

7. „Dacă un salariat decedează în timpul unei călătorii de serviciu, călătoria de serviciu se
Enciclopedia jUrr, ., ,raie zilnic 1g5
Ucrunlor care mă sacai iod

consideră încheiată." (Comentariu la Legea federală asupra costurilor de călătorie)
8. „Care dintre copii se consideră primul, al doilea, al treilea etc. se stabileşte potrivit vârstei copilului." (Oficiul Federal al Muncii)
9. „Margarina, în sensul precizărilor de faţă, este margarina aşa cum este definită în Legea margarinei." (Registrul german al alimentelor)
10. „Decesul unui cetăţean cu obligaţia la plata impozitului nu se poate interpreta drept «incapacitate profesională continuă» în sensul art. 16, al. 1, par. 3 din Legea federală pentru impozitare şi, în consecinţă, să se ia în considerare creşterea sumei scutite de taxe." (Buletinul Federal al Impozitelor)
11. „Costurile în sine nerambursabile ale procedurii din cadrul primei instanţe a tribunalului pentru conflicte de muncă sunt rambursabile în măsura în care costurile rambursabile se consideră astfel economisite." (Hotărâre a Tribunalului landului Renania-Palatinat)
12. „Asistenţa socială se referă la persoana în viaţă, inclusiv la lichidarea persoanei care a încetat din viaţă." (Instrucţiuni ale Oficiului de înhumări de război)
13. „Amestecurile de mirodenii sunt mirodenii amestecate." (Registrul german al alimentelor)
14. „Informaţiile personale pentru întocmirea cererii se fac pe bază voluntară. în lipsa informaţiilor personale, cererea nu poate fi prelucrată." (Formular al Serviciului poştal de virament)

15. „După defecaţie, grămada de excremente rămâne în esenţă un produs mobil de sine stătător, nu devine, prin fixare sau amestec, parte integrantă a pajiştii, iar proprietarul terenului respectiv nu devine prin urmare automat proprietar asupra grămezii de excremente." (Exemplu de caz din practica instanţelor germane administrative).

L-am întrebat odată pe prietenul meu A., care are un număr albastru tatuat pe antebraț, dacă şi acolo, unde a fost el, în anus mundi, exista ceva asemănător cu fericirea. M-a măsurat aproape surprins, cu ochii lui căprui: „Bineînțeles", m-a asigurat. „Uneori se răspândeau în lagăr zvonuri că germanii au avut pierderi grele, iar Armata Roşie, care urma să ne elibereze, s-a mai apropiat cu câțiva kilometri. Atunci simțeam cum cresc în mine nişte valuri fierbinți: fericire pură, nestăpânită." Am încercat din nou să mi-l închipui pe prietenul meu A., ca un schelet flămând, într-un fel de pija-male rupte pe picioare, cu labele vârâte în pantofi grosolani de lemn, tremurând în vântul iernii, dar nu am reuşit. Fără destin, romanul lui Imre Kertesz, încă nu fusese tradus în germană. Prin urmare nu

cunoşteam finalul acelei cărţi şocante şi geniale, în care Auschwitz este descris consecvent din unghiul de vedere al unui adolescent mereu uluit, pentru care deportarea în lagăr a însemnat în acelaşi timp iniţierea în viaţa de adult. „Căci chiar şi acolo, la coşuri", scrie Imre Kertesz, „exista, în pauzele dintre chinuri, ceva asemănător cu fericirea. Toţi mă întreabă mereu numai despre rele, despre «orori»; deşi pentru mine tocmai cealaltă experienţă este memorabilă. Da, despre asta, despre fericirea din lagărul de concentrare, ar trebui să le povestesc data viitoare, când mă întreabă."
Dar dacă şi acolo, în curul pământului, a existat fericire (sau cel puţin un simţământ drăcesc de asemănător), atunci nu se poate trage decât o singură concluzie: că fericirea este aproape independentă de circumstanţele exterioare ale vieţii. Apoi, nimic nu confirmă că bătrâna cu pungile ei, care scormoneşte prin cutiile de gunoi după resturi, ar fi mai nefericită decât doamna în costum cu dungi fine, care, la ultimul etaj al unei clădiri de birouri, între telefoane, cercetează cursurile acţiunilor. Una se bucură când găseşte o cină completă, etanş împachetată în plastic, pe

care să o mănânce în fața televizorului, aruncată de cineva așa, neatinsă; cealaltă este fericită pentru că tocmai a cumpărat prin licitație un pachet de acțiuni la un curs convenabil, de care mâine va scăpa cu mare câştig. Sau, poate: bărbatul din apartamentul de lux, care nu şi-a mai făcut nici o grijă în legătură cu banii de când avea douăzeci şi ceva de ani şi şi-a câştigat primul milion, şi este acum deprimat că fiica sa puberă refuză să-i mai vorbească. Sau poate tatăl familiei din Kiev, care a vrut să se strecoare în Berlin, ca să facă rost de banii trebuincioşi pentru cei dragi, se simte absolut gol pe dinăuntru de când au pus mâna pe el polițiştii la granița poloneză şi l-au vârât în celula de arest. Nu ştiu dacă acest gând - că fericirea nu ar avea aproape nimic de-a face cu circumstanțele exterioare - îmi transmite un sentiment de tristețe sau mai degrabă de bucurie. într-unui din romanele mele preferate - Sindromul thanatos, de înțeleptul şi sublimul catolic Walker Percy - există un pasaj lucid despre fericire. Vorbeşte povestitorul, un psihanalist de şcoală veche. „Potrivit clasificării mele personale, oamenii sunt fie prigori albastre, fie gaițe. Majoritatea femeilor

sunt, după cum rezultă, prigori. Majoritatea bărbaţilor, . dar în nici un caz toţi, sunt gaiţe... Totul se învârte în jurul întrebării dacă vrei să faci ceva sau să fii ceva. Cele mai multe din pacientele mele erau nefericite şi-şi doreau să fie fericite. Nu se îndoiau o clipă că nu ar exista o fiinţă ca o prigoare a fericirii. Cei mai mulţi bărbaţi doreau să facă una sau alta, să-şi cumpere una sau alta, să fie avansaţi înaintea domnului nu ştiu care, să o seducă pe domnişoara Smith, să bată Steelers, să-şi facă norma, să plece în călătorie pe Oahu sau să câştige într-o dispută - ca o gaiţă zgomotoasă. Problema este că dacă ai luat hotărârea să fii gaiţă, atunci nu există nimic mai deprimant ca o gaiţă fără succes. Experienţa mea cu pacienţi care nu sunt de-a dreptul nebuni (şi chiar şi în cazul unora dintre aceştia) este că oamenii ajung nefericiţi, în general, din următoarele motive: fie n-au reuşit să găsească prigoarea fericirii, fie au ajuns doar nişte gaiţe ratate. Acum nu sunt eu cel care hotărăşte dacă trebuie să încercăm să fim fericiţi - deşi lucrul ăsta mi s-a părut întotdeauna ciudat, tot aşa cum te-ai strădui să ai ochi albaştri sau să întreci toate gaiţele din jur. Am remarcat, în schimb, Enciclopedia jUrri ., 5raie zilnic JUCfunIor care mâ sacai i / i

că nici o variantă nu are vreodată prea mult succes."

Cu fericirea lucrurile stau, prin urmare, la fel cum stau cu arsurile la stomac. Nu poți face nimic ca să ameliorezi situația, în schimb poți întreprinde câte ceva ca să-ți înrăutățești suferințele. Iar unul din cele mai sigure mijloace ca acizii gastrici să pătrundă în intestine şi să provoace dureri este năzuința convulsivă la fericire. Dacă alergi după ea, nu va veni de fapt niciodată. Şi dacă vine, în ciuda aşteptărilor, eşti deja pândit de următorul necaz: căci fericirea se dovedeşte a fi, cu regularitate, doar o dezamăgire. Oricine şi-a dorit ceva cu ardoare şi dorința i s-a împlinit cunoaşte bine fenomenul, care chiar ar putea fi numit melancolia dorinței împlinite. Să ne gândim la un bărbat singur, care visează să găsească în sfârşit o femeie, să o ia în căsătorie şi să aibă copii pe care să-i crească împreună. într-o bună zi, întâlneşte o preafrumoasă străină în tramvai, îi zâmbeşte, ea îi zâmbeşte, încep să-şi vorbească şi înainte de ultima stație fac schimb de telefoane. Peste un an, cei doi locuiesc împreună, el îşi leagănă fiica cea mică în brațe, din afară totul pare idilic, dar ea este

îngrozitor de capricioasă, noaptea nu mai dorm din cauza bebeluşului, cât despre sex nici nu mai poate fi vorba, de luni de zile. Şi apoi s-a mai dovedit şi că a creşte un copil este o plăcere scumpă, banca trimite scrisori amenințătoare. . . „Cele mai fierbinți lacrimi sunt vărsate peste rugăciunile care au fost ascultate", scria Sfânta Tereza din Avila. (Tatăl Sf. Tereza era de altfel de origine evreiască, şi nu aş fi foarte mirat dacă această înțelepciune specială nu i-ar fi fost transmisă de ramura paternă a familiei. Dar asta numai în treacăt fie zis.) Există un biotop în care nefericirea găseşte cel mai fertil teren - acesta este confortul sau, în orice caz, excesul de confort. Aici îl contrazic pe Blaise Pascal, care afirma că toată nefericirea de pe lume se trage numai din faptul că oamenii sunt incapabili să rămână liniştiți în camera lor. înțeleg ce-a vrut să spună Pascal, din camera lor nu pot provoca nenorociri prea mari (războaie, genocide, revoluții etc.). Problema este numai că, stând în arest la domiciliu, sunt cuprinşi încet, dar sigur, de depresie. Când nu suferi de frig, când mănânci un mic dejun respectabil şi un prânz copios, când nu trebuie să te omori cu munca şi
Enciclopedia ju
"urilor care mă sâcâie
zilnic

nu eşti chinuit de nici o boală serioasă, începi să te preocupi excesiv de propria ta persoană. Meditezi de ce nu eşti fericit şi te afunzi astfel tot mai adânc în mlaştina de emoții. Exact din acest motiv, cetățenii din țările bogate pornesc cu atâta plăcere în concedii aventuroase. Cu barca în spate, în cine ştie ce sălbăticie, torturați de băşicile din tălpi şi de aversele de ploaie, nu mai ajung să-şi măsoare temperatura sentimentelor, acordând astfel o şansă fericirii. Acum câțiva ani, înaintea mea s-a căscat prăpastia. Am fost concediat, pur şi simplu, fără preaviz, prin contul meu bancar sufla vântul, nu-mi mai rămăsese nici o speranță, nu ştiam ce avea să urmeze şi, deodată, m-am simțit fericit. Ce era mai rău trecuse, ca să spunem aşa bomba atomică fusese lansată, dar eu rămăsesem în picioare. Toate temerile m-au părăsit şi, pentru o clipă, m-am simțit liber ca o gaiță. Sau ca o prigoare. Oare asta să însemne că fericirea depinde totuşi de circumstanțele exterioare - dar cu totul altfel decât am crezut până acum? Şi se poate afirma că fericirea.are nevoie de neplăceri, rigori, greutăți de tot felul? Nu, pentru că prea multă lipsă de confort are, în orice caz, un efect distructiv.

Concediul aventuros este plăcut doar pentru că îl abordăm perfect conştienţi că la sfârşit ne putem întoarce în locuinţa noastră luminoasă şi bine încălzită din oraş. Mai presus de orice, este aproape imposibil să fii fericit cât timp îţi este frică. De acea, relatările făcute de prietenul meu A. şi de Imre Kertesz despre locul în care s-au aflat ei mi se par ca o minune profană. Mi-este teamă: există oameni înclinaţi spre fericire, tot aşa cum există oameni care cântă excepţional la pian sau compun sonete sau ştiu să cânte vocal. Virtuozi ai fericirii. E posibil să poţi învăţa această artă - în esenţă nu este vorba decât de sinapsele care apar în creier şi se poate spera ca ele, prin exerciţiu, să se înlănţuie într-o direcţie convenabilă - dar eu nu cred. Desigur, dacă voi lua suficiente ore, voi ajunge să clămpănesc destul de onorabil la pian, dar un Rubinstein nu va ieşi niciodată din mine. Dar mă pot consola cu gândul că astfel mă situez într-o majoritate. Şi mai există şi o a doua consolare, desigur mai ieftină: nici măcar virtuozii fericirii nu sunt făcuţi să o suporte mai mult de o clipă.

MEMORIAL AL HOLOCAUSTULUI

Memorialul Holocaustului este o grupare de circa 2 700 de lespezi aflată nu departe de Poarta Brandenburg a Berlinului, care ar trebui să trezească în vizitatori fiori de pioşenie. Cele 2 700 de blocuri de piatră sunt menite să reprezinte, cumva, suferința şi teama de moarte a celor şase milioane de evrei asasinați de germani în perioada nazistă. Am putea să ne gândim, bineînțeles, şi la o altă interpretare: astfel, terenul de lângă Poarta Brandenburg ar fi putut să fie achiziționat de un multimiliardar britanic excentric, care să considere filmul lui Stanley Kubrick, Odiseea spațială 2001, revelația cinematografică supremă, în filmul respectiv, puteri extrapământene binevoitoare intervin în istoria omenirii, iar simbolul prezenței lor sunt nişte monoliți negri, uriaşi. Miliardarul

nostru excentric, aşa ne-am putea imagina, a dorit să invoce monoliţii negri din pelicula lui Kubrick prin intermediul celor 2 700 de lespezi. Presupunând că spunem povestea unui oaspete dintr-o ţară foarte îndepărtată: oare ar mai simţi fiori metafizici de veneraţie vizitând câmpul de stele funerare din Berlin? Aşa-numitul monument al Holocaustului rămâne în zona aproximativului. Nu doare pe nimeni. Nu-i numeşte pe făptaşi. Construcţia face trimitere la un cimitir evreiesc, ceea ce este, pur şi simplu, lipsit de gust, deoarece germanii nu-i pot înmormânta post factutn, cu deplin respect, pe evreii ieşiţi pe coş sub formă de fum sau îngrămădiţi grăbit în gropi comune, pentru că le lipsesc atât dreptul, cât şi posibilitatea. Aşa-numitul monument al Holocaustului nu are decât un singur sens: să demonstreze că poporul german şi-a îndeplinit datoria sa de aducere aminte în faţa istoriei. în schimb, ridică desigur câteva întrebări colosale. De ce numai evreii? De ce nu şi civilii ruşi, care au fost omorâţi cu milioanele de soldaţii germani, în cursul Operaţiunii Barbarossa, de ce nu şi ţiganii, de ce nu şi sârbii? Şi, încă o dată, unde apar numele asasinilor?

Curajos ar fi fost să se ridice următoarea construcţie: un câmp cu 2 700 de spânzurători stilizate, din alamă frumos lustruită, strălucitoare, iar la baza fiecăreia să se pună o placă, pe care să se graveze biografia câte unui nazist, care în mod normal ar fi trebuit să fie spânzurat după 1945, spre exemplu numele lui Mengele, medicul de la Auschwitz, care Enciclopedia jUrri ., -raje zilnic m
'''crunlor care mâ sacai \ii

după război şi-a vizitat satul natal din Suabia, pe când era un criminal căutat de mult prin mandat internaţional de arestare, fiind primit cu toate onorurile de primar şi de celelalte notabilităţi; dar şi numele acelui SS-ist, rămas anonim, care s-a aflat în spatele uneia dintre mitralierele de la prăpastia Babij Jar, pentru ca apoi să se întoarcă în cătunul lui de pe Rin şi să se retragă în pace, ferit de orice primejdie, la el în mormânt, ca orice cetăţean respectat. într-un asemenea muzeu ar trebui să se găsească legile rasiale de Ia Nürnberg, dăltuite cu gust în marmură, iar istoria unor firme alese, care în 1938 au fost „arianizate", adică prădate, ar trebui să fie şi ea expusă, în vitrine mari. Şi dacă l-am vizita apoi împreună cu un oaspete dintr-o ţară foarte îndepărtată, este adevărat, nu ar fi mai cuprins de fiori metafizici de veneraţie, dar ar înţelege multe lucruri.

MESAJUL ROBOTULUI TELEFONIC

Legătorul de cărţi Wanninger al neuitatului Karl Valentin nu ar mai avea astăzi nici o şansă. Să ne aducem aminte: acel meşter harnic ţinea morţiş să comunice unei firme că a terminat de lucrat cărţile comandate la el şi să întrebe dacă le poate expedia şi dacă îi este îngăduit să trimită împreună cu ele şi factura. „Un moment, vă rog", i-a spus domnişoara de la centrală şi i-a făcut legătura cu secretariatul. „Da, sunt eu, legătorul de cărţi Wanninger", a spus

legătorul de cărți Wanninger. „Aş dori să vă comunic că v-am făcut lucrurile acelea, cărțile, şi să vă întreb dacă pot să vi le trimit şi dacă pot să ataşez şi factura la expediție, vă rog." Secretariatul i-a făcut legătura cu direcția. „Ah, la telefon este legătorul de cărți Wa... Wanninger", a explicat legătorul de cărți Wanninger, „aş dori să vă informez pe dumneavoastră şi firma că lucrurile acelea, cărțile, sunt gata şi să vă întreb dacă pot să vi le trimit dumneavoastră şi dacă pot să ataşez şi factura, vă rog?" Şi meşterul a continuat tot aşa, neşovăitor, să pună întrebarea pe scara ierarhică în sus, apoi iarăşi în jos, a poposit între timp şi în secția de roboți şi de lăcătuşerie, mai departe a fost sfătuit să ia legătura cu filiala 31, iar într-un târziu a ajuns la librărie. „Aha, cărțile sunt, în sfârşit, gata", i s-a spus acolo, „ascultați-mă: atunci puteți să-mi trimiteți cărțile chiar mâine... ah, sunați mâine din nou, aici s-a terminat programul!" La care legătorul de cărți Wanninger: „Cum, desigur, chiar aşa, mulțumesc... vă rog să mă iertați. Bandă de ticăloşi, afurisiților!!!"
Astăzi nu s-ar mai putea întâmpla aşa ceva, în ruptul capului. în era computerelor, legătorul de cărți Wanninger, după ce va fi format numărul de telefon al firmei, ar auzi o voce de femeie, care i-ar explica prietenos, dar ferm: „Pentru moment, toate liniile sunt ocupate. Veți fi preluat de un operator al nostru de îndată ce se va elibera o linie." După care va intra o muzică senină şi plăcută, poate ceva de Mozart. într-un târziu, în receptor se va auzi un păcănit promițător, legătorul de cărți Wanninger îşi va imagina
Enciclopedia lUrr .., ,rsie zilnic 17g
JUcrunlor care ma saca '/s

că a venit şi rândul lui şi că va reuşi să comunice că acum cărţile sunt gata etc. şi să întrebe dacă poate să trimită şi factura etc, dar va auzi aceeaşi voce, repetând cele două propoziţii, cu accente false: „Pentru moment, toate liniile sunt ocupate. Veţi fi preluat de un operator al nostru de îndată ce se va elibera o linie." Muzică de Mozart. Şi iarăşi muzică de Mozart. Şi parcă vezi toate operatoarele, un şir de păpuşi Bărbie blonde-pai, aşezate în faţa aparatelor care sună-n demenţă, lăcuindu-şi calm unghiile lungi şi elegante. Cel târziu la a patra repetare a mesajului, cu minciuni atât de stângace, stilistic vorbind, că vei primi imediat legătura, simţi cum se ridică în tine o oboseală profundă, ca un val de ceaţă. Nu încape îndoială, omul este un vierme mizerabil, pe care soarta l-a aruncat într-o luptă fără ieşire cu puteri superioare, neînţelese. Muzica senină şi plăcută sună ca o bătaie de joc. în acest punct, legătorul de cărţi Wanninger ar putea să trântească receptorul lui demodat în furca de bachelită, strigând: „Bandă de ticăloşi, afurisiţilor!!!" Ceea ce ar fi o mare nedreptate. Căci, în realitate, nu a vorbit cu absolut nimeni.

MICHAEL MOORE

Dacă nu se întâmplă nimic neprevăzut, dacă nu se ridică nimeni făgăduind că Michael Moore a făcut să se arate semne şi minuni, va fi sanctificat de Benedict al XVI-lea încă din timpul vieţii. Palme d'Or i

s-a decernat deja, la Cannes. Căci Moore le spune europenilor exact ceea ce şi-au dorit ei dintotdeauna să audă, că americanii ar fi nişte idioţi violenţi, gorile cărora le plac la nebunie armele, care şi-au ales drept preşedinte un cimpanzeu rânjit, cumpărat de industria petrolieră, motiv pentru care caută aventuri militare jur-împrejurul globului. Aceste teze au fost răspândite de Michael Moore nu numai în cărţi pline de scârnă, ci şi în filme propagandistice abil făcute, care au stârnit adevărate furtuni de entuziasm în săli de spectacol pline, pe mai multe continente. Moore afirmă că vorbeşte în ele ca patriot. îşi judecă atât de dur patria doar pentru că astfel doreşte să consolideze cealaltă Americă, mai bună; da, la drept vorbind, Michael Moore întruchipează această Americă mai bună.
Dar e ciudat cât de puţin îi pasă că-şi dezvăluie ignoranţa cuprinzătoare asupra lumii. Să luăm filmul lui cel mai cunoscut, Fahrenheit dar să nu ne oprim asupra detaliilor: că Moore vede Iraqul lui Saddam Hussein, care sub pământ era o groapă comună, iar deasupra un lagăr de concentrare, din unghiul unui copil iraqian, care îşi înalţă un zmeu - o stare idilică distrusă de-abia prin invazia US Army. Nu, nu vrem să fim meschini. Să abordăm de îndată tema centrală a filmului lui Moore: George W. Bush, ca vlăstar al baronilor petrolieri texani, este o marionetă a saudiţilor, de care îl leagă strânse relaţii de afaceri. Dacă este adevărat, atunci apar două minuscule

întrebări: a) De ce poartă americanii războiul din
Afghanistan? b) De ce poartă americanii războiul din
£nciclopedia /
Ucf"rilor care mă sâcâi
e zi
Inie

Iraq? Ambele evenimente se ciocnesc frontal de interesele Arabiei Saudite. Regimul talibanilor din Hindukush a fost susţinut ideologic şi financiar de saudiţi - faptul că americanii l-au răsturnat prin război a fost o lovitură în plexul solar al fundamentalismului. Iar viziunea unui Iraq dominat de şiiţi, care eventual chiar ar putea deveni o democraţie, le dă noaptea fiori prinţilor saudiţi. Şi mai există comentarii de politică externă ale lui Moore la fel de lămuritoare. Despre conflictul israeliano-palestinian face următoarea observaţie: „Desigur că au murit şi mulţi copii israelieni de mâna palestinienilor. Ai putea crede că asta îl provoacă pe fiecare israelian să-şi dorească să şteargă lumea arabă de pe faţa pământului, dar israelianul mediu nu reacţionează astfel. De ce?" Da, chiar aşa, de ce? Poate că este vorba de oameni cuviincioşi? Nu, spune Michael Moore: „Căci în inimile lor ştiu că nu au dreptate şi că ar reacţiona la fel ca palestinienii, dacă s-ar afla în situaţia lor." Infamia acestei afirmaţii nu este depăşită decât de stupizenia ei.

Dar să ne îndreptăm totuşi atenţia şi asupra unui detaliu din Fahrenheit 1 • într-una din scene, Michael Moore îşi bate joc de Coalition of the Witling, adică de acea adunare ad-hoc de state care au intrat în războiul din Iraq, alături de americani. Printre ele se numărau şi câteva ţări europene (Danemarca, Islanda, Polonia, [România]); Moore îi prezintă ca pe nişte sălbatici cu coarne la coif, nişte ţărani înapoiaţi cu furci pentru bălegar etc. Nimic din ceea ce a spus ministrul de Război american Donald Rumsfeld

vreodată, în momentele sale cele mai sumbre, nu se apropie de dispreţul acestei priviri asupra Lumii Vechi. De ce îngăduie europenii să le fie livrate cuvintele-cheie împotriva Americii tocmai de un om care îi consideră ridicoli pe faţă? Şi încă un detaliu: Michael Moore umblă mereu neras, mirosind a bere, cu haine imposibile şi şapcă de baseball, la fel ca băieţii de băieţi, din stratul albilor de jos, care în Statele Unite sunt numiţi, sec, white trash1. Oare europenilor să nu le pese deloc că americanul cel urât, pe care Mr. Moore îl ţintuieşte la stâlpul infamiei în filmele şi în cărţile sale, nu este altul decât el însuşi?

MILITANŢI PENTRU DREPTURILE ANIMALELOR

Nu va fi vorba aici despre cei care se ocupă de protecţia animalelor: scopul acestor contemporani vrednici de respect este ca prietenii noştri cu patru lăbuţe, cu pene sau cu solzi să nu fie maltrataţi. Perfect legitim. Dar ei adoptă o poziţie şi faţă de ceilalţi reprezentanţi ai faunei, care nu mai sunt deloc plăcuţi (tarantule, anaconde, ţânţari anofeli), şi consideră că, ţinându-se seama şi de exigenţele ecologice, este absolut în ordine dacă asemenea vietăţi sunt răpuse - în masă, se înţelege. Militanţii pentru drepturile animalelor sunt altfel. Ei susţin opinia că Homo sapiens nu are mai mare valoare decât orice

1 Gunoi alb (n. tr).

Enciclopedia JUrr, ., Sraie zi
'""urilor care mă sacai

gâscă proastă şi orice porc, iar încercarea de a-i atribui omului o poziţie specială în cadrul creaţiei este condamnată de ei, sub acuzaţia de „speciecism" (prin analogie la rasism). în consecinţă, logic, militanţii pentru drepturile animalelor respectă un regim strict vegetarian. Chiar şi utilizarea „produselor menstruâţiei la păsări" (ouă) şi a „hranei pentru progeniturile vacii" (lapte) li se pare imorală. Organizaţiile pentru drepturile animalelor fac cu regularitate agitaţie cu placarde enorme, pe care se pot vedea deţinuţi vlăguiţi din lagăre de concentrare şi vaci sau pui de găină în drum spre abator. Şi se cam întrec cu gluma, căci în prezenţa unei asemenea imagini, după cum remarca şi Richard Herzinger, chiar e posibil să-ţi treacă toată pofta să-ţi termini friptura.

Militanţii pentru drepturile animalelor se împotmolesc simultan în două contradicţii filozofice. în primul rând nu este de înţeles de ce - dacă doborâm graniţa dintre omul conştient de sine, stăpân asupra limbajului şi capabil de sentimentul de culpă, şi celelalte creaturi - să mai existe limite între diferitele trepte ale lumii organice. Altfel spus, de ce se revoltă militanţii pentru drepturile animalelor când vacile sunt sacrificate şi mâncate, dar nu îi deranjează că salata se smulge brutal din pământ, că apoi căpăţânile se ciopârţesc cu lame de oţel, că se toarnă peste ele oţet şi ulei, pentru a fi consumate abuziv, ca aliment? Nu auzim tânguieli, şi nici nu vedem mâini frânte pentru genocidul la care sunt supuşi castraveţii, lagărele de concentrare pentru morcovi şi cuptoarele

morţii pentru roşii! în al doilea rând, dacă afirmația că omul este superior animalelor înseamnă „speciecism", atunci ar trebui să constituie o culme a aroganței „specieciste" să pretinzi omului să treacă la hrană vegetariană, atât timp cât nici animalele nu sunt neapărat vegetariene. Tigrii consumă carne, păianjenii se năpustesc asupra muştelor, iar cimpanzeii organizează periodic vânători cu gonaci, pentru a ucide maimuțe mai mici. De ce-ar face excepție tocmai oamenii?

Cu alte cuvinte, când militanții pentru drepturile animalelor pretind oamenilor să aibă o atitudine morală superioară, confirmă tocmai ceea ce tăgăduiesc - poziția lor specială din cadrul naturii. Şi totul dovedeşte că, în spatele sentimentalismului lor lacrimogen, nu se ascunde decât mizantropia sub cele mai interesante forme de exprimare.

MINCIUNI

Filozoful Immanuel Kant era de părere că minciunile reprezintă un asemenea rău monstruos din punct de vedere moral, încât nu pot avea nici o justificare. Chiar şi atunci când în joc ar fi o viață omenească, tulburarea ordinii sociale ar fi incomensurabilă, iar eventualele foloase absolut neînsemnate. Potrivit acestei logici, Oskar Schindler nu ar fi trebuit, desigur, să inducă SS în eroare, ci ar fi putut să mărturisească pe loc că menține în funcțiune întreprinderea

sa, furnizor al armatei, numai spre salvarea evreilor: fiecare minciună ar fi, potrivit lui Kant, mai rea decât lăsarea celor nevinovați pe seama ucigaşilor. Această teorie filozofică poate fi considerată o exagerare, nefiind deloc străină de sentimentul respingerii lumii sau escapism. Prin urmare, nu vom irosi nici o sentință principială împotriva minciunii. La momentul oportun, o gogoaşă cu țintă precisă este la fel de bine-venită ca un strop de gin în tonic. Numai să fie interesantă şi să aibă ținută, vă rog. Acesta este şi reproşul care trebuie adus reclamei - de regulă este înfiorător de stângace. Oare poate să creadă cineva că se alege cu rufe mai albe dacă foloseşte detergentul ăsta în locul celuilalt? Sau că devine zveltă şi sexy dacă mănâncă la greu ciocolată umplută cu iaurt? Că rămâne tânăr, sănătos şi frumos dacă fumează zilnic, în neştire? Nici vorbă. Atâta cheltuială, doar ca să ne convingă să consumăm cine ştie ce porcărie! Bani sunt risipiți fără rost în cele mai multe campanii publicitare. Oamenii, en masse, nu sunt atât de controlabili pe cât se imaginează cu plăcere în departamentele de marketing ale marilor firme şi în seminarele neomarxiste.
Dar genul acesta de minciuni vizează strict interese comerciale, ceea ce ne face mai concilianți. Mai rele sunt minciunile care țintesc la scopuri nobile, considerabil mai idioate decât fabulațiile comerciale. Dintre ele ies în evidență poveştile de groază cu care ne-a alimentat mişcarea ecologista, începând cu „Raportul Meadows către Clubul de la Roma" din 1973.

De la discuțiile despre explozia populației şi trecând prin era glaciară, de care ne avertizau până mai ieri profeții verzi ai sfârşitului lumii, până la moartea pădurilor, despre care nu mai vorbeşte astăzi nimeni, şi efectul de seră, produs, se afirmă, din cauza activității omului. îşi mai aduce aminte cineva de platforma de foraj petrolier „Brent Spar", scoasă din funcțiune, care urma să fie scufundată în Marea Nordului? Organizația de protecție a mediului Greenpeace a fost cuprinsă de amoc din cauza acestui plan, iar „Brent Spar" a trebuit demontată pe țărm, cu mare dificultate. După aceea s-a stabilit că Greenpeace operase cu cifre falsificate, iar distrugerea prin explozie controlată în larg ar fi afectat mediul în mai mică măsură. Mă rog, dacă a servit unei cauze bune... Foarte îndrăgite sunt şi minciunile senine pentru motivarea unui război. Astfel, s-a urmărit ca războiul din Kosovo să fie pus într-o lumină mai favorabilă opiniei publice occidentale aruncând pe piață ceva despre un genocid al sârbilor asupra albanezilor; guvernul german a turnat gaz peste foc, numindu-l oficial pe dictatorul sârb Miloşevici un nou Adolf Hider şi afirmând că ar fi construit lagăre de concentrare pentru albanezi. Desigur, era o interpretare liberă. în realitate, după decenii de oprimare, izbucniseră lupte între soldații sârbi şi UCK, care este un fel de braț înarmat al Mafiei albaneze. Şi atunci NATO a profitat de ocazie să-şi demonstreze forța militară, după acel fiasco din Bosnia-Herțegovina, unde Miloşevici lăsase organizația să lâncezească prea mult.

în viața particulară, susținerea conștientă a unor neadevăruri se petrece mai ales atunci când X este căsătorit cu Y, dar, de fapt, îi face mai mare plăcere să se culce cu Z. Construcțiile de minciuni care apar cu acest prilej sunt întotdeauna alcătuite din aceleași elemente retorice prefabricate (îmi petrec sfârșitul de săptămână la sora mea, la birou tocmai este teribil de mult de muncă, trebuie să plec într-o călătorie de afaceri la Londra), încât, până la urmă, totul devine monoton ca locuințele monofamiliale din Catalogul Otto. Ceva plicticos și perfect inutil. Adevărul curat ar face adesea minuni: „Draga mea / Dragul meu, de unde vii?" - „Am petrecut o oră cu profesorul de șoferie acela nostim." Sau: „Am dat-o pe spate pe noua colegă de la departamentul juridic." Facem pariu că nu va crede nimeni, că va fi considerată o glumă foarte bună? Atacul este cea mai bună apărare, sună o veche vorbă înțeleaptă din strategie; iar cel mai elegant minte cel care relatează scrupulos așa cum s-au petrecut lucrurile.

MINORITĂȚI

în multe familii există o rudă - să-i zicem, pentru simplificare, unchiul Wolfgang - care trebuie tratată cu o atenție specială. Firea ei este extrem de sensibilă și nimic nu-i mai ușor decât să o rănești, din neatenție. „Faceți liniște, unchiul Wolfgang doarme", li se șoptește copiilor. Ori: „Nu râdeți de gușa lui, nu-i

frumos." Ori: „Nu vă puneți mâinile la urechi, când cântă la vioară. E nepoliticos." De la sine înțeles, unchiul Wolfgang nu ar face vreodată caz dacă sentimentele sale ar fi rănite. Are la dispoziție mijloace mult mai bine încercate: unchiul este un adevărat maestru în arta de a lua 365 de înfățișări de om chinuit, funcție de situație. Dacă ar fi fost Hristos, romanii nu l-ar fi crucificat niciodată - l-ar fi lăsat imediat în libertate, dintr-un amestec de milă și panică. „Ia uite ce-mi faceți", oftează ochii lui căprui și vocea stinsă. „Iată-mă, un bărbat ajuns la vârsta maturității, cu glanda tiroidă mărită, care a muncit din greu toată viața. Și ce anume pretind? Numai puțină liniște. Dar este cât se poate de limpede că nici asta nu sunteți dispuși să-mi acordați."

Din păcate, cele mai multe minorități (etnice sau religioase) de pe această planetă seamănă îngrozitor de tare cu unchiul Wolfgang. Sunt deosebit de sensibile, vai și amar dacă tușește cineva în preajma lor! Nu se cuvine să mergi decât în vârful picioarelor, în definitiv, bieții oameni sunt discriminați neîncetat, de unde rezultă în mod necesar că au dreptate întotdeauna și automat. Altfel spus, gușa unchiului Wolfgang nu este o gușă, ci un semn al înțelepciunii și al demnității. Iar scâncetele de vioară ale acelor tarafuri de țigani trebuie suportate fără să clipim, căci știm bine felul în care sunt tratați țiganii în toată Europa, (în treacăt fie zis, nu este voie să scrii țigan, corect politic avem de-a face cu „sinti și rromi". Valabil și pentru acei țigani care nu sunt nici una, nici cealaltă.)

'-■'Urilor care ma sac»

Apoi ar mai fi etnicii xhosa1 şi kurzii şi danezii din sudul landului Schleswig-Holstein au nevoie cu toții de şcoli, unde copiii lor să fie inițiați în riturile secrete ale tribului. Refuzul acestei pretenții ar însemna un adevărat genocid. Ca să nu mai pomenim de indienii, pardon, de indigenii americani Redsox, care pretind indicatoare bilingve pentru câmpiile lor veşnice de vânătoare. Am menționat oare acea comunitate reformată evreiască dintr-un cătun uitat de lume, formată în proporție de nouăzeci la sută din convertiți protestanți, care acum doreşte urgent să încaseze taxa pentru biserică?
Foarte bine, toate astea trebuie să existe. Dar să nu uităm că minoritatea indivizibilă cea mai mică este individul. Şi că drepturile nici unei minorități etnice sau religioase nu trebuie să fie mai mari decât ale sale. Oare nu ar fi posibil ca unchiul Wolfgang să-şi vâre pur şi simplu dopuri în urechi, dacă vrea să doarmă netulburat după-amiaza?
MODERATORI DE RADIO
în 1938, când versiunea radiofonică a romanului science fiction Războiul lumilor de H.G. Wells a fost transmisă prin intermediul undelor de un post american, imediat s-a stârnit o panică în masă: mulți oameni au crezut povestea invaziei de pe Marte şi au luat-o la
Membri ai poporului bantu (n. tr.).

fugă urlând de groază, pentru că nu doreau să fie exterminaţi de monştrii vâscoşi. Astăzi, în Germania, aşa ceva nu s-ar putea întâmpla. Emisiunile de radio sunt conduse de moderatori hotărâţi dincolo de orice limită să considere îngrozitor de comic tot ceea ce există în jurul lor. Şi asta cu atât mai mult când este vorba de o echipă, formată dintr-o parte bărbătească şi o parte femeiască - să-i numim, pentru simplificare, Alex şi Meike. Presupunând că, potrivit agenţiilor de ştiri, pe Pământ ar fi aterizat cu adevărat câţiva cilindri metalici, din care ar începe imediat să se prelingă fiinţe necunoscute monstruoase, pentru a-şi porni campania lor de distrugere a omenirii, Ia fiecare al doilea post de radio german s-ar putea auzi ceva de acest gen:

Alex: Ei, Meike, ce părere ai că Parisul s-a stins în flăcări acum cinci minute?

Meike: Nu-i nimic, stau cam prost cu franceza.

Alex: Din păcate, ăsta-i adevărul curat. (Se strâmbă de râs, pe seama glumei lui formidabile.)

Meike: Vai, ce bestie eşti! Şi faptul că Turnul Eiffel nu mai stă în picioare nu te afectează cu nimic?

Alex: Neee, important este doar să-mi stea mie toate la fix. (Se strâmbă de râs, pe seama glumei lui formidabile.)

Meike: Tocmai am aflat că maşinăriile morţii acţionate de oamenii de pe Marte au început să transforme în cenuşă Londra, Atena şi Washington.

Alex: Oare de ce nu Berlin, Bonn şi Barcelona? (Se strâmbă de râs, pe seama glumei lui formidabile; de data asta i se alătură şi Meike.)

Enciclopedia /„.ri ., ..sie zilnic 19j
"""urilor care mâ sacai^ lai

Meike: Și acum să ascultăm puțină muzică. Vom reveni imediat alături de dumneavoastră! Vă promitem!
Alex: Să nu schimbați postul, da? (După muzică.)
Meike: Avem acum legătura cu profesorul dr. Matthias Boschmann, expert în ex... extra... extrate... ex-tratetereştri... mă scuzați, ştiți, nu le am deloc cu limbile străine, deci, expert în forme de viață din afara pământului...
Alex: Poți să spui de la bun început, domnul este marteolog. (Se strâmbă de râs, pe seama glumei lui formidabile.)
Meike: Domnule profesor Boschmann, cum apreciați situația?
Boschmann: Crrrrrcrrrrr! Aaaaaaargh! Ajutor, ajutor!
Meike: Domnule profesor, abia înțeleg ce spuneți. Poate ați mâncat ceva şi nu v-a priit? (Se strâmbă de râs, pe seama glumei ei formidabile.)
Boschmann: Ajutor! Arrrrrrgh! Crrrrrrrrr!
Alex: I-au venit de hac. Da, din păcate nu este nimic de făcut. (Nu se mai strâmbă de râs, căci în acest moment clădirea radioului este pulverizată, absolut justificat, de o rază a morții trimisă de invadatori.)
Nu oricine poate deveni moderator de radio. Cine doreşte să practice această meserie e obligat să facă dovada unor calități speciale: astfel, va trebui să aducă o confirmare medicală că suferă de bună dispoziție cronică, de netratat nici prin administrarea zilnică, pe cale bucală, a unor doze de ulei de ricin. Va fi supus apoi unor teste psihiatrice, care să confirme

că îi sunt cu adevărat străine orice reacții de compasiune față de semeni, iar un lingvist îi va verifica bagajul lexical şi, dacă va depăşi o sută de cuvinte, candidatul va fi trimis imediat acasă. în final va trebui să demonstreze că are un caracter absolut insuportabil, chiar şi înainte de micul dejun. Pentru a stabili acest lucru, va fi convocat un juriu, alcătuit în număr egal din indivizi incapabili să se trezească dimineața şi alții care, dimpotrivă, se bucură de o conştiință limpede, încă din zori. După ce candidatul va trece cu succes prin toate probele, i se va înmâna însemnul conform căruia este un autentic moderator de radio - un ciocan de lemn, cu care are voie să-şi dea în cap în timpul interludiilor muzicale. în plus, i se va atribui un contract pe viață, cu clauză potrivit căreia nu poate fi reziliat. Iar de aici înainte nu ne mai rămâne decât speranța unei invazii de pe Marte.

MUNCA

Protestanții cred că munca l-ar înnobila pe om, în vreme ce lenea ar fi un păcat de moarte. Sioniştii împărtăşesc aceeaşi convingere: ei au făcut din muncă o religie lumească, efectul fiind că evreii livizi din diaspora nu pot fi scăpați de nevrozele lor decât cu eforturi istovitoare. Potrivit filozofului G.W.F. Hegel, în relația dintre stăpân şi slugă, domnul este cel prost, pentru că sluga creează ceva şi, până la urmă, se recunoaşte în produsul său, în vreme ce domnul

"""urilor care mâ sacai iaj

stă undeva, cu mâinile goale. în fine, socialiştii erau de părere că munca va fi izvorul fericirii, într-o societate eliberată.
Biblia priveşte aceste lucruri fundamental diferit. Aici, munca este pur şi simplu un blestem. Să recapitulăm, pe scurt: Adam şi Eva trăiau în Grădina Raiului, dormeau goi sub copaci, îşi agăţau unul celuilalt ciorchini de cireşe la ureche şi se preocupau ferice cu statul degeaba (să uităm pentru moment că Adam născocea între timp numele animalelor). Apoi s-a petrecut povestea idioată cu fructul oprit. Perechea de îndrăgostiţi a zburat brusc din paradis, la intrarea căruia a fost postat un înger cu sabie de foc. De-abia acum Atotputernicul îl condamnă cu voce de tunet pe Adam Ia suferinţă şi la corvoadă: „în sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta." Nici vorbă de vreun sens mai înalt, de mântuire, nobleţea hărniciei, fericire. Munca este o pedeapsă a lui Dumnezeu şi nu are decât un singur scop - să evităm inaniţia. Toate celelalte sunt ideologie, fanfaronadă sau vorbe goale. Marxiştii urmăresc desigur să ne amăgească, afirmând că numai „munca alienantă" este cea care creează probleme: adică truda în serviciul unui exploatator, prin care suntem înstrăinaţi de roadele ostenelii noastre. Munca ar fi, potrivit acestei teorii, ceva în esenţă curat şi frumos - pângărită doar de condiţiile externe (exploatarea). De îndată ce proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie ar fi abolită (prin revoluţia mondială), acea esenţă pură ar începe să strălucească precum o stea roşie sovietică.

Un basm simpatic, din păcate neadevărat. Desigur, dacă stai la banda de montaj şi strângi şuruburi, cu plata în acord, sau aduni coloane de cifre într-un birou, sub biciul unui supraveghetor, categoric te vei prosti, cu vremea. Există însă ceva şi mai rău decât munca alienantă, anume munca nealienantă. Atât timp cât trudim ca sclavi retribuiți ai unui capitalist fumător de țigări de foi şi gras ca un porc, nu suntem cel puțin răspunzători de nimic şi nici nu ne apasă conştiința dacă ceva merge prost. în schimb, de munca nealienantă suntem legați prin fiecare fibră a existenței noastre.

în acest sens, cele mai nesănătoase sunt meseriile creative: un pictor abstractionist sau un compozitor de şlagăre, căruia un sfert de oră nu-i vine nici o idee, începe imediat să se îndoiască de sensul existenței sale. Scriitorii care-şi ascut zile întregi plaivazele şi se uită în gol la coala de hârtie albă, nevizitați de muză, ajung nu rareori în pragul sinuciderii. Iar astăzi tot mai multe domenii poartă amprenta meseriilor creative. Vechile meserii vrednice de laudă, care presupuneau adunarea stupidă a unor coloane de cifre sau strânsul unor şuruburi, mor încet, dar sigur. Asta înseamnă că şi bancherii din domeniul investițiilor şi constructorii de sonde spațiale trebuie să înfrunte crizele de creație şi îndoielile existențiale. Pe deasupra, şi profesiile artistice constau în bună măsură din activități de rutină; şi un scriitor de sonete trebuie să-şi stăpânească în primul rând meşteşugul, să numere picioare metrice, să caute rime, să verifice logica metaforelor etc. Iar Enciclopedia JUrr, ., ..sie zilnic .gs

Ucrunlor care mă sacai

asta este, uneori, cel puțin, incredibil de plicticos. Cine are senzația că atunci când încetează alienarea se deschid porțile paradisului se îmbată cu apă rece. Munca rămâne un blestem. Iar îngerul cu sabia de foc are grijă ca nici un muritor să nu se mai îndulcească din fructul pomului cunoașterii.

MUZICANȚI STRADALI

Specialistul deosebește două categorii de muzicanți stradali: virtuozi staționari și nepoftiți mobili. Cei dintâi au studiat la Conservatorul din St Petersburg, pe urmă au fost angajați într-o orchestră de stat rusească, au fost concediați pentru că au refuzat să spioneze pentru serviciul secret al lui Puțin, iar de atunci trebuie să se descurce pe străzile reci ale Europei Occidentale. Cântă absolut divin. Ei aduc vraja lui Vivaldi în stații mohorâte de metrou, înnobilează zone pietonale betonate cu muzica lui Bach, răspândesc în parcuri bucuria muzicii lui Mozart - dacă am vrea să auzim așa ceva în sălile de concert, ar trebui să ne despărțim de sume cu trei cifre. Din păcate, de câte ori îți ies în cale trebuie să ajungi neapărat la o întâlnire. Prin urmare nu ai timp să rămâi lângă ei și să-ți ascuți urechile, în extaz.

Cea de-a doua categorie o întâlnești mai ales în serile calde de vară târzie. Tocmai te-ai instalat comod pe terasa cafenelei preferate, începând să sorbi din Campari soda și îți deschizi cartea de buzunar în

punctul unde inspectorul îl vizitează pe bossul mafiot - atunci apar şi ocupă poziţii. Nepoftiţii mobili se categorisesc, grosso modo, în trei subgrupe: rudele sărace din Est, băieţii veseli din Quebec şi nebunul din Jamaica. Rudele sărace din Est sunt prevăzute cu un acordeon, o vioară dezacordată, o tamburină şi o fetiţă care umblă cu un pahar în mână şi strânge banii. Interpretează un potpuriu format din Kalinka, kalinka şi alte şlagăre ruseşti, tot mai des includ şi Hawa nagila, interpretate destul de tare şi fals, iar când îşi termină repertoriul, iau totul de la început. Băieţii din Quebec lasă o impresie neplăcută deoarece insistă să stabilească un contact direct cu publicul, adică flecăresc foarte mult; între timp mai şi cântă, acompaniaţi de chitarele lor cu corzi metalice, The Sound of Silence, sau cel mai nesincer dintre toate cântecele pop, Imagine. Nebunul din Jamaica interpretează un soi de execuţie publică a Odei bucuriei cu următoarele instrumente ale crimei: o chitară acustică dezacordată, dar cu amplificare, propria voce dogită precum şi cunoştinţele precare de limbă germană, în final rămăşiţele cadavrului rămân pe caldarâm şi sângele se scurge încet, aşa cum se petrece în orice tragere pe roată. între timp, cafeneaua s-a golit, s-a terminat şi paharul de Campari soda, iar romanul poliţist merge citit şi acasă.

NEVRICOS!

Haide să vorbim încet, cu tristeţe în voce. Căci în spatele acestui cuvânt se ascunde probabil o tragedie: s-ar putea ca oamenii despre care discutăm aici să fi fost îmbăiaţi cu apă prea fierbinte, când erau mici. Sau poate fratele lor mai mare, într-o perioadă decisivă a dezvoltării, le-o fi luat ursuleţul. Sau or fi fost ţinta batjocurilor, că erau clăpăugi. Rezultatul, în orice caz, este de groază. Traumatizarea în prima fază a copilăriei scoate la suprafaţă un caracter care aproape se bucură când se simte permanent subapreciat şi umilit - şi, prin urmare, pândeşte cu vigilenţă orice prilej în care ar putea să fie ofensat. Oamenii aceştia sunt ca o grenadă amorsată. Pot exploda în orice clipă. Cea mai uşoară convulsie poate declanşa - de la caz la caz - hohote de plâns

sau (mai adesea) crize de furie şi predici moralizatoare. Şi nu trebuie să încerci să afli motivul profundei indignări care se poate schimba de la un minut la altul şi, oricum, poate fi adesea insondabil: aţi omis poate ridul de doctor atunci când i-aţi dat cuvântul? Sau aţi mormăit ceva puţin mai devreme, când i-aţi urat bună dimineaţa? Aţi flirtat prea puţin cu secretara? Sau prea ostentativ? I-aţi cerut şoferului autobuzului o informaţie pe care n-o ştia? Aţi lăsat bacşişul prea vizibil pe masă? Aţi avut oarece succes (mare greşeală!) şi aţi strecurat nevinovat în discuţie o aluzie la acest fapt? Despre aşa ceva a fost vorba, nu încape îndoială.

Jumătate din istoria lumii nu este de înţeles decât pe fundalul acestei patologii. Să luăm cazul celui mai vestit nevricos din toate timpurile: conducătorul mongol Ginghis-Han. A crescut în sărăcie - prin urmare fără ursuleţi! - într-un cătun mizer, a simţit că lumea îl privează de ceea ce i se cuvenea de drept. Clar, omului nu i-a rămas altă soluţie, ca să spunem aşa, decât să cucerească atât China, cât şi Rusia şi să ordone hoardelor sale să nimicească popoare întregi în calea lor. Conform estimărilor, campaniile de cucerire au ajuns la zece-cincisprezece milioane de victime. Şi oricum îi făcea o plăcere dementă să se uite cum li se turna inamicilor săi intimi argint fluid în ochi. Totul numai din pricina traumei din copilăria sa fragedă, despre care vorbeam. Ceea ce a urmat după el nu sunt decât variante ale uneia şi aceleiaşi scheme a „nevricosului care se răzbună pe restul

lumii": fie că este vorba de Osama bin Laden, fie de directorul general adjunct domnul dr. Heinrich Schmitz-Popelhofer, care iarăşi nu a fost promovat. Deasupra unui număr infinit de capete pluteşte - sumbru ca un nor de furtună şi la fel de tăcut - străvechea chemare la bătălie: o să vedeți voi; o să plătiți cu vârf şi îndesat; lucrurile nu se vor opri aici! Desigur, diferiții Ginghis-Hani, pe care îi întâlnim astăzi în viața civilă, nu au la dispoziție, de regulă, mijloace de a le turna duşmanilor lor argint lichid în ochi. Dar oare există vreun dubiu că n-ar face-o imediat ce le-ar sta în putință?

ORĂ LA DENTIST

Printre filmele de la Hollywood care nu ar fi fost niciodată turnate într-o lume perfectă se numără Marathon Man, cu Dustin Hoffman în rolul principal: un thriller despre un tânăr evreu simpatic care este în mod rafinat torturat de un fost medic dintr-un lagăr de concentrare. Medicul respectiv a supraviețuit nevătămat prăbușirii imperiului nazist în America de Sud, continuând să-şi aplice metoda lui favorită de tortură - atingerea nefericiților pacienți cu un instrument ascuțit, pe dintele dureros. Este imposibil să nu ți-l aminteşti în sala de aşteptare. Apoi apare țeasta încărunțită a ticălosului, care umple ecranul aplecându-se asupra lui Dustin Hoffman, făcându-şi de lucru în gura lui, cu răceală profesională. Asocierea este desigur teribil de nedreaptă: majoritatea stomatologilor se enciclopedia iUrr ., srâie zilnic - 2Q1
'""'urilor care mi s»'"1" zu 1

disting printr-o blândețe deosebită. Dacă îți exprimi dorința, aceşti oameni străini de orice înclinație sadică îți fac, cu mână sigură, anestezii de nu-ți mai simți jumătate de cap. Este suficient însă să pătrunzi în sala de aşteptare şi să auzi țiuitul frezei, că imediat se instalează - ca renumitul reflex al lui Pavlov - un disconfort psihic profund, de nu-ți mai simți nici picioarele. Numai când vezi în calendar, cu roşu, că trebuie să ajungi la dentist, începi să tremuri, ca frunza de plop.

Tratamentul în sine nu-i în general chiar aşa de rău. Mai precis, este atât de neplăcut, încât timpul trece în zbor şi, după aceea, oh, binecuvântată fire omenească!, uiți totul rapid. Presupun că detaliile sunt cunoscute: stai răsturnat pe spate într-un scaun incomod din plastic şi te uiți într-o lumină orbitoare. Printre buze îți atârnă capătul unui tub din plastic, prin care îți este aspirată saliva, cu un zgomot la care mai bine nu eşti atent. Şi apoi medicul din lagăr se apleacă cu creştetul cărunt asupra victimei lipsite de apărare şi-şi scoate la iveală instrumentele de tortură, bine ascuțite. Pardon, asta era o halucinație - în realitate, tânărul şi sensibilul său coleg de profesiune este cel care scoate la iveală scula aceea oribilă, cu ultrasunete. Sau freza. Oricum, atunci afli că majoritatea asistentelor medicilor stomatologi au ochi extraordinar de frumoşi şi plini de expresivitate. Şi poți să le încredințezi suferința ta mută fără nici o rezervă. După terminarea tratamentului, te agiți ca un imbecil şi speri să-ți treacă odată efectul anesteziei.

Dar toate astea nu se apropie nici pe departe de suferința pe care ți-o dă apropierea întâlnirii cu dentistul: ineluctabil, ca moartea. Cu câtă bucurie am pleca undeva, departe! Sau ne-am scuza că suntem ocupați. Dar nu ajută la nimic, fir cu fir nisipul se scurge prin clepsidra vieții, iar la sfârşit ne trezim din nou în fața acelei uşi albe, care din păcate - vai, de ce? - se deschide cu un bâzâit, după prima apăsare pe sonerie, lăsând calea liberă spre anticamera tuturor chinurilor omeneşti.

PANTOFI DE SPORT

Oamenii cărora le place sportul pot purta pe durata exercițiilor fizice încălțăminte specială, uşoară, elastică şi sigură, fără să existe nici o obiecție. Dar nicăieri în planul de creație divin nu s-a prevăzut ca aceste învelişuri pentru picioare - pana mi se împotriveşte să le numesc, îngăduitor, „pantofi" - să fie purtate şi cu alte prilejuri. Nu au fost concepute spre a fi etalate la vedere, pe stradă. Nu ar trebui să convingă nici un deget de fată să emane nori delicați de transpirație, în discotecă. Nu ar trebui, sub forma unei atrocități roz, să constituie contrapunctul unei rochițe sau să se ivească de sub pantaloni vărgați, cu cute călcate. Şi, în nici un caz, cu şosete albe. Acum vreo câțiva ani, Joseph Fischer, pe atunci ministru de Externe al Germaniei, s-a aflat în centrul atenției din cauza unei

presupuse implicări în agresarea unui poliţist, pe când era un tânăr radical de stânga. Fără îndoială, un fauxpas, dar un lucru cu mult mai grav a fost pur şi simplu trecut cu vederea: la învestitura lui Joseph Fischer ca ministru în landul Hessa, şi-a depus jurământul, în faţa întregii adunări, încălţat în pantofi de sport. Iar peste aşa ceva chiar nu se poate trece. Vătămarea corporală se prescrie la un moment dat - dar încălcările flagrante ale bunului-gust se consemnează acolo sus, cu cerneală insolubilă, într-o carte cu coperte negre. Pedeapsa la care vor fi supuşi în iad purtătorii de pantofi de sport ne-o imaginăm astfel: vor fi obligaţi să stea într-un ţinut umed şi fierbinte, în care bântuie ţânţarii, cu stâlciturile alea din pânză şi cauciuc în picioare. Apoi vor băga de seamă că, printr-o vrăjitorie drăcească, nu pot să şi le scoată din picioare şi să-şi schimbe şosetele. Aş vrea să adaug că, potrivit ultimelor descoperiri ştiinţifice, ţânţarii sunt cuprinşi de o adevărată furie sangvină din cauza mirosului de picioare. Cum femeile ar trebui să fie cu mult mai bine informate în chestiuni de modă - inclusiv cele foarte tinere - merită o pedeapsă suplimentară în iad din cauza pantofilor de sport: în următoarea lor viaţă se vor trezi într-un magazin uriaş, plin până la tavan cu sandale sexy încântătoare, dar nu vor avea cârdul lor de credit.

PÂINE INTEGRALĂ

în decursul mileniilor, omenirea a inventat metode din ce în ce mai rafinate ca să „despartă pleava

Ucrunlor care mâ sacai zlo

de grâu", după cum se spune aşa de nimerit, adică pentru a obţine o făină tot mai albă. în spatele acestui proces se ascunde o experienţă istorică. S-a remarcat că făina devine mai bună, mai gustoasă, mai uşor digerabilă, dacă se înlătură coaja protectoare a bobului de grâu. Ştiinţa modernă, cu metodele ei tot mai fine de măsurare, a confirmat acest instinct omenesc: cele mai multe categorii de cereale şi de legume depun în straturile lor superficiale substanţe otrăvitoare naturale, împotriva dăunătorilor (broccoli şi soia, de exemplu, nu ar trebui utilizate nici măcar ca mijloace de apărare a altor plante, potrivit indicaţiilor toxicologice actuale). Singurele cereale care pot fi consumate întregi fără mare ezitare par să fie secara albă şi ovăzul. Pâinea integrală este, prin urmare, înfiorător de nesănătoasă. Cine o consumă cu regularitate nu trebuie să se mire dacă îi chiorăie stomacul şi se umple de bube.
în afară de asta, pâinea integrală are un gust deosebit de prost: este cleioasă, fadă şi în acelaşi timp amară, când expiră devine greţoasă şi acidă şi rămâne în stomac ca o piatră. Şi se consumă din cauza faptului că o conspiraţie a ţăranilor ecodinamici colectivizaţi, în asociaţie cu adepte ale biodiversităţii ajunse la bătrâneţe, îl convinge pe consumator că pâinea integrală ar fi „naturală" (ce-o mai însemna şi asta atât timp cât produsul se realizează prin procedee industriale). Prin urmare, ar fi, nu se ştie exact cum, mai nobilă decât chifla obişnuită pentru micul dejun. în asociaţiile de locatari de stânga ale acestei lumi domnea chiar opinia că, prin consumul de pâine

integrală, îți demonstrezi orientarea politică progresistă, în realitate, pâinea integrală este literalmente reacționară, fiind un pas înapoi față de un nivel la care specia omenească ajunsese, după cum am sugerat, prin trial and error. Şi continuăm să descoperim aceleaşi arhicunoscute felii brun-cenuşii, în orice coş de pâine dintr-un restaurant german. într-o țară ai cărei brutari sunt renumiți în arta pregătirii unor adevărate minuni - pâine de secară înmiresmată, cornuri pufoase şi chifle crocante! Este o ruşine națională.

PERSOANELE CARE RĂMÂN PE SCAUN
DUPĂ CE S-A TERMINAT FILMUL

Pe vremuri, lucrurile se desfăşurau astfel la cinematograf: vedeai reclama, vedeai „filmele din programul viitor", vedeai filmul principal, apoi pe ecran pâlpâia cuvântul „Sfârşit", îți luai paltonul şi plecai acasă. Dar între timp s-a renunțat la cuvântul „Sfârşit", în cadrul măsurilor de economie. în locul lui rulează genericul final: interpreții principali şi secundari, apoi producătorul şi coproducătorul, regizorul şi asistenții asistenților săi. Apoi confirmarea că nici unul din animalele care au sărit prin anvelope în flăcări, în film, nu a avut de suferit. Şi mulțumirile adresate mamei regizorului. Şi profesorului de gimnastică, precum şi bucătarului care a pregătit sandviciurile cu somon afumat pentru toată echipa. Nu este uitată nici sigla firmei de închirieri. Sigla rețelei de difuzare. Sigla firmei

care a produs celuloidul. Muzica din film este încă o dată prezentată, de la cap la coadă. Iar spectatorii - în orice caz majoritatea - rămân la locul lor, ca turnați în bronz. Aparent li se pare esențială ştirea că Joe T. Cummings din Idaho a fost gaffer1 al acestui film. Ce-o fi un gaffer? Şi pentru că tot vorbim despre asta, oare prin ce calități profesionale se distinge un best boy? Vai de ignorantul care nici nu cunoaşte, şi nici nu vrea să cunoască aceste lucruri, ci îşi doreşte un singur lucru: să iasă din sală. („Nu am decât o țintă, anume să plec de-aici" - Franz Kafka.) Altfel, fapt nostim, aproape totul este permis astăzi la cinematograf. Poți să sari peste porția de reclame, să sporovăieşti cu vecinul în mijlocul pasionantei urmăriri de automobile, să te abții, în toiul scenelor excitante, sau să-ți pipăi înfierbântat prietena. Pe vremuri, toate se considerau grele păcate, iar acum aparțin trecutului. Dar cine are curajul s-o şteargă de la genericul final este tratat ca şi cum ar fi suferit o criză de tuse în timpul rugăciunii. Se pare că, într-adevăr, avem de-a face cu ceva sacru. Comunitatea privitorilor de generice şi a celor care rămân pe scaun după terminarea filmului poartă pe chip expresia unei profunde emoții. Se holbează în extaz, ca şi cum pe ecran i s-ar dezvălui toate tainele lumii. Şi poate că totuşi au dreptate consumatorii de generice. Poate că în spatele informației „Joe T. Cummings, gaffer" se ascunde un

' în limbajul de specialitate, un gaffer este electricianul de platou, iar best boy este asistentul lui principal (n. tr.).

cod secret, cu ajutorul căruia poate fi dezlegată taina ascunzătorii ce adăposteşte comoara Graalului. Dar există şi oameni cărora le este indiferent, iar ei trebuie să se strecoare de-a lungul scaunelor şi să-şi croiască drum pe lângă şirul de genunchi, pe unde li se face loc doar în mare lehamite. Şi dacă ar comite greşeala să se uite în ochii acelor spectatori vor fi înfruntați cu aversiune deschisă, vecină cu repulsia, chiar. în istoria religiilor încă nu a scăpat vreun blasfemator nepedepsit. Vai, oare nu ar putea zeii cinematografului să readucă prin magia lor pe ecran acel micuț cuvânt, cel de numai două silabe, cel de neocolit, cel pe seama căruia s-a făcut o proastă economie, cuvântul „Sfârşit"? Atunci noi, ignoranții, am putea să ne ridicăm şi să plecăm, fără a mai fi blamați.

PETER SLOTERDIJK

în istorie, totul se petrece de două ori, remarca savantul dr. Karl Heinrich Marx: prima oară ca tragedie, a doua oară ca farsă. A uitat să adauge că şi în istoria filozofiei totul se petrece de două ori: uneori din prima ca idioțenie, iar a doua oară ca parodie involuntară. Un exemplu în acest sens este cartea lui Oswald Spengler, Declinul Occidentului, care, răfuindu-se profund cu civilizația occidentală, oferă tot ceea ce ar putea bucura inima unui adept mediu al viziunii apocaliptice, adică imagini sumbre ale aglomerării urbane-moloh, tânguieli verboase la adresa

modernității atotnivelatoare, care ar călca în picioare atât natura, cât şi elementele culturale distinctive ale popoarelor, şi în fine, tone de polemică la adresa influenței dezintegratoare a intelighenției liberale (în primul rând evreieşti). Asta este idioția. Peter Sloterdijk nu a făcut decât să dea un suflu nou Declinului lui Spengler prin câteva găselnițe şic, în stil New Age. După aceea a pus în funcțiune aruncătorul de grenade fumigene şi maşinăria de metafore ca să-şi învăluie retorica în fum de haşiş şi să dea drumul la un întreg lasershow psihedelic. în esență, însă, Sloterdijk repetă lecția lui Spengler, până la punctul pe „i" critic-civilizator. Modernitatea continuă să fie nivelatoare, aglomerarea urbană tot un moloh, iar intelighenției i se reproşează mai departe că ar avea efect dezintegrator. Asta este parodia involuntară. Peter Sloterdijk este considerat în Germania o chintesență a filozofului. Fața sa lătăreață, cu mustață subțire şi ochi mici, nu trece neobservată celor ce se ocupă cu activități spirituale. El este singurul care, după Günter Grass, ar mai putea revendica postul de tâlcuitor al lumii - şi chiar are, în plus, calitatea demnă de invidiat a ininteligibilității. Metoda Sloterdijk se poate studia pe baza textelor. Spre amuzamentul nostru, ne vom folosi de exemplul subțirelui tratat Luftbeben {Cutremur de aer), care poartă subtidul La izvoarele terorii. Epigonul lui Oswald Spengler stabileşte în acest mic volum începutul epocii moderne la data de 22 aprilie 1915, când soldații germani de pe Frontul de Vest au utilizat clorul ca gaz de luptă împotriva trupelor

franceze şi canadiene. Noutatea epocală consta în tentativa de lovire a duşmanului nu direct, ci prin transformarea propriului său mediu într-o zonă a morții; aceasta ar fi scena inițială a terorismului. Pornind de aici, Sloterdijk poate să treacă prin pieptenele lui filozofic orori foarte diferite între ele. Prin urmare, pomeneşte de execuțiile din anii douăzeci din Statele Unite (camere de gazare), Auschwitz (camere de gazare de mari dimensiuni), atacul cu bomba atomică de la Hiroshima (teritoriu iradiat), bombardarea Dresdei (furtună de foc). Din listă nu lipseşte nici atacul terorist de la 11 septembrie 2001. Sugestia este că toate ar fi, într-un fel, unul şi acelaşi lucru, mai exact continuarea atacului cu clor de la Ypres, dar cu alte mijloace. Sloterdijk scrie: „Terorist este cel care realizează un avans în explicarea premiselor implicite de existență a adversarului şi îl valorifică în vederea săvârşirii faptei." în realitate, lovitura aplicată bazelor de existență ale inamicului este departe de a fi o invenție a epocii moderne, ea fiind cunoscută de fapt din zorii istoriei. Soldații eleni catapultau cadavrele victimelor ciumei în oraşele asediate, pentru a declanşa epidemii. Romanii au ars Cartagina până la temelii şi au împrăştiat sare peste cenuşă. Grotele în care îşi găseau refugiu mişcările de partizani inamice au fost mereu curățate prin acțiunea focului şi a fumului. Sloterdijk

ridică o chestiune tehnică (metoda aleatorie folosită pentru a ucide) la rangul de explicație şi definiție a faptei; astfel, Auschwitz dispare într-o întreagă serie de crime de acelaşi fel. Genocidul evreilor apare ca EnC1Cl°Ped,aWUrilor care m, sâcâie zilnic 211

un produs secundar logic al epocii moderne. Masacrul din Manhattan abia dacă stârneşte interesul, în contextul dat. Sloterdijk face loc acestui sentiment prin menționarea nonşalantă a următorului fapt: chimistul german care a făcut posibil omorul în masă din 1915 a fost evreu. Una dintre victimele iperitei la a cărei inventare a contribuit şi el a fost, de altfel, şi Adolf Hider. Aha! Un chimist evreu s-a aflat, prin urmare, la originea acelui fatal lanț de cauze şi efecte care a condus în cele din urmă la Zyklon B şi la lagărele de exterminare. Pentru asta iarăşi a fost de vină tot intelighenția evreiască dezintegratoare. Performanțele din domeniul politicii ale acestui filozof al istoriei prezintă cam acelaşi nivel moral şi intelectual. Când preşedintele american a vorbit după 11 septembrie 2001 despre rogue states tiranice, care sar în susținerea teroriştilor islamici cu bani şi arme, Peter Sloterdijk a replicat că el cunoaşte, de fapt, numai două state banditeşti: SUA şi Israel. Toți aristocrații spirituali ai Europei au izbucnit atunci în hohote homerice şi au decis ca fața lătăreață a lui Sloterdijk să nu mai umple niciodată un ecran de televizor. în definitiv, orice copil de şcoală ştie că este o neruşinare să menționezi țări ca Iran şi Coreea de Nord, conduse de dictatori demenți, în acelaşi context cu republici democratice. Şi orice student în ştiințe politice învață, încă din primul semestru, ce anume deosebeşte Israelul şi America de restul comunității mondiale: ambele sunt ultimele state naționale unde se poate afirma rațiunea propriei lor existențe. (Israel: pentru a salva vieți de

evrei; Statele Unite: pentru viaţă, libertate şi năzuinţa spre fericire.) Astfel a fost Peter Sloterdijk acuzat pe vecie, iar noi scutiţi să mai auzim măgăriile lui filozofice. Sau să fi fost doar un vis?

PICTURĂ MODERNĂ, LIRICĂ MODERNĂ ETC.

Pictura modernă este ca sushi. Orice om civilizat afirmă că-i place, dar, în realitate, nu este decât peşte crud cu orez rece.

PIERCING, TATUAJE

într-o zi, tinerele frumoase şi tinerii puternici n-au mai vrut să fie vânduţi de căpeteniile lor arabilor şi europenilor, pentru a fi apoi târâţi de aceştia în sclavie. Atunci le-a venit o idee strălucită: să se facă urâţi. Şi-au vârât bucăţi de lemn rotunjite între gingie şi buza inferioară, în aşa fel încât să se umfle grotesc, şi-au atârnat greutăţi considerabile de lobul urechii, care s-a alungit aproape până la umăr; şi-au mutilat sânii bine proporţionaţi cu cicatrice şi şi-au tăiat feţele nobile cu cioburi de scoici.

Dacă flanezi prin oricare capitală europeană, nu poţi să-ţi alungi gândul că sclavia a fost reintrodusă. Numai că, de această dată, albii par să fie cei hăituiţi ca vitele spre târgurile de sclavi - poate că farfurii zburătoare invizibile or fi aterizat la Paris, Londra,

Enciclopedia jUc âcaie xllnU m

'-'"nior care mâ

Berlin şi Madrid, fără ca opinia publică să fi băgat de seamă, iar acum îşi cer tributul sub formă de forţă tânără de muncă. Şi tinerii reacţionează exact ca înaintaşii lor din ţările supuse şi colonizate: se urâţesc, ca să scape de fumătorii de haşiş. Şi-au trecut ace de siguranţă prin buze şi sprâncene, nu se feresc din calea acului de tatuaj, care le desenează pe piele capete de mort şi alte orori, îşi prind piese metalice strălucitoare de buric şi de părţile ruşinoase, ba chiar şi simbolul clasic al victimei colonizării - inelul în nas - a fost deja văzut în repetate rânduri prin metropolele lumii occidentale. Aproape că ne-am obişnuit, doar uneori mai tresărim, în sinea noastră. Spre exemplu când, în metrou, vizavi se aşază o tânără în principiu foarte atrăgătoare, rasă în cap - cu excepţia unei şuviţe care îi cade mereu în ochi. Gura curbată senzual este împunsă cu ace de siguranţă de diferite dimensiuni, nu cumva să-i vină ideea cuiva să o sărute - şi cum o arăta pe sub tricou nici nu vreau să-mi imaginez. Ai zice că doreşte să anunţe de la început, preventiv, că a renunţat pururi la orice fel de tandreţe şi erotism. Pesemne că doar extraterestrii poartă vina acestei urâţiri furibunde şi orice altă explicaţie nu poate fi decât o fantezie pentru un observator lucid.

PIETONI

în cartea sa Masele şi puterea, scriitorul Elias Canetti a studiat toate formele posibile de adunare a oamenilor:

masele agresive şi fugare, haitele războinice şi de jeluire. A omis numai o singură modalitate în care se aglomerează oamenii, altfel deosebit de frecventă - masa indolentă. Aceasta preferă să colinde oraşele planetei mai puţin New Yorkul, congestionând zonele pietonale şi trotuarele. Se tândăleşte. Merge agale. A primit de la bunul Dumnezeu în dar o porţie uriaşă de timp şi vrea să-l consume prin mers. Şi este pornită să nu lase pe nimeni în faţă. Se spune mereu că oamenii nu ar avea ochi la spate - dar în mod sigur dispun de un organ de simţ special în dos şi, cu cât este mai proeminentă partea în chestiune, cu atât pare să fie mai sensibil radarul său senzorial. Şi anunţă creierului principal: atenţiune! în urma noastră merge cineva care ţine morţiş să ne depăşească! Şi atunci creierul principal reacţionează cu prezenţă de spirit şi le comandă picioarelor să reducă imediat ritmul paşilor. Acest program biologic nu are nimic de-a face cu lăţimea străzii sau a peronului. Dimpotrivă - acolo unde există mult spaţiu, masa leneşă de pietoni se mişcă deseori extrem de încet. Dar dacă întâlneşte un obstacol, creierul central răspunde cu un semnal autoritar de stop şi lumină roşie intermitentă. în definitiv, să se bucure şi cei din spate puţin de şantier (fanfară, cort cu bere). Mai precis, să rămână locului acolo, undeva, în spate, şi să stea cât mai mult cu putinţă fără să ştie de ce. Cu atât mai mari le vor fi bucuria şi surpriza când se vor pomeni fix în faţa atracţiei.
Din păcate, nu există decât o unică modalitate să determini masa indolentă să-şi ia viteză: ea trebuie

transformată într-o haită de vânătoare, de război sau de jeluire, aşa cum le descrie Canetti. Pentru asta avem însă nevoie de o căpetenie, care să dea ordinul de atac, sau de un maestru de vânătoare, care să sufle în corn, sau de un maestru de ceremonii, care să înceapă autoflagelarea. Şi unde se poate găsi aşa ceva într-o zonă pietonală?

POP-UPS

Să presupunem că aţi fi adâncit într-o discuţie despre decăderea generală a bunelor moravuri, ultima scumpire a curentului electric şi chestiunea Kurdistanului. Deodată, alături îşi face apariţia un omuleţ, răsărit ca din pământ, îmbrăcat în costum multicolor de carnaval şi, de fiecare dată când deschideţi gura, ridică o plachetă cu text publicitar exact între dumneavoastră şi partener. Dacă sunteţi un pacifist, veţi accepta desigur situaţia. Dar orice om normal şi-ar scoate pistolul Smith & Wesson, de calibru mare, şi l-ar lichida pe omuleţul multicolor cu un glonţ în cap, după care ar relua firul conversaţiei din punctul în care a fost întrerupt atât de dezagreabil. Din păcate, nu există şi un revolver virtual, cu care să poţi împuşca prin întinderile vaste din cyberspace. Dar omuleţul multicolor există! El este acel demon electronic care creează neîncetat pop-ups. Cel mai tare se simte atras, într-un mod de-a dreptul magic, de persoanele cărora le place să citească ziare

online. Nici n-ai deschis bine un articol, că-ți și trimite pe ecran reclame pentru asigurări auto, călătorii în Caraibe sau ediții deosebite din Finnegan's Wake, de abia îți mai distingi articolul de dedesubt și, dacă vrei să scapi de el, imediat se umflă răutăcios, până când acoperă toată suprafața monitorului. Dacă îl ataci furios, cu mouse-ul, dispare după o vreme - dar numai pentru a face loc celui de-al doilea pop-up, care te invită la cazinouri online sau să-ți cumperi șampon de păr. Nu ajută la nimic să te scarpini în chelie și să urli la computer. El este nevinovat și nu are de ales, spre deosebire de omulețul multicolor, care bântuie liber și vrea numai să ne înfuriem până vedem roșu. Fiind un demon electronic, se hrănește cu oscilațiile noastre agresive. Cealaltă explicație, că managerii capitaliști, slabi de înger, cred că un pop-up le poate spori volumul de vânzări, pare prea puțin probabilă ca să o luăm serios în considerare.

PORUMBEI

Porumbeii sunt tineri prin definiție, și în sens dublu: nu au depășit încă douăzeci și cinci de ani, în afară de asta sunt împreună de scurt timp, circumstanță care este de vină că trebuie să-și arate continuu amorul, prin comportament de maimuță, în spațiul public. Porumbeii sunt, de exemplu, cei care stau în spatele tău, la cinematograf și, cât e filmul de lung, flecăresc, chicotesc, sforăie și șușotesc; între

timp mănâncă floricele de porumb, cu zgomot. Silențioşi nu sunt de fapt decât când schimbă tandrețuri, dar nici atunci nu sunt chiar silențioşi, căci reuşesc să se pupe cu zgomot. Apoi, porumbeii sunt cei care folosesc transportul în comun la ore de vârf, pentru a se desfăta, sau aproape, cu plăcerile „contactului" sexual. De obicei, fata (blondă, piercing, cercei) stă aşezată în poala adoratorului ei cu coşuri, care verifică cu limba dacă amigdalele i-au rămas la locul lor. Ceea ce-i trădează sunt privirile pe care le aruncă mereu în jur, ca şi cum ar întreba: vedeți şi voi ce facem? Vă uitați bine? Ați văzut vreodată ceva mai marfă?

Tot porumbeii sunt, în sfârşit, cei cărora le face mare plăcere să transforme orice stradă, orice parc, orice piață în estradă a certurilor lor. Clasică este următoarea scenă: fata merge repede, morocănoasă şi cu capul înclinat puțin într-o parte. Tânărul, de cele mai multe ori cu şapcă de baseball, o urmează la distanță, de nici nu-ți dai seama că sunt împreună. Apoi o ajunge din urmă, îi dă ocol în paşi de dans şi se înfige înaintea ei. Fata reacționează îndărătnic, vrea să treacă pe lângă, dar el nu o lasă şi se iscă o mică altercație. Pentru o clipă, poți crede că ar trebui să intervii, că ar fi o hărțuire sexuală - până când auzi limpede ce tocmai îi reproşează, urlând: ce şi-a imaginat ieri-seară, la petrecere, când a dispărut cu păsărică aia proastă, că e cretina lui? Atunci el încearcă să o domolească mormăind şi să o ia după gât, dar ea îl respinge triumfător şi pleacă la trap. El o urmează, dar paşii lor şi-au pierdut orice alură de dans. Aleargă alături de ea,

îi jură plângăcios că o iubeşte, pe ea şi numai pe ea, şi atunci se înmoaie şi rămâne pe loc. încearcă să o sărute pe gură şi ea-şi întoarce faţa, dar nu o mai ia din loc şi, în cele din urmă, după o explicaţie în şoapte mânioase, o pornesc amândoi, mână în mână, spre metrou. Aplauzele ar fi cât se poate de nimerite. Dar, din păcate, este o reprezentaţie văzută de mii de ori.

PREZENT

Partea cea mai ridicolă a prezentului este că nu există. Ceea ce tocmai se petrece intră imediat în sfera trecutului, şi nici un muritor nu a putut vreodată să recupereze ceva. Nu ajută deloc să-i spui clipei: „Mai aşteaptă, eşti atât de frumoasă!"1 Chiar dacă ar avea urechi nu ar putea să audă, căci nu este niciodată cu totul aici. Este o plăsmuire, care străfulgera o clipă şi apoi se topeşte în neant, indiferent cât ai vrea să o fixezi. Dar asta înseamnă că este aproape imposibil să trăieşti conştient fericirea, să te cufunzi în ea cu toată fiinţa. Momentul de fericire nu rămâne înregistrat decât în memorie - în versiunea ştearsă, neclară, a copiei rămase în suflet. Fericirea nu poate fi conjugată decât la imperfect: niciodată nu este, ci doar era. (De aceea, perechilor în vârstă, pe calea ultimei despărţiri, le face atâta plăcere să evoce poveşti de genul mai-ştii-tu-când cu atâta fioroasă plăcere:

„Mai ştii tu când ieşisem cu barca pe lac, la răsăritul soarelui, iar tu ţi-ai lăsat capul pe umărul meu?") Am putea să ne consolăm cu gândul că acelaşi lucru este valabil şi pentru experienţele dureroase - dar acest bilanţ psihologic nu funcţionează. Suferinţa lasă în suflet urme mult mai puternice decât fericirea, rănile sunt mai rezistente decât sărutările. Cine a suferit mult va fi mereu urmărit şi surprins de acea amintire, iar cât trăieşte ea nu există scăpare, căci se trezeşte copleşit de acelaşi chin şi uită de tot ce se află în jur. Am putea afirma, fără teamă că exagerăm, că amintirea unei suferinţe este singura capabilă să transmită, printr-o clipă de chin, senzaţia prezentului.

Filozoful Ernst Bloch considera „obscuritatea clipei trăite" cea mai mare enigmă a existenţei omeneşti. Mai nutrea convingerea că obscuritatea se poate lumina de îndată ce omenirea se va decide să înlocuiască modul de producţie capitalist prin cel socialist, împlinind astfel visurile avântate ale utopicilor din toate timpurile. Trebuie să notăm acest lucru, pentru a se vedea limpede cât de iluzorie este speranţa pe care o evocă el. Faptul că prezentul ne alunecă din mână este o realitate existenţială, nici o problemă, care ar putea fi rezolvată cu mijloace politice - de aceea şi flutură atât de promiţător drapelele roşii. Mângâiere nu există în realitate decât pentru cei cu credinţă, care nutresc speranţa nestrămutata că, după moarte, îl vor „vedea pe Domnul". Ceea ce nu este decât o metaforă pentru ideea că în lumina prezenţei dumnezeieşti nu mai există „obscuritatea clipei trăite" sau, altfel formulat,

că în paradis vom ajunge, în sfârşit, în prezent. Desigur, ateii nici să nu audă de aşa ceva, şi nu le rămâne decât să se împace cu existența lor deznădăjduită.

PREZERVATIVE

Recunosc, nu mai este chiar aşa de rău ca pe vremuri. Atunci se făceau din piele de capră sau din lână aspră, mai târziu din cauciuc, iar după fiecare utilizare trebuia să le speli. Astăzi sunt din folie extrem de delicată, iar majoritatea le aruncă după utilizare, dacă nu cumva este vorba de suabi, care, după cum se ştie, păstrează totul. Dacă este cu adevărat un progres faptul că astăzi prezintă o gamă de gusturi artificiale diferite (zmeură, portocală, chiar şi lemn-dulce) nu poate fi hotărât aici, din lipsă de experiență. Trebuie însă menționate trei dezavantaje notabile. Mai întâi, obiectele trebuie scoase din ambalajele lor mici şi rotunde, din plastic, care de cele mai multe ori nu se pot deschide decât cu dinții, iar apoi încep să alunece, ceea ce duce la un proces complicat, de tragere şi derulare simultană, toate într-un moment în care atenția se îndreaptă, de fapt, spre cu totul alt fel de lucruri. Suficient pentru a distruge un moment încă atât de romantic. Scena de amor din Romeo şijulieta de Shakespeare, de exemplu, nu ar mai fi fost scrisă vreodată, dacă dramaturgul ar fi trebuit să-şi construiască dialogul în jurul unui prezervativ. Dacă sub sloganul safer sex nu s-ar înțelege decât că trebuie să ne punem

centurile, tot procesul s-ar desfăşura mult mai armonic. Apoi, să nu daţi o clipă crezare textului de pe ambalaj, în care apar termeni cum ar fi „senzaţie adevărată", „experienţă naturală" şi „peliculă de umiditate". Minciuni goale. Or fi trecut vremurile cu pielea de capră, cu lâna aspră şi cu cauciucul, dar doamna inimii voastre tot va avea senzaţia că se află în contact cu o pungă de la supermarket. Chiar dacă este vorba de ultimul model testat în tunel aerodinamic, încercat în spaţiu, rezistent la radiaţii, brevetat în Taiwan, tot pungă de la supermarket rămâne. Nu-i nimic de făcut. Şi, în sfârşit, dacă nu sunteţi suab, încercaţi, după folosire, să aruncaţi obiectul la WC şi să trageţi apa! Se va dovedi la fel de tenace ca McGyver, acel detectiv dintr-un serial american, care, graţie invenţiilor tehnice, reuşeşte să rămână cu capul sus chiar şi în situaţii aparent fără ieşire. Aproape că ar merita să-i acorzi toată admiraţia foliei care dansează în vârtej, dacă nu ar fi de-a dreptul penibil, pentru că în faţa uşii de la baie aşteaptă doamna inimii, şi un gentleman adevărat ar dori să o scutească de asemenea privelişte. Primatul Bisericii Catolice se împotriveşte fără nici un fel de compromis când vine vorba despre prezervative. Probabil că ştie el ce ştie.

prieteni

Este plăcut să ai prieteni. Din păcate, este şi foarte obositor. Trebuie să te concentrezi mereu să nu uiţi

de ziua lor de naştere şi să te gândeşti Ia cadoul potrivit. Cu asta poţi foarte uşor să calci pe bec, o cravată ar putea sugera o critică subtilă la adresa ţinutei, în general, iar o carte va fi garantat studiată din unghiul unor mesaje ascunse. (De ce-mi face ea cadou Cum m-am lăsat de gândit de Hannes Stein? Mă consideră chiar aşa de lipsit de sexapil?) Dacă îţi inviţi prietenii şi le serveşti ficat cu chimen, ignorând că acum zece ani spuneau că nu pot suferi această combinaţie în ruptul capului, se vor simţi teribil de jigniţi. La critici nu reacţionează, de regulă, prin strigăte de încântare - să nu-i credeţi pe colportorii de vorbe frumoase, care insistă că o critică prietenească ar putea fi bine-venită. Este întâmpinată cu tot atâta bucurie ca şi gazul lacrimogen pus de un amator de glume proaste în flaconul de Chanel No. 5. Apoi, din amiciţii decurg şi tot felul de obligaţii. Trebuie să participi la tot felul de căsnicii desfăcute, cecuri fără acoperire, boli şi probleme cu şeful. Dacă este vorba de un prieten bun, se poate întâmpla să fii trezit dimineaţa, la ora patru, ca să-l consolezi inutil, printr-o convorbire la distanţă, pe el, cel cu nervii la pământ. în cazul operaţiilor grele, urmează vizita la patul de suferinţă, de regulă, vă rugăm, cu un buchet de flori, dar fără verzituri, dacă cel în cauză suferă de alergie. Din păcate, prietenii mai au uneori obiceiul prost să moară. Asta este cu adevărat o mică exagerare, pe deasupra lipsită de eleganţă, căci după aşa ceva nu-ţi mai revii niciodată. Dar nu am trecut încă de culmea impertinenţei: cel mai rău lucru legat de prieteni este,

fără discuție, că sunt singurele ființe de pe această planetă care dispun de puterea de a produce răni cu adevărat grave.

Undeva, în munții Abruzzi, se spune că ar exista un ordin călugăresc ai cărui membri sunt legați printr-un jurământ solemn de tăcere. în timpul lor liber, călugării își cultivă grădinile, separate între ele de ziduri înalte de cărămidă; în interiorul mănăstirii, întâlnirile sunt menite exclusiv rugăciunilor în comun, în rest, se feresc din calea celorlalți. Fiecare frate își mănâncă masa frugală singur, în chilia lui. S-ar putea spune că ei nu comunică decât cu plantele şi cu Dumnezeu. Certurile, intrigile, geloziile de tot felul sunt astfel excluse de la bun început; niciodată nu se ajunge la tensiunea sufletească provocată de relațiile personale. Stări paradiziace!

PRIMĂVARĂ

De vreo două mii de ani, poate şi mai bine, o conspirație de poeți lirici vrea să ne persuadeze că primăvara ar fi, cumva, grandioasă. Ei susțin că în acest anotimp ar cânta sturzii, toți mugurii ar îmboboci, aerul ar fi azuriu şi pătruns de miresme dulci, pline de promisiuni, spiritele vieții s-ar trezi din nou, tri-li-li et cetera. Probabil că toți cei care scriau aşa au fost mituiți de institutul de meteorologie. De-abia în secolul XX un poet a avut curajul să întoarcă hotărât spatele clişeelor tradiționale şi a pus astfel capăt

acestei ficțiuni. T.S. Eliot a scris, fără înflorituri, în The Waste Land:

April is the cruellest month, breeding
Lilacs out of the dead land, mixing
Memory and deşire, stirring
Dull roots with spring rain.
Winter kept us warm, covering
Earth in forgetful snow, feeding
A little life with dried tubers.

în româneşte, aproximativ: „Aprilie este luna cea mai crudă, prăseşte crini din câmpul mort, amestecă amintirea şi dorința, zgâlțâie rădăcinile surde cu ploaia de primăvară. Iarna ne-a ținut la cald, a învelit pământul în zăpada uitucă, a dat puțină viață din tuberculi uscați."

Ce vrea să ne spună poetul cu asta? Primăvara, există două posibilități: fie eşti îndrăgostit, fie eşti singur. în cel de-al doilea caz, lumea se transformă peste noapte într-un spectacol cosmic, pus în scenă numai spre batjocorirea inimilor frânte. Pe fiecare stradă, în fiecare piață, în fiecare parc singuraticului îi ies deodată în cale numai perechi fericite. Femei zâmbitoare, bărbați radioşi, ținându-se de mână, râzând, pălăvrăgind, legați între ei prin profundă afecțiune - care se mai opresc când şi când să se sărute ostentativ. Şi apar tot mai mulți! Ca şi cum undeva ar exista o fabrică pictată în roz şi roşu, care şi-a pus în minte să producă fericire; şi, în fiecare an,

exact odată cu începutul primăverii, îşi deschide porţile şi dă drumul la cete de extaziaţi pe tărâmul celor nefericiţi. Soarele îşi râde de noi din tării. Albastrul cerului promite mincinos căi ce nu s-au deschis niciodată. Fiecare fir de iarbă se răsteşte, verde ca otrava: tu singur eşti vinovat/ă, prostule/proasto! Tu singur/ă eşti vinovat/ă că iarăşi n-ai agăţat pe nimeni! Iarna, aici are dreptate Mr. Eliot, este, prin comparaţie, un anotimp amabil. în decembrie nu este greu să fii singur: atunci cel puţin vremea de afară e la unison cu îngheţul din suflet. Şi, mai important, iarna ferestrele sunt închise. De-abia primăvara, când rămân deschise, cel singur aude noaptea, din aşternutul lui rece, suspinele amoroase ritmice, infernale, ale vecinilor săi.

în ceea ce-i priveşte pe îndrăgostiţi, ei bine, primele raze calde de soare îi vor supune, probabil, unor examene şi mai severe. Chiar şi persoanele civilizate simt primăvara irezistibilul impuls de a-l venera pe Amor sub cerul liber. Şi atunci descoperă că furnicile se caţără. Şi unele chiar şi muşcă. Până şi cărăbuşul, care-şi alege cel mai nepotrivit moment ca să aterizeze pe vârful nasului, face parte dintre minunile naturii, la care se poate uşor renunţa. Dar într-un târziu mai reuşim să uităm de toate potrivniciile şi să ne cufundăm alene în plăcerea clipei, dar exact atunci se lasă un frig arctic, urmat de o ploaie torenţială, aşa că înapoi la maşină, prin noroiul până la glezne. Dacă ploaia torenţială iese din program, dintr-un oarecare motiv, garantat apare un copil ca un îngeraş, care se

interesează obraznic: „Da' ce faceți acolo?" Nici un muritor nu ştie cum să răspundă la asemenea întrebări. Există regiuni pe această planetă care răzbesc de la un capăt la celălalt al anului fără să aibă o primăvară, în majoritatea cazurilor, este o căldură de foc, tremuri doar câteva săptămâni, şi cu asta basta. Regiunile respective se disting printr-o etică a muncii relaxată, nivel ridicat de corupție şi un procentaj de sinucideri frapant de scăzut. Şi totuşi, nici un partid politic de la latitudinile noastre nu a cerut încă ştergerea primăverii din programul anotimpurilor. O mare nemernicie, şi nici nu există modalități suficient de colorate de a o demasca pe cât s-ar cuveni.

PROGRAM DE TELEVIZIUNE

Cândva, programul de televiziune era mult mai bun! Şi asta pentru că atunci mai existau Rudi Carrell, Hans Rosenthal şi Wim Thoelke. Şi Hans-Joachim Kulenkampff. Şi Blacky Fuchsberger. Pentru cei născuți mai târziu: Rudi Carrell era un olandez cu o creastă țanțoşă, lăsată pe frunte, care ştia să cânte şi să bată step, puțin - el le acorda mamelor a cel puțin patru copii, care rosteau încet „nu sunt decât o gospodină", concedii minunate, de câte ori avea prilejul. Hans Rosenthal era scund şi incredibil de timid, cuminte şi irezistibil; când candidații din emisiunea-concurs pe care o modera aveau o prestație deosebită, obişnuia să sară în sus şi să strige: „A fost Enciclopedia fUrr, ., Sraie zilnic
"""urilor care mă sacai

formidabil!" Scena era apoi reluată cu încetinitorul. Wim Thoelke era gras şi plicticos, dar în mijlocul emisiunii sale de divertisment se amuza cu desene animate în care apăreau personaje cu nas de cartof, desenate de genialul Loriot, şi astfel seara era oarecum salvată. Blacky Fuchsberger pufăia din pipă, ceea ce făcea să domnească o atmosferă tihnită. Iar Hans-Joachim Kulenkampff vorbea fără încetare în fața camerelor, numai despre el şi problemele lui, de exemplu cum îmbătrâneşte, condimentând totul cu divagații politice spirituale; uita între timp cu totul că, de fapt, ar trebui să fie atent la candidații din concursul public de dezlegare a ghicitorilor şi-şi depăşea timpii de emisie. Era uimitor de fiecare dată, uneori chiar şi amuzant.

Au trecut, s-au dus, pentru vecie. în vremurile cele bune de demult, mai existau emisiuni despre care să discuți a doua zi, în curtea şcolii, căci întreaga națiune se aşeza pe canapea şi urmărea acelaşi program, de la 20.15 până la 22. Această formă a legăturii strânse prin televizor nu mai există. Ea s-a dizolvat într-o mulțime de formate individuale, croite fiecare pentru un public special. Cui îi place să se distreze se uită la emisiuni al căror titlu conține cuvântul comedy; cui îi place să vadă oameni care mănâncă gândaci se duce la emisiuni în numele cărora apare catnp; cine nu se mai satură de Hider se orientează după cuvântul-cheie history. Dificil de hotărât unde se situează culmea insuportabilității - poate că totuşi în acele emisiuni care se pretind comice, ceea ce se

hannes stein

Î

poate constata după faptul că publicul din studio izbucneşte mereu în hohote de râs răsunător. Probabil că altfel ar fi mâncat de lei. Nu trebuie însă uitat că o relicvă din vechile vremuri bune ale televiziunii a reuşit să se salveze şi să treacă în prezentul vrednic de dispreţ, deşi mai bine ar fi dispărut pe lumea cealaltă: mă gândesc la emisiunile de muzică populară. Aceste demonstraţii de voioşie frustă fac desigur fiecare tâmpenie din clasa comedy să pară o adevărată hortus conclusus a spiritului pur.

în general, se poate spune că televiziunea a făcut progrese. în Epoca de Piatră, pe când oamenii bântuiau în blană de urs pe Valea Neanderului şi inventau focul, roata şi faxul, deveneai vestit dacă te pricepeai foarte bine la ceva anume. Această epocă întunecată a trecut de mult. în anii nouăzeci ai secolului trecut, televiziunea a început să-i facă pe oameni celebri pentru că erau celebri. Altfel zis, şi-a îndreptat miile de ochi ai camerelor asupra unor necunoscuţi aflaţi întâmplător acolo, şi această privire a camerei a fost suficientă pentru a-i transforma în staruri. După aceea au ieşit în evidenţă prin coafuri comice, silicoane, accente hazlii sau lipsă de educaţie eclatantă, dar, cu timpul, au fost din nou uitaţi. De ce? Pentru că televiziunea distruge prompt celebrităţile apărute peste noapte, la următorul nivel de utilizare. Şi cum nu trăim în Renaştere, unde asemenea oameni ar fi fost prăjiţi, spre deliciul gloatei, televiziunea deconstruieşte prin demascarea fără milă a celor dornici de statutul de star. Aceste cvasiexecuţii
Enciclopedia /„.,   ., ...sie zilnic
'""urilor care mă sacaic «s

publice şi-au câştigat în special forța de atracție deoarece beneficiază de colaborarea voluntară a delincventului. Rânjind cu toată fața, morituri au adus cu ei bucăți de lemn, pentru ca apoi să fie arşi în focul ridicolului lor - fără să fie conştienți o clipă de ce li se întâmplă. Iată nivelul spiritual-moral la care se găseşte astăzi televiziunea. Și nici nu intenționăm să abordăm nocivitatea politică pe care o guvernează acest mediu, sau credeți că ar putea exista o emisiune de tip magazin, atent concepută, în care să-şi spună părerea nu numai critici ai capitalismului, ci şi susținători ai sistemului laisser-faire, în care să-şi poată prezenta punctul de vedere nu numai israelieni şi palestinieni radicali de stânga, ci şi colonişti evrei moderați (ba da, ei chiar există!)? Un interviu cu un cercetător climatologic, care să considere că teza efectului de seră, ca rezultat al activității umane, este o prostie? Un reportaj despre kurzii din nordul Iraqului, care au întâmpinat cu brațele deschise, ca pe nişte eliberatori, unitățile din lOlst Airborne ale US Army? Nu, nici un post de televiziune nu se încumetă să înoate împotriva curentului opiniei publice. Şi cine speră în apariția luminii revelatoare este un fraier - niciodată ea nu va străpunge întunericul pâlpâitor al ecranelor noastre. Pe vremuri, mai exista încă Hanschen Rosenthal, cel puțin.

ESEU DESPRE INVIDIE

A durat mare parte din viața mea până când am înțeles, în sfârşit, ce putere enormă - şi îngrozitoare - zace în invidie. Ar fi trebuit să fiu prevenit. în definitiv, mi-am vârât de mic nasul în acea antologie de scrieri ebraice care a devenit parte a literaturii universale sub numele de Biblie. Şi acolo se găseşte relatarea celei dintâi crime, o lecție de frăție aplicată, cu care debutează istoria omenirii: jertfa lui Abel este primită de Dumnezeu, în schimb, cea făcută de Cain - nu. Atunci Cain îl doboară pe Abel şi-l îngroapă în pământ. Cuvântul „invidie" nu este pomenit nici măcar o dată, dar e cât se poate de limpede că acesta a fost motivul. Când Atotputernicul îi cere socoteală lui Cain („Unde este Abel, fratele tău?"), el reacționează

Enciclopedia iUcrt ., Srâie
UCfunlor care mă sacai^

printr-o replică insolentă: „Au doară eu sunt păzitorul fratelui meu?" Răspunsul mut al Bibliei, pe care nu îl găsim pe hârtie, dar se poate limpede citi printre rânduri, este un tunător „Da!" Dar în spatele dezvăluirii se ascunde o morală destul de iritantă, care sună astfel:
când Dumnezeu te iubeşte într-un mod deosebit, dacă te-a ales, să nu te miri dacă în cele din urmă vei fi omorât. Nu scapi de invidie, te va zdrobi cu o lovitură de bâtă, dată din spate. Mai târziu, în Ecleziast, se spune: „Şi am văzut că toată strădania şi toată izbânda omului la lucru nu este decât pizma unuia faţă de altul." Prin urmare există şi o invidie bună, productivă, care îi îndeamnă pe oameni să facă mai mult. Sau, altfel spus, dacă nu ar exista ghimpele invidiei, nivelul vieţii sociale ar fi scăzut. în orice caz, Ecleziastul cel sceptic nu dă doi bani pe roadele invidiei: „Şi aceasta este deşertăciune şi vânare de vânt! Nebunul stă cu mâinile în sân şi îşi mănâncă singur timpul."
Formulat sub forma unui paradox, chiar dacă invidia ar fi putut fi bună de ceva, ea nu este de fapt bună la nimic.
Deşi cunoşteam toate aceste lucruri din Scriptură, nu am făcut nici o secundă

legătura cu propria mea viață. Mai întâi de toate, nici nu-mi dădeam seama când eram chiar eu ținta invidiei - şi de această îngustime a minții sufăr şi astăzi. Pentru a recurge la o altă comparație biblică, mă port mereu ca Iosif, care se arăta înaintea fraților săi dansând în haina lungă şi aleasă cusută de tatăl său, fără să bage de seamă, tânăr naiv, că astfel îşi atrage pizma lor neîmpăcată. Şi apoi s-a trezit, şocat, într-un puț întunecos. Din cauza naivității lui extreme. Problema mea este că mă încearcă foarte rar invidia, de aceea mi-este ațâț de greu să o simt la alții. (Și, în nici un caz, când definesc invidia aşa ca John Rawls, drept înclinația de a „contempla cu duşmănie un belşug de bunuri ale altora, chiar şi atunci când ele nu pun în umbră bunurile proprii.") Când stau să mă gândesc de ce se întâmplă aşa, îmi vin în minte două motive, în primul rând, nu am tendințe colectiviste. Prin urmare, pentru mine dreptatea nu a însemnat niciodată egalitate, ci întotdeauna şanse cinstite pentru cât mai mulți cu putință. Și în etapa de pubertate, când mai visam la socialism, nu pledam pentru socializarea sărăciei, în aşa fel încât să le meargă tuturor la fel

""urilor care mă sacaie m

de rău, ci în favoarea unui sistem economic care să elibereze „izvoarele bogăției". în calitate de marxist, ştiam că ideea nu este să împărți o prăjitură în felii mai mici, ci să pui o altă prăjitură, nouă, la cuptor. între timp, m-am lecuit definitiv de fanteziile mele socialiste înfierbântate - dar un aspect a rămas neschimbat: încă mă împac foarte bine cu faptul că alături de miliarde de indivizi sărmani ca mine trăiesc şi miliardari. Desigur, mi-ar face mai mare plăcere să mă număr printre miliardari - dar asta nu înseamnă că le port vreo pică pentru banii lor! Unul dintre cele mai respingătoare sloganuri îl reprezintă pentru mine fraza mereu repetată când vine vorba de Jesse James: He stole from the rich ană gave to the poor, lua de la cei bogați şi le dădea săracilor. Şi dacă bogații ajunseseră la bogăția lor prin mijloace cinstite? Şi dacă o moşteniseră corect? Şi dacă făcuseră speculații corecte la bursă? Este o pură lenevie a minții, născută din invidie, să le impuți bogaților că fiecare bănuț al lor a fost stors de la săracii vrednici de mila noastră. în al doilea rând: nu cred în Moş Crăciun. Nu mi se pare că universul îmi este dator cu daruri şi de

aceea nici nu sunt furios că nu pică
nimic. (Dacă se întâmplă totuşi să primesc ceva pe neaşteptate, accept, desigur, şi mulțumesc.) Nu cred că există
vreun drept natural la fericire - nu
există decât dreptul de a-ți căuta fericirea. Astfel, cine îi invidiază pe cei
care au ajuns mai bine decât el nu este
decât un idiot. Nu au primit, în nici un
caz, ceva ce i s-ar fi cuvenit lui, pur
şi simplu doar au tras lozul cel mare în
loteria vieții. Asta-i tot. No harm done.
Toți filozofii şi majoritatea gânditorilor religioşi sunt de acord că invidia este un lucru rău, ba chiar un
păcat capital. Şi totuşi, uneori poate
fi periculos să nu invidiezi. Am trăit şi
eu asta, pe pielea mea. Odată, într-un
cerc distins, s-a ajuns să se discute
despre salariile exorbitante ale celor
mai importanți manageri. Eu am afirmat
nonşalant că pe mine nu mă poate deranja,
atât timp cât milioanele acelea nu provin din impozitele plătite de mine. Bineînțeles că, mânați de o furie rece, au
început să arunce în mine cu pietre. Mi
s-a făcut reproşul că aş fi lipsit de
morală şi, cum continuam să refuz alăturarea la urletele de invidie ale haitei, s-a adăugat şi acuzația de lipsă a
Enciclopedia /Urr„ .,
""urilor care
sa
càie
ilnic

conştiinţei sociale. Oare ce se petrecuse? Prin refuzul meu de a vedea lucrurile din unghiul de vedere moral, luasem masca de pe chipul invidiei. în grupul respectiv, doreau să se arate personal afectaţi din cauza veniturilor colosale ale capitaliştilor; doreau să îşi exprime iritarea justificată pentru că unii obţineau ceva ce nu li se cuvenea; doreau să fie indignaţi din adâncul inimii. Faptul că eu îndrăzneam să aduc obiecţii punea într-o lumină mai puţin nobilă tulburarea lor emoţională, făcând atitudinea mea de nesuportat. Dar indignarea justiţiară - la care, potrivit lui Aristotel, nu au dreptul decât oamenii absolut virtuoşi - nu este unica mască a invidiei. Adesea adoptă veşmântul umilinţei. Cunoaştem cu toţii tipul ratatului, care nu este nici înzestrat cu spirit, nici atrăgător şi nici măcar prietenos. Uneori şi acest gen se confruntă cu oameni de succes - dar, în loc să le recunoască înălţimea zborului, nu face decât să-i îndemne să rămână pe covor, adică să fie umili! Aceasta este atitudinea piticilor otrăviţi care au fost cusuţi într-un sac de cartofi şi care, când unul îşi taie o fantă şi vrea să se strecoare afară, îl apucă de

picioare şi-l trag înapoi, la căldură şi întuneric. Goethe avea dreptate să constate că numai zdrenţăroşii sunt umili. Oaspeţii din străinătate pricep repede că germanii sunt o naţiune neobişnuit de invidioasă. Aici, în această ţară, monstrul galben nu există sub formă de monstru, ci în ipostaza de animal de pluş dispus să se cuibărească, să susţină pacea socială. De ce? De ce se simte invidia ca acasă tocmai în Germania cea frumoasă şi confortabilă? Poate răspunsul trebuie căutat în faptul că, încă din zilele lui Bismarck, germanii s-au considerat un popor de asiguraţi. Otto von Bismarck, Cancelarul de Fier, a născocit în secolul al XlX-lea statul social german, atunci când a introdus asigurarea obligatorie de pensie, accidente şi boală pentru fiecare angajat. Acest sistem a supravieţuit Imperiului, Republicii de la Weimar, statului banditesc hitlerist şi vechii Republici Federale, în logica asigurărilor, plata unui bonus nu se întâmplă decât în situaţii bine întemeiate. O nevoie sau o revendicare trebuie fundamentată în detaliu, întâmplarea fericită când cuiva îi pică ceva din cer nu este prevăzută în sistemul de asigurări. în definitiv,

toată lumea a pus bani în marea oală comună. Invidia devine astfel o reacție cvasinaturală. Uneori mă întreb dacă nu cumva în Germania ar trebui reintrodusă ostracizarea, o procedură nemaipomenit de practică din Atena antică şi un exercițiu de reală democrație. Cetățenii cu drept de vot se adunau într-un amfiteatru, apoi spărgeau nişte amfore şi fiecare scria pe câte un ciob numele persoanei pe care o invidia cel mai tare. Nefericitul al cărui nume apărea cel mai des la numărătoare trebuia să-şi pregătească bocceaua şi să părăsească oraşul. Oare nu şi-ar face germanii mult mai puțin sânge rău dacă cei bogați şi cu succes ar fi expatriați după această metodă clasică?
După cum constata Francis Bacon într-un eseu renumit, „pocițiii, eunucii, bătrânii şi bastarzii" prezintă înclinație spre invidie. Cu alte cuvinte, cei ale căror suferințe sunt fără leac. Lista se poate lungi sau scurta, funcție de ceea ce se consideră suferință într-o situație istorică dată. A fi un bastard, adică să rezulți dintr-o legătură neoficializată, nu mai constituie astăzi o pată; urâțenia, în schimb, are, logic, o situație mai proastă în epoca actuală a starurilor de cinematograf decât în

Evul Mediu cel nespălat. Prin urmare, în secolul XXI nu mai sunt invidiați cei cu descendență legitimă, ci cei frumoşi.
Aşa cum spuneam, eu nu sunt cine ştie ce invidios, cu mici excepții. Pe de o parte, mă uit plin de ciudă la cei obtuzi şi mărginiți, la idioții în sensul strict al acestui termen grecesc, adică la persoanele particulare care nu au consumat niciodată vreun gând pe ceva care să depăşească orizontul chestiunilor lor personale. Pe de altă parte, sunt conştient, în mod dureros şi profund, de lipsa de sens a muncii mele. Mi-este limpede că din torentul de vorbe pe care îl scriu chiar acum în computer nu se însănătoşeşte nici un copil şi îmi doresc de multe ori cu ardoare să fi învățat o meserie a cărei utilitate să fi fost vizibilă pentru oricine. Pe scurt, îi invidiez pe medici.
împotriva acestei din urmă invidii am un mijloc testat: de îndată ce-şi face apariția, este suficient să-mi aduc aminte că medicii nu sunt zei, că de multe ori rămân absolut neputincioşi, că utilitatea profesiunii lor a trebuit do-

bândită cu un preț greu. în schimb, față de invidia mea pe idioții acestei lumi rămân total vulnerabil.

RINITA ALERGICĂ
începe cu o mâncărime în cerul gurii, care ademeneşte limba să râcâie, mai întâi încet, apoi tot mai sălbatic în partea superioară a faringelui. Dar mâncărimea nu se potoleşte. Se retrage în schimb tot mai adânc şi simţi exact ce se petrece în interiorul creierului, încât ţi-ar face plăcere să-ţi vâri arătătorul în masa cenuşie care bălteşte între urechi, ca să scurmi, să scurmi acolo nesfârşit şi binefăcător. Nu contează că s-ar putea deranja gândirea. De gândit, nu mai poţi oricum gândi. Tot corpul, fiinţa, existenţa pur şi simplu sunt cuprinse de mâncărimea din cap, şi într-un fel tu însuţi devii parte a mâncărimii: Mă chinui, deci exist. Şi mâncărimea creşte cu încetineală de tortură şi se apropie de momentul culminant. Simţi până în ultima fibră: vrea să se descarce. Acum! Ochii lăcrimează tot mai intens, privirile ţi se îneacă în lacrimi, gura ţi se

cască involuntar, ah, vine uşurarea... dar nimic. Nimic. Strănutul care se anunța nu a fost decât o biată ratare deplorabilă, o dezamăgire. Numai cerul gurii arde, capul arde, creierul este o masă sângerândă şi iritată, limba loveşte în ritm staccato şi, pe neaşteptate, exact când te aştepți mai puțin, te loveşte... te loveşte... explozia, chiar aşa! Strănuți şi eşti recunoscător, strănuți şi te gândeşti că acum se termină, în sfârşit, suferința. Nici vorbă! Strănutul tot nu aduce uşurarea. Mâncărimea din cerul gurii şi din creier nu încetează, creşte şi mai tare printre strănuturi, tot corpul se scutură în convulsii şi o cascadă de fluide îşi caută calea de ieşire, cu forță formidabilă. Sistemul sangvin se află în pragul colapsului, ochii ard, de parcă un demon ar fi aruncat în ei un praf infernal. în zilele proaste, alergia capătă forme extreme, începi să arzi ca soba şi nu mai suporți decât să zaci pe canapea, cu lumina stinsă. Nu mai vrei să gândeşti, nu mai vrei să citeşti, nu mai vrei să vorbeşti cu nimeni. Ca o muscă în toamnă târzie, fără nici un chef. Apoi, odată cu primele zile răcoroase, uiți de alergie, ceea ce înseamnă, însă, că vei fi din nou cotropit, fără de veste, de câte ori soseşte vara.
Fără rețetă, se găsesc următoarele mijloace de combatere a rinitei alergice: Zyrtec, Lorano, Vividrin, hiposensibilizare, tratament homeopatic cu autotransfuzie, acupunctura. Apoi mai există metoda flowerpower. te arunci şi te tăvăleşti eroic prin câmpurile înflorite, pentru ca organismul să se obişnuiască treptat cu polenul. Nimic însă nu are vreun efect spectaculos, dar îți conferă sentimentul plăcut că nu eşti complet dezarmat în fața unui adversar atotputernic.

SENTIMENTE

O petrecere în aer liber, într-o zonă rezidențială, domni în costume şi doamne în rochii de seară, cu pahare de cocteil în mână, schimbă amabilități cu voce măsurată. Din când în când, răsună râsete, deasupra se întinde cerul azuriu, care capătă nuanțe violete, apoi se întunecă de tot şi apar stelele. Ceva mai târziu se produce dezastrul. Fiul gazdelor se întoarce acasă însoțit de prieteni. Este vorba de o bandă de băieți de băieți, care încep imediat să dea iama prin adunare. Unul tabără asupra stăpânului casei, altul vrea să le pipăie pe invitate, un al treilea hărțuieşte un grup de şefi de secție, care clipesc stânjeniți, povestindu-le pe larg despre viața lui interioară. Nimeni nu mai poate ignora penibilul situației. în cele din urmă, cu toată bunăvoința, nu mai rămâne decât o

HANNES ST£in

soluție, anume retragerea generală, cu gustul unui eşec teribil.
Sentimentele se manifestă exact ca tinerii huligani de la petrecerea despre care tocmai povesteam. Se năpustesc pe neanunțate şi se comportă aberant. Nota bene, nu este valabil doar pentru sentimentele aşa-zis negative, ci şi pentru opusele lor senine şi vesele, cel puțin în aceeaşi măsură. Să luăm un exemplu presupus pozitiv, cum este iubirea: iată-ne în mijlocul unei conferințe importante, lângă tine se aşază colega cea nouă şi fermecătoare, şi deodată îți dai seama că ai un chef nebun să o săruți pe gât. Extraordinar, ce persoană nemaipomenită! Cu câtă eleganță leagănă pixul între degetul arătător şi cel mijlociu! Cât de înțelept şi vesel îi sclipesc ochii căprui prin lentilele ochelarilor! Şi nasul, ce interesant este alungit! Te stăpâneşti tot mai greu şi zadarnic încerci să te concentrezi asupra intereselor de serviciu, că ai şi început să-ți pui spiritul la treabă, ca să elaboreze declarații poetice lungi de un cot şi te simți ca un adolescent de şaptesprezece ani, plin de coşuri. Deodată nu mai contează nimic din ce-ai realizat în viață - pe sub costum te simți gol-puşcă. Ce anume găsiți plăcut în asta, vă rog? Dar şi de acei oaspeți nepoftiți, ceva mai întunecați, ai vrea să te desparți imediat. Mult prea adesea te trezeşti față în față cu câte un idiot cu ochii lăcrimoşi, care este sigur că poate să-ți explice situația mondială. Acum ți-ar face plăcere să reacționezi chibzuit şi profesionist, ca experții cu cravată de la Enciclopedia JucrurHorcaremâsâc-ie.Umc ^

televizor. Dar te laşi, în schimb, pradă nervilor, târât într-o criză de furie. Nu ajută la nimic să-ți aminteşti versurile lui Brecht, în chip de scuză: „Şi ura împotriva josniciei / Schimonoseşte chipul / Şi mânia ațâțată de nedreptate / Dă răguşeală vocii..." în secunda în care îți ieşi din fire se instalează, palpitând, şi ruşinea. în ce hal m-a adus individul ăsta de doi bani, să-i arăt lui şi lumii partea mea cea mai urâtă! Uneori, ruşinea funcționează, paradoxal, ca un amplificator, care face să crească şi mai tare turbarea. Atunci te transformi, iremediabil, într-o gorilă dementă. A doua zi te trezeşti cu dureri de cap sfredelitoare şi ai prefera să te târăşti tot restul vieții cu ochelari negri, să nu te mai recunoască nimeni, nici prieteni, nici duşmani.
Şi încă nu a fost vorba despre frică - despre impulsurile paranoice, care năvălesc când eşti convins că lumea s-a săturat de obrăzniciile la adresa ei şi acum se va răzbuna îngrozitor. Şi nici despre sentimentul de culpă, care te învăluie din cer senin, doar că ți-ai amintit cine ştie ce faptă scandaloasă de demult. Băieți voinici, unul şi unul, care distrug orice petrecere simandicoasă, îi răpesc minții buna dispoziție şi fac să se agite gândurile atât de intens, încât, aidoma oaspeților de la petrecere, pleacă devreme şi nu se mai arată niciodată. Vai, dacă ți-ai putea împrejmui spațiul intim cu un gard atât de des, încât prin el să nu mai pătrundă nici un sentiment! Viața ar putea de atunci să fie armonioasă ca Sonata lunii de Beethoven. Şi la fel de emoționantă.

SEX

Faptul că majoritatea oamenilor şi-o trag între ei cândva şi cumva depăşeşte capacitatea normală de imaginaţie, ceea ce este demonstrat de testul oficiului poştal sau al supermarketului: încercaţi să vă reprezentaţi limpede că oamenii care se află alături, la coadă, se dedau uneori la acea îndeletnicire recreativă, pentru care filozoful Kant a inventat formula nimerită de „utilizare reciprocă a organelor sexuale". Nici vorbă! Nu merge. Mai degrabă ne-am putea aştepta să vedem formele suprarealiste ale lui Picasso alergând, în came şi oase, prin peisaj, ori pe Superman şi Harry Potter plimbându-se împreună prin Grădina Zoologică, decât să ne putem imagina aşa ceva. Şi totul datorită unui rar hatâr pe care ni-l face natura. Ceea ce ne-am imagina în privinţa unei persoane cu totul necunoscute nu ar rula la cinematograful minţii decât în cercul celor mai intimi prieteni. Din fericire, lipsa de fantezie face să cadă foarte repede cortina - din prea mult penibil. La urma urmei, spre deosebire de fluturi şi de rinoceri, oamenii sunt destul de dezgustători în asemenea situaţii, cu precădere bărbaţii. Ca să nu mai vorbim de zgomote, icnete şi aşa mai departe; să lăsăm să se aştearnă vălul tăcerii peste toate astea. Nu există nici un reprezentant al speciei Homb sapkns mut în asemenea situaţii. Nici candidatele la Premiul Nobel, nici umaniştii de primă linie, cu nenumărate decoraţii. „De eternul omenesc", scria consilierul particular Goethe, cu zâmbet sarcastic, „nu scapă nimeni."

Se poate să nu existe nimic mai frumos decât sexul; dar nici nu există, din păcate, ceva mai idiot. Răul esenţial provine din faptul că exerciţiul respectiv pretinde prezenţa a două persoane, dacă dorim să iasă cât de cât interesant. Astfel, premisa catastrofelor există de la bun început. S-au scris romane groase pe motiv că doi oameni, după cum se spune atât de romantic şi de sugestiv în cântec, „nu s-au potrivit". Unul dintre cele mai înfiorătoare războaie de distrugere din istorie s-a abătut asupra oraşului Troia, se spune, numai din cauză că preafrumoasa Elena voia neapărat să se culce cu Paris. (Care, desigur, era foarte încântat să se pună la dispoziţie.) Iată, în sfârşit, momentul se apropie - îngerii baroci suspină languros, neglijeul roz-diafan se desface ca de la sine, aparatul de filmat se abate elegant spre focul din cămin... şi totul se soldează cu un eşec enorm. El nu poate, ea nu vrea. Sau burta lui păroasă stă în cale. Sau mobilul ei începe să sune tocmai când dădea să se topească de simţiri fierbinţi. Sau se agaţă în piercinguri şi nu mai pot mişca. Dacă am presupune existenţa unei analogii între mâncare şi sex - adică nu am putea să savurăm masa cum se cuvine decât în doi, iar scena ar arăta ca o adunare de adevăraţi cretini, în care s-ar auzi mereu murmure de genul: „Oh, da, oh, o măslină, încă o măslină" sau, „Salamul, salamul ăsta divin" - am fi dat de mult în primire cu toţii, din lipsă de apetit.
Pisicile nu intră în călduri decât într-un sezon anume, altfel trec ţanţoş şi rece unele pe lângă altele.

Vai, dacă omul ar fi şi el construit aşa - am fi scutiţi măcar de o parte din dezastru! Dar această calamitate biologică face ca omul, această fiară, să fie în călduri tot anul. Miau!

SOLARIU

Te duci la un solariu împins de unul dintre aceste două motive: fie ai vrea să te bronzezi, dar nu ai timp sau bani să pleci în concediu şi să te prăjeşti pe plajă, fie este miez de iarnă şi eşti vizitat de idei sinucigaşe acute şi speri ca un duş cu raze ultraviolete să alunge cele mai negre stări de depresie. în solarii te întâmpină de obicei frumuseţi de culoarea ciocolatei. La prima vedere crezi că tocmai au sosit cu avionul, din Caraibe, dar dacă te uiţi mai atent constaţi că sunt blonde-pai; la o a treia privire, remarci consistenţa epidermei lor, care aminteşte de o poşetă din piele de crocodil şi, pe deasupra, mai vorbesc şi dialectul berlinez. De fapt, ai prefera să te întorci pe călcâie şi să o iei din loc, dar este prea târziu. Fata ciocolatie a preluat conducerea şi îţi indică o cabină cu uşă şi zăvor, care de departe aminteşte de o toaletă publică, în cabină se găseşte o canapea ca un sarcofag. Şi acum urmează proba de curaj. După ce fata a dispărut şi a închis uşa în urma ei, urmează să te dezbraci şi să te întinzi de bunăvoie în sarcofag. Numai cineva înzestrat cu o constituţie de fier nu s-ar gândi în această clipă la o înmormântare, cel mai oribil fiind momentul în

care, zăcând pe spate, tragi peste tine capacul sarcofagului, străduindu-te să nu suferi un atac de claustrofobie. Deodată se aprind toate tuburile incandescente - o explozie tăcută, un atac executat de miriade de fotoni! Orice om în toate minţile îşi închide bine ochii, deoarece lumina ultravioletă, se zice, este foarte dăunătoare pentru retină. Să rezumăm situaţia: iată-ne închişi într-un fel de coşciug, inundaţi de radiaţii primejdioase, fără să putem vedea nimic. Pe spate încep să se formeze picături groase de transpiraţie şi se declanşează ventilatoare care aruncă o adiere peste sărmanul trup despuiat. Și apoi, de nicăieri, izbucneşte din răsputeri un val monoton de muzică pop. Şi imediat un val de sudori reci.

Cum zaci aşa pe spate şi n-ai nimic de făcut, te gândeşti la tot soiul de lucruri: la cancerul de piele, de exemplu. Cancerul de piele este provocat de ultraviolete. Ai cele mai mari şanse să te alegi cu o asemenea boală dacă îţi expui corpul, vreme îndelungată, la radiaţiile ultraviolete. Pielea nu uită nici o arsură solară suferită de-a lungul vieţii, şi la un moment dat îţi prezintă nota de plată - sub forma unui melanom malign. De fapt, numai idioţii se duc la solariu. Cancer de piele: de unde provin petele maronii descoperite recent deasupra buricului, şi oare nu şi-au schimbat forma într-un mod suspect? între timp, ventilatoarele murmură adormitor. Te obişnuieşti şi cu muzica aceea idioată, curând începe să se destindă chiar şi cel mai mare ipohondru şi să viseze la albine şi flori

şi la divina primăvară, nevinovăţia farmecă o inimă vinovată, chiar şi mizantropii se fac paşnici ca nişte copii... Şi, deodată, totul s-a terminat. Gata. Lumina s-a stins. întuneric cosmic. Un demon rău a stins soarele de pe firmament. Sfârşitul lumii. Cu greutate îţi aduci aminte unde te afli, împingi capacul sarcofagului, te ridici nesigur, te trezeşti împleticindu-te în faţa oglinzii şi te sperii: de la frunte şi până la pulpe pielea s-a colorat în roşu-strălucitor. De acum îţi rămâne să alegi doar dacă să te stingi din cauza arsurilor solare, sau a depresiei hibernale.

SPAMURI (MESAJE NESOLICITATE TRANSMISE PRIN E-MAIL)

Fiecare bărbat primeşte zilnic vreo sută de e-mailuri prin care i se propune să-şi lungească penisul. Fiecare femeie primeşte zilnic vreo sută de e-mailuri prin care i se propune să-şi lungească penisul. Dar nimănui - bărbat sau femeie - nu i s-a comunicat prin e-mail că ar avea sâni prea mici şi că este rugat/ă frumos să-i umple cu silicon. Vi se pare echitabil? Ba chiar lasă loc speculaţiei că în spatele porcăriei cu spamul s-ar afla Germaine Greer sau o altă grand dame a feminismului, care a găsit modalitatea ei cu totul personală de a se răzbuna pe teroarea frumuseţii, dezlănţuită de bărbaţi. O şi vedem aievea înaintea ochilor, cum stă undeva în insulele Lofote, în faţa giganticului ei computer personal, şi apasă pe tasta de trimitere a mesajelor de milioane de ori pe zi,

cu un zâmbet sardonic: ai milă! Niciodată, promitem solemn, niciodată nu vom mai examina cu dispreț un corp feminin, pentru simplul motiv că nu corespunde dimensiunilor pe care noi le considerăm ideale.

Nu există în schimb o explicație la fel de revelatoare pentru nenumăratele mesaje prin care ar trebui să fim tentați să achiziționăm de pe Internet acele renumite pastiluțe albastre pentru creşterea potentei. Nu este exclus să existe pe undeva cine ştie ce idiot care le comandă cu adevărat, lăsându-le emițătorilor de spamuri impresia falsă că serviciile lor ar fi în vreun fel dorite. Dacă situația stă aşa, fie ca Allah cel Milostiv să le usuce idioților mai sus-menționați organul (neprelungit).

STUDENȚI ÎN PRACTICĂ

Pe studenții în practică îi recunoşti mai ales că sunt raşi în cap, potrivit modei. înainte de stagiul lor de practică, au studiat vreo treizeci de semestre de sociologie, secundar germanistică, iar acum îi bate gândul cât se poate de serios să-şi ia rămas-bun de la alma mater. Dar mai reuşesc să improvizeze prelegeri lungi, de mai multe ore, despre Niklas Luhmann; în schimb, habar n-au de unde se ține o şurubelniță. Şi elaborarea unui bilanț contabil este pentru ei o ştiință secretă. Şi cum să scrii un text în proză care să nu fie aşa de enigmatic ca, ei bine, ca Niklas Luhmann, asta va rămâne mereu o taină. Dar

pentru nici un student în practică de pe lume acesta nu ar fi un motiv de ruşine. Dimpotrivă, practicantul tipic îi dispreţuieşte pe toţi cei care se află mai jos decât el, care adică se ocupă de lucruri de rând, cum ar fi şurubelniţele, bilanţurile şi textele în proză inteligibile. îşi ţine capul lui ras semeţ, adevărată Godzilla, dar priveşte nevinovat ca un miel. Şi oricum a apucat să-şi contrazică şeful. Acelaşi student în practică, incapabil să citească un bilanţ, ştie exact (Luhmann! Teoria sistemelor!) cum va arăta poimâine dezvoltarea bursei. Nu a scris nici un articol de ziar, dar ar vrea să treacă direct la editorial, încă din prima sa zi. îl pui în faţa unei turbine de avion şi explică: exact nişte piese ca astea a montat în maşini de tuns iarba, la ultima lui slujbă.

Studentul în practică este lipsit de orice orizont. Ar fi în stare să-şi facă apariţia în jeanşi şi tricou chiar când şi-ar anunţa vizita regina Angliei: în parte, că este uituc, în parte, aşa consideră el că-i cool. Iată de ce binevoitorii din jur trebuie mereu să stea cu ochii pe el. Cel mai rău este că majoritatea studenţilor în practică au o mamă influentă sau un tată cunoscut, uneori, chiar şi una, şi alta. Prin urmare, un muritor de rând nu se poate plânge de ei. Cui îi convine să-şi pună cariera în joc? Mângâierea este că, de regulă, din studenţii în practică nu se alege nimic: de îndată ce-şi sfârşesc stagiul, dispar în Nirvana profesională. Te consolează mai puţin că adesea este vorba de moştenitorii unor milionari. Normal, altfel nici nu ar fi de explicat comportamentul lor.

Enciclopedia [Urr ., 5raie zilnic 2S]
""'urilor care mâ sacai^ ¿31

SUCCES

Când eşti prins în flagrant, falsificând cecuri, şutind poşetele doamnelor în vârstă sau participând la un atac armat asupra unei bănci, este desigur penibil, dar nu cel mai rău cu putinţă. Dar dacă te laşi surprins într-o situaţie de succes, atunci este o adevărată nenorocire. Poţi să te bâlbâi şi să faci pe umilul; poţi să umbli în zdrenţe şi să donezi în fiecare lună câte un milion pentru săraci - nu te ajută cu nimic. Omul de succes a comis cea mai mare crimă dintre toate, a păcătuit împotriva comunităţii. A avut curajul să se elibereze din masa cenuşie a colectivului. Asta cere răzbunare. Ruperea tuturor legăturilor sociale este răul cel mai mic la care se poate aştepta cel atins de succes: vechii colegi nu-l vor mai saluta, fostele iubite nu-i vor mai telefona, până şi unele dintre rude nu vor mai vrea să ştie de el. Desigur, nu vor întârzia să apară amatorii de parvenire, în speranţa să poată profita şi ei de pe urma succesului, dacă ţin aproape. Dar nu sunt în număr prea mare, şi oricum se prind repede că totul e zadarnic, că astfel remorcaţi nu vor atinge înălţimile. Atunci, candidaţii la parvenire obişnuiesc să se transforme din prieteni falşi în duşmani duri şi neînduratori, încercând să-i facă rău celui curtat de succes cu poveşti mincinoase, sinistre. Dacă stratagema nu reuşeşte, mânia le întunecă minţile. Nimic nu-l mai poate salva acum decât bănuiala că succesul său a fost obţinut în realitate prin mijloace nelegale. (Bestseller plagiat, record la o

cursă de fond bazat pe o eroare de computer, dopaj pentru teza de doctorat.) Dar dacă succesul său este limpede ca un păhărel de votcă într-o zi de iarnă siberiana, atunci nu se mai poate bizui decât pe mila lui Dumnezeu. Viața îi va fi guvernată de o singurătate de gheață şi va trebui să se aştepte ceas de ceas la reacții fanteziste din partea semenilor săi, în orice caz, dacă trăieşte într-o țară semicivilizată. De fapt, nu-i mai rămâne decât să emigreze în America, unde, fapt ciudat, printre barbarii din Lumea Nouă, succesul nu este considerat scandalos şi nici măcar întru totul condamnabil. Chiar se poate ajunge guvernator de California. Cerul să ne ferească!

Doar un singur lucru poate fi mai rău decât succesul propriu - anume succesul celorlalți. Să ne imaginăm: ai stat ani lungi cu spatele plecat, ăi plătit cuminte impozitele, copiilor le-ai uns pâinea cu Nutella la ora şapte dimineața, iar pe urmă, ce să vezi, colegul X este numit şef al filialei de cercetări pentru plăci de surfing din Hawaii. Simultan îşi anunță şi logodna cu interna aceea frumoasă ca o cadra, de la etajul trei. Şi se spune că n-ai voie să fii invidios! Invidia nu-i de bonton, ci un impuls primitiv, prin urmare strict interzis. Atunci îți compui o față amabilă şi intri în jocul ăsta oribil, îi întinzi mâna colegului X, îi urezi cu dinții încleştați mult noroc, deşi ți-ar fi fost mult mai bine dacă ai fi putut exploda într-o mie de fragmente verzi ca spanacul. Pentru că, în realitate, succesul altora este de nesuportat. De ce ăla şi nu eu? De ce aia şi nu eu? Răspunsul „Deoarece el/ea este

^ciclopedia WrurHor mfc sâcâie xilmc ^

mai bun/ă" - mai potrivit/ă, mai bine pregătit/ă sau pur şi simplu mai inteligent/ă şi mai atragă tor/oare - nu ar fi de acceptat decât de un sinucigaş. Aşa porneşti în căutarea defectelor de caracter ale omului de succes. După care te simţi şi mai groaznic, pentru că în străfundul sufletului ştii că şi tu ai aceleaşi slăbiciuni de caracter.

Zoologul Josef H. Reichholf ne învaţă că omul s-a făcut om atunci când, aflat în stepă, a devenit consumator de carne: de atunci, şeful nu a mai fost cel mai puternic din haită, ci cel mai bun alergător - cel care ajungea mai repede la cadavrul însângerat. Această orientare către competiţia corectă, potrivit lui Reichholf, a marcat profund specia umană şi a rămas practic înscrisă în codul nostru genetic. Dacă am fi ştiut încă de pe atunci ce sentimente contradictorii şi urâte se vor trezi astfel, am fi rămas în continuare să ronţăim grăunţe?

SUPERMARKETURI

Potrivit unui clişeu jurnalistic nechibzuit, supermarketurile ar fi adevărate temple ale consumului - ceea ce este absolut neadevărat. în nici un templu - indiferent cărei zeităţi i-ar fi dedicat - vizitatorul nu trebuie să cotrobăiască îndelung până când găseşte ceea ce caută. Dacă ar fi să ai îndoieli, gesturile legate de cult au întotdeauna loc în partea din faţă a construcţiei. Şi cine se rătăceşte, totuşi, i se adresează

pur şi simplu preotului sau preotesei credinţei sale - persoane obligate prin contractul de muncă să-ţi dea o mână de ajutor. Cu totul altfel se petrec lucrurile cu o vânzătoare obişnuită. Creştetul ei acoperit de bucle făcute la coafor nu este învăluit de nimic sfânt sau îndatoritor. „Mă scuzaţi", i se adresează clientul cu voce scăzută, „unde găsesc ciorapi bărbăteşti?" „Uite acolo", îi răspunde vânzătoarea, şi face un gest aproximativ în direcţia unui perete pe care stă scris „Ieşire în caz de pericol", cu litere mari şi roşii. Apoi se îndepărtează în paşi săltaţi, ca să împăturească nişte cămăşi. „Mulţumesc frumos", răspunde clientul timid şi se porneşte în direcţia aceea. Nu găseşte nici un fel de ciorapi. Nu găseşte absolut nimic. Se trezeşte în schimb în raionul de alimente. Ghirlande de salam atârnă din tavan, piersicile stau îngrămădite în lăzi înguste, pungile de cornflakes sunt dispuse în piramide. „Ciorapi bărbăteşti", îi şopteşte clientul unei alte vânzătoare, care trece grăbit, cu un aer important. „Poate ştiţi, din întâmplare, unde aş putea găsi aici...?" Vânzătoarea îşi ia o expresie şi mai importantă: „Tinere", tună ea, „aici nu aveţi nici o şansă. Trebuie să urcaţi la etajul al treilea. Lifturile sunt acolo, în spate." Iarăşi o mişcare vagă, în gol; vânzătoarea îşi vede grăbită de drum. Lifturi? Pe o rază de câţiva kilometri nu există nimic care ar putea fi confundat cu un ascensor.
Rămâne un singur detaliu într-un supermarket care aminteşte de un templu: muzica. Lăcaşurile de cult sunt adesea umplute de un straniu zumzet continuu:

om manijadme hum, om pro nobis, kadosh kadosh kadosh. Ei bine, aici, duduitul şlagărelor transformă rătăcirea prin labirintul consumului într-o trecere către o formă uşoară de delir. Uneori difuzoarele păcănesc oribil, după care o voce transmite mesaje secrete: „Douăzeci şi şapte, vă rog treisprezece!" Oare de ce nu i-o fi venit şi lui Alfred Hitchcock ideea să folosească asemenea instalații de amplificare într-unui din filmele sale? îl şi vezi pe agentul care la semnalul „Optsprezece, vă rog cincizeci şi trei" pleacă în grabă, pentru a transmite persoanei sale de contact, cea cu priviri neguroase, formula bombei atomice, însă respectând întreg ceremonialul. Altfel, clientul nostru şi-a găsit între timp ciorapi. Tocmai când voia să renunțe, a dat peste o grămadă imensă, alături de becuri. Este adevărat, ciorapii nu corespund imaginii sale (sunt prea groşi şi prea aspri şi, pe deasupra, au şi un model cu romburi), dar tot te alegi cu cinci perechi, la un preț promoțional foarte scăzut. Nu este cazul să cârcoteşti. Prin urmare, clientul se pune răbdător la coadă la cea mai apropiată casă. Peste o jumătate de oră, fata cu părul vopsit roşu şi inel în nas îi zice: „Aici nu puteți plăti decât articole electrocasnice. Pentru ciorapi, mergeți, vă rog, dincolo, la casa unsprezece. Dar casierița nu se află momentan acolo."

ŞEDINŢĂ CU PĂRINŢII

De fapt, tagma părinţilor este afectată de o stare patologică agreabilă - dar pe cei fără copii chestia asta îi calcă totuşi pe nervi. Prieteni de odinioară, persoane cultivate şi gata să guste o ironie, dezvoltă, peste noapte, o lipsă de umor stranie, le apar pete pe pulover şi nu mai vorbesc decât în propoziţii de trei cuvinte. Cei mai sensibili dintre ei mai percep încă nedumerirea celor din jur, şi atunci se retrag discret şi pentru multă vreme în lumea lor paralelă de scutece, suzete şi piese de Lego. Dacă îi mai vezi cumva la faţă, asta nu se mai întâmplă decât în locuri de joacă şi în parc, unde se adună cu cei asemenea. Acolo poţi să te fereşti din calea lor fără primejdie, dar cumva îţi este totuşi dor de ei. în definitiv, erau cândva atât de spirituali. Din fericire, ceea ce dorim

să numim aici „regresiune parentală naturală" este depăşită de cei mai mulţi după scurt timp. Mulţi dintre cei consideraţi pierduţi se întorc totuşi, copleşiţi de remuşcări, la nişte forme normale de relaţionare. Această reculegere se datorează unei instituţii a cărei atrocitate este cu greu de depăşit şi îi supune pe toţi cei care au de-a face cu ea unui şoc binefăcător. Da, există o formă de reuniune a părinţilor care trezeşte dorinţa spontană de a ocoli pe viitor cu orice preţ asemenea socializare - şedinţa cu părinţii.

Oameni maturi, pe care nu-i uneşte nimic în afara faptului că sunt părinţi şi, în general, nu caută nici o formă de relaţie socială, se văd deodată strânşi şi puşi faţă în faţă într-un spaţiu îngust. Se chinuiesc să se aşeze pe scaune cu mult prea strâmte, pe care micuţii lor cei dragi îşi petrec o parte esenţială a copilăriei, şi ascultă prezentările garantat plictisite ale personalului didactic garantat plictisit. Căci, în realitate, nu există nimic de discutat. Sensul exerciţiului este o psihodramă neintenţionat terapeutică: iei locul fiului sau al fiicei şi devii deodată acelaşi elev bun sau rău, acelaşi coleg de clasă simpatizat sau nesimpatizat. Şi toate celelalte sunt întocmai ca în timpul şcolii: nouăzeci la sută din cei prezenţi tac, în unele bănci se şuşoteşte discret, un telefon celular sau altul începe să sune şi este oprit în grabă. Te simţi, într-un mod neplăcut, întors la propria ta perioadă de şcoală şi din cauza celor trei până la cinci „elevi" care, ca şi atunci, caută servil bunăvoinţa profesoarei - rolurile fiind la fel împărţite: un rebel şi un oportunist, un făcător de

bine şi un cinic. Dintre aceste personaje volubile se recrutează mai târziu comitetul de părinţi. în cele mai multe cazuri, făcătorul de bine este ales purtător de cuvânt al părinţilor, iar cinicul adjunct al său, în aşa fel încât să se neutralizeze eficient în sfera lor de acţiune. Poate tocmai de aceea nu s-a pomenit vreun demers eficient din partea unui asemenea comitet. Şi toată lumea se bucură când ruşinoasa întrunire ia sfârşit. Jocul pe roluri nu poate, de fapt, să facă uitată cu totul realitatea; iar în această realitate părinţii şi profesorii sunt inamici cvasinaturali. îşi invidiază reciproc influenţa asupra copilului şi se consideră reciproc şi în egală măsură incompetenţi din punct de vedere pedagogic. Şi, probabil, ambele părţi au dreptate.

ŞEFI

După cum ştie orice angajat, şefii se împart în patru mari grupuri: a) împăiaţi, b) mici Stalini, c) femei şi d) bătrâni mincinoşi de la '68. Nu contează foarte tare cu care dintre ei ai de-a face, pentru că fiecare este rău, în felul său. Cel mai prost îşi ascunde indispoziţia cronică micul Stalin, acel omuleţ urâcios, care consideră manierele o relicvă burgheză, motiv pentru care pândeşte, fără nici o oprelişte, tot ce mişcă, iar la intervale regulate ameninţă cu echivalentul curent al deportării în Siberia. Micul Stalin are un program de

lucru total dement, prin urmare îl mai poți întâlni la el
în birou târziu în noapte, iar subordonaților Ie pretinde
enciclopedia /„•   ., zilnic   259
3 '"«urilor care mă sacaie ^by

cu voce aspră să procedeze identic. („La Kremlin mai arde încă lumina.") Se amestecă în toate treburile, cu precădere însă în cele despre care nu are nici un habar; apoi adoptă, prin ucaz, decizii fatale, ale căror urmări nu este niciodată dispus să şi le asume. în asemenea cazuri, caută un ţap ispăşitor, de obicei un personaj care se scobeşte în nas, se bâlbâie sau are părul roşu, prin urmare oricum nu-l suportă nimeni. Care apoi este supus oprobriului public. în puţinele sale sfârşituri de săptămână libere, micul Stalin îşi caută un studio sado-maso discret, unde se lasă biciuit de femele dominante în haine de piele lăcuită - dar, de fapt, nu-i decât o defăimare răutăcioasă şi, din păcate, nici nu poate fi dovedită.
împăiaţii par la prima vedere mai plăcuţi- Rămâi cu această iluzie numai până când trebuie să colaborezi cu ei. Desigur, împăiaţii au ochii blânzi şi, când intri în audienţă, nu-şi ridică picioarele pe masă. Ai permanent acces la ei în cabinet, te ascultă ore întregi şi vor să cunoască în detaliu problemele din întreprindere. Au toată înţelegerea şi sunt mereu dispuşi să-şi ajute subalternii cu o bătaie pe umăr, care trăiesc sentimentul plăcut că şi-au găsit un prieten în şeful lor, un partener capabil de sensibilitate şi înţelegere. Situaţia are doar un singur defect: are tot atâta legătură cu realitatea cât un film dulceag de Walt Disney. împăiatul de pe jilţul de şef nu decide nimic. Lasă lucrurile să-şi urmeze cursul. Nu se gândeşte să ia hăţurile în mână şi să conducă într-o direcţie oarecare, deoarece s-ar putea face antipatic celor cărora noua direcţie nu le convine. Cu

mult prea riscant. Astfel angajații creativi şi prietenoşi rămân fără apărare în fața leneşilor şi intriganților şi nu există nici un spirit bun care să-i salveze.
Apoi ar mai fi şi c) femeile. Ele nu fac nici o problemă bărbaților, în schimb se dovedesc adesea un coşmar pentru alte femei. Dacă se întâmplă ca subalternele să fie inteligente, frumoase şi tinere, să le ferească Dumnezeu! Pentru că femeia din biroul de şef nu o va face. Nu se va da înapoi să le calce în picioare, să le toace mărunt şi apoi să execute un dans războinic, triumfător, peste cadavrul potențialei concurente, întreaga furie adunată în cei zece mii de ani de dominație patriarhală se revarsă într-o direcție unică, împotriva unei ținte unice: şi anume pe AIA, vreau să spun pe FEMEIA AIA, care nu-i bună de nimic. Ca bărbat, nu-ți rămâne decât să te miri, oarecum, de ororile primitive de care se arată capabile femeile când ajung în vârful piramidei puterii. Feriți-vă din calea lor, dacă nu vreți să vă nimicească trăsnetul aruncat de ele.
Categoria cea mai de temut în momentul de față am păstrat-o la urmă: d) bătrâni mincinoşi de la '68. Şefii care fac parte din această specie îşi tutuiesc subalternii, se lasă tutuiți de ei, nu dau doi bani pe ierarhiile superficiale, storc cu agitația omului de bine efectul maxim de la sclavii lor, mențin o armonie generală - şi apoi, pe neaşteptate, înfig cuțitul pe la spate. Ca din senin se stârnesc lupte crâncene pentru putere şi prinde formă o conştiință a ierarhiei direct din Epoca de Piatră. Cum în natură nu apare aproape nimic în formă pură, există bineînțeles şi forme
Enciclopedia iUrr, ., Sraie zilnic
UCfunlor care mâ sacai^ zoi

mixte: adică mici Stalin care sunt în acelaşi timp femei, sau femei care sunt în acelaşi timp împăiaţi. Ba chiar am auzit relatări despre împăiaţi care - funcţie de zi, nivel hormonal şi fază a lunii - acţionează ca nişte mici Stalini. Doar bătrânii mincinoşi de la '68 sunt mereu la mijloc. în schimb despre şefi competenţi încă nu am auzit nimic.

ŞMECHER

Cunoaştem cu toţii acest gen. Există atât într-o variantă masculină, cât şi într-una feminină, şi în ambele cazuri şmecherii reuşesc să-şi privească partenerul de discuţie de la înălţimea Turnului Eiffel. Şmecherul ştie tot. Ştie că papa nu este infailibil şi că Măria nu a fost fecioară, că oamenilor nu le pasă decât de afaceri, iar motivele nobile nu sunt decât un truc, că lumea ţine morţiş să fie înşelată şi că în spatele tuturor acestor minciuni şi înşelăciuni nu se ascund decât adevăruri urâte, meschine. Dacă cineva laudă în prezenţa unui şmecher romanele din seria Harry Potter de Joanne Rowling şi se bucură pentru copiii tineri şi bătrâni de pe tot pământul care se pot distra într-un mod atât de omenesc şi inteligent, şmecherul replică imediat tăios: succesul lui Harry Potter nu se întemeiază decât pe un marketing abil. Legenda potrivit căreia doamna Rowling era săracă lipită atunci când a scris primul volum din serie a fost inventată chiar de ea, iar întreaga poveste din jurul ucenicului

vrăjitor englez este oricum furată, după cum ştie toată lumea. De curând a apărut, dar nu pot preciza unde. Şmecherul cunoaşte toate detaliile, fără să-şi fi vârât nasul, vreodată, într-o carte cu Harry Potter.
în spatele succesului altor oameni simte izul inconfundabil al unor negre secrete. Realitatea că există concerne de dimensiuni mondiale nu poate fi pusă, crede el, decât pe seama faptului că masele îşi pierd, cu ajutorul reclamelor, orice urmă de voinţă - şi, până la urmă, nu le rămâne decât să cumpere produsele acelui concern. Dacă milioane de oameni se uită la filmele făcute la Hollywood, şmecherului i se pare cât se poate de limpede că e din cauza forţei imperialismului american, şi nu a calităţii acelor filme. Steven Spielberg? Charlie Chaplin? Billy Wilder? Opera vieţii lor nu este pentru şmecher decât un moft. Trebuie să fie un moft, altfel nu se explică grămada de bani pe care au făcut-o domnii aceia. Dar şmecherul nu dispreţuieşte, din străfundul sufletului, doar gustul maselor. Nici geniul nu există, după părerea lui. Dacă unora le place Goethe, este numai aranjamentul unei conjuraţii a profesorilor de limba germană. Atunci când Ciaccona lui Bach impresionează atât de profund sufletele sensibile, şmecherul nu poate decât să-şi coboare dispreţuitor colţul buzelor.
Despre religie nu are absolut nici o părere, indiferent de forma ei de exprimare. Consideră absolut de la sine înţeles că totul este doar o poveste de adormit copiii. Creatorul cerului şi al pământului să fi încheiat un legământ cu un popor de sclavi, la marginea
tnciclopedla /ucrurnor care m& sâcâie zilnic ^

deşertului arab? Stăpânitorul lumii să fi despărțit apele mărilor pentru acel trib nesemnificativ şi să se fi arătat apoi pe un munte? Iisus să fi fost ridicat pe cruce şi înmormântat, pentru ca a treia zi să se scoale din mormânt? Hahaha! Ridicol. Biblia ebraică şi Noul Testament, peste tot aceeaşi născoceală. Şmecherului i se pare absolut de neînțeles cum de mai crede cineva în aşa ceva, în secolul nostru luminat. Cel mai mult i-ar plăcea să arunce în aer toate sinagogile, bisericile şi moscheile, dintr-o singură lovitură, iar în locul lor să înalțe observatoare astronomice. Pe scurt, şmecherul este perfect rațional, o adevărată întruchipare a judecății omeneşti sănătoase. Cu ciocanul distruge tot ceea ce depăşeşte orizontul său spiritual, ca să rămână el singur, uriaşul pitic de grădină, care nu a cunoscut entuziasmul şi nici emoția, a cărui singură plăcere în viață este să se uite de la înălțimea Turnului Eiffel la ceilalți muritori, care nu au o perspectivă atât de largă ca el.

ŞOFERI

în raport cu ceilalți participanți la trafic, şoferii se poartă aidoma prinților față de iobagi. Ştiu că au putere şi fac uz neruşinat de această putere. De fapt (par ei să gândească), strada le aparține - pietonii şi bicicliştii nu se pot afla în acelaşi loc decât prin mila lor. Regulile nu au valabilitate pentru ei, stăpânii asfaltului. Regulile sunt pentru cei slabi. Prin urmare,

şoferii îşi arogă, ca pe un fapt de la sine înțeles, dreptul de a se năpusti în intersecții pe culoarea galbenă, alungându-i pe pietonii paşnici de pe zebră înapoi, pe trotuar. Sau se dovedesc elevi ascultători ai lui Cari Schmitt, care proclama: „Suveran este cel care decretează starea de urgență", atunci când îşi parchează cu obrăznicie decapotabilele pe calea rezervată bicicliştilor. Extremiştii din rândurile lor consideră de bonton să ruleze cu geamurile lăsate şi muzica dum-dum la maximum, în ritm de melc, traversând zone locuite - de preferință la ora trei dimineața. Aroganța lor urcă până la cer, la fel ca şi gazele care se revarsă din tobele de eşapament. Nici un regim de teroare revoluționară nu şi-a vărsat încă necazul asupra lor. Pe orizontul istoric nu s-a ivit încă nici un Robespierre, care să le facă țăndări parbrizele feudale cu ciocane grele, de fier. Ah, ga iral Adică, pe limba noastră: aveți puțintică răbdare.

ŞOMAJ

Cunoaştem cu toții basmul despre țara unde curge lapte şi miere1, unde nu poți să ajungi decât după ce ai mâncat un munte de griş cu lapte, unde oamenii stau tolăniți peste tot locul, alene, în vreme ce porumbeii fripți le zboară drept în gură. Ceea ce, din păcate, au uitat să ne povestească, pe când eram

copii, este că totul aduce mai degrabă cu iadul decât cu raiul. Aproape nici nu există ceva mai greu de suportat decât să fii obligat să zaci inactiv, pierzându-ți orice încredere în propriile tale puteri. Pierzându-ți valoarea. Şi apoi se instalează rapid şi plictiseala. Grisul înfulecat îți iese pe nas, porumbeii fripți nu mai au nici un gust şi nici o desfătare în icre negre, nici în şampanie. Nici gând de o viață îmbelşugată, nici gând de o viață normală. Dar un şomer mai are şi alte câteva necazuri în plus. Grija față de ceea ce-i va aduce viitorul, cât va mai fi el şomer? Cât i se va mai plăti ajutor, când va ajunge beneficiar al asistenței de stat? Dacă îşi va pierde locuința? Iar Camera de muncă insistă să participe la absurde cursuri de recalificare (electrotehnician, pentru numele lui Dumnezeu!). Astfel, nu mai poate dispune de diminețile sale, iar plata ajutorului se face doar după ce a fost supus unor ritualuri de umilire minuțioase şi chinuitoare. Porumbeii fripți vin direct de la supermarket şi sunt laminați în plastic, grisul este gata preparat şi pus la conservă, iar drogul împotriva plictiselii este televizorul: pentru eternitate şi încă trei zile pe deasupra, doar televizor, căci bani pentru alte distracții nu mai rămân. Şi, de fapt, oare cum se iese iar din țara unde curge lapte şi miere?

ESEU DESPRE DRAGOSTE

Suspectăm că Shakespeare este vinovat de toate. Acelaşi Shakespeare care, foarte tânăr, s-a căsătorit cu o femeie mai în vârstă, probabil nu chiar de bună-voie, probabil un copil se afla deja pe drum, probabil cei doi ieşeau astfel din-tr-un scandal. Shakespeare, care a lăsat în urma sa nevastă şi copil şi târguşorul Strat ford-upon-Avon, pentru a se face actor la Londra, a început să scrie în scurt timp piese de teatru, a devenit o stea, apoi director foarte bogat al unui teatru, care, pe lângă toate astea, mai scria într-ascuns sonete, cele mai multe adresate unui tânăr, de unde unii au tras concluzia că Shakespeare trebuie să fi fost şi homosexual. Dar eu nu cred. De altfel, în Sonetul XX se plânge că natura l-a înzestrat pe prietenul său cu o HCl°Pedia Wrunlor car£ ma sâcâie zilnic 26y

anumită parte care, din păcate, îl face inutil pentru intențiile sale erotice.
Nu, după câte presupun, Shakespeare se înamorase platonic - şi altfel prefera femeile. Se spune că trebuia să fie închis în casă pentru ca să-şi termine piesele la timp şi să nu-şi piardă vremea la bordel. Printr-o clauză scurtă şi rece din testament, îi lăsa moştenire soției sale un pat, dar nu cel mai bun.
Acest Shakespeare, prin urmare, s-a aşezat, a luat pana şi a scris sonetul cu numărul de ordine CXVI.

Let me not to the marriage of true minds
Admit impediments. Love is not love
Which alters when it alteration finds
Or bends with the remover to remove:
0 no, it is an ever-fixed mark
That looks on tempests and is never shaken;
It is the star to every wandering bark
Whose worth's unknown, although his height be taken.
Love's not Time's fool, though rosy lips and cheeks
Under his bending sickle's compass come;
Love alters not with his brief hours
and weeks
But bears it out even to the edge of doom
HAMNES ST£in

If this be error, and upon me proved
I never writ, nor no man ever loved.

în acest poem se concentrează, în cele paisprezece versuri, tot ceea ce mie mi se pare strâmb în felul nostru modern de înțelegere a iubirii. Shakespeare continuă o tradiție străveche a sonetului în stilul lui Petrarca şi consideră iubirea o stea care stă deasupra furtunilor lumii şi-i arată corăbierului calea pe marea frământată. Iată o traducere aproximativă a textului, în proză: „Nu este adevărat că pentru însoțirea firilor adevărate / Ar exista piedici. Nu este aceea iubire / Care se schimbă, atunci când schimbare cunoaşte / Sau la sminteală cu sminteală să răspundă / O, nu, ea este un semn dat spre vecie / Care se uită la furtuni nestrămutată: / Este stea de călăuză pentru orice vas / Cu valoare neştiută, chiar de-i putem măsura înălțimea. / Iubirea nu-i al Timpului măscărici, chiar dacă buze şi obrajii roz / Nu scapă de coasă când îşi taie brazdă: / Iubirea nu se schimbă cu scurtele ei ore şi săptămâni / Ci durează până la marginea de apoi. / De mă înşel şi mi se va proba / Atunci n-am scris, nici om nu a iubit."

Să fi vorbit serios? Să fi crezut Shakespeare cu adevărat că iubirea este deasupra tuturor celor pământeşti - vreme, timp, lovituri ale sorţii - şi că.stă pe firmament neclintită, ca o stea fixă? Asta ar însemna, de fapt, că nu va putea fi niciodată atinsă de muritori. Cea mai apropiată stea fixă, Alfa Centauri, se află la o distanţă de peste patru milioane de ani-lumină de sistemul nostru solar, adică la o îndepărtare inimaginabilă de patruzeci şi unu de bilioane de kilometri. (Adevărul amar că unele stele pe care le vedem pe cer sunt în realitate de mult stinse, iar noi nu am băgat de seamă, din cauză că lumina lor are nevoie de sute de ani pentru a ajunge la noi, nu avea desigur cum să fie cunoscut de Shakespeare.) Cine ridică iubirea aşa de sus, până la cer, acela îşi ia şi măsura de precauţie să nu o cunoască niciodată. Şi exact asta mi se pare că este problema pe care o are modul nostru actual de a înţelege iubirea: gândim despre ea la superlativ. De fapt, aşteptăm totul de la iubire. Ea ar urma să ne facă întru totul fericiţi, să ne vindece de nevroze, să ne fie o ancoră în viaţă şi să dea sens existenţei noastre. Şi apoi nu face nimic. Atunci ne supărăm pe ea.

Şi atunci ne despărţim şi alergăm repede spre următoarea nefericire; termenul de specialitate este, dacă nu mă înşel, „monogamie serială". Femeile sunt, în privinţa iubirii, o idee mai realiste decât bărbaţii (majoritatea, în orice caz) . Nu caută împlinirea absolută, ci un tip suportabil. Bărbaţii, în schimb, sunt nişte romantici incurabili (mulţi dintre ei, în orice caz). Idealul lor de iubire este inspirat din sonetul bine cunoscut al lui Shakespeare, chiar dacă nu l-au citit vreodată.

Când am intrat în jocul dintre sexe, eram pregătit să gândesc, graţie basmelor din O mie şi una de nopţi (în special Aladin şi lampa fermecată) şi a nenumărate filme cu James Bond (şi în primul rând From Russia with Love), după modelul următor: mai întâi trebuie să salvezi lumea, sau cel puţin Regatul. Pentru asta poţi să te laşi ajutat de genii utile sau de Mister Q, care îţi pune la dispoziţie tot soiul de dispozitive tehnice eficiente. Drept răsplată, te alegi cu cea mai atrăgătoare, frumoasă şi deşteaptă fată. Am fost destul de mirat, după aceea, când cea mai atrăgătoare, frumoasă, deşteaptă fată prefera să-şi petreacă vremea cu cine ştie

ce plicticos ciudat din clasele mai mari. Şi mai uimit am fost după o vreme, când s-a dovedit că un sărut şi o noapte de dragoste nu rezolvă greutățile, ci de-abia le încep. Kurt Tucholsky a compus un cântec pe această temă. Se cheamă După aceea, şi ne arată, ca să spunem aşa, fața urâtă a idealului nostru amoros țicnit: „După un happy end, / Ecranul se stinge de obicei. / înainte mai vedem doar cum eroul / îşi înfige mustățile în buzele ei. / Fata s-a ales cu gentlemanul. Na, ei şi? // Apoi se suie viteji în pat./ Mda... Nici asta nu-i rău. / Numai că, uneori, tare-am vrea să ştim: / Ce fac când nu se sărută? / Că doar nu pot tot timpul să tragă la aghioase! / Na, ei şi? // Apoi vântul suflă prin cămin. / Apoi tânăra pereche are un copil- / Apoi fierbe lapte. Laptele dă-n foc. / Apoi el face tărăboi. Apoi ea pleacă de-acasă. / Apoi vor amândoi să se despartă. . . / Na, ei şi? // Apoi copilului nu-i este bine. / Apoi cei doi rămân totuşi împreună. / Apoi se mai chinuiesc nişte ani. / El mai vrea ceva cu păr blond: / proastă în față şi minoră prin spate... / Na, ei şi? // Apoi sunt bătrâni. / Băiatul o ia din loc. // Bătrânul se înmoaie şi el. / Uită de sărut şi de vremea mustății - / Vai,

cât a trecut de-atunci! / Cât se mai dădea în vânt după distracție / Aproape ai zice că nici nu e adevărat! / Iar bătrânul se gândeşte şi el: / Ce s-a ales din norocul lui? / Căsnicia a fost în cea mai mare parte / lapte vărsat şi plictiseală. //De aia imediat după happy end / Sting imediat ecranul."
S-ar zice că Tucholsky a luat sonetul lui Shakespeare, cuvânt de cuvânt, vers de vers, şi l-a reinterpretat. De unde „să nu existe piedici pentru firi adevărate"? în cămin şuieră vântul, iar copilul bolnav urlă. De unde „iubire nestrămutată de furtuni"? Cei doi vor să se despartă, dar până la urmă - din lene, din motive de rațiune - rămân totuşi un cuplu. De unde „iubirea nu este un măscărici al Timpului"? Cei doi bătrâni nu-şi mai aduc aminte când au simțit dorință unul față de celălalt. Ultimul vers tunător al lui Shakespeare, If this be error, and upon me proved. . . corespunde la Tucholsky concluziei lapidare: „Căsnicia a fost în cea mai mare parte / lapte vărsat şi plictiseală." Dar, atenție - poemul scris de Tucholsky, în dialect berlinez, nu este opusul sonetului lui Shakespeare, ci completarea lui logică. Arată drastic şi potrivit ce se
Enciclopedia]„.., ., 4raie zilnic 2?3
IU"unlor care mă sacai^ z/j

alege în practică din idealul sublim. De dragul ordinii literar-istorice, aş dori să adaug aici că, în celelalte sonete, Shakespeare nu divaghează atât de extrem idealist în jurul subiectului erotic (iar comediile sale de dragoste mai bine le trecem sub tăcere). Prin sublinierea suprapământescului şi a absolutului, Sonetul CXVI se distinge aidoma unui diamant pe o pajişte cu plante exotice. Iar cine citeşte în profunzime, inclusiv contextul, aude în această poezie şi ecoul unei chicoteli ironice.

Dar cum să se potrivească asta cu fericirea în dragoste? Sau, altfel spus, cum să scăpăm iarăşi de concepția idealistă despre iubire, care ne contaminează viața cu dulce otravă? între noi fie vorba: mă bântuie o bănuială răutăcioasă cum că evreii credincioşi procedează corect. Evreii credincioşi iau în considerare angajarea unui pețitor, a unui mijlocitor de căsătorii profesionist. Pețitorul alătură potențiali parteneri ai unei căsătorii după criterii strict exterioare: pune întrebări legate de fundalul familial, de posibilele interese comune, se interesează de situația educației şi a conturilor etc. Dacă a găsit doi candidați care i se

par potriviți, îi lasă singuri, să poarte o conversație îndelungată, intimă, din care nu lipsesc nici aspecte mai delicate. După aceea, cei doi spun da sau nu. Iubirea nu este înțeleasă în acest caz ca o „însoțire de firi adevărate", ci ca un aranjament între două ființe nedesăvârşite, muritoare, care noaptea sforăie, cărora dimineața, înainte să se spele pe dinți, le pute gura şi care uneori sunt prea obosite ca să mai fie bine dispuse. Faza de pasiune inițială trebuie sărită, pe cât posibil, căci nu este bună de nimic şi adesea duce la nebunie. Nici unul nu trebuie să cadă pradă ispitei de a-l diviniza pe celălalt. Nici unul nu trebuie să nu vadă în celălalt ceea ce nici nu este, nici nu poate fi - soluția la toate problemele personale. Vălurile roz sunt sfâşiate înainte să se aşeze pe ochi şi să tulbure privirile. Din această tradiție săracă în sentimente au ieşit cele mai bune căsnicii. Iar pentru cazul în care nu funcționează, evreii credincioşi mai cunosc un mecanism tot atât de ingenios, pe cât de binefăcător: divorțul.

TEATRU

Primul contact cu teatrul: cu prilejul sărbătoririi zilei de naştere a unui copil, un iluzionist de doisprezece ani susține o reprezentație. Cei mici sunt aşezați în semicerc şi tac, ținându-şi respirația, micuțul entertainer îşi deschide cutia lui cu minuni lăcuită în negru - şi de aici totul, dar absolut totul îi iese pe dos. Mingile de tenis pe care le ascunde cu dosul mâinii încep să se rostogolească; pachetul de cărți zincate sare şi se răsuceşte prin aer. în final, iepuraşul rămâne înțepenit în rundul dublu al jobenului. Cine este cât de cât sensibil va simți cum i se strânge sufletul de mila băiatului de doisprezece ani: va simți tot penibilul situației ca şi cum el ar fi cel în cauză. în schimb, acei copii care au suflet din piele de crocodil vor deveni pasionați de teatru. Deoarece în

teatru există nenumărate prilejuri să te amuzi pe seama evenimentelor penibile care transformă sărbătorile copiilor în adunări de groază.

Totul începe de la faptul că majoritatea actorilor germani de astăzi nu mai ştiu cum să umple cu voce normală întreg spațiul de desfăşurare a spectacolului. Ei nu mai dispun decât de două modalități sonore: fie mormăieli ininteligibile, fie urlete ininteligibile. Comicul involuntar - uneori cam brutal - stârnit astfel este amplificat de decorurile extravagante, care însoțesc astăzi orice punere în scenă, inclusiv din ultimul cătun, ca rezultat al politicii de subvenții a statului. Teatrele dispun de un fond, pe care trebuie sâ-l consume, cu acte în regulă (altfel se aleg cu mai puțini bani în sezonul următor), prin urmare spectatorul admiră uimit rampe, piramide, pereți verticali şi domuri, înălțate parcă de Albert Speer Sr., care însă miros tare a placaj şi meşteşugăreală. Există regizori care fac să se prăbuşească câte un Mercedes nou-nouț, de la înălțimea podului, drept pe scenă. Dar, din păcate, tot degeaba. în primul rând, este vorba de regizori! Majoritatea se caracterizează printr-un amestec de analfabetism şi megalomanie; cum sunt depăşiți intelectual şi nu-şi citesc mai întâi piesele pe care urmează să le pună în scenă, aşază în gura personajelor propriile lor replici, în micile parodii poetice care rezultă, ni se demonstrează de fiecare dată că războiul este rău, capitalismul ticălos şi lumea, în general, o latrină.

Şi aşa se face că defilează prin faţa noastră, într-o procesiune fără sfârşit: Hamlet în slip, Iuliu Cezar în frac, Oedip în echipament de luptă şi Dr. Faust în costumul lui Adam. Se holbează la public cu priviri demente. Se acuplează cu păpuşi Bărbie supradimensionate. Interpretează cântece populare şi marşuri. Şi cum, cu timpul, se dovedeşte un exerciţiu obositor, geniile regizorale au trecut la transformarea romanelor în piese de teatru: astfel, am putut să admirăm Idiotul lui Dostoievski sub formă de piesă de studio, într-un decor cu numeroase monitoare video, şi nici versiunea scenică a romanului Ulise de James Joyce nu cred că se va lăsa mult aşteptată. Ultimul răcnet rămâne totuşi dramatizarea filmelor de cinematograf. Asta înseamnă că nişte actori rostesc pe scenă texte din cine ştie ce scenarii, iar în spatele lor decorul se află într-o continuă reconstrucţie. Suficient pentru a intra în pământ, de ruşine şi de milă. Dar cine s-a amuzat din copilărie pe seama bietului pseudoiluzionist stângaci strigă „bravo" din răsputeri şi aplaudă ca apucat.

TELECABINE

Că am făcut o greşeală realizăm de obicei în clipa în care uşa gondolei se închide, cu un oftat pneumatic. Bineînţeles, de aceea există greutăţile, ca să fie învinse, iar de acolo, de sus, te aştepţi să ai o privelişte minunată asupra lucrurilor de jos. Şi totuşi, călătoriile pe cablu sunt infernale şi teribil de periculoase.

Cu o dezagreabilă smucitură a sistemului nervos central, cabina se pune în mişcare. Cele mai rele sunt acele containere, prevăzute, din cele mai bune intenţii, cu pereţi transparenţi din plastic de jur împrejur, ca să te poţi bucura de peisaj din prima clipă: înainte, sau mai exact dedesubt, se deschid hăuri înfiorătoare. Iar vârful, adică destinaţia călătoriei, nu se vede niciodată la început.

Se apropie primul stâlp. Creşte tot mai mare, cu viteză tulburătoare. Acum nu mai serveşte la nimic să adresezi cerului o rugăciune grăbită, să murmuri ceva: „Doamne Dumnezeule, Te rog, fără zgâlţâieli!" Dumnezeu nu este îndatoritor şi vei fi zgâlţâit. Gondola se va bălăngăni vioi, încolo şi încoace, vârful în continuare nu poate fi ghicit, iar unii ar prefera să coboare pe loc. Dar jos se cască prăpastia. Şi cea mai mare greşeală este să închizi ochii. Atunci se declanşează imediat în creier un film american catastrofic: o telecabină în mijlocul unui uragan, călători panicaţi aruncaţi din perete în perete şi cablul care la un moment dat sare de pe role, şuierând sinistru... Cine deschide din nou ochii tot nu vede vârful, ci doar pereţi verticali de stâncă - şi următorul stâlp. Restul să fie tăcere. Mulţi coboară clătinându-se, îmbătrâniţi cu douăzeci de ani, şi ar fi fericiţi să sărute pământul, ca răposatul papă. Şi atunci, înainte ca buzele să atingă stânca acoperită de muşchi, li se arată limpede că nu există decât două variante: fie se încumetă să străbată

dificila coborâre pe jos, ceea ce ar dura cam o zi, fie
iau telecabină şi la întoarcere. Ajută-ne, Doamne!
Bnciclopedia 1 zilnic '
'UCfunlor care mă sacale 2/y

TELECOMANDĂ

Nu este niciodată cea căutată. Indiferent care dintre cutiuțele lunguiețe din plastic, cu butoane colorate, îți cade în mână - poți fii sigur că nu va fi perechea aparatului pe care ai dori să-l porneşti. în zilele noastre totul funcționează cu telecomanda: nu numai televizorul şi CD-ul cu radio integrat, ci şi instalațiile de climatizare. Este de presupus că în viitor li se vor alătura şi maşinile de spălat, uscătoarele de rufe, ferestrele, uscătoarele de păr, aparatele de ras, maşinile de cafea şi vibratoarele. Spre deosebire de celulare, însă, pe care, când le rătăceşti, le poți face să-şi dezvăluie ascunzătoarea cu un mic semnal, dacă nu greşeşti numărul, spre deosebire de celulare, cum ziceam, telecomenzile pe care le-ai scăpat din vedere rămân veşnic pierdute. Nu există nici o cale să le urmăreşti, pornind de la aparatul pe care în mod normal ar trebui să-l comande, până în ungherul prăfuit din spatele canapelei. Şi nici un aparat electric dependent de ele nu mai are prevăzute astăzi butoane la vedere - ce grosolănie! - prin care să-l deschizi şi să-l închizi direct. Astfel, nu mai rămâne decât soluția cumpărării unei telecomenzi noi. Din câte se pare, familia Kasupke din vecini chiar a reuşit, dar a fost nevoie să facă rost de seria aparatului, pe care nu o ştia decât distribuitorul specializat, care nu a mărturisit-o decât înghesuit bine de filiala locală a Mafiei ruseşti. între timp, familia Kasupke a pierdut iarăşi telecomanda.

Singurul mod corect de comportament cu telecomenzile ne-a fost demonstrat de un bătrân actor de renume, care, într-o bună zi, pe când se afla într-un hotel de lux, a dorit să vadă ştirile. A bâjbâit pe butoanele cutiei de plastic şi, până la urmă, a nimerit în zona canalelor taxate suplimentar, cu alte cuvinte s-a branşat pe posturile pornografice ale hotelului, care, în asemenea stabilimente nobile, se pot vedea la orice oră, pe bani mulţi. Dar actorul nu-şi dorea câtuşi de puţin asta, el îşi dorea ştiri. A continuat, prin urmare, să apese furios pe butoane, a comutat şi, din întâmplare, a dat sonorul la maximum. Acum putea să audă toată lumea: carne lovită ritmic de carne, suspine de plăcere şi scurte strigăte ascuţite năvăleau pe coridorul hotelului. Mânios la culme, bătrânul om de teatru a aruncat telecomanda inutilă la podea şi a jucat-o în picioare până n-au mai rămas din ea decât nişte aşchii de plastic şi sârmuliţe. Răsplata pentru această faptă bună a urmat a doua zi de dimineaţă. La micul dejun, chelnerii l-au tratat pe bătrânul domn cu o politeţe ieşită din comun, profund impresionaţi că la o vârstă înaintată dovedea atâta virilitate şi sete de viaţă.

TELEFOANE MOBILE

Pe planeta Zeta-Boing se lasă seara. Statul-major este adunat în Palatul de cristal al Comunicatorului suprem, pentru a discuta ultimele proiecte de invazie.

Enc.clopedi, ^ ^ ^ xilnlc ^

„Cum stăm cu planeta albastră din sistemul Sol?" se interesează Comunicatorul suprem. „Sper că ați urmat directivele mele şi în sfârşit dispunem acolo de o bază strategică." Peste încăpere se lasă o tăcere stânjenită. în cele din urmă, cadrul cu cele mai vechi state de serviciu prinde inimă - vorbind strict metaforic, se-nțelege, în realitate prinde un circuit electronic. „Din păcate, există o întârziere minoră în punerea în aplicare a planului", spune el, încurcat, şi se scarpină cu un tentacul metalic în spatele armurii anterioare cu aripi. „Lucrurile stau de fapt aşa: trupelor noastre le este teamă. Li s-au arătat cantități şocante de filme turnate pe planeta albastră, în care sunt prezentate diferite tentative de invazie. Aliens ies întotdeauna prost din confruntările astea. Fie mor de boli molipsitoare, fie sunt învinşi de un tânăr american respingător, care acționează de unul singur, şi pe care de regulă îl cheamă Tim. Uneori şi Jack." Comunicatorul suprem s-a scărpinat, la rândul lui, sub armura cu aripi; la una ca asta nu se gândise. Tocmai atunci însă s-a ridicat, de undeva din rândurile din spate, antena de apel a unui războinic tânăr, strălucind de ambiție, în nuanțe ultraviolete, ca şi cum de mult aştepta o asemenea ocazie.
„Am un plan perfid", a început tânărul războinic, după ce Comunicatorul suprem i-a dat cuvântul. (Zumzăit aprobator din toate părțile.) „îi vom echipa pe pământeni cu obiectul acesta" - şi în gheara sa a apărut un aparat minuscul, pe care oamenii, funcție de zona în care locuiesc pe glob, l-ar recunoaşte uşor

sub denumirea de telcfonino, mobile, pelefon, cell, Hăn-
die sau telefon mobil.
„Ce este?" l-a întrebat cadetul cel mai vechi în
funcție. „Şi la ce serveşte?" doreşte să afle Comuni-
catorul suprem.
„Este un telefon portabil. Şi îi va transforma pe
pământeni în sclavii noştri, lipsiți de orice urmă
de voință."
„Vreau o explicație, tinere războinic."
„Cu plăcere." Cel interpelat şi-a aranjat poziția pe
cele douăsprezece picioare şi a început să explice,
doct: „La început, aparatele nu vor putea fi folosite,
într-adevăr, decât pentru telefonat. Vor arăta mult
mai grosolan decât modelul acesta şi foarte probabil
vor fi acționate cu un diesel - dar echipa mea tehnică
mai lucrează încă asupra acestor aspecte. De îndată
ce câțiva pământeni se vor obişnui cu ele şi constată
că este practic să vorbeşti din mers cu cineva de la
distanță, vom modifica designul. Ne vom preocupa
ca aparatele să arate cool. Şi vom coborî prețurile!
Oricine, cu adevărat oricine, va putea să-şi permită
un telefon mobil, în primul rând cei tineri."
Un bâzâit nemulțumit a umplut toată sala de
şedințe: „Şi în ce constă partea perfidă?"
„Un moment!" a exclamat tânărul războinic şi
şi-a scuturat nervos antena principală. „încă nu am
încheiat. De îndată ce aceste obiecte vor deveni ief-
tine şi populare, le vom înzestra cu tot mai multe
funcțiuni. La început se, vor putea compune şi scurte
mesaje, ca pe minuscule maşini de scris, pentru a fi

transmise prin unde radio. Apoi ne vom îngriji ca tot mai mulţi dintre ei să-şi poată încărca pe telefon tot felul de sonerii, care pentru simţurile noastre sunt o adevărată muzică, în schimb pentru urechile pământenilor vor fi o curată tortură. Apoi le vom oferi oportunitatea ca, în schimbul unei taxe ridicate, să intre în reţeaua mondială de computere, pe care tot ei au fost aşa de amabili să ne-o instaleze. Apoi modificăm aparatele în aşa fel încât să poată memora mii de adrese şi de numere de telefon - şi chiar fotografia şi filma. Şi prepara cafea espresso. Şi bărbieri în trei trepte. Şi pilota maşina. Până când vor ajunge să nu-şi mai închidă niciodată telefoanele, nici măcar la operă, nici la înmormântare. Apoi conectăm totul la sistemul GPS, pentru ca fiecare posesor să poată afla de la flecuşteţul ăsta unde anume se găseşte pe planeta albastră. Pe urmă, la un moment dat, chestiile astea vor deveni cu mult prea complicate pentru creierele primitive ale pământenilor - nimeni nu le va mai putea utiliza."

„Şi atunci?"

„Şi atunci sosim noi!" tună tânărul războinic, într-un paroxism. „Cu navele noastre spaţiale argintii şi sclipitoare, care arată absolut identic cu acest telefon portabil, doar ceva mai mari, ne vom face apariţia din cer deasupra tuturor oraşelor pământene. Le vom promite să le descriem cum funcţionează jucărelele astea, iar în schimbul explicaţiilor noastre ne vor ceda planeta albastră, fără nici o împotrivire."

„Fenomenal", a zumzăit Comunicatorul suprem, care recunoştea geniul, atunci când îl vedea. Şi, fiind

un extraterestru cu educație, a adăugat: „Planul îmi amintește de o veche poveste a pământenilor, pe care am citit-o la Academia Militară. Era vorba de un cal de lemn şi o cetate, considerată inexpugnabilă. Tinere războinic, eşti avansat! Iar voi, bătrânii mei tovarăşi credincioşi, puneți în aplicare planul perfid, cât mai repede cu putință." Atmosfera acelei seri pe planeta Zeta-Boing se înseninase. Iar vechile cadre, care răspundeau la nume atât de ilustre ca ePlus, 01, 02, 02, Vodafone, Motorola şi Nokia ascultau clătinând docil din dispozitivele lor de control posterioare.

TELEJURNAL

Să presupunem că India şi Pakistanul s-ar afla în pragul unui război nuclear, soarele ar da semne neliniştitoare că este pe cale să se transforme într-o supernovă, iar în Africa de Nord ar fi izbucnit revoluția: unde ați afla ultimii despre toate aceste lucruri? Corect. în culisele „telejurnalului", o bandă de conspiratori scrie scenariul; ea face totul pentru ca ştirile de la televizor să rămână pe cât mai provinciale şi mai plicticoase cu putință. îşi ia toate precauțiile ca sfertul de oră destinat „telejurnalului" să fie umplut cu cele mai deprimante minunății, cea mai puțin interesantă dintre toate avansând, bineînțeles, în poziția de ştire a zilei. Numai aşa este explicabil că noi, telespectatorii, suntem torturați minute în şir cu întâlnirea funcționarilor sindicalişti din Franconia de Jos, care Enc.clopedi, ^ ^ sâcaie zilnic

apoi apar în fața camerelor de luat vederi şi anunță că discuțiile s-au desfăşurat spre satisfacția tuturor părților. Cu o dragoste nețărmurită față de tagma birocratică, ni se prezintă ciorovăiala pentru sume de zero-virgulă-zero; bipezi în costume coboară fără dificultate din maşinile lor şi se îndreaptă spre anumite clădiri; în răstimpuri vedem portrete de politicieni proiectate, la mari dimensiuni, pe fundal. Prezentatorii ştirilor, care întind toată această peltea, se uită atât de ceremonios în aparatul de filmat, încât ai zice că tocmai oficiază serviciul divin. Vizionarea nu devine suportabilă decât dacă, într-adevăr, nu-ți doreşti câtuşi de puțin să afli ceva nou. Ba dimpotrivă, „telejurnalul" are scopul de a asigura comunitatea telespectatorilor că lumea stă în continuare neclintită pe fundamentele ei: dacă ştirile sunt la fel de superplicticoase ca ieri şi alaltăieri, iar prezentatorul îşi ia o figură serioasă, înseamnă că toate au rămas cum le ştiam. Şi poate că ne-ar bucura totuşi cel mai mult ca exact aceeaşi ştire să fie transmisă în fiecare seară la ora opt fix de o blondină durdulie, care să facă vesel cu ochiul spre cameră şi să strige tare şi clar: „Totul merge ca pe roate, oameni buni!"

TOAMNĂ

Ar putea fi un anotimp atât de frumos. Temperatura exterioară coboară la un nivel suportabil, lumina

se colorează în auriu, iar cinematografele prezintă în sfârşit filme interesante, din nou. Frunzele copacilor nu mai sunt de un verde-plicticos, ci roşii, galbene şi arămii. Copiii adună castane de pe străzi, iar pe malul lacului se aprinde focul pentru copt cartofi. Doar dacă n-ar mai exista blestematele de poezii autumnale! Imposibil să nu îţi foşnească frunzele sub paşi şi să nu cazi în capcana versurilor fioros-melancolice, încărcate de semnificaţii deosebite:

Doamne, a venit vremea. Vara a fost foarte lungă,
întinde-ţi umbra peste ornice solare
şi peste pajişti vânturile mână-ţi.

Perfect, iată un stih dintr-o poezie germană care, mai degrabă, stârneşte râsul, involuntar. Domnul universului suferă de meteorism! Dar raţiunea nu ţine seama de asta, şi recitarea curge implacabil, până la distrugere, rimă după rimă, metru după metru:

Porunceşte ultimelor fructe să se împlinească,
îngăduie-le încă două zile mai sudice
Mână-le spre desăvârşire şi satură
Vinul greu cu ultima dulceaţă.

Lirică, la greu! Rainer Măria Rilke, cel mai desăvârşit colos al artei kitsch dintre făuritorii de versuri şi, în acelaşi timp, cântăreţul capabil de cea mai delicată şi limpede conturată expresie poetică. Uneori în acelaşi poem, alteori de la un vers la următorul. Dar cum

'""urilor care ma sacaie £U,

continua poezia? Ceva cu o alee în lumina tulbure a după-amiezii, un îndrăgostit trist îi scrie unei femei intangibile, din depărtări, iar pe lumea asta nu există acasă. Dar cum continuă?

Cine n-are casă acum nici nu-şi mai zideşte.
Cine singur este, aşa va rămâne,
Va veghea, va citi, va scrie lungi scrisori
Şi pe alei, încolo şi încoace
Taram taram tidam... şi frunze măturate.

Cam aşa ceva. Cine nu se simte rapid bântuit de temeri de moarte şi chinuit de foarte multă metafizică nu face, evident, parte din categoria muritorilor. Deodată detectezi cu fiecare fibră adevărul statisticii - pe continentul nostru, care încărunţeşte văzând cu ochii, nu se mai nasc suficienţi copii. Toamnă în Europa! Cine păşeşte printre frunzele foşnitoare şi nu se simte inutil societăţii, care se îndreaptă fără iubire şi fără lacrimi, dar mult prea lent, spre mormânt, trebuie să-şi fi îndeplinit, categoric, parametrii planului său demografic în ultimele luni. Şi probabil că este ocupat până peste cap să şteargă la nas cel puţin o duzină de mucoşi, o activitate, desigur, nu tocmai agreabilă, dar, în orice caz, mai creatoare decât a noastră. Căci noi, ceilalţi, ne mulţumim doar cu plimbarea „pe alei, încolo şi încoace" - mă rog, ce altceva ne-ar mai rămâne de făcut? Memoria, această nemiloasă maşinărie de tocat, mă ajută să recuperez doar parţial ultimul vers, din păcate.

Şi după aceea se strică şi vremea. Pe neaşteptate, zilele ploioase se înşiră una după cealaltă, ca soldaţii unui regiment de pază echipaţi în uniforme cenuşii, care ne ţin, la ordin, în arest la domiciliu, pentru cine ştie ce faptă de neiertat - pentru că nu avem copii? Frunzele, care chiar ieri mai foşneau cât se poate de metafizic, acum putrezesc la rigolă. Lumina aurie se degradează şi ea. Şi devine neclară. în programul cinematografelor apar brusc serii de filme ale regizorilor avangardişti francezi. De ce oare n-am marşat la oferta din Caraibe? Prin foiletoane se stârnesc tot soiul de dezbateri insipide. Cancelarul federal demisionează, parlamentul decide organizarea de noi alegeri, bestia blondă din vecini i-a dat papucii prietenului, dar, nu ştiu cum, şi asta este nefiresc de plicticos. Stropii de ploaie bat în geam un mesaj încâlcit în morse, o veste dementă, de nedescifrat. în orice codon întunecos, în orice pivniţă, sub orice scară, bântuie copiii nenăscuţi ai Europei. Doamne, a venit vremea!

TRANSPORT IN COMUN

Totul începe cu automatul pentru bilete.

Maşinăria dispune de un ecran sensibil la atingere, prin intermediul căruia îi poţi comunica ce soi de bilet îţi doreşti - adică dacă eşti student, elev, ucenic sau pensionar; dacă preferi o cartelă pentru o zi sau pentru o lună întreagă. Până aici, totul pare cât se poate se simplu. După aceea însă trebuie să menţionezi ţinta

Enciclopedia WrUr¡i0
r care mă s
âcai
ie zi
ilnic

călătoriei, tastând un cod numeric din şase cifre, pe care îl găseşti pe o tabelă uriaşă, aflată la o distanță considerabilă față de automat. Şi după ce ai aflat codul, lucrurile se complică cu adevărat. Automatul se interesează: „Doriți un bilet AB-ecologic, sau BC-standard?" Şi: „Biletul este destinat unei persoane sau biciclete?" Apoi: „Care este ascendentul Dvs. astrologie împărțit la greutatea corporală?" între timp, în spate se întinde o coadă nervoasă, drept urmare răspunzi în grabă, cu date mai mult sau mai puțin la întâmplare. Automatul scuipă, în sfârşit, fără nici o tragere de inimă, un petic de hârtie pe care se disting vag câteva semne secrete. De la sine înțeles că metroul tău a trecut de mult, prin urmare mai ai de aşteptat. Şi va trebui să împărți bancheta cu tot felul de persoane care arată ca şi cum ar fi citit toată viața lor numai Houellebecq. Tuburile de neon clipesc, şi aerul are gustul unor păcate nespovedite de secole. Peste douăzeci de minute, la peron opreşte scârțâind un vehicul al iadului, galben ca puroiul, plin-ochi de turişti din Suabia, care conversează în gura mare în dialectul lor despre clătite cu spanac şi carne şi despre vizita la bordel pe care urmează să o facă. Iar tu, firesc, ajungi cu nasul la subsuoara unei doamne date bine cu parfum ca să acopere orice alt miros. Dar să ne consolăm, nu e decât începutul. La următoarea stație obişnuieşte să se urce Jenny şi câinele ei pitic, (în fiecare oraş o cheamă altfel, dar în majoritatea cazurilor Jenny.) Şaptesprezece ani delicați, jeanşi savant zdrențuiți şi privire de vasilisc, în care se

ghiceşte răutatea pură. Jenny se plantează în mijlocul vagonului de metrou care se zgâlţâie şi cerşeşte, cu un miorlăit monoton, hrană pentru câine. într-unele zile îşi ia liber; atunci o înlocuieşte heroinomanul cu vene obscen de umflate la gât, care urlă peste zgomotul trenului că, din păcate, a căzut din nou în patima drogului şi, în loc să-l sfătuim să sară din vagon, am face bine să-i dăm nişte bani. După aceea apare ţiganul cu acordeon, care de fapt nu ştie decât trei acorduri, şi acelea false, şi o trage după el pe fiică-sa, minoră şi speriată. în vreme ce copilul cerşeşte ţinând un mână un pahar de hârtie, suabii adoptă o privire colectivă de gheaţă.
Tocmai când ne imaginăm că oroarea a ajuns la apogeu, apar controlorii de bilete. Cu acest prilej se dovedeşte totuşi că Germania - în ciuda discuţiilor despre criză şi blocajul produs de reformă - nu cunoaşte o problemă socială insolubilă: persoanele fără adăpost şi cu mare aversiune faţă de muncă sunt reprofilate, devenind controlori. Dacă, aflat în metrou, ţi se aşază în faţă o femeie în trening şi cu părul gras sau un bărbat mâncat de molii şi duhnind a alcool, trebuie să te aştepţi că vor scoate în scurt timp la iveală legitimaţia de serviciu şi îţi vor cere biletul la control, cu voce ţâfnoasă.
într-un asemenea caz nu mai ajută nici un argument, nici o eschivă. Cum adică nu aţi ştiut că un bilet standard BC nu ajunge până aici? Vreţi să spuneţi că aţi introdus un cod greşit în automatul de bilete? Şi nu vă este clar că acest traseu este rezervat
Enciclopedia jurr, ., Sraie zilnic
u"unlor care mâ sacai^ ¿»1

pentru pensionari, între orele 8 şi 23? Sunteţi bun să coborâţi? După care rămâi mai sărac cu jumătate din salariul pe o lună şi mai bogat cu o experienţă interesantă. Dacă nu îţi convine, poţi călători cu maşina (dar să nu îţi imaginezi că vei găsi şi loc de parcare) sau să mergi cu bicicleta (ia să vedem, care şofer de autobuz va frâna ca să te ferească). Te rog frumos. Este o ţară liberă.

TRECUT

Dr. Sigmund Freud, psihanalistul vienez, a avut ideea să caute sursa nevrozelor în copilăria pacienţilor săi. Prin urmare, îi invita să se întindă pe canapea, îşi pregătea creionul şi îi lăsa să povestească experienţe dureroase într-o asociere liberă sau, aşa cum se spune în jargonul acestei ramuri a medicinii, să le „tocească" neobosit, să le reia, pentru ca spaima provocată de ele să se estompeze, prin repetiţie. Astfel, Freud a pus în funcţiune un mecanism catastrofic. Metoda sa de tratament psihanalitic a răspândit dogma potrivit căreia trecutul ar fi un izvor al salvării; dar cel mai adesea nu este deloc chiar aşa. Cine poate să afirme că serveşte la ceva să-ţi faci o analiză profundă? Cineva care ştie că-şi roade unghiile pentru că, la pubertate, bucuriile masturbării i-au rămas interzise, nu va înceta să-şi roadă unghiile. în cazuri mai grave, explicaţiile pot fi de-a dreptul dăunătoare: să ne gândim la acei pacienţi supuşi unui tratament de durată, care,

şi la patruzeci de ani, încă mai pun orice eşec personal pe seama părinților lor foarte bătrâni.
Fatal este că metoda doctorului Sigmund Freud a fost extinsă în epoca noastră luminată asupra unor întregi societăți. Popoare mature şi națiuni ajunse la dezvoltare deplină sunt chemate să-şi cerceteze trecutul, pentru a-şi vindeca rănile sufleteşti. Scopul exercițiului: să învețe din istorie. Ceea ce, de regulă, este imposibil; şi dacă totuşi învață câte ceva, în cele mai multe cazuri vor fi doar simple prostii. Campioni mondiali la memorarea unor lecții de istorie absurde sunt, în mod firesc, germanii. Din fiascoul național-socialist învață că trebuie să susțină democrația - dar venirea, în mod democratic, a lui Hitler la putere, în 1933, ar fi putut să fie împiedicată printr-un puci organizat de Reichswehr. Din cel de-al Doilea Război Mondial învață că forța este ceva nemaipomenit de rău - dar maşinăria criminală național-socialistă nu a putut fi nimicită decât prin utilizarea unei forțe militare masive. Din lecția de la Auschwitz învață că trebuie să fii amabil cu străinii - dar evreii şi polonezii gazați la Birkenau nu erau câtuşi de puțin străini. Dar nici când nu se trage vreo învățătură absurdă, rămâne la fel de adevărat că recursul la trecut nu vindecă rănile sociale. Ba dimpotrivă. Se redeschid rănile vechi, durerile pe jumătate uitate reintră în fază acută, se întorc vechile coşmaruri sângeroase. Ar fi o rețetă sigură de război civil dacă francezii, spre exemplu, şi-ar aduce aminte cu prea mare limpezime că nordul catolic al națiunii lor a întreprins, nu foarte de

ucrunlor care mâ sa"1

mult, o campanie de exterminare împotriva catarilor din sud. Dar ceea ce este valabil pentru societăți, în general, se aplică adesea şi la nivelul mărunt, al indivizilor: trecutul este o groapă pestilențiala. Nu vă apropiați de ea.

TREZIRE

Nefericirea începe mereu cu faptul că dimineața trebuie să cobori din pat. „Mecanismul ceasului deşteptător s-a declanşat şi a început să zăngănească conştiincios şi barbar. Un croncănit spart, mai degrabă clămpănit decât târâit de sonerie, căci ceasul era străvechi şi uzat; dar zgomotul dura mult, dezesperant de mult, doar fusese întors cu meticulozitate." Asta îndura micuțul Hanno Buddenbrook în bine cunoscutul roman al lui Thomas Mann. între timp, deşteptătoarele demodate au dispărut, ziua începe pentru cei mai mulți cu o piesă cool de la radio, dar asta nu umanizează câtuşi de puțin actul în sine; căci, la fel ca în zilele lui Thomas Mann, trezitul durează „mult, dezesperant de mult", iar vacarmul refuză să înceteze. „Hanno Buddenbrook s-a înfricoşat până în adâncuri. Ca în fiecare dimineață, simțea cum i se strâng toate măruntaiele, de furie, jale şi deznădejde, atunci când se pornea subit acest zgomot în acelaşi timp malițios şi ingenuu, venit de pe noptieră, chiar de lângă urechea sa." Mda, oare nu se schimbă chiar nimic, niciodată, în mersul lumii? Să nu aibă oare

suferința decât așa de puțină fantezie creatoare? „Malițios și ingenuu" - nu încape îndoială, așa sună și acum, chiar dacă e deghizat perfid într-o oarecare formă muzicală. Iar măruntaiele se contractează la fel, dis-de-dimineață, „de furie, jale și deznădejde". Constatarea este cât se poate de potrivită! însă nu mai servește la nimic, trebuie să ne ridicăm, altfel ajungem prea târziu la școală, la firmă, la șantier, și apoi ne ceartă domnul profesor, directorul, șeful de echipă. O privire la ceas: limbile arată șapte și un sfert. Dar ai sentimentul că nu este decât patru dimineața.

Somnul face parte dintre ocupațiile cele mai îndrăgite ale rasei umane, probabil pentru că reunește simultan trei calități. în primul rând, e gratis. în al doilea rând, îi iese aproape oricui, și în orice caz nu ai nevoie nici de bacalaureat. în al treilea rând, nu te plictisește niciodată. E supărător când forțe neînțelese te smulg din minunata îndeletnicire, zi de zi, catastrofa originară a alungării din paradis. Tot despre asta este vorba și într-un alt text renumit din literatura de limbă germană: „într-o dimineață, când Gregor Samsa s-a trezit din visele neliniștite, s-a pomenit în patul lui, metamorfozat într-o insectă monstruoasă. Zăcea răsturnat pe spate, pe spinarea dură, ca o carapace, iar dacă-și ridica puțin capul, își vedea pântecele bombat, cafeniu, împărțit în mai multe segmente arcuite, peste care abia dacă se mai ținea agățată pătura, înainte de a aluneca definitiv. Iar prin fața ochilor i se zvârcoleau, neputincioase, o mulțime de picioare lamentabil de subțiri."

Nu dorim să punem aici întrebările obişnuite pe marginea textului lui Kafka (de fapt, în ce insectă s-a transformat Gregor Samsa şi oare cum or fi fost visele acelea din care se trezise?). Ne mulțumim să subliniem că oricine se răsuceşte în pat, în aşteptarea unei zile de muncă intense, pline de tot felul de treburi şi întâlniri neplăcute, ştie exact despre ce e vorba. Din oglindă se holbează la noi un străin cu ochii injectați şi mai ațipim un pic când ne tragem ciorapii. Apoi în frigider descoperim tot soiul de delicatese cu blăniță, absolut nepotrivite pentru micul dejun. De ce toate astea? Pentru ce, Dumnezeule din Ceruri, pentru ce? Dar Dumnezeu face lucrul la care se pricepe cu adevărat foarte bine - tace. Şi abia apoi înțelegem că tot ce s-a petrecut - privirea din oglindă, mucegaiul din frigider, chiar şi ațipeala şi trasul ciorapilor - totul a fost doar un vis şi ne aflăm mai departe în pat. O privire la ceas: şapte şi jumătate, întârziere sigură, destin ireparabil. Mustrare la catalog, avertisment din partea bossului, bobârnac de la şeful de echipă. Şi, deodată, toate aceste persoane respectate şi temute se contopesc într-una singură - o măreață zeitate a stării de veghe, din înălțimi, care trage plapuma de pe tine şi urlă: „Deşteptarea!" Dar nu este decât crainicul de la radio, care continuă să facă un tărăboi crunt, pe noptieră.
„«Cum ar fi dacă aş mai dormi puțin şi aş uita de toată porcăria», s-a gândit el, dar asta era cu totul imposibil, căci obişnuia să doarmă pe partea dreaptă, şi în starea sa actuală nu se putea răsuci în această

poziție." Nu există om pe această planetă care să nu semene, dimineața, cu Gregor Samsa.

TRICOU SCURT

După cum se știe, feminismul a avut scopul politic să militeze pentru dreptul femeilor de a li se permite să se comporte la fel de idiot ca bărbații. Din fericire, iată un scop aproape atins. Apuse sunt vremurile în care doar respingătorilor macho le era rezervat dreptul să se facă pulbere, să joace cărți, să duhnească a nicotină prin toți porii și să se împuște între ei pe câmpurile de luptă. Ura de trei ori pentru grațioasa feminitate! Simbolurile pentru victoria feminismului pe toate fronturile nu sunt episcopii de sex feminin din Biserica Anglicană, și nici femeile dirijor care stabilesc cadența Cavalcadei walkiriilor din Wagner. Semnul este mai degrabă tricoul scurt și avem de-a face cu replica la maioul ripsat, întins peste burta umflată de bere a șomerului cronic, tolănit pe canapea, în fața televizorului.

Iar cel mai des, tricoul scurt - chiar și dintr-o privire superficială - nu scoate la iveală o piele catifelată, arsă de soare, ci părți ale corpului livide și mai degrabă flasce, slutite cu inele în buric, ori cu tatuaje, plăsmuite parcă după coșmarurile confuze ale deținuților din Gulag. Mulțumită tricourilor scurte, doamnele pot, în sfârșit, să-i înfrunte temerar pe foștii lor domni și stăpâni, în ceea ce privește aspectul respingător.

Ce mai progres! Şi la fel de respingătoare ca masculii care se scarpină gros din mers sunt şi domnişoarele cu jeanşi destrămaţi lăsaţi să alunece până la nivelul pubisului (ras). Ce succes hotărâtor al egalităţii de drepturi! Nu încape îndoială, tocmai pentru asta s-au prins în lanţuri sufragetele în faţa parlamentului englez, odinioară. Ele luptau pentru dreptul la vot al surorilor lor înrobite, pentru ca în secolul XXI să-şi poată înlocui inhibiţiile învechite cu tricouri cu vedere la buric. Bărbaţii se mai bucură încă de dreptul lor de a nu se ruşina de dezagreabilele zgomote viscerale scăpate în public. Dar, nici o grijă, şi acest avans va fi recuperat curând de reprezentantele drăgălaşe ale feminităţii. Va fi triumful ultim al feminismului.

UŞI TURNANTE

Orice critic al culturii ştie că viaţa modernă se caracterizează nu numai prin agitaţie - nu, din păcate ea mai este şi febrilă, activă şi neliniştită. într-un ritm ascendent de la o clipă la alta, îmbulzeala devine tot mai acută, se transformă în forfotă şi viermuiala şi creşte devenind un fluviu uman, un curent accelerat - mâini, picioare, capete - fără început şi fără sfârşit. Până când viaţa modernă nu nimereşte într-o uşă turnantă; atunci totul se curmă brusc şi brutal.

în acest sens, cele mai eficiente se dovedesc uşile turnante de la aeroporturi, acele structuri teribil de late, din sticlă, care - acţionate de electromotoare lente - mătură mereu cu perii dese aceeaşi suprafaţă circulară de sub ele. Dacă intri în aeroport prea repede, şi încărcat cu geamantane grele, rămân în loc,

"""urilor care mâ sacai zaa

profilactic, ca lovite de trăsnet. Şi atunci te simţi de parcă ai fi fost arestat, fără nici un avertisment, pentru o faptă fără nume. („Cineva trebuie să-l fi calomniat pe Josef K., căci, fără să fi comis vreun lucru rău, la ora 15.21 s-a văzut prins între două lumi. Avionul său decola peste o jumătate de oră.") Cum uşa turnantă clasică a unui aeroport este din sticlă, totul are ceva dintr-o scenă medievală, în care eşti ţintuit la stâlpul infamiei: de cealaltă parte vezi grimasele altor pasageri, şi ei prizonieri fără vină, blocaţi neputincioşi între înăuntru şi afară.

La ce bun uşile turnante? Un folos imediat nu se - poate vedea cu ochiul liber, şi nici unul mai îndepărtat. Probabil că există un mandat secret de educare, deţinut doar de criticii culturii mai sus-menţionaţi. Uşa turnantă urmăreşte să-i dea omului modern o lecţie preţioasă din punct de vedere pedagogic: „Graba strică treaba", rosteşte ea mut, dar maiestuos. „După zor, vine repausul compensator. Să fie vina mea că azi-dimineaţă nu ai auzit ceasul deşteptător? Vezi, acum o să pierzi zborul. Şi în orice caz nu mai primeşti loc la geam. Şi nici locul de la ieşirea de urgenţă. Dar asta nu-i câtuşi de puţin vina mea. Vrei să spui că aş fi anacronică? Vrei să spui că avioanele zboară cu viteza sunetului, dar eu mă sucesc atât de încet, de parcă aş fi pusă în mişcare de o gloabă sindicală astmatică? Aşa o fi. Dar totul e premeditat, trebuie să te învăţ buna-cuviinţă, omule modern. Zadarnic tropăi şi înjuri, poftim, acum nu mă mai mişc deloc! Uite cu ce te-ai ales. Vezi furia crescândă

a celorlalți pasageri captivi? Este la adresa ta, prizonierul meu neputincios, nu la adresa mea. Spre deosebire de tine, eu nu rezolv nimic în salturi. Iată cum sună mottoul meu, încă din Holocen: «Nu te semeți prea tare, că vei da de-o încercare.»"

Aşa vorbeşte uşa aeroportului. însă sora ei mai mică şi nemotorizată, care-şi îndeplineşte slujba la intrările hotelurilor, este mută. Slavă cerului, ea nu are ambiții pedagogice şi nu scoate decât un „hi-hi" scurt când doi oaspeți o abordează simultan şi cu pas hotărât, dorind să meargă în aceeaşi direcție.

întreite sunt terorile verii: specialistul distinge teroarea externă, cea internă şi cea a frigului. Dintr-o privire naivă, totul pare excelent. Cerul este albastru-pur, impecabil, soarele răspândeşte veselia, familii vesele culeg zmeură în coşurile lor de picnic, italieni binedispuşi vând îngheţată la cornet. Bicicliştii fredonează Mozart, apăsând pe pedale. Politica mondială a intrat în concediu, catastrofele au fost amânate până la toamnă. Tidurile ziarelor anunţă farfurii zburătoare sau ştiri de la casa regală suedeză. Doar dacă nu ar fi arşiţă! într-un sfert de oră, afară, tot corpul ţi se transformă într-o bucată de carne neîmbietoare, scăldată în transpiraţie, cu băşici de indignare. Funcţiile superioare ale creierului reacţionează cuminte, prin decuplare de urgenţă. Sandalele se desprind plescăind de pe asfaltul topit. Şi dacă priveşti în oglindă, mare greşeală, vezi că

arăţi ca o roşie răscoaptă cu fante pentru ochi. După un timp îţi faci totuşi curaj să te uiţi la ceas şi constaţi că a mai trecut o săptămână. Şi, de fapt, ce-ai făcut între timp? Nici o idee. Minutele, orele, zilele s-au transformat, sub neîntreruptul bombardament fotonic, într-o indolenţă vâscoasă, care picură când şi când. Iar noi am fost foarte ocupaţi să tragem aerul fierbinte pe nări. Iată terorile exterioare ale verii.

Există şi varianta să-ţi petreci vara bântuind la birou. Prin urmare, instalaţie de climatizare, lumină de neon, foi de sticlă blindate. în vreme ce toţi se agită, bronzaţi ca biscuiţii, tu rămâi plin de pete şi alb ca brânza. în vreme ce toţi ard gazul fără griji, tu dai piept cu un şef indispus. în vreme ce toţi debordează de vitalitate, tu zaci răcit de la instalaţia de climatizare pusă de careva să furnizeze temperaturi arctice, dorindu-ţi paltonul. Aşa se repetă, la nivel superior, trauma bine cunoscută a şcolarului: toţi copiii aveau voie să iasă la joacă, în vreme ce doar tu trebuia să toceşti ablativul absolut şi calculul cu fracţii. Şi strigătele lor vesele pătrundeau prin toate ferestrele, sporind chinurile. Iată terorile interioare ale verii.

Urmează vara hamburgheză, care, după cum spunea Heinrich Heine, nu este decât o iarnă vopsită în verde. Din nefericire, în ciuda zvonurilor despre încălzirea climei, vara hamburgheză a trecut graniţele landului Hamburg, devenind un fenomen internaţional, întâlnit practic în toată Europa. Prin urmare, se face mai şi ninge. Se face iunie şi plouă. Se face iulie şi te gândeşti: acum s-ar putea ca vremea să se îndrepte, încet-încet. Se face august şi, o săptămână, se aşteaptă

să apară soarele. Dar nu apare, pentru că se apropie, perfid, un front de presiune scăzută dinspre insulele Lofote, şi toate speranțele pământeşti se dovedesc deşarte. Se face septembrie, iar anul se descompune în bălți şi în tristețe. Acestea sunt terorile frigului, care, măcar ele, ar fi putut fi evitate. Potrivit anumitor teorii, lansate de specialistul în catastrofe Immanuel Velikovsky, axa Pământului ar fi fost verticală pe vremuri. Asta înseamnă că nu existau anotimpuri şi peste tot globul domneau aceleaşi temperaturi tropicale. în Antarctica se unduiau pajişti sub palmieri; oameni, mamifere şi dinozauri trăiau paşnic, unii alături de ceilalți. Dar printr-un trăsnet cosmico-electric s-a pus capăt acelei stări inițiale de paradis.
Fără îndoială, astăzi dispunem de mijloacele tehnice să readucem axa terestră la poziția verticală, spre exemplu chiar prin lovitura unui tun gigantic, aşa cum îl descrie Jules Verne în romanul său Explozia de pe Kilimanjaro. De ce, avem dreptul să ne întrebăm, cu toată emfaza cuvenită, în calitate de pământeni preocupați de bunăstarea generală - de ce nu se iau măsurile cuvenite? Comandanți supremi ai armatelor tuturor țărilor, uniți-vă!

VĂICĂREALA

Cine se văicăreşte mult şi cu plăcere dispune, de regulă, de un cont rotofei în bancă, se înțelege minunat cu şeful şi plesneşte de sănătate. Un om care face foamea şi este zgâlțâit de friguri pur şi simplu nu are timp să se văicărească: trebuie să se concentreze

să-şi facă rost de următoarea porţie de mâncare şi de un pat cald, unde să doarmă. Văicăreala este, prin urmare, un indicator al bunăstării. Cu cât le merge oamenilor mai bine, cu atât se văicăresc mai mult, desigur diferit de la caz la caz. Albert Einstein diferenţia între teoria relativităţii generalizată şi restrânsă; prin analogie, există şi o văicăreală generalizată şi una restrânsă. Varianta mai intimă pleacă de la premisa „Lumea nu mă înţelege şi este aşaaaa de ticăloasă". Adică, iar nu mi-au mărit salariul, pentru că nimeni nu preţuieşte calităţile mele ascunse. Incredibil, cât poate să coste astăzi un kilogram de roşii / icre negre / batate / trufe albe. S-a ales praful din tot concediul nostru, pentru că în acelaşi hotel cu noi a fost cazat un grup în scaune pe rotile. Căldura verii este insuportabilă; se simte răceala iernii în toate oasele; ploaia de toamnă te întristează cu totul. Pe vremuri, programul de televiziune era mult mai bun. Iarăşi s-au apucat să strice străzile, nu mai găseşti un loc de parcare în tot oraşul. în spatele tuturor văicărelilor se ascunde o concepţie care sună cam aşa: Nu merit lovitura sorţii, ursitoarele îmi datorează pe chestia asta încă douăzeci de parale. Pe lângă această formă mai există, după cum am făcut aluzie, şi varietatea metapersonală a văicărelii. Ea se bazează pe premisa „lumea se năruie" şi atunci totul se diferenţiază funcţie de preferinţele politice: conservatorii sunt nemulţumiţi de decăderea valorilor, de stricarea limbii şi de scăderea ratei de natalitate în Occidentul creştin. Verzii vorbesc despre efectul de seră provocat de om, despre defrişarea pădurilor tropicale şi despre dispariţia speciilor. (Nimic nu s-a mai

auzit, în schimb, în ultima vreme despre gaura din stratul de ozon - unde o fi dispărut ea oare?) Cei de stânga oftează din cauza nepăsării capitalismului, precum şi a lipsei unei alternative la acest sistem. Liberalii sunt nefericiți pentru că se află în minoritate şi nimeni nu-i îndrăgeşte prea tare.
Văicăreala trebuie net separată de jale, ea fiind privilegiul oamenilor cărora li s-a întâmplat cu adevărat ceva grav - adică faptul că italianul de la colț le-ar fi servit porția de ravioli cu bureți prea rece nu se încadrează aici. (Le-a murit copilul, cel mai bun prieten s-a îmbolnăvit de cancer, prietena a fost răpită de terorişti.) Atenție, jalea impresionează. Văicăreala, niciodată.

VECINI

După cum consideră specialistul - iar profanul este gata să-l urmeze - există patru categorii de vecini: filistini nenorociți, barbari penibili, nebuni periculoşi şi sinucigaşi rezervați. în orice caz, cercurile ştiințifice nu au stabilit definitiv care este cel mai rău. Şi în această privință, ceata de profani se alătură experților. La prima vedere, s-ar zice că foarte multe ne-ar îndreptăți să-i considerăm pe filistini summum malum: vecinii care ştiu întotdeauna cu exactitate între ce ore trebuie respectată odihna de sâmbătă după-amiază, care numără câte mere au dispărut de luni încoace din micul pom ornamental, care se plâng un sfert de oră că landoul copilului le blochează vederea la coridor şi amenință neîncetat că, Ia nevoie, ajung până la curtea

supremă a landului. Cu această specie avem de-a face, statistic, cel mai adesea. Dar prezintă şi un avantaj nepreţuit, fiind total previzibilă. Singura condiţie este să urmăm fidel instrucţiunile. Şi se mai recomandă să avem permanent la îndemână un exemplar din Codul civil, ţinut la vedere, care îndepărtează rapid orice pericol din partea filistinilor împuţiţi.

Dar lucrurile se schimbă când discutăm despre barbarii penibili, acea categorie de vecini despre care nu se ştie clar niciodată câţi locuiesc de fapt dincolo de uşa prin care răzbat nori groşi şi cenuşii de marijuana: să fie patru? Opt? Doisprezece? Douăzeci? Iar prin pereţii subţiri pătrund zgomote care amintesc de coloana sonoră din filmele porno ieftine şi chiar bubuitul de heavy metal, care zgâlţâie din temelii, la patru dimineaţa. Partea bună este că în spatele zgomotului şi al fumului se ascunde de obicei o persoană absolut inofensivă. Cu părul încâlcit şi neglijent, cu barba de trei nopţi, cu mucul veşnic prins între degetul mare şi arătător şi maioul nespălat, încearcă să facă pe durul. Dar nu este decât o aparenţă, la o adică cedează imediat, cu privirea sticloasă: „E-n regulă, şefu'!" sau murmură blând: „N-o lua în nume de rău, da?" Iar noaptea următoare hărmălaia e aceeaşi.

Că nu doreşte nimănui răul nu se poate în nici un caz spune şi despre nebunul periculos. Dintr-un motiv de nimeni ştiut, el a ajuns la ideea că întregul imobil, cu toate locuinţele închiriate, eventual întregul cartier, îi aparţin lui şi numai lui. Astfel, se pune în faţa uşii cuiva şi începe să urle cu voce de stentor că ieri după-amiază iarăşi a rămas tricicleta copilului

în fața ieşirii din garaj. Dacă îndrăzneşti să-i replici timid că este vorba de propria ta ieşire din garaj, şi nu a lui, urlă şi mai tare: nu are nici o importanță, tricicleta nu are ce căuta acolo! Apoi te pândeşte dintr-un tufiş şi sare să îți sucească brațul la spate, cu acuzații încâlcite, şuierând printre dinți că a văzut totul. Şi nu e tâmpit. Singura alinare e că nebunul periculos va fi totuşi arestat, după o încăierare la crâşmă. Sinucigaşii rezervați, în fine, salută mereu foarte politicos. îi vezi venind cu plase pline de sticle şi nu fac nici un zgomot, nici măcar televizorul nu se aude dincolo de pragul lor. Prin urmare, nu deranjează cu nimic, până în ziua în care pe casa scărilor se strecoară acel miros dulce-putred, care anunță catastrofa. Partea bună este că nu nu îi simți până în ultima clipă - şi, de fapt, nici după aceea.
Acestea sunt diferitele categorii secundare ale speciei „vecin", cu avantajele şi dezavantajele, cu şiretlicurile şi capcanele, cu pericolele şi imponderabilitățile lor. Dar Biblia ne porunceşte să-i iubim pe toți, fără să facem diferențe.
VIITOR
Să ne imaginăm un tren care se năpusteşte cu toată viteza într-un zid de ceață. Trage zadarnic sirena, tare şi disperat - curând mecanicul nu-şi mai poate vedea nici vârful degetelor. Când şi când pare să ghicească ceva reflexe cenuşii, un munte, o prăpastie, dar nu face decât să bâjbâie orbeşte. Deodată, însă, devine conştient că locomotiva sa vibrează prea tare, s-ar zice

că a deraiat de mult. Trenul sare peste hârtoape de-a curmezişul şi nu se mai vede absolut nimic. (Şi nu se mai poate face absolut nimic.) Mecanicul încearcă să frâneze, dar levierul nu se clinteşte din loc. Locomotiva nu încetineşte cu nici un preț. Iar presiunea din cazanul de abur rămâne constantă, deşi cărbunii trebuie să se fi ars de mult. Astfel călătoria ar putea continua la nesfârşit, fără şine, fără control, razna prin ceață. Fiecare dintre noi este un neputincios mecanic de locomotivă. Gonim cu viteză maximă spre necunoscut şi nu putem decât bănui nedesluşit ce ne aşteaptă acolo: se va căsca un hău înaintea noastră? Ne va comunica medicul la următorul consult că a diagnosticat o boală incurabilă? Va da firma faliment şi ne vom trezi pe drumuri? Dar poate ne aşteaptă şi ceva bun, să ne iasă în cale iubirea vieții sau să câştigăm un milion la loterie. însă şi în fericire poate pândi, din umbră, dezastrul. Marea iubire ne-ar putea înşela cu altul, lăsându-ne pe cap o jumătate de duzină de copii. Sau am putea cheltui rapid milionul, afundându-ne în datorii până peste cap. Pe de altă parte, şi în catastrofă, la fel ca fluturele în larvă, se poate ascunde o minune. După ce firma dă faliment, ne facem propria noastră afacere şi dăm lovitura. Sau medicul care stabileşte că avem cancer este chiar fratele pierdut de mult, pe care ne-am dorit mereu să-l revedem. (Da, viața imită deseori telenovelele kitsch!) într-un fel sau altul, nu putem frâna. Nu putem opri. Trenul vieții noastre merge mereu înainte, hurducându-se. Cine sare se aruncă spre moarte: de viitor nu scapi decât dacă îți iei viața cu mâna ta, cum greşit se spune.

Spre deosebire de toate celelalte creaturi, noi, oamenii, avem parte din păcate şi de cunoaştere. Simţim bâjbâiala prin ceaţă cu fiecare fibră a existenţei noastre. O modalitate simplă de a ne proteja de această cunoaştere este idolatria: aztecii, bunăoară, sacrificau hecatombe de prizonieri de război, pentru a-şi atrage bunăvoinţa zeilor cereşti, din dorinţa ca soarele să răsară şi a doua zi. O modalitate mai complicată de a rezolva toate incertitudinile legate de viitor este ideologia. Astfel, Marx şi discipolii săi afirmau că trenul de fier al viitorului nu ar bântui câtuşi de puţin necontrolat prin peisaj, ci ar înainta pe şine ferme: marxiştii ar fi aflat însă încotro duc acestea şi cum trebuie plasate macazurile pentru a ajunge în deplină siguranţă în staţia finală a comunismului. Pentru cine refuză atât idolatria, cât şi ideologia, în formele ei atât de diverse, nu mai există decât o soluţie, şi anume să se arunce în braţele fatalismului. Mecanicul renunţă să mai controleze trenul său şi se sprijină într-un cot, închide ochii şi pretinde că se bucură de călătoria dementă. Dar asta nu corespunde firii omeneşti. Cine nu-şi mai face nici o grijă pentru viitor încearcă, de fapt, să se plaseze pe aceeaşi treaptă cu efemeridele, lucru practic imposibil din punct de vedere psihologic. Prin urmare, ce este de făcut? Capucinii şi rabinii v-ar spune: să vegheaţi cu ochii treji de la postul conductorului, privind în ceaţă, şi să fiţi încredinţaţi că nimeni nu poate cădea mai jos decât în mâna Domnului. Dar cine mai stă să-i asculte pe ei?

XEROX

Pe vremuri existau călugări harnici, cu tonsuri, care stăteau în picioare la pupitrele lor din mănăstiri şi copiau tot ceea ce le cădea în mână: scrieri ale lui Aristotel şi Platon şi Averroes, cărţi despre plante şi medicamente şi Sfânta Scriptură, împreună cu Apocrifele. Era frumos. Era practic. Niciodată nu le-ar fi trecut unor asemenea călugări prin minte să spună că nu pot copia imediat, că mai întâi trebuie să se încălzească, pentru ca apoi vreme de o jumătate de oră să emită tot felul de huruituri electronice, pe cât de stranii, pe atât de ameninţătoare. Niciodată nu ar fi luat lucrarea pusă pe pupitrul lor, spre copiere, să o sucească nehotărât pe toate feţele, pentru ca apoi să rostească printre buzele lor subţiri, de călugări: „format greşit", şi niciodată nu ar fi lăsat-o să cadă cu un zgomot rece pe podeaua mănăstirească. Nici nu ar fi fost apucaţi de demenţă,
^ld°Pe^Wrur!lorcaremăsâcaie ^nic 311

să copieze cu viteză de maniac şi cu litere indescifrabile mereu aceeaşi pagină, una şi aceeaşi pagină, cu picături de sudoare curgându-le pe frunte, fără pauză şi murmurând fără şir, încât, în cele din urmă, să fie doborâți, pentru a înceta totuşi producția lor fără rost. Şi niciodată, dar niciodată nu au suferit harnicii, pioşii, bravii frați din mănăstiri de vreun blocaj de hârtie. Omenirea a început să fie vizitată de aceste orori de-abia după ce a trecut mohorâtul Ev de Mijloc - şi a venit luminoasa epocă modernă. Şi iată-ne în fața unor dulapuri-aparat, care, de câte ori avem treabă cu ele, ne subliniază apăsat propriile noastre deficiențe (vezi şi Giinter Anders: Omul în era reproductibilității sale tehnice - sau ceva de acest gen). Vedem butoane pe care scrie „Memorare funcție", „Invers", „Şterge", „Reglare margini", simboluri bizare într-un câmp luminat verde; aşezăm cartea din care am dori să copiem cu partea inferioară pe placa de sticlă prevăzută pentru asta, apăsam pe „Start" şi apoi încep să se întâmple lucruri rele. Odinioară, în asemenea situații ar fi fost chemat starețul mănăstirii şi călugărul vinovat ar fi fost pe loc amenințat cu excomunicarea. Ce mai vremuri!
Şi pentru că nu vreau să primim reclamații, şi în nici un caz de natură juridică, subliniez limpede: departe de noi gândul să facem reclamă negativă produselor firmei Xerox. De fapt, am folosit denumirea „Xerox" pentru că aveam neapărat nevoie de un articol pentru litera X. Adică, aparatura firmelor Canon, Sharp, Ricoh, Minolta, Toshiba, Hewlett-Packard (sau cum le-o mai plăcea să-şi zică) sunt cel puțin la fel de proaste.

YINŞI YANG
Anii şaptezeci ai secolului trecut, în care abia dacă mai reuşeai să respiri de atâtea beţişoare aromate, au trecut, slavă cerului. Dar şi astăzi te mai împiedici în orice mare oraş european de zeci de librării cu cărţi ezoterice, din care multe poartă pe uşa de la intrare simbolul yin şi yang, ca pe un însemn al breslei. Este vorba de un cerc separat în două părţi cu suprafaţa egală de o curbă, una colorată mai deschis, cealaltă mai închis. Despre mişcarea ezoterică s-au scris multe lucruri răutăcioase, aproape toate fiind adevărate până la ultima literă. Prin urmare, este adevărat că în majoritatea magazinelor New Age, dacă întinzi mâna la întâmplare pe un raft, scoţi două sau trei volume, care în mod normal ar trebui să alarmeze Curtea Federală Constituţională, deoarece îndeamnă la ură

rasială. Este adevărat că purtarea blândă a tinerilor ezoterici nu-i decât o glazură de sub care țâşneşte rapid agresivitatea pură şi că în mediul lor - nu la neonazişti - un pamflet radical de dreapta a reuşit să se ridice la rangul de bestseller (Societățile secrete şi puterea lor în secolul XXde Jan van Helsing). Hai să fim serioşi! Mult prea putină atenție s-a acordat, în schimb, simbolului yin şi yang în sine, stupidității şi contribuției sale majore la atrofierea discursului cotidian. Yin şi yang reprezintă armonia cerească, echilibrul absolut al forțelor, acordul deplin între principiul masculin şi cel feminin în lume. Prin lansarea de către mişcarea ezoterică a acestui simbol, în multe minți s-a întărit credința că armonia ar fi principiul dominant al universului. Ceea ce este, după cum ştie orice fizician, o prostie absolută. Dacă, după momentul inițial al Big Bangului, cu care a început totul, s-ar fi instaurat un echilibru de forțe, cosmosul nostru nu s-ar mai fi născut niciodată. Materia şi antimateria s-ar fi consumat transformându-se într-un fascicul de radiații, nu s-ar mai fi format atomi, nici nori de gaze, nici stele, nici planete. Acelaşi lucru se poate spune şi despre apariția vieții, care este legată în mod fundamental de discordanță, în nici un caz de ordine. Armonice sunt doar structurile cristaline anorganice, în vreme ce unicelularele primitive, care înotau în oceanul primordial al planetei noastre, reprezentau ruptura de formele preexistente, de previzibil. Armonică este moartea. Simbolul yin şi yang reprezintă, prin urmare, dorința de a-ți lua rămas-bun de la viață şi de la

complicațiile ei. Reprezintă întoarcerea la structuri simple, la perfecțiunea anorganicului, sau şi mai bine zis la încremenirea absolută, care domnea înainte de creația imperfectă. Cine îşi atârnă yin şi yang deasupra uşii magazinului său, acela spune, în esență: vreau să-mi găsesc liniştea! încetați cu cearta! Ordinea trebuie să domnească! Şi nici nu este de mirare că acest mesaj totalitar a avut un succes nebun în Occidentul nesăbuit şi decadent.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Lăudaţi pe Domnul întru sfinţii Lui; lăudaţi-L pe El întru tăria puterii Lui. Lăudaţi-L pe El întru puterile Lui; lăudaţi-L pe El după mulţimea slavei Lui. Lăudaţi-L pe El în glas de trâmbiţă; lăudaţi-L pe El în psaltire şi în alăută. Lăudaţi-L pe El în timpane şi în horă; lăudaţi-L pe El în strune şi organe. Lăudaţi-L pe El în chimvale bine răsunătoare; lăudaţi-L pe El în chimvale de strigare. Toată suflarea să laude pe Domnul! Aliluia!

(Psalmul 150)

Rudiger Dammann a avut ideea strălucită a acestei cărți şi răbdarea de a revizui manuscrisul. Şi mi-a negociat şi un avans cumsecade. Mulțumesc mult.

CUPRINS

Hannes Stein
CUM M-AM LĂSAT DE GÂNDIT
mic tratat pentru intelectuali epuizaţi
Viaţa este o impertinenţă solitară şi, de fapt, totul se reduce la un truism: gândirea scade forţa de atracţie erotică şi însingurează. Cine şi-ar dori să facă amor cu un monstru inteligent şi cu ochelari groşi sau să stea sub acelaşi acoperiş cu alt monstru care se îndoieşte tot timpul?
De la trezire până la culcare, de la răsărit până la apus, viaţa este o gigantică aglomerare de mărunte necazuri şi umilinţe. Prin urmare, cine îşi propune să supravieţuiască lumii moderne trebuie să se lase de gândit, şi poate reuşi fără greş urmând paşii riguros descrişi de Hannes Stein. Cine şi-ar fi închipuit una ca asta, să ajungi să înveţi cum să nu mai înveţi!
„Decât o frunte îngândurată, mai bine riduri de expresie."
Hannes Stein
O bijuterie scânteietoare de eseistică a epocii contemporane, un pamflet polemic swiftian dedicat raţiunii critice, un perfect portret miniatural al ignoranţei feroce.